

Ontwerpbegroting 2027-2030

Mei-inoar sterk: ambysjes wiermeitsje mei
each foar moarn

Samen sterk: ambities waarmaken met oog
voor morgen

Let op!

Dit is een download van de website.

Voor maximaal gebruiksgemak adviseren
wij u de website te gebruiken via
www.smallerland.nl/financien.

Rechtsbovenin de website vindt u ook
paginanummering waar u naar kunt
verwijzen als u dat makkelijk vindt.
Door te klikken op het vergrootglas
kunt u zoektermen invoeren.

Inhoudsopgave

Algemeen	3
Bestjoerlike haadline.....	3
Bestuurlijke hoofdlijn	8
Inleiding op de begroting	13
Programma's	18
Programma Dienstverlening Algemene toelichting.....	21
Programma Sociaal domein	30
Programma Fysiek domein	55
Programma Economie.....	83
Algemene dekkingsmiddelen.....	92
Overhead.....	93
Heffing Vennootschapsbelasting	93
Onvoorzien.....	94
Meerjarenbegroting 2027-2030	94
Paragrafen.....	99
Lokale heffingen.....	99
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	104
Onderhoud kapitaalgoederen.....	117
Financiering.....	121
Bedrijfsvoering	125
Grondbeleid	136
Verbonden partijen.....	141
Wet Open Overheid	153
Bijlagen.....	156
Bijlage A: Structureel nieuw beleid.....	156
Bijlage B: Eenmalig nieuw beleid	158
Bijlage C: Baten en lasten per taakveld.....	160
Bijlage D: Prognose balans.....	164
Bijlage E: Algemene reserve.....	166
Bijlage F: Bestemmingsreserves en voorzieningen.....	169
Bijlage G: Subsidiestaat.....	172
Bijlage H: Investeringsoverzicht.....	174
Bijlage I: Incidentele lasten en baten.....	177
Pdf begroting en infographic	185

Algemeen

Bestjoerlike haadline

Achte ynwenners fan Smellingerlân, leden fan 'e gemeenteried,

Mei-inoar bouwe wy oan in gemeente dêr't ynwenners, ûndernimmers en besikers noflik wenje, wurkje, ûndernimme en ferbliuwe kinne, no en yn 'e takomst. Wy kieze derfoar om fierder te bouwen oan de fyzjes en plannen dy't earder troch de ried fêststeld binne, wylst wy ús tagelyk tariede op karren dy't nedich binne foar in finansjeel sûne takomst.

Understeande begrutting 2027 en de mearjierrêzûng 2028-2030 litte sjen hoe't wy dêr stap foar stap ynfolling oan jaan wolle. It is de earste begrutting fan ús kolleezjeperioade, dêr't de besteande koers út de kadernota *Tusken koers en ambysje* yn gearkomt mei it koälysjeakkoart *Mei-inoar sterk foar Smellingerlân*. Yn dizze begrutting lêze jo de ambysje(s), de doelen en hoe't dy bekostige wurde.

Ambysje gemeente Smellingerlân

Mei-inoar bouwe wy oan in sterk en takomstbestindich Smellingerlân. Wy wurkje oan in gemeente dêr't ynwenners, ûndernimmers en maatskiplike partners de romte krije om mei te dwaan en inisjatyf te nimmen. Mei in oantreklike leefomjouwing, goede foarsjenningen, in sterke ekonomy en in belutsen oerheid kreëarje wy brede wolfeart foar hjoeddeistige en takomstige generaasjes. Dêrby meitsje wy bewuste karren om ek op de langere termyn finansjeel sûn te bliuwen.

Binnen ús maatskiplike opjeften hawwe wy dy ambysje oerset yn meardere programma's. Wy jouwe koart oan wêr't wy by elk programma op ynsette en ferwize graach nei de fierdere begrutting foar it folsleine byld:

Tsjinstferliening

Ynwenners, ûndernimmers, ferieningen en (maatskiplike) organisaasjes moatte rekkenje kinne op in gemeente dy't berikber is, dúdlik kommunisearret en meitinkt yn oplossingen. Dêrom kieze wy foar tsjinstferliening dêr't de minsklike maat yn sintraal stiet: persoanlik wêr nedich, digitaal dêr't it kin en altyd begryplik en tagonklik.

Wêr sette wy yn 2027 op yn:

- Dúdlike en begryplike kommunikaasje en goede berikberens.
- It aktyf belûken fan ynwenners en organisaasjes by plannen en dêrby yn 't foar dúdlik wêze oer ferwachtingen. Dêrneist soargje wy foar digitaal tagonklike websiden.
- It fergrutsjen fan de cyberfeiligens en it digitale wjerstânsfermogen fan ynwenners en organisaasjes.
- In feilige leefomjouwing troch in kombinaasje fan sichtbere hanthavening, previnsje, gearwurking en in doelfêste oanpak fan kriminaliteit en oerlêst.
- De gemeenteried wurket fierder oan it fersterkjen fan de kaderstellende, kontrolearjende en folksfertsjintwurdigjende rol. Better sichtber wêze fan de ried foar ynwenners, ferieningen, ynstellingen en ûndernimmers, it ferbreedzjen fan de kennis fan riedsleden en fraksjefertsjintwurdigers en in adekwate advisearring en stipe fan de folksfertsjintwurdiging troch de griffy hawwe dêrby de fokus.

Sosjaal domein

Wy ynvestearje yn bestearswissichheid, gelikense kânsen en in maatskippij dêr't elkenien oan meidwaan kin. Troch yn te setten op previnsje, sûnens, ûnderwiis en sterke mienskippen fergrutsje wy de fearkrêft fan ynwenners.

Wêr sette wy yn 2027 op yn:

- It fierder implemintearjen fan Positive Sûnens en it wurkjen oan it struktureel boargjen dêrfan binnen it Sosjaal Domein.
- It bestindigjen fan it Finansjeel Plein as fêst ûnderdiel fan ús tsjinstferliening.
- It bestindigjen fan de oanpak letterswakkens en it ûndersykjen fan nije mooglikheden om ynwenners dêrby te stypjen.
- It fersterkjen en útwreidzjen fan de oanpak Hoppa!
- It opleverjen fan it útfieringsprogramma Maatskiplike Foarsjenningen dêr't romtlike karren yn fêstlein wurde oer besteande en takomstige maatskiplike foarsjenningen op wyk-, doarps-, steds- en regionaal nivo.
- It implemintearjen fan it útfieringsprogramma Wenjen, Soarch en Wolwêzen troch útfiering te jaan oan ferskate projekten en aktiviteiten foar wenjen, soarch en wolwêzen, yn nauwe gearwurking mei ús partners.
- It fersterkjen fan de Sosjale Basis yn ús gemeente.

Fysyk domein

Wy bouwe oan in leefbere en takomstbestindige gemeente mei genôch wenningen, in feilige en oantreklike leefomjouwing, duorsume ûntwikkeling en in sterke ekonomyske basis foar Drachten en de doarpen.

Wêr sette wy yn 2027 op yn:

- Wenjen en húsfersting is ien fan de wichtichste opjeften fan dizze bestjoersperioade. Wy soargje foar mear wenningen en mear beweging op de wenningmerk.
- Mei it Gebietsprogramma Sintrum sette wy yn op in kompakt, libben en takomstbestindich sintrum dat mear besikers, ynwenners en ûndernimmers oanlûkt.
- Wy meitsje dúdlike karren foar ferkearsfeiligens, berikberens, leefberens en paktyske mobiliteit.
- Wy kieze foar in oanpak dêr't duorsumens stap foar stap yn realisearre wurdt, mei each foar draachflak, leefberens en in sûne balâns tusken wenjen, wurkjen en lânskip.
- Foar it bûtengebiet en lânbou kieze wy foar in oanpak wêrby't leefberens, lânbou, natuer en lânskip mei-inoar yn balâns bliuwe.
- Wy begjinne mei 'Verbeter De Venen'. Yn dy earste wyk gripe wy de rioelferfanging oan om de wyk griener en sûner, feiliger en tagonklikker te meitsjen en de sosjale basis te fersterkjen.

Ekonomy

Wy ynvestearje yn in sterke en takomstbestindige lokale ekonomy. Troch ûndernimmerskip, ynnovaasje, ûnderwiis en wurkgelegenheid mei-inoar te ferbinen, fersterkje wy it fêstigingsklimaat en de brede wolfeart yn Smellingerlân.

Wêr sette wy yn 2027 op yn:

- Fersterkjen fan it fêstigingsklimaat en takomstbestindige bedriuweterreinen, mei bysûndere oandacht foar De Haven.
- Ferhastigjen fan ynnovaasje, talintûntwikkeling en ûndernimmerskip fia Campus Drachten en it Innovatiecluster Drachten.
- Stypjen fan ûndernimmers by netkongestje, ferduorsumjen en ynnovaasje.
- Fersterkjen fan it sintrum fan Drachten as ekonomysk en regionaal hert fan Smellingerlân.
- Fergrutsjen fan de ekonomyske slachkrêft troch doelfêste lobby, regionale gearwurking en in sterke posisjonearring fan Smellingerlân.

Organisaasje en bedriuwsfiering

Wy soargje foar in slachfeardige organisaasje dy't maatskiplike opjeften realisearje kin en drage by oan in finansjeel sûne gemeente. Dêrby wurkje wy effisjint, transparant en út gearwurking wei, mei each foar de útdagingen fan de kommende jierren.

Wêr sette wy yn 2027 op yn:

- De digitale transysje. Dêrby wurkje wy hieltyd tûker en better gear. Dat dogge wy ûnder mear troch it ôfrûnjen fan de organisaasjebrede útrol fan Teams. Ek silje wy fierder mei it tûk en ferantwurde ynsetten fan AI-oplossingen.
- It ôfrûnjen fan de ferbou fan it gemeentehûs yn it foarjier fan 2027. Nei it ôfrûnjen ferhúzje wy werom nei it gemeentehûs út ús tydlike wurklokaasjes wei. Dat dogge wy mei sa min mooglik fersteuring fan de tsjinstferliening oan ús ynwenners, organisaasjes en ûndernimmers.
- Nei it ôfrûnjen fan it projekt rjochtmjittigens yn 2026 leit de fokus op it fierder fersterkjen fan de ynterne behearsking. Dêrby sette wy yn op in duorsume ferankering fan behearsmaatregels yn 'e reguliere bedriuwsfiering, sadat ynterne behearsking hieltyd mear in fanselssprekkend ûnderdiel foarmet fan it deistich hanneljen en de beslútfoarming binnen de organisaasje.

Plande ynvestearringen

Ek yn de kommende jierren geane wy troch mei it doelfêst ynvestearjen yn 'e kwaliteit en takomstbestindigens fan ús gemeente. Mei de ynvestearringsagenda jouwe wy útfiering oan opjeften op it mêd fan leefberens, berikberens, duorsumens en maatskiplike foarsjenningen. De aktualisearre ynvestearringsagenda is earder opnaam yn 'e Kadernota 2027.

De wichtichste ynvestearringen dy't fan 2027 ôf yn dizze begrutting opnaam binne, binne:

- Yn De Venen begjinne wy mei de ferfanging fan de riolearring. Dy wurksumheden wurde kombinearre mei ynvestearringen yn in klimaatbestindige, feilige en tagonklike ynrjochting fan de iepenbiere romte. De opdienne ûnderfiningen benutte wy foar ferlykbere opjeften yn oare wiken.
- Wy sette fierdere stappen yn 'e tarieding en realisasje fan in nije skoalle en multifunksjoneel sintrum De Trisken. Dêrmei ynvestearje wy yn takomstbestindige foarsjenningen foar ûnderwiis en in lokaasje dêr't ynwenners inoar moetsje kinne en maatskiplike aktiviteiten in plak krije.
- Wy ynvestearje yn 'e kwaliteit fan diken, pleinen en grienfoarsjenningen. Wêr mooglik kombinearje wy regulier ûnderhâld mei ferbetteringen op it mêd fan ferkearsfeiligens, klimaatadaptaasje en tagonklikens.
- Op basis fan de aktualisearre notysje kapitaalgoed 2027-2030 ynvestearje wy yn it ferfangen en fernijen fan gemeentlike foarsjenningen, wêrûnder diken, wetter, iepenbiere ferljochting,

brêgen, boarters- en sportfoarsjenningen en grien. Dêrmei hâlde wy ús iepenbiere romte feilich, brûkber en oantreklik.

- Wy begjinne mei de earste ynvestearringen út it Gebietsprogramma Sintrum. Dêrmei wurkje wy oan in oantreklik en takomstbestindich sintrum mei romte foar wenjen, moetsjen, ûndernimmen en ferbliuwen.

Wat fermimme ynweners derfan?

Each hawwe foar moarn betsjut bytiden ek dat karren no al te fermimmen binne. Om ús foarsjenningen feilich, duorsum en takomstbestindich te hâlden, binne ynvestearringen nedich yn it rioel, wetterbehear en klimaatmaatregels. Dêrtroch nimme de wenlesten foar húshâldingen ta. De stiging wurdt benammen feroarsake troch hegere kosten foar it ynsammeljen fan ôffal, it wer folslein yn line bringen fan it taryf mei de werklike kosten en de ynfiering fan in apart wettersoarchtaryf. Alhoewol't dy ûntwikkelingen foar ynweners te fermimmen binne, fine wy dy ynvestearringen needsaaklik om ek op langere termyn boarch te stean foar de kwaliteit fan ús leefomjouwing en foarsjenningen.

De begrutting 2027 hat in ferwachte resultaat fan € 3,2 miljoen posityf

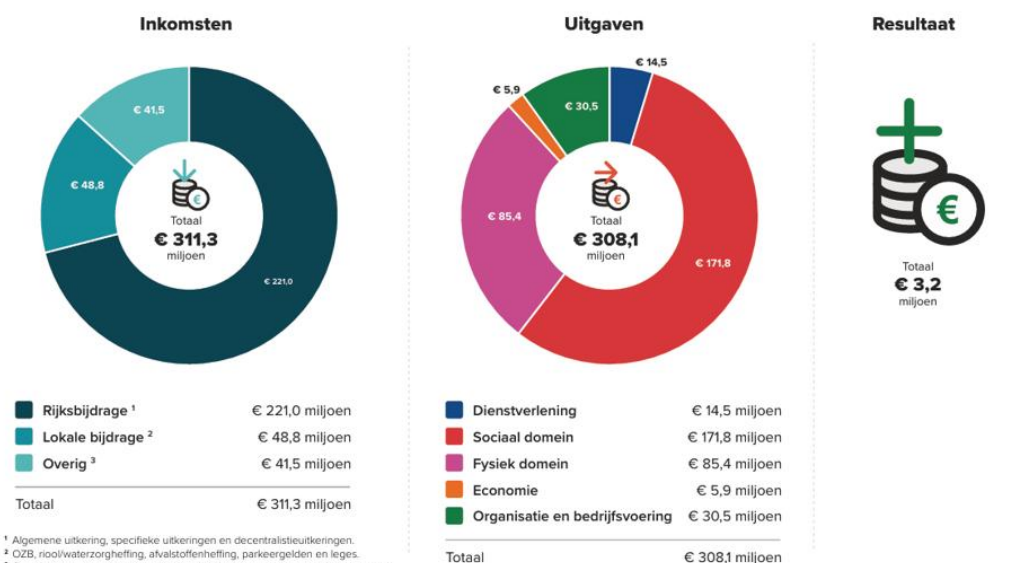
Nei it fêststellen fan de kadernota en it oanbieden fan it koälysjeakkoart is de begrutting fierder aktualisearre. Dêrby binne alle nije ynsichten en ûntwikkelingen ferwurke. Op basis fan dy aktualisaasje komt it ferwachte begruttingsresultaat út op € 3,2 miljoen posityf.

Dat hat in tal gruttere oarsaken. Folgjend op it riedsbeslút út 2025 oer it finansjeel op 'e nij ikerjen begjinne wy yn 2027 echt mei it tarekkenjen fan persoanen oan projekten, lykas ek beneamd [yn 'e kadernota](#). No is helder hoe grut it posityf effekt dêrfan is: foar 2027 giet it om likernôch € 2,6 miljoen. Dêrneist ferwachtsje wy troch oanpassingen yn 'e regelingen fan de opfang fan Oekraynske fan hûs en hiem ferdreaunen, asylsikers en statushâlders in foardiel foar ien kear fan likernôch € 1,7 miljoen. Fierders wurdt oanfoljend € 0,5 miljoen beskikber steld foar yntegrale wykferbettering. Dêrneist binne ferskate aktualisaasjes trochfierd mei in saldearre effekt fan € 0,5 miljoen. Wy jouwe hjirûnder op haadlinen oan hoe't ús ynkomsten en útjeften foar 2027 ferdield binne.

Begroting in één oogopslag

Waar komt het geld vandaan en waaraan geven we het uit?

Bedragen zijn op € 1 miljoen afgerond.

Mearjierrich sjogge wy lykwols dat wy in begruttingstekoart fan € 5 oant € 5,6 miljoen op te lossen hawwe. Sjoen dy prognoazes moatte wy tebekhâldend wêze wat it foar 2027 rûze oerskot oangiet. Wy kieze bliuwend foar in hoeden finansjeel behear en reservearje dat oerskot leaver foar de kommende jierren. Folgjend op wat oanjûn is yn it koälysje-akkoart wurket it kolleezje de finansjele opjefte foar de jierren nei 2027 fierder út. Begjin 2027 ynformearret it kolleezje de ried oer it proses en hoe't de ried input jaan kin. Uteinlik resultearret dat yn in foarstel út it kolleezje wei yn 'e Kadernota 2028-2030, rjochte op in slutende mearjierrebegrutting foar op syn minst de jierren 2028 en 2029.

Mei-inoar sterk: ambysjes wiermeitsje mei each foar moarn

De begrutting 2026 hie de titel 'Trochbouwe oan de Takomst'. It kolleezje set dy ynsette line troch, wy binne mei-inoar sterk, mar wy hawwe wol 'each foar moarn' yn it wiermeitsjen fan ús ambysjes. 'Mei each foar moarn' betsjut dat wy karren meitsje dy't wearde tafoegje foar hjoeddeistige én takomstige generaasjes. Sa wurkje wy oan in gemeente dy't ek út finansjeel perspektyf wei besjoen klear is foar de takomst.

It finansjeel perspektyf is nammentlik lykas hjirboppe sketst noch slutend foar 2027, mar mearjierrich sjogge wy dat ús finansjele posysje ûnder druk stiet. Dêr komt by dat ús ynvestearringsopjefte grut is. Dêrtroch steane de finansjele kengetallen, lykas ûnder mear de solvabiliteit en de netto skuldquote, ûnder druk.

Dat ús finansjele posysje ûnder druk stiet komt mei trochdat der bliuwend ûnwissichheid is oer de hichte fan 'e ynkomsten út it ryk wei.

Finansjeel stabyl Smellingerlân

It is in gegeven dat der altyd ûnwissichheid is oer de middels fan it ryk en dat wy dêr as yndividuele gemeente net in soad ynfloed op útoefenje kinne. Fansels besykje wy dy ynfloed wol mei-inoar út te oefenjen fia de Vereniging Nederlandse Gemeenten, mar de ûnwissichheid bliuwt. It kommende jier sille wy dan ek konkrete stappen sette moatte om de begrutting foar 2028 en 2029 struktureel slutend te meitsjen. Wy hawwe ús dêr de ôfrûne jierren op taret troch yn 'e mande mei de gemeenteried ombûgingsmooglikheden yn byld te bringen en in maatregelbondel ta te rieden dy't brûkt wurde kin om by te stjoeren.

Dêrneist is der in trochkyk fan 15 jier makke nei de effekten fan de ynvestearringsaginda op neamde ratio's en binne dêr 'knoppen' by oanjûn dêr't oan draaid wurde kin om de trend te kearen. Dêrby kin ûnder mear tocht wurde oan it beheinen fan it ynvestearringsfolume troch ynvestearringen te skrassen, te ferleegjen en/of te temporisearjen.

It oanwêzige ynsicht yn de ombûchmooglikheden en de mearjierrige trochkyk op ús ynvestearringsaginda helpe om takom jier karren te meitsjen om ús finansjele posysje mearjierrich yn balâns te bringen.

Mei dy tarieding fertrouwe wy derop dat dizze begrutting foldocht oan de kaders dy't jo steld hawwe en dat it jo helpt by it fersterkjen fan jo kaderstellende en kontrolearjende rol.

Boargemaster en wethâlders fan Smellingerlân,

boargemaster, sekretaris,

Fred Veenstra

Siebre van der Berg

Bestuurlijke hoofdlijn

Geachte inwoners van Smallerland, leden van de gemeenteraad,

Samen bouwen we aan een gemeente waar inwoners, ondernemers en bezoekers prettig kunnen wonen, werken, ondernemen en verblijven, nu en in de toekomst. We kiezen ervoor om verder te bouwen aan de visies en plannen die eerder door de raad zijn vastgesteld, terwijl we ons tegelijkertijd voorbereiden op keuzes die nodig zijn voor een financieel gezonde toekomst.

Onderstaande begroting 2027 en de meerjarenraming 2028-2030 laten zien hoe wij daar stap voor stap invulling aan willen geven. Het is de eerste begroting van onze collegeperiode, waarin de bestaande koers vanuit de kadernota *“Tussen koers en Ambitie”* samenkomt met het coalitieakkoord *“Samen sterk voor Smallerland”*. In deze begroting leest u de ambitie(s), de doelen en hoe deze bekostigd worden.

Ambitie Gemeente Smallerland

Samen bouwen we aan een sterk en toekomstbestendig Smallerland. We werken aan een gemeente waarin inwoners, ondernemers en maatschappelijke partner de ruimte krijgen om mee te doen en initiatief te nemen. Met een aantrekkelijke leefomgeving, goede voorzieningen, een sterke economie en een betrokken overheid creëren we brede welvaart voor huidige en toekomstige generaties. Daarbij maken we bewuste keuzes om ook op de langere termijn financieel gezond te blijven.

Binnen onze maatschappelijke opgaven hebben we deze ambitie vertaald in meerdere programma's. We geven kort aan waar we per programma op inzetten en verwijzen graag naar de verdere begroting voor het volledige beeld:

Dienstverlening

Inwoners, ondernemers, verenigingen en (maatschappelijke) organisaties moeten kunnen rekenen op een gemeente die bereikbaar is, duidelijk communiceert en meedenkt in oplossingen. Daarom kiezen we voor dienstverlening waarin de menselijke maat centraal staat: persoonlijk waar nodig, digitaal waar het kan en altijd begrijpelijk en toegankelijk.

Waar zetten we in 2027 op in:

- Duidelijke en begrijpelijke communicatie en goede bereikbaarheid.
- Het actief betrekken van inwoners en organisaties bij plannen en hierbij vooraf duidelijk zijn over verwachtingen. Daarnaast zorgen we voor digitaal toegankelijke websites
- Het vergroten van de cyberveiligheid en digitale weerbaarheid van inwoners en organisaties.
- Een veilige leefomgeving door een combinatie van zichtbare handhaving, preventie, samenwerking en een gerichte aanpak van criminaliteit en overlast.
- De gemeenteraad werkt verder aan het versterken van de kaderstellende, controlerende en volks vertegenwoordigende rol. Beter zichtbaar zijn van de raad voor inwoners, verenigingen, instellingen en ondernemers, het verbreden van de kennis van raadsleden en fractievertegenwoordigers en een adequate advisering en ondersteuning van de volksvertegenwoordiging door de griffie hebben hierbij de focus.

Sociaal domein

We investeren in bestaanszekerheid, gelijke kansen en een samenleving waarin iedereen mee kan doen. Door in te zetten op preventie, gezondheid, onderwijs en sterke gemeenschappen vergroten we de veerkracht van inwoners.

Waar zetten we in 2027 op in:

- Het verder implementeren van Positieve Gezondheid en het werken aan structurele borging ervan binnen het Sociaal Domein
- Het bestendigen van het Financieel Plein als vast onderdeel van onze dienstverlening.
- Het bestendigen van de aanpak laaggeletterdheid en het onderzoeken van nieuwe mogelijkheden om inwoners hierbij te ondersteunen.
- Het versterken en uitbreiden van de aanpak Hoppa!
- Het opleveren van het uitvoeringsprogramma Maatschappelijke Voorzieningen waarin ruimtelijke keuzes worden vastgelegd over bestaande en toekomstige maatschappelijke voorzieningen op wijk/ dorp, stedelijk en regionaal niveau.
- Het implementeren van het uitvoeringsprogramma Wonen, Zorg en Welzijn door, in nauwe samenwerking met onze partners, uitvoering te geven aan verschillende projecten en activiteiten voor wonen, zorg en welzijn.
- Het versterken van de Sociale Basis in onze gemeente.

Fysiek domein

We bouwen aan een leefbare en toekomstbestendige gemeente met voldoende woningen, een veilige en aantrekkelijke leefomgeving, duurzame ontwikkeling en een sterke economische basis voor Drachten en de dorpen.

Waar zetten we in 2027 op in:

- Wonen en huisvesting is een van de belangrijkste opgaven van deze bestuursperiode. We zorgen voor meer woningen en meer beweging op de woningmarkt.
- Met het Gebiedsprogramma Centrum zetten we in op een compact, levendig en toekomstbestendig centrum dat meer bezoekers, inwoners en ondernemers aantrekt.
- We maken duidelijke keuzes voor verkeersveiligheid, bereikbaarheid, leefbaarheid en praktische mobiliteit.
- We kiezen voor een aanpak waarin duurzaamheid stap voor stap wordt gerealiseerd, met oog voor draagvlak, leefbaarheid en een gezonde balans tussen wonen, werken en landschap.
- Voor het buitengebied en landbouw kiezen we voor een aanpak waarin leefbaarheid, landbouw, natuur en landschap met elkaar in balans blijven.
- We starten met Verbeter de Venen. In deze eerste wijk grijpen we de rioolvervanging aan om de wijk groener en gezonder, veiliger en toegankelijker te maken en de sociale basis te versterken.

Economie

We investeren in een sterke en toekomstbestendige lokale economie. Door ondernemerschap, innovatie, onderwijs en werkgelegenheid met elkaar te verbinden, versterken we het vestigingsklimaat en de brede welvaart in Smallingerland.

Waar zetten we in 2027 op in:

- Versterken van het vestigingsklimaat en toekomstbestendige bedrijventerreinen, met bijzondere aandacht voor De Haven.
- Versnellen van innovatie, talentontwikkeling en ondernemerschap via Campus Drachten en het Innovatiecluster Drachten.
- Ondersteunen van ondernemers bij netcongestie, verduurzaming en innovatie.
- Versterken van het centrum van Drachten als economisch en regionaal hart van Smallerland.
- Vergroten van de economische slagkracht door gerichte lobby, regionale samenwerking en een sterke positionering van Smallerland.

Organisatie en bedrijfsvoering

We zorgen voor een slagvaardige organisatie die maatschappelijke opgaven kan realiseren en dragen bij aan een financieel gezonde gemeente. Daarbij werken we efficiënt, transparant en vanuit samenwerking, met oog voor de uitdagingen van de komende jaren.

Waar zetten we in 2027 op in:

- De digitale transitie. Hierbij werken we steeds slimmer en beter samen. Dit doen we o.a. door het afronden van de organisatiebrede uitrol van Teams. Ook gaan we verder met het slim en verantwoord inzetten van AI-oplossingen.
- De afronding van de verbouw gemeentehuis in het voorjaar van 2027. Na deze afronding verhuizen we terug naar het gemeentehuis vanuit onze tijdelijke werklocaties. Dit doen we met zo min mogelijk verstoring van de dienstverlening aan onze inwoners, organisaties en ondernemers.
- Na afronding van het project rechtmatigheid in 2026 ligt de focus op het verder versterken van de interne beheersing. Daarbij zetten we in op een duurzame verankering van beheersmaatregelen in de reguliere bedrijfsvoering, zodat interne beheersing steeds meer een vanzelfsprekend onderdeel vormt van het dagelijks handelen en de besluitvorming binnen de organisatie.

Geplande investeringen

Ook in de komende jaren blijven we gericht investeren in de kwaliteit en toekomstbestendigheid van onze gemeente. Met de investeringsagenda geven we uitvoering aan opgaven op het gebied van leefbaarheid, bereikbaarheid, duurzaamheid en maatschappelijke voorzieningen. De geactualiseerde investeringsagenda is eerder opgenomen in de Kadernota 2027.

De belangrijkste investeringen die vanaf 2027 in deze begroting zijn opgenomen, zijn:

- In De Venen starten we met de vervanging van de riolering. Deze werkzaamheden worden gecombineerd met investeringen in een klimaatbestendige, veilige en toegankelijke inrichting van de openbare ruimte. De opgedane ervaringen benutten we voor vergelijkbare opgaven in andere wijken.
- We zetten verdere stappen in de voorbereiding en realisatie van een nieuwe school en multifunctioneel centrum De Trisken. Hiermee investeren we in toekomstbestendige voorzieningen voor onderwijs en een locatie waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten en maatschappelijke activiteiten een plek krijgen.
- We investeren in de kwaliteit van wegen, pleinen en groenvoorzieningen. Waar mogelijk combineren we regulier onderhoud met verbeteringen op het gebied van verkeersveiligheid, klimaatadaptatie en toegankelijkheid.

- Op basis van de geactualiseerde notitie kapitaalgoederen 2027-2030 investeren we in het vervangen en vernieuwen van gemeentelijke voorzieningen, waaronder wegen, water, openbare verlichting, bruggen, speel- en sportvoorzieningen en groen. Hiermee houden we onze openbare ruimte veilig, bruikbaar en aantrekkelijk.
- We starten met de eerste investeringen uit het Gebiedsprogramma Centrum. Daarmee werken we aan een aantrekkelijk en toekomstbestendig centrum met ruimte voor wonen, ontmoeten, ondernemen en verblijven.

Wat merken inwoners hiervan?

Oog hebben voor morgen betekent soms ook dat keuzes nu al merkbaar zijn. Om onze voorzieningen veilig, duurzaam en toekomstbestendig te houden, zijn investeringen nodig in het riool, waterbeheer en klimaatmaatregelen. Daardoor nemen de woonlasten voor huishoudens toe. De stijging wordt vooral veroorzaakt door hogere kosten voor afvalinzameling, het weer volledig in lijn brengen van het tarief met de werkelijke kosten en de invoering van een apart waterzorgtarief. Hoewel deze ontwikkelingen voor inwoners merkbaar zijn, vinden wij deze investeringen noodzakelijk om de kwaliteit van onze leefomgeving en voorzieningen ook op langere termijn te waarborgen.

De begroting 2027 heeft een verwacht resultaat van € 3,2 miljoen positief

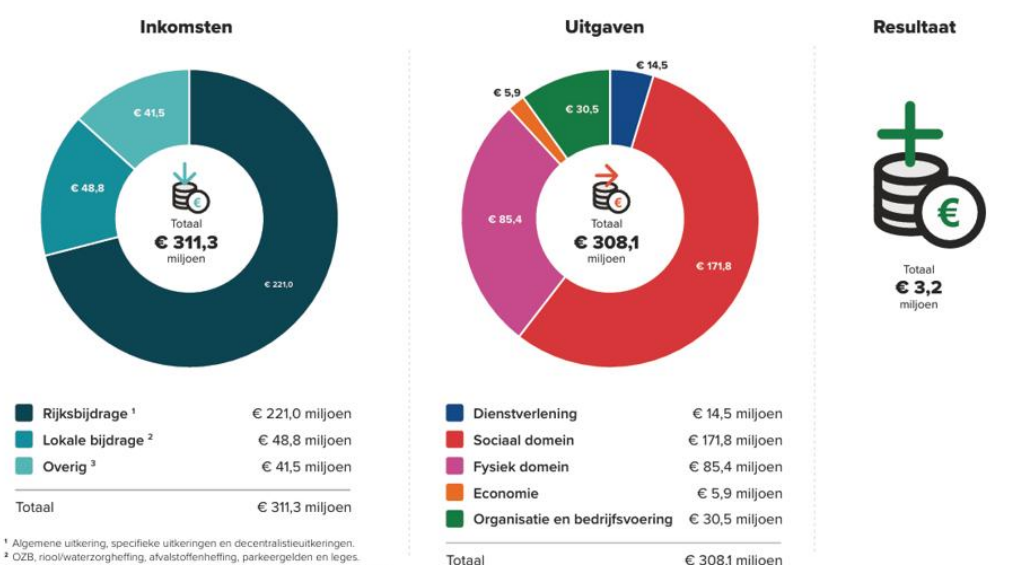
Na het vaststellen van de kadernota en het aanbieden van het coalitieakkoord is de begroting verder geactualiseerd. Daarbij zijn alle nieuwe inzichten en ontwikkelingen verwerkt. Op basis van deze actualisatie komt het verwachte begrotingsresultaat uit op € 3,2 miljoen positief.

Dit heeft een aantal grotere oorzaken. Volgend op het raadsbesluit uit 2025 over de financiële herijking starten we in 2027 daadwerkelijk met toerekening van personeel aan projecten, zoals ook benoemd [in de kadernota](#). Nu is helder hoe groot het positief effect hiervan is: voor 2027 gaat het om circa € 2,6 miljoen. Daarnaast verwachten we door aanpassingen in de regelingen van de opvang van Oekraïense ontheemden, asielzoekers en statushouders een eenmalig voordeel van circa € 1,7 miljoen. Verder wordt aanvullend € 0,5 miljoen beschikbaar gesteld voor integrale wijkverbetering. Hiernaast zijn diverse actualisaties doorgevoerd met een gesaldeerd effect van € 0,5 miljoen. We geven hieronder op hoofdlijnen aan hoe onze inkomsten en uitgaven voor 2027 verdeeld zijn.

Begroting in één oogopslag

Waar komt het geld vandaan en waaraan geven we het uit?

Bedragen zijn op € 1 miljoen afgerond.

Meerjarig zien we echter dat we een begrotingstekort van € 5 tot € 5,6 miljoen hebben op te lossen. Gezien deze prognoses moeten we terughoudend zijn rondom het voor 2027 geraamde overschot. We blijven kiezen voor een behoedzaam financieel beheer en reserveren dit overschot liever voor de komende jaren. Volgend op wat is aangegeven in het coalitieakkoord werkt het college de financiële opgave voor de jaren na 2027 verder uit. Begin 2027 informeert het college de raad over het proces en de wijze waarop de raad input kan geven. Uiteindelijk resulterend in een voorstel vanuit het college in de kadernota 2028-2030, gericht op een sluitende meerjarenbegroting voor ten minste de jaren 2028 en 2029.

Samen sterk: ambities waarmaken met oog voor morgen

De begroting 2026 had de titel 'Doorbouwen aan de Toekomst'. Het college zet die ingezette lijn door, we zijn samen sterk, maar we hebben wel 'oog voor morgen' in het waarmaken van onze ambities. Met het oog voor morgen betekent dat we keuzes maken die waarde toevoegen voor huidige én toekomstige generaties. Zo werken we aan een gemeente die ook vanuit financieel perspectief gezien klaar is voor de toekomst.

Het financieel perspectief is namelijk zoals hierboven geschetst nog sluitend voor 2027, maar meerjarig zien we dat onze financiële positie onder druk staat. Daar komt bij dat onze investeringsopgave groot is. Hierdoor staan de financiële kengetallen, zoals o.a. de solvabiliteit en de netto schuldquote, onder druk.

Dat onze financiële positie onder druk staat komt mede doordat er onzekerheid blijft bestaan over de hoogte van de inkomsten vanuit het rijk.

Financieel stabiel Smallingerland

Het is een gegeven dat er altijd onzekerheid is over de middelen van het rijk en dat we daar als individuele gemeente niet veel invloed op kunnen uitoefenen. Natuurlijk proberen we die invloed wel gezamenlijk via de Vereniging Nederlandse Gemeenten uit te oefenen, maar de onzekerheid blijft. Het komende jaar zullen we dan ook concrete stappen moeten zetten om de begroting voor 2028 en 2029 structureel sluitend te maken. We hebben ons hier de afgelopen jaren op voorbereid door samen met de gemeenteraad ombuigingsmogelijkheden in beeld te brengen en maatregelenbundel voor te bereiden die gebruikt kan worden om bij te sturen.

Daarnaast is er een doorkijk van 15 jaar gemaakt naar de effecten van de investeringsagenda op genoemde ratio's en zijn hierbij 'knoppen' aangegeven waaraan gedraaid kan worden om de trend te keren. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan het beperken van het investeringsvolume door investeringen te schrappen, te verlagen en/of te temporiseren.

Het aanwezige inzicht in de ombuigmogelijkheden en de meerjarige doorkijk op onze investeringsagenda helpen om komend jaar keuzes te kunnen maken om onze financiële positie meerjarig in balans te brengen.

Met deze voorbereiding vertrouwen we erop dat deze begroting voldoet aan de door u gestelde kaders en u helpt in de versterking van uw kaderstellende en controlerende rol.

Burgemeester en wethouders van Smallingerland,

burgemeester, secretaris,

Fred Veenstra Siebren van der Berg

Inleiding op de begroting

Dit hoofdstuk gaat in op de uitgangspunten bij het opstellen van deze begroting en de ontwikkeling van ons financiële perspectief voor de begroting 2027-2030.

Uw besluitvorming is verwerkt

De kadernota 2027-2030, vastgesteld op 30 juni 2026, vormt samen met onderstaande algemene financiële uitgangspunten de basis voor deze begroting. In deze begroting zijn dus alle voorstellen uit de kadernota verwerkt.

Aanvullende voorstellen opgenomen

Naast de voorstellen uit de kadernota, zijn in deze begroting ook de afspraken uit het coalitieakkoord opgenomen. Nadat het coalitieakkoord is gepresenteerd is geconstateerd dat voor een aantal lopende tijdelijke projecten géén gelden beschikbaar zijn gesteld in de kadernota en/of het coalitieakkoord. Met deze begroting worden door het college drie extra voorstellen gedaan.

Algemene financiële uitgangspunten

Net als de afgelopen jaren is de meicirculaire de basis voor deze begroting. De begroting is zoals gebruikelijk opgesteld op basis van constante prijzen. Dat betekent dat de eerste jaarschijf van de meerjarenbegroting is geïndexeerd op basis van de inflatiecijfers. In de jaren daarna is geen inflatie doorgerekend en worden de inkomsten ook zonder inflatie opgenomen. In onderstaande tabel is aangegeven welke indexeringen en generieke aanpassingen zijn toegepast. In de paragraaf financiering gaan we in op de uitgangspunten voor rente, waaronder het rentepercentage dat we verwachten kwijt te zijn voor nieuwe leningen en doorrekening van de rentelasten.

Omschrijving	Stijging 2027
Salarissen gemeente	4,2%
Goederen en diensten gemeenten	1,9%
Subsidies	3,3%
Leges overige lokale heffingen	2,7%
Grondbedrijf	Separaat vastgesteld
Nieuwe investeringen	1,9%

Ontwikkeling financieel perspectief sinds vaststelling kadernota 2027-2030

Onderstaande tabel maakt de ontwikkeling van het financieel perspectief van de kadernota naar het financiële beeld in de begroting inzichtelijk. Onder de tabel volgt een toelichting.

Bedragen * €1.000

Omschrijving	2027	2028	2029	2030
Verwacht resultaat in Kadernota	1.238	-5.874	-7.092	-4.747
Verwerking van het coalitieakkoord	-1.226	-1.296	-1.296	-1.296
Extra genomen raadsbesluiten	-133	-133	-133	-133
Ontwikkelingen die eerder nog niet financieel vertaald waren	2.555	1.388	1.980	2.147
Overige actualisatie begroting	732	370	1.615	-1.101
Geraamd resultaat	3.166	-5.545	-4.926	-5.130
Saldo incidentele baten en lasten	1.159	-428	426	521
Structureel begrotingssaldo 2027-2030	2.007	-5.116	-5.352	-5.651

De beginstand wordt gevormd door het verwachte resultaat in de vastgestelde kadernota. Van dit verwachte resultaat halen we de uitkomsten van het coalitieakkoord af. Daarna hebben we

inzichtelijk gemaakt wat de grote ontwikkelingen zijn die vervolgens effect hebben op het resultaat. Hieronder volgt een toelichting op elk van de aspecten die daarop volgden.

Extra genomen raadsbesluiten:

Er is door de raad nog een besluit genomen die nog niet verwerkt was in de kadernota. Het betreft het besluit van 16 juni waarin de ontwerpbegroting van de FUMO voor 2027 is vastgesteld. In dit besluit is aangegeven dat het budget voor deelnemersbijdrage verhoogd wordt.

Ontwikkelingen die eerder nog niet financieel vertaald waren:

In de kadernota is in paragraaf 2.4 aangegeven dat er enkele ontwikkelingen zijn die op dat moment nog niet financieel door vertaald konden worden. Het betrof een 5-tal ontwikkelingen, waarvan we inmiddels twee ontwikkelingen financieel hebben door kunnen rekenen.

- Uren toerekening aan projecten: Vanaf 2027 zullen personele kosten bij investeringsprojecten in de openbare ruimte toegerekend worden aan het project. Dit betekent dat deze kosten niet meer als lasten in de exploitatie vallen, maar geactiveerd worden op de balans. Dit levert op korte termijn een structureel voordeel op, waarvoor we in een eerder stadium al een raming hadden opgenomen. Nu is deze geactualiseerd en zien we in 2027 een voordeel van € 2,6 miljoen.
- In verband met de wettelijke verplichting om het maatschappelijke vastgoed in 2030 te hebben verduurzaamd, wordt de verduurzamingsopgave momenteel verder uitgewerkt. Op basis van maatwerkrapporten en geactualiseerde ramingen bedraagt de benodigde investering circa € 11,3 miljoen. De bijbehorende kapitaallasten zijn verwerkt in deze begroting. De verwachte energiebesparingen worden nog nader onderzocht en worden, voor zover mogelijk, in een volgende begroting meegenomen.

Actualisatie begroting 2027:

Na het vaststellen van de kadernota & het presenteren van het coalitieakkoord kunnen er altijd wijzigingen plaatsvinden. In de begroting verwerken we de laatste inzichten. Het betreft een actualisatie vanuit financieel-administratieve redenen. Deze actualisatie bevat dus geen beleidsinhoudelijke aanpassing, maar bevat wel financiële wijzigingen. De belangrijkste zijn:

- Tijdens de kadernota is een inschatting gemaakt van de indexatie, subsidies, gemeentefonds en de salarisbegroting. Deze zijn nu verder geactualiseerd op basis van de laatste inzichten
- Een heeft een kwaliteitstoets plaats gevonden op de juiste verwerking van structurele en incidentele lasten van de bestuursrapportage naar de kadernota, en vervolgens naar de begroting. Deze hebben geen effect op het structurele begrotingsresultaat.
- De actualisatie van baten en lasten rondom afvalstoffenheffing en rioolrechten. Hierbij bepalen en begroten we, volgens het geldende beleid, een kostendekkend tarief;
- Alle investeringen vanuit de investeringsagenda zijn verwerkt in de begroting. Daarbij zijn de kapitaallasten opnieuw berekend, verwerkt in de liquiditeitsplanning en middels een kasstroomoverzicht en een meerjarige toelichting op de toerekening van rente inzichtelijk gemaakt in de paragraaf financiering.
- Naast de investeringen zijn actualisaties uitgevoerd op het gebied van de IBOR (Integraal beheer openbare ruimte), GREX (Grondexploitaties) en IHP (Integraal huisvestingsplan)
- Vanaf 2027 vervangt de Doelgroep Flexibele Regeling (DFR) de bestaande regelingen met betrekking tot de opvang van Oekraïense ontheemden, asielzoekers en statushouders. Deze nieuwe regeling pakt gunstig uit voor onze gemeente en we verwachten hier een voordeel van ca 1,7 miljoen.

Correctie incidentele baten en lasten:

Om vanuit het verwachte resultaat te komen naar het structurele begrotingssaldo wordt er op het verwachte resultaat een correctie uitgevoerd van de begrote incidentele baten en lasten inclusief de mutaties in onze reserves. Dit wordt ook verder weergegeven in de ontwikkeling van ons structureel begrotingssaldo.

Tijdens het opstellen van de begroting is kritisch gekeken naar de opgevoerde incidentele baten en lasten. Er is op basis van de regeling BBV (Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten) en de nieuwe [notitie structurele en incidentele baten en lasten van de Commissie BBV](#) beoordeeld of de opgevoerde incidentele baten en lasten terecht opgenomen zijn. Op basis van de meest recente inzichten hebben we meerdere correcties doorgevoerd.

Ontwikkeling structureel begrotingssaldo

Onderstaande tabel toont de ontwikkeling van baten en lasten en de inzet van reserves. Die leiden samen tot het begrotingssaldo na bestemming zoals u dat hierboven ook zag. Vervolgens corrigeren we dat begrotingssaldo voor incidentele baten en lasten om op het structureel begrotingssaldo te komen. De [commissie BBV](#) en de provinciaal toezichthouder adviseren om een dergelijk overzicht voor uw en ons inzicht in de begroting op te nemen. Het structureel begrotingssaldo in onderstaande tabel is het saldo dat sluitend moet zijn om te voldoen aan de [kaders van de Gemeentewet](#).

Bedragen * €1.000

Omschrijving	2027	2028	2029	2030
Alle lasten exclusief mutaties reserves	-295.948	-289.529	-284.500	-284.798
Alle baten exclusief mutaties reserves	297.659	286.185	281.909	282.774
Geraamd saldo baten en lasten	1.711	-3.344	-2.591	-2.024
Toevoegingen aan reserves	-12.191	-5.918	-6.637	-6.691
Onttrekkingen uit reserves	13.646	3.717	4.303	3.584
Geraamd resultaat (A)	3.166	-5.545	-4.926	-5.130
Waarvan incidentele lasten (exclusief reserveonttrekkingen)	-28.512	-17.275	-12.731	-8.063
Waarvan incidentele baten (exclusief reservestortingen)	28.217	19.111	15.555	11.754
Incidentele toevoegingen aan reserve	-12.191	-5.918	-6.637	-6.691
Incidentele onttrekkingen uit reserve	13.646	3.654	4.240	3.521
Saldo incidentele baten en lasten (B)	1.159	-428	426	521
Structureel begrotingssaldo (A - B)	2.007	-5.116	-5.352	-5.651

De begroting is structureel en reëel

De Gemeentewet stelt dat de raad erop toeziet "dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is". Hiervan kan hij afwijken indien aannemelijk is dat het structureel en reëel evenwicht in de begroting in de eerstvolgende jaren tot stand zal worden gebracht.

De Gemeentewet stelt ook dat het begrotingsjaar het kalenderjaar is, in dit geval 2027. Aangezien het jaar 2027 een positief structureel begrotingssaldo van € 2,0 miljoen kent voldoet deze begroting aan dit kader van de Gemeentewet. Ten opzichte van de kadernota is het structurele saldo in 2027 verbeterd met ruim 0,4 miljoen. Het positieve effect op het structurele begrotingssaldo wordt voornamelijk door het project urentoerekening.

Besluitvorming gevraagd op eenmalige aanvullende voorstellen

Er is geconstateerd dat een aantal tijdelijke projecten en initiatieven worden gefinancierd met incidentele middelen en dat er hiervoor géén gelden beschikbaar zijn gesteld in de kadernota en/of het coalitieakkoord. Daarnaast zien we dat niet voor alle ambities in het coalitieakkoord financiële middelen beschikbaar zijn gesteld.

Als we op enkele initiatieven geen maatregelen treffen, dan zullen we de bestaande activiteiten moeten stoppen, wat het uitgangspunt van het coalitieakkoord “we bouwen verder aan de visies en plannen vastgesteld door de raad” tenietdoet. Het college adviseert om voor drie initiatieven komend jaar geld beschikbaar te stellen. Door eenmalig geld beschikbaar te stellen kunnen we de opgaves voorlopig continueren. Op deze manier voorkomen we koersverlies en blijft de voortgang op preventie, wijkverbetering en de financiële transformatie van de organisatie gewaarborgd, terwijl wordt toegewerkt naar een meerjarig sluitende begroting, waarna deze onderwerpen kunnen meelopen in het bredere begrotings- en herijkingsproces richting 2028.

De drie initiatieven zijn:

1: Impuls op preventie: er wordt voor eenmalig budget van 1.1 miljoen aangevraagd

Het programma sociaal domein beslaat meer dan de helft van de gemeentelijke begroting. Ondanks die grote financiële omvang van het programma is het jaar op jaar lastig om financiële middelen te vinden om de gewenste (transformatie)beweging te maken waarbij door versterking van preventie de oplopende meerkosten van zorg zo veel mogelijk worden geremd.

In het overdrachtdossier is aandacht gevraagd voor deze tijdelijke financieringsproblematiek en ook aangegeven dat voor een heel aantal inspanningen vanaf 2027 geen middelen meer beschikbaar zijn. Het college adviseert om de activiteiten in 2027 te continueren, door middelen vanuit de algemene reserve toe te kennen. Het is onwenselijk om de ontwikkelingen die zijn ingezet zo ruw te doorbreken, én uit het coalitieakkoord blijkt dat preventie nog steeds vraagt om een stevige impuls.

De incidentele middelen worden ingezet voor het continueren en versterken van preventieve voorzieningen binnen het sociaal domein en voor het vasthouden van de ingezette transformatiebeweging. Het gaat daarbij onder meer om de versterking van de sociale basis in dorpen en wijken, dorps- en wijkondersteuning, Welzijn op Recept, de Gezonde Wijkaanpak, Wegwijzers, vrijwilligers- en mantelzorgondersteuning, inclusie, de aanpak voor dak- en thuisloze jongeren, Hoppa! en het Jeugdeducatiefonds. Met deze inzet worden inwoners eerder bereikt en ondersteund, met als doel het voorkomen van zwaardere ondersteunings- en zorgvragen. De inzet van deze middelen sluit aan bij de doelen uit de Sociale Koers en de onderliggende startnotities.

Het college stelt voor deze middelen eenmalig beschikbaar te stellen. Daarmee kunnen lopende ontwikkelingen worden voortgezet en wordt voorkomen dat de ingezette transformatiebeweging voortijdig wordt afgebroken. Gezien de meerjarige financiële opgave en de noodzaak om de begroting volgend jaar structureel sluitend te maken, wordt op dit moment niet voorgesteld deze middelen structureel aan de begroting toe te voegen. De resultaten en effecten van de inzet worden betrokken bij toekomstige integrale afwegingen binnen het sociaal domein en de gemeentelijke financiële positie.

2: Wijkverbetering: Er wordt een eenmalig budget gevraagd van 524k

De gemeente Smallingerland werkt aan een langjarige en integrale wijkverbetering in Drachten. De aanpak start in De Venen en wordt daarna stapsgewijs voortgezet in andere wijken. De rioolvervanging vormt de directe aanleiding en biedt kansen om de openbare ruimte toekomstbestendig in te richten. In 2024 zijn middelen beschikbaar gesteld voor de rioolvervanging en de noodzakelijke herinrichting van de bovengrond. Om bewoners goed te betrekken, de mienskip te versterken, sociale opgaven te verbinden met de fysieke aanpak en koppelkansen te benutten,

zijn aanvullende middelen nodig. Daarom wordt voorgesteld voor 2027 eenmalig aanvullende middelen beschikbaar te stellen, die ten laste van het resultaat worden gebracht. Eventuele structurele financiering wordt betrokken bij het bredere begrotings- en herijkingsproces richting 2028.

3: Financieel stabiel Smallerland: Er wordt een reservebudget van 100K aangevraagd.

De financiën staan onder druk en we willen een begroting 2028 presenteren waarin zowel 2028 als 2029 een structureel sluitend begrotingssaldo laat zien. Hiervoor is het noodzakelijk een voorstel te maken van een mix van maatregelen om een sluitende begroting te realiseren. Natuurlijk gebruik we het materiaal uit de vorige raadsperiode, maar dit zal geactualiseerd moeten worden en de maatregelen zullen aan de hand van de, door de raad vastgestelde, meerjarenambities geprioriteerd moeten worden. Om daarin goed te kunnen faciliteren moet er voldoende capaciteit zijn binnen Financiën. Gelet op de grote opgave wordt geadviseerd de mogelijkheid al vast in te ruimen in de begroting om capaciteit te kunnen inhuren.

De positie van de algemene reserve is in lijn met de verwachting uit de kadernota

Ten opzichte van de verwachting in de kadernota zien we dat het geactualiseerde beeld hier goed bij aansluit. In de kadernota verwachten we ultimo 2030 nog een stand van de algemene reserve van € 24 miljoen. Inmiddels verwachten we voor dat moment een stand van € 20 miljoen. Het verschil wordt voornamelijk veroorzaakt doordat het resultaat van 3,95 miljoen uit de 2e bestuursrapportage is verwerkt.

In deze begroting is het risicoprofiel opnieuw geactualiseerd. De totale omvang van de geïnventariseerde risico's (inclusief algemene risicobuffer) ligt met € 15,5 miljoen ca € 0,5 miljoen lager dan in de kadernota 2027 voorzien. In de algemene reserve houden we deze middelen beschikbaar, waardoor ons vrij besteedbare deel op ruim € 24 miljoen euro ligt.

*Bedragen * €1.000*

	2026	2027	2028	2029	2030
verwachte stand algemene reserve in begroting 2026	51.367	53.340	50.992	48.228	n.a.
verwachte stand algemene reserve in de kadernota 2027	45.259	43.154	36.515	28.984	24.237
verwachte stand algemene reserve in de begroting 2027	40.873	39.434	32.378	25.953	19.622
algemene risicobuffer	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
waarvan aanhouden voor risico's	12.953	12.953	12.953	12.953	12.953
Totaal vrij besteedbaar	25.420	23.981	16.926	10.500	4.169

De ontwikkeling van de algemene reserve laat ten opzichte van de begroting 2026 wel een daling zien. Het is goed om te beseffen dat bovenstaand beeld geen feit is. In deze daling zijn de op dit moment nog de verwachte negatieve begrotingssaldi voor 2028, 2029 en 2030 verwerkt. Dit heeft een totaal cumulatief negatief effect van ruim € 16 miljoen voor de algemene reserve. Echter, de begroting zal komend jaar weer sluitend gemaakt moeten worden. Daardoor zal dit beeld weer verbeteren.

Pdf vorm van de begroting en infographic

Voor het geval u het toch fijner vindt de begroting in pdf vorm door te nemen of deze integraal te printen is hieronder de pdf versie opgenomen. Huis aan huis publiceren we ook onze infographic. Deze bijlagen kunt u vinden op de website. Bestandsnaam

- Infographic Begroting 2027-2030.pdf
- Ontwerpbegroting 2027-2030 gemeente Smallerland.pdf

Programma's

In onze gemeente staan mensen voorop en niet de regels. Wij pakken maatschappelijke opgaven op in samenwerking met de inwoners, bedrijven en organisaties. We versterken onze medewerkers en daarmee onze organisatie door in te zetten op eigenaarschap, waarmaken, samenwerken en werken vanuit de bedoeling.

Overzicht over hoofddoelen en resultaten

De afgelopen jaren zijn er een aantal belangrijke visies vastgesteld. We denken hierbij onder andere aan de Samenlevingsvisie, waarin de Omgevingsvisie en de Sociale Koers zijn geland en de Organisatievisie. Vanuit deze visies wordt hard gewerkt aan de uitvoering van de daarin opgenomen opgaven en andere uitdagingen en kansen die op ons pad komen.

Onderstaand is een totaaloverzicht opgenomen van de opgaven per programma. Bij ieder programma wordt de ambitie aangegeven en wordt er per opgave beschreven waar we het komende jaar op inzetten. Daarnaast geven we aan hoe we de voortgang volgen en wat de extra budgetten zijn die dit jaar worden aangevraagd.

Overzicht over inkomsten (baten) en uitgaven (lasten)

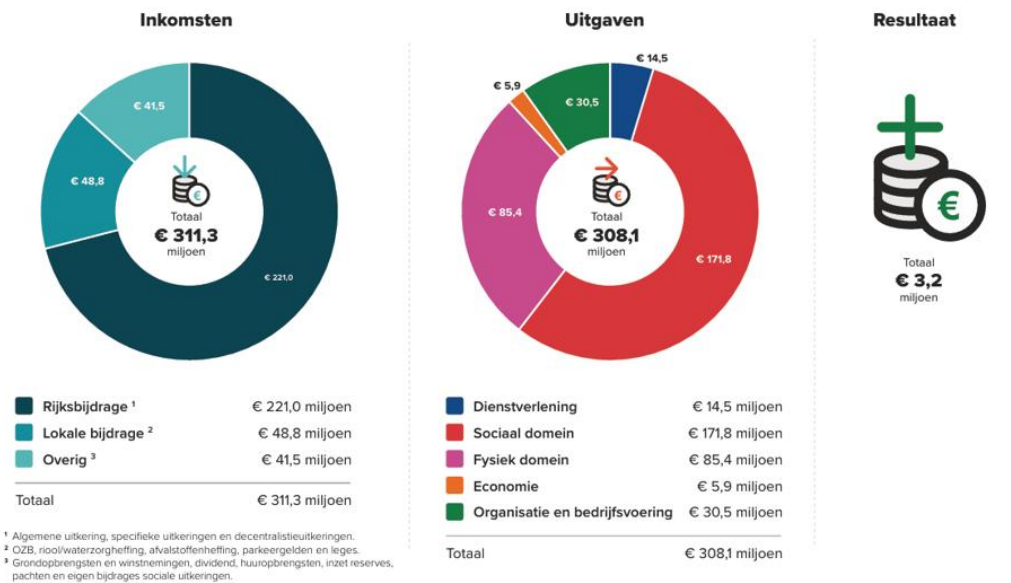
Om uitvoering te geven aan bovenstaande hoofddoelen geven we in onderstaande figuur op hoofdlijn inzicht in onze totale verwachte inkomsten en uitgaven. Op deze manier is inzichtelijk waar onze inkomsten vandaan komen en hoe we dit totaal aan inkomsten verdelen over onze programma's. De verwachting voor 2027 is dat er van onze totale inkomsten van ruim € 311 miljoen een bedrag van € 3,2 miljoen (1% van onze inkomsten) als resultaat overblijft.

Als we naar de totale verwachte uitgaven kijken, dan zien we dat binnen het sociale domein veruit de meeste uitgaven worden verwacht (ruim 55%), gevolgd door het fysieke domein (ruim 27%). Er wordt in de verdere toelichting bij de programma's aangegeven waar dit jaar de focus op ligt, wat de totale inkomsten (baten) en uitgaven (lasten) zijn en voor welke onderdelen in 2027 aanvullend budget is gevraagd.

Begroting in één oogopslag

Waar komt het geld vandaan en waaraan geven we het uit?

Bedragen zijn op € 1 miljoen afgerond.

Onze inkomsten zijn opgebouwd uit drie hoofdstromen:

- **Rijksbijdrage (€ 221,0 miljoen):** Het overgrote deel van ons geld ontvangen we van het Rijk. Denk hierbij aan de Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds, doelgebonden specifieke rijksuitkeringen (SPUK) (zoals Lokale Aanpak Isolatie; NIP), rijksvergoedingen (zoals de Doelgroep Flexibele Regeling (DFR) voor de opvang van Oekraïense ontheemden en statushouders) en Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten (BUIG) budget.
- **Lokale bijdrage (€ 48,8 miljoen):** Dit zijn de opbrengsten uit onze eigen gemeentelijke belastingen en heffingen, zoals de onroerendezaakbelasting (OZB), de afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges.
- **Overig (€ 41,5 miljoen):** De overige inkomsten bestaan uit specifieke geldstromen uit externe bronnen. Denk aan huuropbrengsten gemeentelijke panden, grondopbrengsten en winstnemingen, subsidies en/of bijdragen van de provincie en Europese fondsen, financiële opbrengsten zoals dividenden uit gemeentelijke deelnemingen in OMRIN en de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), eigen bijdrage vanuit sociale uitkeringen en onttrekkingen uit reserves en voorzieningen.

We verdelen onze uitgaven over de volgende maatschappelijke programma's:

- **Sociaal domein (€ 171,8 miljoen):** We investeren hiermee in bestaanszekerheid, armoedebestrijding, de zorg (Wmo en Jeugdhulp), Positieve Gezondheid en het versterken van de sociale basis in wijken en dorpen.
- **Fysiek domein (€ 85,4 miljoen):** Dit geld gaat naar onze fysieke leefomgeving. Denk aan de versnelling van woningbouw, wijkverbetering (zoals in De Venen), duurzaamheid, klimaatadaptatie, beheer van wegen, groen en het buitengebied.
- **Organisatie en bedrijfsvoering (€ 30,5 miljoen):** Uitgaven voor een efficiënte en slagvaardige ambtelijke organisatie. Hieronder vallen onder meer de digitale transitie, de afronding van de verbouwing van het gemeentehuis en het versterken van de interne beheersing.
- **Dienstverlening (€ 14,5 miljoen):** Gericht op een toegankelijke en menselijke overheid. Dit omvat de publieksdienstverlening, veilige en leefbare buurten (Openbare Orde en Veiligheid) en de ondersteuning van de gemeenteraad.

- **Economie (€ 5,9 miljoen):** Investerings in het versterken van het lokale vestigingsklimaat, de ontwikkeling van Campus Drachten en het Innovatiecluster, het ondersteunen van het MKB bij de energietransitie en netcongestie, en het aantrekkelijk houden van het centrum en de recreatieve sector.

De verdeling van uitgaven over programma's is inclusief reservemutaties. Met deze verdeling zetten we in op het behouden van goede voorzieningen, een krachtige lokale economie en zorg voor wie dat nodig heeft, terwijl we de financiële wendbaarheid voor de komende jaren bewaken.

Programma Dienstverlening

Algemene toelichting

In onze gemeente Smallerland staat de kracht van de samenleving voorop. Met die kracht willen we werken aan een sociale en welvarende toekomst. In alle wijken en dorpen. Voor alle inwoners, bedrijven en organisaties. Onze basisgedachte van onze dienstverlening kenmerkt zich door te denken vanuit de volgende principes:

GASTVRIJ

ONDERNEMEND

EENVOUDIG

DESKUNDIG

We vinden het belangrijk om met elkaar te werken aan oplossingen voor de uitdagingen die we zien. Dit doen we vanuit vertrouwen en daarbij vinden we het belangrijk dat de bedoeling voorop staat en niet de regels. We werken vanuit de kernwaarden persoonlijk, samen en doen. Ze zijn de basis voor onze manier van samen leven, samen werken en samen leren. Ze vertegenwoordigen de kracht van Smallerland. Binnen het programma dienstverlening ligt onze focus op:

- Publieke dienstverlening: Het verbeteren van de dienstverlening (GOED!)
- Openbare orde en veiligheid: Verbeteren en borgen van de veiligheidsbeleving
- Gemeenteraad: Het versterken van de drie belangrijkste taken van de gemeenteraad

Wat mag het kosten

Hieronder de baten en lasten voor dit programma. In [bijlage C](#) van de begroting zijn de baten en lasten per taakveld opgenomen.

Bedragen * €1.000

Baten/Lasten	Begroot na wijziging 2026	Primitieve begroting 2027
Exploitatie		
Baten	1.303,473	1.365,691
Lasten	-14.666,743	-14.486,297
	-13.363,27	-13.120,606
Reserve		
Onttrekking	1.227,654	0
Toevoeging	-985,3	0
	242,354	0
Resultaat na reservemutaties	-13.120,916	-13.120,606

Verplichte beleidsindicatoren

Indicator	Jaar	Smallerland	Nederland	Bron
Verwijzingen Halt [per 1.000 jongeren]	2025	11	10	Stichting Halt
Misdrijven - Gewelddsmisdrijven [per 1.000 inwoners]	2025	5,2	4,6	CBS - Geregistreerde criminaliteit
Misdrijven - Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) [per 1.000 inwoners]	2025	6,3	5,7	CBS - Geregistreerde criminaliteit

Indicator	Jaar	Smallingerland	Nederland	Bron
Misdrijven - Diefstallen uit woning [per 1.000 inwoners]	2025	0,4	1,2	CBS - Geregistreeerde diefstallen
Misdrijven - Winkeldiefstallen [per 1.000]	2025	3,6	2,1	CBS - Geregistreeerde diefstallen
Jongeren met een delict voor de rechter [%]	2023	1	1	CBS - Jeugdmonitor

Aanvullende beleidsindicatoren

Wat willen we bereiken	Hoe meten we dat?	Realisatie 2025	Stand 2026	Doel 2027	Doel 2030
Beperkte wachttijden aan de telefoon	Gemiddelde antwoordtijd (in seconden)	169	109	180	180
Beperkte reactietijd op de chat	Gemiddelde eerste reactietijd (in seconden)	58	93	30	30
Korte wachttijd in het gemeentehuis	We meten het gemiddelde aantal minuten wachttijd tov de oorspronkelijke afspraak	1,6	1,16	2	2

Verbonden partijen

Naam	Bedrijfsactiviteit	Financieel belang
Veiligheidsregio Fryslân	Regionaal organiseren van brandweezorg, crisisbeheersing en rampenbestrijding.	Jaarlijkse bijdrage
Data Fryslân	Coöperatie van publieke en private organisaties, platform voor stimuleren datagedreven beleid en daardoor effectieve dienstverlening voor inwoners van Friesland.	Jaarlijkse bijdrage
Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)	Belangenbehartiger van alle gemeenten en biedt een platform voor opinievorming en vernieuwing.	Jaarlijkse bijdrage
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	Bank voor de Nederlandse gemeenten.	110.292 aandelen á €2,50. In 2022 heeft de gemeente € 251.000 dividend ontvangen.
Vereniging Friese Gemeenten (VFG)	Belangenbehartiger, advisering en platform voor Friese gemeenten.	Jaarlijkse bijdrage

1.1 Publieke dienstverlening

Wat willen we bereiken?

Dichtbij, duidelijk en menselijk

Inwoners, ondernemers en verenigingen moeten kunnen rekenen op een gemeente die bereikbaar is, duidelijk communiceert en meedenkt in oplossingen. Daarom kiezen we voor dienstverlening waarin de menselijke maat centraal staat: persoonlijk waar nodig, digitaal waar het kan en altijd begrijpelijk en toegankelijk.

De komende jaren zetten we in op:

- duidelijke en begrijpelijke communicatie, met aandacht voor toegankelijkheid en het gebruik van heldere taal en het Fries;
- snellere en meer oplossingsgerichte dienstverlening richting inwoners, ondernemers en verenigingen;
- minder onnodige regels en kwalitatief goede en snelle vergunning- en aanvraagprocedures;
- het meer betrekken van minder gehoorde groepen.

(c) betreft een actiepunt uit het coalitieakkoord 2026-2030.

Wat gaan we in 2027 doen

Versterken van de dienstverleningsontwikkeling

Wat gaan we daarvoor doen

Adviseur dienstverlening agendeert ontwikkelingsvraagstukken structureel binnen de organisatie op managementniveau en binnen teams. De ontwikkelvraagstukken komen uit het koppelen van doelstellingen uit jaarplannen aan resultaten en aan uitkomsten klanttevredenheidsonderzoeken.

De komende periode wordt de focus gelegd op de bereikbaarheid binnen de organisatie.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Alle teams hebben concrete verbeterpunten in hun teamplan opgenomen, waardoor dit breed effecten moet hebben op klanttevredenheid. Gerichte focus is op verbeteren van de servicenormen, snellere en effectievere afhandeling van aanvragen.

Implementeren participatievisie en verordening (c)

Wat gaan we daarvoor doen

De komende jaren zetten we in op het actief betrekken van inwoners en organisaties bij plannen en we zijn vooraf duidelijk over verwachtingen. We koppelen duidelijk terug op participatie en inwonersinitiatieven.

Wat gaat het dit jaar opleveren

In 2026 richten wij de organisatie zodanig in dat participatie aantoonbaar en structureel onderdeel wordt van onze werkwijze. Vanaf 2027 wordt participatie standaard meegenomen bij zowel projectmatig werken als het opstellen van beleid. Hiermee voldoen wij aan de uitgangspunten van de Participatieverordening en ontstaat een uniforme werkwijze binnen de organisatie.

Coalitieakkoord

Onder het punt 'Open bestuursstijl'.

Digitaal toegankelijke systemen en websites (c)

Wat gaan we daarvoor doen

De afgelopen jaren heeft de focus qua digitale toegankelijkheid gelegen op een digitaal toegankelijke website. Dit jaar verleggen we de focus naar overige digitale systemen die we als gemeente gebruiken. We starten met een inventarisatie welke online systemen, websites en apps wij gebruiken.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Dit levert inzicht op in welke systemen er zijn en wie eigenaar daarvan is, zodat er per applicatie concrete vervolgacties gekoppeld kunnen worden met betrekking tot digitale toegankelijkheid.

Coalitieakkoord

2 Dienstverlening - Dichtbij, duidelijk en menselijk

"Duidelijke en begrijpelijke communicatie, met aandacht voor toegankelijkheid en het gebruik van heldere taal en het Fries; "

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor deze opgave.

Het totaal overzicht van baten en lasten van dit programma vindt u [hier](#) . Daar vindt u ook eventuele ombuigingsmaatregelen die opgenomen zijn voor dit programma.

Bedragen * €1.000

Titel voorstel	Lasten 2027	Lasten 2028	Lasten 2029	Lasten 2030
Structureel				
Structurele borging continuïteit managementondersteuning	155	155	155	155
Twee extra wethouders (2*0,5 fte) + ondersteuning	266	266	266	266
Totaal	421	421	421	421

Structurele borging continuïteit managementondersteuning

Structurele borging van managementondersteuning voor leidinggevenden. Is in 2024 en 2025 incidenteel gefinancierd, terwijl sprake is van een structurele behoefte. Voorgesteld wordt deze inzet structureel te maken om continuïteit te waarborgen en de organisatie beheersbaar te houden.

Twee extra wethouders (2*0,5 fte) + ondersteuning

In het coalitieakkoord zijn middelen beschikbaar gesteld voor uitbreiding van de bestuurlijke capaciteit met twee wethouders van ieder 0,5 fte. Daarnaast zijn middelen beschikbaar voor de benodigde ondersteuning, zodat het college zijn bestuurlijke taken en ambities adequaat kan uitvoeren.

1.2 Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken?

Het verbeteren en borgen van de veiligheid en veiligheidsbeleving.

Wij willen dat inwoners, ondernemers en bezoekers zich veilig voelen en veilig kunnen wonen, werken, ondernemen en recreëren in Smallingerland. Veiligheid vormt een belangrijke basis voor leefbaarheid, gemeenschapszin en een aantrekkelijke woonomgeving. Daarom zetten wij in op een veilige fysieke én digitale leefomgeving waarin overlast, criminaliteit en onveiligheid zoveel mogelijk worden voorkomen en daadkrachtig worden aangepakt wanneer dat nodig is.

Samen met politie, handhaving, onderwijs, jongerenwerk, ondernemers, zorg- en welzijnspartners werken wij aan veilige wijken, dorpen en een veilig en levendig centrum van Drachten. Daarbij combineren wij preventie met handhaving en verbinden wij veiligheid nadrukkelijk met leefbaarheid, jeugdbeleid, zorg en de kwaliteit van de openbare ruimte.

In 2027 actualiseren wij het Kernbeleid Veiligheid voor de periode 2027-2030. Hierin maken wij duidelijke keuzes ten aanzien van prioriteiten, uitvoerbaarheid en beschikbare capaciteit. Wij richten ons daarbij in ieder geval op de volgende prioriteiten en strategische thema's:

Prioriteiten

- sociale overlast en woonoverlast;
- jeugd(groepen)overlast en preventie onder jongeren;
- ondermijnende criminaliteit;
- digitale veiligheid en cybercriminaliteit;
- drugshandel, geweld en vandalisme.

Strategische thema's

- een veilige en leefbare woonomgeving;
- een veilig en levendig centrum van Drachten;
- jeugd, alcohol en drugs;
- veilige evenementen;
- rampen- en crisisbeheersing;
- integrale samenwerking weerbaarheid tegen digitale dreigingen;
- samenwerking tussen veiligheid, zorg, onderwijs en leefbaarheid.

(c) betreft een actiepoint uit het coalitieakkoord 2026-2030

Wat gaan we in 2027 doen

Uitvoering Kernbeleid Veiligheid 2027-2030 (c)

Wat gaan we daar voor doen

In 2027 geven wij uitvoering aan het Kernbeleid Veiligheid 2027-2030. Samen met inwoners, politie, handhaving, onderwijs, jongerenwerk, ondernemers en maatschappelijke partners werken wij aan een veilig en leefbaar Smallingerland. Daarbij zetten wij in op een integrale aanpak waarbij preventie voorop staat en handhaving wordt ingezet waar dat nodig is.

Zichtbare handhaving

Wij zorgen voor voldoende zichtbare handhaving in wijken, dorpen en het centrum van Drachten.

Door een zichtbare en aanspreekbare aanwezigheid dragen wij bij aan het veiligheidsgevoel van inwoners en ondernemers en kunnen signalen van overlast vroegtijdig worden opgepakt.

Aanpak van ondermijning en criminaliteit

Samen met onze veiligheidspartners versterken wij de aanpak van ondermijnende criminaliteit, drugshandel, geweld en vandalisme. Daarbij zetten wij bestuurlijke instrumenten actief in en werken wij aan het voorkomen van misbruik van gemeentelijke voorzieningen en faciliteiten.

Bibob

Wij passen Bibob-toetsing toe bij contracten met zorgaanbieders om de integriteit van gemeentelijke processen te versterken en ongewenste beïnvloeding door criminele organisaties tegen te gaan.

Preventie en begeleiding van jongeren

Samen met onderwijs, MOS, sport- en cultuurorganisaties investeren wij in preventie, ontmoeting en begeleiding van jongeren. Door vroegtijdige signalering en samenwerking voorkomen wij overlast en dragen wij bij aan een veilige ontwikkeling van jongeren.

Cyberveiligheid en digitale weerbaarheid

Wij vergroten de aandacht voor cyberveiligheid en digitale weerbaarheid van inwoners, ondernemers en de gemeentelijke organisatie. Door voorlichting, bewustwording en samenwerking met partners versterken wij de weerbaarheid tegen digitale dreigingen en online criminaliteit.

Veilig en levendig centrum van Drachten

Samen met ondernemers, inwoners en veiligheidspartners zetten wij ons in voor een aantrekkelijk, gastvrij en veilig centrum van Drachten, waar ruimte is voor ontmoeting, ondernemen en recreatie.

Leefbare wijken en dorpen

Veiligheid en leefbaarheid gaan hand in hand. Daarom werken wij samen met onze partners aan een schone, hele en veilige openbare ruimte. Een goed onderhouden leefomgeving draagt bij aan het veiligheidsgevoel van inwoners en versterkt de leefbaarheid in wijken en dorpen.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Inwoners, ondernemers en bezoekers ervaren Smallerland als een veilige en leefbare gemeente. Door een combinatie van zichtbare handhaving, preventie, samenwerking en een gerichte aanpak van criminaliteit en overlast versterken wij de veiligheid en het veiligheidsgevoel. Daarnaast vergroten wij de digitale weerbaarheid van inwoners en organisaties en dragen wij bij aan leefbare wijken, dorpen en een aantrekkelijk centrum van Drachten. Dit werken we uit in het kernbeleid veiligheid en twee jaarlijkse uitvoeringsplannen.

Coalitieakkoord

Onder het punt 'Openbare orde en veiligheid'.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor deze opgave.

Het totaal overzicht van baten en lasten van dit programma vindt u [hier](#). Daar vindt u ook eventuele ombuigingsmaatregelen die opgenomen zijn voor dit programma.

Bedragen * €1.000

Titel voorstel	Lasten 2027	Lasten 2028	Lasten 2029	Lasten 2030
Structureel				
Uitbreiding formatie cluster APV & Bijzondere wetten met evenementencoördinator	98	98	49	49
Totaal	98	98	49	49

Uitbreiding formatie cluster APV & Bijzondere wetten met evenementencoördinator

In bestuurlijk overleg provincie en Fries gemeenten, is afgesproken dat elke gemeente een evenementencoördinator aanstelt. Dat is niet zomaar een toegevoegde rol aan een bestaande functie, maar een aparte, nieuwe functie.

1.3 Gemeenteraad

Wat willen we bereiken?

Versterken van de rollen van de gemeenteraad

De gemeenteraad van Smallingerland wil ook in 2027 verder werken aan het versterken van de drie belangrijkste rollen van de gemeenteraad. Te weten de volksvertegenwoordigende rol, de kaderstellende rol en de controlerende rol.

Wat gaan we in 2027 doen

Doorontwikkeling gemeenteraad

Wat gaan we daar voor doen

Binnen de gemeenteraad is de Werkgroep 8 maart actief die door de gemeenteraad is ingesteld om de raad beter in positie te brengen. Dit zodat de raad goed gefaciliteerd wordt om zijn drie rollen vorm te kunnen geven. Met de komst van de nieuwe gemeenteraad, zal de werkgroep ook weer een nieuw jaarplan gaan opstellen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het overdrachtsdocument van de gemeenteraad 2022-2026. In dit overdrachtsdocument zijn de aanbevelingen opgenomen voor de nieuwe Werkgroep 8 maart voor de raadsperiode 2026-2030. De concrete activiteiten voor 2027 zijn:

- Via de Raadsacademie Smallingerland aanbieden van trainingen en opleidingen aan de raadsleden en fractievertegenwoordigers. Daarbij gaat het zowel om trainingen integriteit en weerbaarheid, maar ook om praktische trainingen zoals; "Gebruik AI voor het raadswerk", "time-management" en "snel lezen". Vanzelfsprekend wordt bij de nieuw gekozen raad geïnventariseerd welke andere leerwensen er leven bij de raadsleden en fractievertegenwoordigers.
- Een van de andere aanbevelingen van de Werkgroep 8 maart is het evalueren van het huidige vergadermodel. De nieuwe werkgroep zal hierover in 2026-2027 voorstellen aanbieden aan de gemeenteraad.
- Het opstellen van een handreiking over het gebruik van AI bij het raadswerk.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Met de werkzaamheden en voorstellen vanuit de Werkgroep 8 maart, wordt de gemeenteraad in de gelegenheid gebracht om beter vorm te kunnen geven aan zijn kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol.

Uitvoeren raadscommunicatieplan

Wat gaan we daar voor doen

In 2023 is het raadscommunicatieplan vastgesteld. Hiermee wordt invulling gegeven aan de wens van de gemeenteraad om beter zichtbaar te zijn voor inwoners, verenigingen, instellingen en ondernemers. Dit zodat betrokkenen weten hoe zij in contact kunnen komen met de gemeenteraad, hoe zij invloed kunnen uitoefenen en op welke manier inwoners kunnen participeren in het besluitvormingsproces van de gemeenteraad. In het bijzonder is daarbij aandacht voor het betrekken van jongeren en laaggeletterden. Voor de uitvoering van het plan is structureel budget beschikbaar. Dit voor de bekostigen van een vaste pagina na elke raadsvergadering in een huis-aan-huis blad, investeren in online communicatie, het jaarlijks uitvoeren van het project Tienskip en programma's zoals Democracy en Klassenbezoek@gemeentehuis van ProDemos voor leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs. Concrete activiteiten voor 2027 zijn:

- Het organiseren van een Tienskip-dag voor MBO-studenten.
- Het organiseren van het programma. "Klassenbezoek@gemeentehuis" voor leerlingen uit het voortgezet onderwijs in Smallingerland.
- Het organiseren van het programma Democracy aan de basisscholen in Smallingerland.
- Het aanbieden en organiseren van de cursus Politiek Actief.
- Het verbeteren van de pagina in het huis-aan-huis blad als het gaat om publicaties over de vergaderingen van de gemeenteraad.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Met deze activiteiten geeft de gemeenteraad invulling aan het door de gemeenteraad vastgestelde Raadscommunicatieplan. Hierbij is het belangrijkste doel van de gemeenteraad om zichtbaarder te zijn in en voor de samenleving.

Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers

Wat gaan we daar voor doen

Raadsleden en fractievertegenwoordigers hebben, op grond van het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers, recht op een vergoeding of krijgen voor het bijwonen van een vergadering een presentievergoeding. Elk jaar vindt er een groei (accres) plaats van dit budget. Hiermee wordt voldaan aan de geldende wet- en regelgeving. Op basis van de circulaire van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties worden de vergoedingen voor raadsleden en fractievertegenwoordigers geïndexeerd.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Met de indexering van de vergoeding voor raadsleden en fractievertegenwoordigers, wordt voldaan aan de geldende wet- en regelgeving voor politieke ambtsdragers.

Uitvoeren griffieplan 2025-2027

Wat gaan we daar voor doen

De gemeenteraad is de werkgever van de griffie. Deze werkgeversrol wordt ingevuld door de werkgeverscommissie. Door de werkgeverscommissie en de griffier zijn afspraken gemaakt over de ondersteuning en advisering van de raad door de griffie. Deze zijn vastgelegd in het griffieplan. Het griffieplan 2025-2027 is in het najaar van 2025 vastgesteld. Naast de reguliere werkzaamheden op de griffie, wordt er in het griffieplan voor 2027 gefocust op de onderdelen;

- zichtbaarheid en vindbaarheid van de gemeenteraad
- (inwoners) participatie
- informatieontsluiting
- regionale samenwerking
- doorontwikkeling van het griffieteam.

Concrete activiteiten voor 2027 zijn;

- Doorontwikkelen van NotuBiz, via de modules Themadossiers, AI Videosearch van NotuBiz en Archief E-depot van de opnames vergaderingen gemeenteraad, zodat wordt voldaan aan de nieuwe wetgeving
- Het actualiseren van de diverse verordeningen (o.a. Reglement van Orde en Rechtspositie raads- en commissieleden)
- (Inwoners) participatie en de gemeenteraad en het verder uitwerken van het Burgerinitiatief
- Een betere ontsluiting raadsinformatiesysteem en het verbeteren van de "e-mail stroom" naar de gemeenteraad
- Het raadslid, de griffie en AI. Opstellen van een handreiking over hoe AI de gemeenteraad in zijn werk kan ondersteunen en hoe de griffie AI in kan zetten bij de werkzaamheden
- De gemeenteraad regionaal beter in positie brengen, waarbij de focus zal zijn de positie van de gemeenteraad bij hybride regionale samenwerkingsvormen.

De meeste werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd binnen het bestaande budget van de gemeenteraad en griffie. Indien het noodzakelijk is om het budget uit te breiden, dan zal dit via afzonderlijke voorstellen aan de raad worden voorgelegd.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Met het griffieplan geeft de werkgeverscommissie invulling aan de werkgeversrol van de gemeenteraad. Hiermee krijgt de griffie kaders en richting mee voor de uitvoering van de werkzaamheden.

Wat mag het kosten?

Voor deze opgave zijn geen nieuwe budgetten opgenomen in deze begroting.

Het totaal overzicht van baten en lasten van dit programma vindt u [hier](#) . Daar vindt u ook eventuele ombuigingsmaatregelen die opgenomen zijn voor dit programma.

Programma Sociaal domein

Algemene toelichting

Wij werken vanuit de vastgestelde visie 'De Kracht van Smallerland onze Sociale Koers'. Dit is een gezamenlijke visie op de toekomst, mede gedragen door onze maatschappelijke partners, waarin we beleid en uitvoering binnen en buiten de organisatie met elkaar verbinden. Deze Sociale Koers dient als paraplu voor de activiteiten en inspanningen die de benodigde transformatie binnen het sociaal domein met zich meebrengt. In onze Sociale Koers zijn vier opgaven opgenomen:

ZEKER BESTAAN

ERTOE DOEN

GOED VOELEN

ERBIJ HOREN

Ambities

De vier opgaven in onze Sociale Koers hebben wij met inwoners, ondernemers, vrijwilligers, verenigingen en maatschappelijke organisaties uitgewerkt in het Koersplan. De gemeenteraad heeft dit plan in oktober 2022 vastgesteld. In het Koersplan hebben wij de vier opgaven van de Sociale Koers concreet gemaakt en vertaald naar maatschappelijke resultaten.

Op basis van deze opgaven zijn de volgende urgente onderwerpen bepaald:

- Zeker bestaan: rondkomen, vangnet voor armoede en schuldenproblematiek
- Ertoe doen: de jeugd heeft een kansrijke start, zo nodig met gerichte ondersteuning
- Goed voelen: fysiek en mentaal vitaal, gezonde en veilige leefomgeving, sport en bewegen
- Erbij horen: sociale cohesie, meedoen in de samenleving, samenredzaamheid vergroten

(c) betreft een actiepunten uit het coalitieakkoord 2026-2030

Aan de hand van startnotities zijn deze onderwerpen aan de raad voorgelegd. Op basis van de startnotities werkt het sociaal domein ook in 2027 projectmatig aan de invulling van de vier opgaven.

Programma brede ontwikkelingen

Programma Sociale Koers

Wat gaan we daar voor doen

In 2027 worden meerdere projecten opgestart vanuit de startnotities en lopen bestaande projecten uit 2026 door. Het programma brengt hierin focus aan, stuurt op tempo binnen de gestelde prioriteiten, versterkt de integrale benadering binnen projecten en verhoogt impact van projecten en activiteiten door te sturen op effectiviteit, kwaliteit en haalbaarheid. Deze ingezette ontwikkelingen komen voort uit de Sociale Koers.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Met het programma zetten we in op het aanjagen van projecten en nieuwe ontwikkelingen. Ook zetten we in op communicatie naar professionals (sociaal domein) en inwoners, vanuit de in 2026 opgebouwde communicatiestrategie. Daarnaast zetten we in op het sturen op voortgang en resultaat binnen de vastgestelde projecten. De inhoudelijke resultaten per project en overige inspanningen worden in deze begroting per opgave toegelicht.

Positieve Gezondheid (c)

Wat gaan we daar voor doen

In 2027 zetten we de implementatie van Positieve Gezondheid verder voort en werken we aan de structurele borging ervan binnen het sociaal domein, passend bij de ambities van de Sociale Koers. Positieve Gezondheid is onder andere verweven in:

- Startnotitie Opgroeien en Ontwikkelen; Positieve Gezondheid biedt een gemeenschappelijk perspectief om integraal, preventief en vanuit de mogelijkheden en behoeften van inwoners te werken. Er wordt duurzaam ingezet om gezinnen te coachen vanuit het gedachtengoed Positieve Gezondheid waarmee meer veerkracht en eigen regie ontstaat.
- Startnotitie Wonen, Zorg & Welzijn, Deelproject; Positieve Gezondheid meegenomen als uitgangspunt om in te zetten om zelf- en samenredzaamheid van mensen te versterken.
- Versterken werkwijze volgens Participatiewet in Balans; Positieve Gezondheid vormt binnen dit project een richtinggevend perspectief voor hoe we naar inwoners kijken en hoe we handelen. Daarmee ondersteunt het integraal werken, menselijke maat en professionele ruimte en draagt het bij aan de gewenste gezamenlijke uitvoeringscultuur.
- Wijk aanpak de Venen (en de brede wijkverbetering); Positieve Gezondheid wordt meegenomen als overkoepelend en verbindend principe voor de wijkontwikkeling.

We investeren in de organisatiebrede veranderopgave binnen het sociaal domein door directie, management, beleid, uitvoering en ondersteunende diensten van de gemeente, Carins en M.O.S. te ondersteunen met workshops, werksessies en trainingen. Hiermee versterken we de toepassing van Positieve Gezondheid in het dagelijks handelen, bevorderen we de integrale samenwerking en ondersteunen we inwoners vanuit eigen regie, veerkracht en een brede benadering van gezondheid.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Aan het einde van 2027:

- Hebben directie, management, beleid, uitvoering en ondersteunende diensten van de gemeente, Carins en M.O.S. deelgenomen aan workshops, werksessies en/of trainingen over Positieve Gezondheid;
- Zijn aantoonbare stappen gezet in de structurele borging van Positieve Gezondheid in beleid, werkprocessen en de organisatie van het sociaal domein;
- Passen professionals Positieve Gezondheid toe in gesprekken en ondersteuning van inwoners, waardoor zij beter aansluiten bij wat voor inwoners belangrijk is.
- Sluiten professionals beter aan bij de behoeften van inwoners, waardoor ondersteuning vaker passend, preventief en duurzaam is;
- Vormt Positieve Gezondheid binnen de brede wijkverbetering het leidend principe voor de integrale samenwerking tussen het fysieke en sociale domein.

Stevige Lokale Team

Wat gaan we daar voor doen

Het concept Stevig Lokaal Team vindt zijn herkomst in de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028. Om structurele knelpunten in het stelsel aan te pakken is een robuuste toegang, uitgevoerd door stevige lokale teams een sleutelvoorwaarde voor het verbeteren om hulp en ondersteuning beter te organiseren. Landelijk hebben het Rijk, gemeenten en diverse organisaties afspraken gemaakt in het convenant 'Stevige Lokale Teams'. Hier gaan wij uitvoering aan geven.

Wat gaat het dit jaar opleveren

In 2027 komen we tot een gedragen, duidelijk beeld over wat ons te doen staat met betrekking tot de doorontwikkeling naar een robuuste toegang en een Stevig Lokaal Team in Smallingerland.

Monitor & Sturing

Wat gaan we daar voor doen

In 2026 is de strategische notitie vastgesteld met betrekking tot monitoring in het sociaal domein, als onderdeel van de realisatie van de in de raad vastgestelde Sociale koers. In 2027 willen we hier verder invulling aan geven door de reeds aanwezige dashboards te verbinden aan onze rapportage aan de raad over het bereiken van de effecten van Sociale Koers.

Dit doen we door KPI's (Kritische Prestatie Indicatoren) te ontwikkelen die gebaseerd zijn op de vier opgaven uit de Sociale koers die jaarlijks aan de raad worden voorgelegd, als onderdeel van de P&C cyclus.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Een dashboard 'Sociale Koers' die weergeeft hoe ver we zijn in het bereiken van de doelstellingen van Sociale Koers.

Bedragen * €1.000

Titel voorstel	Incidenteel/structureel	Lasten 2027	Lasten 2028	Lasten 2029	Lasten 2030
Impuls preventie	Incidenteel	1.100			

Impuls preventie

De maatschappelijke opgaven in Smallerland vragen om een verdere transformatie van het sociaal domein. De vraag naar ondersteuning neemt toe, terwijl we willen voorkomen dat inwoners pas ondersteuning krijgen wanneer problemen al (te) groot zijn geworden. Daarom is inzet nodig op preventie, bestaanszekerheid, kansengelijkheid, gezondheid, inclusie en een sterke sociale basis in dorpen en wijken. Vanuit deze Sociale Koers voorkomen we (een toename van) zorgvragen en maatschappelijke uitdagingen.

Het college zet incidentele middelen in om de inzet op deze thema's verder in uitvoering te brengen en te bouwen aan één sterk, samenhangend sociaal domein. Dat doen we door bestaande initiatieven te bestendigen en door te ontwikkelen. Deze beweging wordt aangejaagd vanuit onder meer de startnotities over het Armoedepact, Opgroeien & Ontwikkelen, Werk & Participatie, Maatschappelijke Voorzieningen, Sociale Basis en Wonen, Zorg & Welzijn. Van daaruit versterken we de preventieve en collectieve aanpak via onder andere impactvolle ontmoetingsplekken, dorps- en wijkondersteuning in de dorpen, Welzijn op Recept, de Gezonde Wijkaanpak, Wegwijzers, vrijwilligers- en mantelzorgondersteuning, het versterken van inclusie, de aanpak voor dak- en thuisloze jongeren, en de versterking van de aanpak Hoppa! en het Jeugdeducatiefonds. Samen met inwoners en partners als het Sportbedrijf Drachten, M.O.S. en Carins werken we hieraan.

Maatschappelijk levert dit op dat inwoners eerder passende, lichtere ondersteuning vinden, meer mensen kunnen en willen meedoen en bestaanszekerheid, gezondheid en verbondenheid worden versterkt. Daarmee bouwen we aan een sociaal domein dat minder versnipperd is, beter aansluit bij wat mensen nodig hebben en problemen zoveel mogelijk voor is in plaats van achteraf herstelt.

Wat mag het kosten

Hieronder de baten en lasten voor dit programma. In [bijlage C](#) van de begroting zijn de baten en lasten per taakveld opgenomen.

Bedragen * €1.000

Baten/Lasten	Begroot na wijziging 2026	Primitieve begroting 2027
Exploitatie		
Baten	60.907,136	47.313,168
Lasten	-181.532,553	-169.475,747
	-120.625,417	-122.162,579
Reserve		
Onttrekking	4.828,041	2.837
Toevoeging	-3.432,652	-2.334,082
	1.395,389	502,918
Resultaat na reservemutaties	-119.230,028	-121.659,661

Verplichte beleidsindicatoren

Indicator	Jaar	Smallingerland	Nederland	Bron
Onderwijs: absoluut verzuim per 1.000 leerlingen	2024	7,7	6,7	DUO/Ingrado
Onderwijs:relatief verzuim per 1.000 leerlingen	2024	30	28	DUO/Ingrado
Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie [vsv-ers] [%]	2024	2,9	2,3	DUO/Ingrado
Niet-sporters [%]	2024	46,2	42,5	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM
Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin [%]	2024	7	6	CBS - Jeugdmonitor
Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren [%]	2024	4	2	CBS - Jeugdmonitor
Netto arbeidsparticipatie [%]	2025	71,3	73,2	CBS - Arbeidsdeelname (gemeente)
Personen met een bijstandsuitkering [per 10.000 inwoners]	2025	343,3	281,2	CBS - Bijstandsuitkeringen
Lopende re-integratievoorzieningen [per 10.000 inwoners]	2025	258,9	217,8	CBS - Re-integratie
Jongeren met jeugdhulp [%] van alle jongeren tot 18 jaar	2025	15	13,7	CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura
Jongeren met jeugdbescherming [%]	2025	1,9	1	CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura
Jongeren met jeugdreclassering [%]	2025	0,6	0,4	CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo [per 10.000 inwoners]	2025	860	720	CBS - Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein Wmo

Aanvullende beleidsindicatoren

Wat willen we bereiken	Hoe meten we dat?	Realisatie 2025	Stand 2026	Doel 2027	Doel 2030
Durven meer inwoners die moeite hebben met rondkomen, eerder hulp te vragen en ontvangen vroegtijdig passende ondersteuning	Aantal bezoekers financieel plein	N.B.	396	900	1100
Hebben minder inwoners geldzorgen en financiële problemen	Aantal meldingen vroegsignalering problemen	2909	926	2700	2500
Worden er meer kinderen geboren in, en groeien op in, een gezonde en veilige omgeving	Aantal themacertificaten waar scholen op inzetten via Gezonde School-aanpak	14	13	15	18
Worden er meer kinderen geboren in, en groeien op in, een gezonde en veilige omgeving	Percentage jeugdigen met jeugdhulp ten opzichte van het aantal jeugdigen in Smallerland	13%	12,50%	<12,5%	<12,5%
Ronden meer jongeren een opleiding af (mbo 2, havo, vwo en hoger)	Percentage vroegtijdige schoolverlaters	2,98%	n.n.b.	2,70%	2,25%
Kunnen inwoners naar behoefte zonder belemmeringen meedoen	Aantal inwoners met een WMO indicatie	4969	4575	5052	5200

Verbonden partijen

Naam	Bedrijfsactiviteit	Financieel belang
Caparis NV	Het doel is om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te begeleiden naar passend en duurzaam werk.	7.000 aandelen á € 1 per stuk
Sociale werkvoorziening Fryslân	Gemeenschappelijke regeling in het kader van de gemeentelijke taak van de Wet sociale werkvoorziening en opdrachtgever voor Caparis NV.	Jaarlijkse bijdrage
Sociaal Domein Fryslân	Inkoop, contractmanagement en verwerking van diverse (wettelijke) taken op de terreinen Participatie, Wmo en Jeugd, voor alle gemeenten in Fryslân uit te voeren.	Jaarlijkse bijdrage op basis van het inwonersaantal
Hûs en Hiem	Welstandsadvisering en monumentenzorg.	Jaarlijkse bijdrage
Carins B.V.	Ondersteunen van de inwoners van Smallerland op basis van de Wmo, Jeugdwet en Schuldhulpverlening.	100% eigenaar

2.1 Zeker bestaan

Wat willen we bereiken?

Zekerheid om mee te doen

Iedere inwoner verdient een stevige basis om mee te kunnen doen in de samenleving. Een betaalbaar huis, voldoende inkomen, toegang tot hulp en perspectief op werk of participatie mogen geen onzekerheden zijn. Toch hebben steeds meer inwoners moeite om rond te komen, lopen schulden op of raken mensen vast in ingewikkelde regelingen. Juist daarom kiezen we voor een gemeente die dichtbij staat, problemen vroeg signaleert en naast inwoners blijft staan.

De komende jaren zetten we in op:

- Het versterken van het Armoedepact en het verder ontwikkelen van het Financieel Plein als laagdrempelige plek voor hulp en advies.
- Het nadrukkelijk kiezen voor preventie en vroegsignalering, ook door ervaringsdeskundigheid, zodat problemen niet groter worden voordat hulp beschikbaar komt.
- Een sterke aanpak van effecten van armoede voor kinderen, niet alleen door ieder kind toegang te bieden tot sport, cultuur, gezonde voeding en schoolspullen, maar ook door patronen over generaties heen waar mogelijk te doorbreken.
- Isolatie en verduurzaming van woningen in kwetsbare wijken om woonlasten en energiearmoede terug te dringen.
- Begrijpelijke en uitvoerbare regelingen die effect hebben voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.
- Ondersteuning vanuit één aanspreekpunt bij complexe problemen.
- Begeleiding naar werk, participatie en beschut werk. We hebben aandacht voor de toekomst van ons sociaal ontwikkelbedrijf Caparis waarbij het belang van onze inwoners die daar werkzaam zijn ons vertrekpunt is.

Een structurele aanpak om de basisvaardigheden, zoals taal, rekenen en digitale vaardigheden voor alle inwoners te verbeteren.

(c) betreft een actiepunt uit het coalitieakkoord 2026-2030

Wat gaan we doen in 2027

Bestendigen Armoedepact (c)

Wat gaan we daar voor doen

In 2027 gaan we de opbrengsten van het Armoedepact evalueren en leveren we een voorstel op hoe we verder invulling gaan geven aan het Armoedepact.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Een voorstel voor de continuering van het Armoedepact en ervaringskennis, mede op basis van de inzichten van de afgelopen jaren.

Coalitieakkoord

5. Bestaanszekerheid

- Het versterken van het Armoedepact en het verder ontwikkelen van het Financieel Plein als laagdrempelige plek voor hulp en advies.
- Het nadrukkelijk kiezen voor preventie en vroegsignalering, ook door ervaringsdeskundigheid, zodat problemen niet groter worden voordat hulp beschikbaar komt.

- Isolatie en verduurzaming van woningen in kwetsbare wijken om woonlasten en energiearmoede terug te dringen.
- Ondersteuning vanuit één aanspreekpunt bij complexe problemen.
- Preventie en financiële vroegsignalering bij jeugd en gezinnen.

Bestendigen Financieel Plein (c)

Wat gaan we daar voor doen

Het Financieel Plein is een centrale en laagdrempelige plek in Drachten waar inwoners terecht kunnen met vragen over geld, schulden, financiële onzekerheid en verduurzaming. Inwoners kunnen er onder andere terecht voor hulp bij hun administratie, betalingsproblemen en vragen over regelingen, toeslagen en subsidies. Daarbij wordt samen met de inwoner gekeken wat nodig is. Het Financieel Plein richt zich niet alleen op het oplossen van financiële problemen, maar juist ook op preventie, vroegsignalering en het versterken van de financiële zelfredzaamheid van inwoners.

De ervaringen met het Financieel Plein laten zien dat deze laagdrempelige en gezamenlijke aanpak voorziet in een behoefte. Door de gemeente Smallingerland, Carins, MOS, Geldfit en vrijwilligersorganisaties op één plek samen te brengen, kunnen inwoners eerder, sneller en beter worden geholpen. We bestendigen het Financieel Plein daarom als vast onderdeel van onze dienstverlening en borgen de samenwerking en werkwijze structureel.

Om deze structurele functie goed te kunnen vervullen, ontwikkelen we ook de locatie aan Museumplein 6 verder.

Wat gaat het dit jaar opleveren

In 2027 wordt verwacht dat het Financieel Plein heeft geleid tot een betere bereikbaarheid van financiële ondersteuning, een sterkere samenwerking tussen betrokken organisaties en een toename van vroegsignalering en preventie. Hierdoor kunnen inwoners eerder worden geholpen, wordt problematische schuldenproblematiek voorkomen en neemt de financiële zelfredzaamheid van inwoners toe. Daarnaast wordt verwacht dat de integrale werkwijze leidt tot een efficiëntere inzet van beschikbare middelen en een afname van maatschappelijke kosten als gevolg van financiële problematiek.

Coalitieakkoord

5. Bestaanszekerheid

- Het versterken van het Armoedepact en het verder ontwikkelen van het Financieel Plein als laagdrempelige plek voor hulp en advies.
- Het nadrukkelijk kiezen voor preventie en vroegsignalering, ook door ervaringsdeskundigheid, zodat problemen niet groter worden voordat hulp beschikbaar komt.
- Isolatie en verduurzaming van woningen in kwetsbare wijken om woonlasten en energiearmoede terug te dringen.
- Ondersteuning vanuit één aanspreekpunt bij complexe problemen.

Werkgeversdienstverlening in de arbeidsmarktregio implementeren (c)

Wat gaan we daar voor doen

In 2027 zorgen we voor een goede samenwerking binnen de arbeidsmarktregio, binnen team Naar Werk en met het accountmanagement van de gemeente Smallingerland. We richten ons daarbij op een goede aansluiting op het Werkcentrum Fryslân en op het uitwisselen van matchingsgegevens (VUM-Verbeteren Uitwisseling Matchingsgegevens).

We werken aan heldere afspraken, een goede afstemming en een duidelijke rolverdeling tussen beleid, uitvoering, accountmanagement en ICT. Hieraan werken we samen vanuit team Maatschappelijke Ontwikkeling, het accountmanagement van Ruimtelijke en Economische Ontwikkeling, ICT en het management van de uitvoering.

Zo zorgen we ervoor dat we inwoners en werkgevers beter kunnen ondersteunen en dat samenwerking in de keten goed verloopt.

Wat gaat het dit jaar opleveren

We realiseren werkbaar processen tussen het Werkcentrum Fryslân en team Naar Werk. Ook richten we een duidelijk afstemmingsproces in tussen het accountmanagement en het regionaal werkcentrum. Deze werkwijze wordt binnen de gemeente Smallingerland uitgerold en sluit aan op de arbeidsmarktregio.

Coalitieakkoord

5. Bestaanszekerheid

- Begrijpelijke en uitvoerbare regelingen die effect hebben voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

Versterken werkwijze volgens de Participatiewet in Balans

Wat gaan we daar voor doen

In 2027 zorgen we voor een cultuuromslag binnen team Naar Inkomen en team Naar Werk. We werken vanuit de menselijke maat en geven vertrouwen een vaste plek in onze dienstverlening. Daarom laten we beide teams beter samenwerken. Ook coachen en trainen we medewerkers in het werken volgens de uitgangspunten van de Participatiewet in Balans.

Wat gaat het dit jaar opleveren

In 2027 werken team Naar Inkomen en team Naar Werk beter samen. Medewerkers passen de uitgangspunten van de Participatiewet in Balans vaker toe in hun werk. Ook voeren we een mens- en vertrouwen gerichte werkwijze in, in lijn met het gedachtegoed van Positieve Gezondheid. Daardoor krijgen inwoners meer ondersteuning vanuit de menselijke maat en groeit het vertrouwen in de dienstverlening van de Gemeente.

Dit levert een gemeente op die toegankelijker, duidelijker en menselijker werkt. Een gemeente die niet pas in beeld komt als problemen zijn vastgelopen, maar eerder naast inwoners staat.

Coalitieakkoord

5. Bestaanszekerheid

- Begrijpelijke en uitvoerbare regelingen die effect hebben voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.
- Begeleiding naar werk, participatie en beschut werk.

Bouwen aan een sterke sociale infrastructuur voor werk (c)

Wat gaan we daar voor doen

We werken aan een duidelijke visie op de sociale infrastructuur. We richten deze infrastructuur zo in dat kwetsbare mensen zo goed mogelijk mee kunnen doen op de arbeidsmarkt. Daarbij zorgen we voor een gezond en toekomstbestendig financieringsmodel.

We houden rekening met de gevolgen voor Caparis en nemen deze mee in onze keuzes. We stemmen actief af en werken nauw samen met de andere betrokken(niet-) aandeelhoudende gemeenten. Daarbij zijn de huidige medewerkers (1300) van Caparis ons uitgangspunt.

We voeren dit uit binnen de kaders van de Participatiewet en de Wet sociale werkvoorziening. Zo versterken we de ondersteuning richting werk en zorgen we voor passende mogelijkheden voor iedereen. Dit conform de opdracht vanuit het Ministerie Sociale Zaken en werkgelegenheid om een samenhangend plan voor een toekomstbestendige sociale infrastructuur op te leveren, hiervoor heeft het Rijk middelen beschikbaar gesteld voor 2025–2034 (Rijksbijdrage sociale infrastructuur en impulsbudget sociaal ontwikkelbedrijven).

Wat gaat het dit jaar opleveren

Een besluitdocument met een visie op de toekomst voor de Sociale infrastructuur voor de Gemeente Smallingerland.

Coalitieakkoord

5. Bestaanszekerheid

- Begeleiding naar werk, participatie en beschut werk. We hebben aandacht voor de toekomst van ons sociaal ontwikkelbedrijf Caparis waarbij het belang van onze inwoners die daar werkzaam zijn ons vertrekpunt is.

Doorontwikkeling Smallingerland Inclusief Collectief (c)

Wat gaan we daar voor doen

Met het Smallingerland Inclusief Collectief werken we samen met het lokale bedrijfsleven aan meer en duurzame banen voor onze inwoners. We betrekken werkgevers actief, omdat zij onmisbaar zijn bij het creëren van extra werkplekken specifiek voor inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt waaronder inwoners met een baanindicatie en nieuwkomers.

We ondersteunen werkgevers bij inclusief ondernemen. Dat doen we met advies, coaching en subsidies. Zo helpen we hen om meer passende werkplekken te bieden aan inwoners die extra ondersteuning nodig hebben.

We organiseren ook inspirerende evenementen. Daar staan ontmoeting, kennis delen en goede voorbeelden centraal. Zo stimuleren we werkgevers om inclusief te ondernemen en van elkaar te leren.

Daarnaast zetten we inclusieve ondernemers in het zonnetje. We waarderen hun maatschappelijke inzet en laten zien wat zij betekenen voor onze gemeente.

Voor een duurzame voortgang willen we het aantal leden van het collectief laten groeien. Ook herijken we het collectief en versterken we de positionering. Zo blijft het collectief aantrekkelijk, herkenbaar en toekomstbestendig voor werkgevers en partners.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Samen met ondernemers stellen we een hernieuwd visiedocument op. Daarin leggen we de strategische positie en koers van het collectief vast.

Coalitieakkoord

5. Bestaanszekerheid

- Begeleiding naar werk, participatie en beschut werk.

Aanpak Laaggeletterdheid (c)

Wat gaan we daar voor doen

In onze gemeente is laaggeletterdheid een groot probleem. Meer dan 16% van de beroepsbevolking (tussen de 16 en 65 jaar) heeft moeite met lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. We werken integraal aan de ontwikkeling van inwoners. Om deze integraliteit te bevorderen hebben we een aanjager laaggeletterdheid aangesteld, zij is in dienst bij de bibliotheek. Beperkte basisvaardigheden zorgen ervoor dat mensen kwetsbaar zijn en niet voldoende kunnen meedoen in de samenleving. Het streven is dat iedereen zich kan ontwikkelen. In de praktijk blijkt dat NT1-ers (inwoners met Nederlands als moedertaal) het lastig vinden om de stap te zetten richting de hulp op het gebied van (taal)ontwikkeling, de nadruk ligt dan ook op deze groep, waarbij de NT2-ers (inwoners die nog bezig zijn het Nederlands te verwerven) niet worden vergeten.

Wat gaat het dit jaar opleveren

In 2027 zetten we in op het bestendigen van het huidige beleid. Daarnaast gaan we onderzoeken wat we nog meer kunnen doen om onze inwoners zo goed mogelijk te ondersteunen. Hierin wordt onder andere gekeken naar vindplekken en succesvolle aanpakken en interventies. In 2027 wordt hiervoor een voorstel naar de raad gestuurd.

Coalitieakkoord

5. Bestaanszekerheid

- Een structurele aanpak om de basisvaardigheden, zoals taal, rekenen en digitale vaardigheden voor alle inwoners te verbeteren.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor deze opgave.

Het totaal overzicht van baten en lasten van dit programma vindt u [hier](#).

Bedragen * €1.000

Titel voorstel	Lasten 2027	Lasten 2028	Lasten 2029	Lasten 2030
Structureel				
Uitvoering taken re-integratie en inburgering	184	184	184	184
Aanpak laaggeletterdheid	200	200	200	200
Jeugdeducatiefonds	0	50	50	50
Totaal	384	434	434	434

Uitvoering taken re-integratie en inburgering

Sinds 2023 neemt het aantal inburgeraars met 25 procent en de bijstandspopulatie met 10 procent toe. De gehele populatie, maar vooral statushouders en jongeren vergen een intensievere begeleiding en samenwerking met ketenpartners; dit is een landelijke trend. Oorzaken zijn beperkte taalvaardigheid, cultuurverschil, scholingsniveau, schulden en psychische klachten. Voorstel is 2 fte uitbreiding.

Aanpak laaggeletterdheid

Bovenstaande middelen zijn bij het vaststellen van het coalitieakkoord 2026-2030 beschikbaar gesteld. Een toelichting op deze middelen leest u onder het onderwerp "Aanpak laaggeletterdheid".

Jeugdeducatiefonds

Het vergroten van de ontwikkelingskansen van kinderen, met de basisschool als centrale plek door middel van het Jeugdeducatiefonds.

2.2 Ertoe doen

Wat willen we bereiken?

Kansrijk opgroeien en ontwikkelen

Ieder kind verdient de kans om veilig, gezond en met vertrouwen op te groeien. De druk op jongeren neemt toe. Mentale problemen, prestatiedruk, eenzaamheid en complexe thuissituaties vragen om een gemeente die dichtbij staat en eerder ondersteunt. Daarom kiezen we voor een aanpak waarin preventie, samenwerking en kansengelijkheid centraal staan.

De komende jaren zetten we in op:

- Versterking van de aanpak Hoppa! (Opgroeien in een Kansrijke Omgeving).
- Betere samenwerking tussen onderwijs, kinderopvang, zorg, sport, cultuur en jeugdhulp.
- Verdere uitvoering van het IKC-beleid (Integrale Kindcentra).
- Het terugdringen van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten.
- Een sterke pedagogische omgeving rondom jeugd en onderwijs.
- Het terugdringen van onnodige instroom in specialistische jeugdzorg.
- Betere samenwerking tussen zorg, welzijn, onderwijs, sport, cultuur en veiligheid.

Preventie en begeleiding van jongeren, samen met onderwijs, MOS, sport en cultuur.

(c) betreft een actiepoint uit het coalitieakkoord 2026-2030

Wat gaan we in 2027 doen

Lokaal organiseren basisondersteuning (c)

Wat gaan we daar voor doen

In de startnotitie Opgroeien en Ontwikkelen is de samenhang tussen preventie, onderwijs en jeugdhulp beschreven. Hier komen 3 projecten uit voort. Het creëren van de basis ondersteuning jeugdhulp is één van de projecten.

Komend jaar zal het project zich richten op:

- Een sterke pedagogische (preventieve) omgeving rondom jeugd en onderwijs.
- Specialistische jeugdhulp lokaal organiseren.

Hierbij gaat het om: Ambulante begeleiding, Ambulante behandeling, Diagnostiek. Deze vormen van jeugdhulp worden lokaal (anders) georganiseerd zodat het vanaf 2028 en 2029 niet meer vanuit de regionale inkoop afgenomen hoeft te worden.

Wat gaat het dit jaar opleveren

In 2027 werken we aan de invulling en inrichting waarmee 2028 kinderen en gezinnen lokaal geholpen gaan worden. Hiermee zal ingezet worden op de samenwerking tussen onderwijs, cultuur, sport, welzijn en jeugdhulp.

Coalitieakkoord

6. Jeugd en Onderwijs

- Versterking van de aanpak Hoppa! (Opgroeien in een Kansrijke Omgeving).

- Betere samenwerking tussen onderwijs, kinderopvang, zorg, sport, cultuur en jeugdhulp.

7. Preventie

- Versterken van de sociale basis in wijken en dorpen.
- Een sterke pedagogische omgeving rondom jeugd en gezin.
- Het terugdringen van onnodige instroom op specialistische jeugdzorg.
- Betere samenwerking tussen zorg, welzijn, onderwijs, sport, cultuur en veiligheid.

Versterken van de aanpak Hoppa! (Opgroeien in een Kansrijke Omgeving) (c)

Wat gaan we daar voor doen

In de startnotitie Opgroeien en Ontwikkelen is de samenhang tussen preventie, onderwijs en jeugdhulp beschreven. Hier komen 3 projecten uit voort. Het versterken van de aanpak Hoppa! (OKO: Opgroeien in een Kansrijke Omgeving) is één van de projecten.

We breiden de programma's Kansrijke Start en de Hoppa! aanpak uit naar de leeftijd onder de 10 jaar (OKO junior) en bouwen daarmee voort aan het versterken van de omgeving waarin kinderen opgroeien en creëren een doorgaande lijn.

We breiden de aanpak HOPPA! uit voor jongeren die specialistische jeugdhulp nodig hebben zodat de sociale basis blijft bestaan.

Wat gaat het dit jaar opleveren

We starten een project waarin we op een vernieuwende manier de verbinding leggen tussen jeugdhulp en onder andere cultuur, sport, welzijn en onderwijs. Hiermee creëren we verbinding met het project lokaal organiseren van jeugdhulp.

Coalitieakkoord

3. Openbare orde en veiligheid

- Preventie en begeleiding van jongeren, samen met onderwijs, MOS, sport en cultuur.

6. Jeugd en onderwijs

- Versterking van de aanpak Hoppa! (Opgroeien in een Kansrijke Omgeving).
- Betere samenwerking tussen onderwijs, kinderopvang, zorg, sport, cultuur en jeugdhulp.

7. Preventie

- Een sterke pedagogische omgeving rondom jeugd en onderwijs.
- Preventieve inzet via het Armoedepact, Financieel Plein en Opgroeien in een Kansrijke Omgeving.
- Aandacht voor mentale gezondheid, weerbaarheid, gezonde leefstijl, bewegen en ontmoeting.
- Het terugdringen van onnodige instroom in specialistische jeugdzorg.
- Betere samenwerking tussen zorg, welzijn, onderwijs, sport, cultuur en veiligheid.

Schoolnetwerk (c)

Wat gaan we daar voor doen

In de startnotitie Opgroeien en Ontwikkelen is de samenhang tussen preventie, onderwijs en jeugdhulp beschreven. Hier komen 3 projecten uit voort. Het voorbereiden, vormgeven, implementeren en borgen van een schoolnetwerk is één van de projecten.

Het schoolnetwerk wil in 2027 samen met alle partners in en rond de school een sterke verbinding maken met als doel sterke onderwijsvoorzieningen en een sterke samenwerking tussen onderwijs, zorg, sport en cultuur. Daarmee organiseren we een context die kinderen helpt om op te groeien tot evenwichtige volwassenen in een kansrijke, gezonde en veilige omgeving.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Er is een prototype voor het schoolnetwerk, waarin doel, werkwijze, samenwerkingsafspraken en governance (inclusief projectstructuur, stuurgroep en een Professionele Leergemeenschap) zijn vastgelegd.

Vervolgens een uitrol van 3–4 pilotscholen volgens een uitgewerkte blauwdruk, met vastlegging van kwalitatieve en kwantitatieve opbrengsten en leerpunten voor verwerking in de definitieve werkwijze. Start van de pilot(s) is in 2027.

Coalitieakkoord

6. Jeugd en onderwijs

- Betere samenwerking tussen zorg, welzijn, onderwijs, sport, cultuur en veiligheid.
- Terugdringen schoolverzuim en schoolverlaten (schoolaanwezigheid).

Multifunctioneel Jongerencentrum (c)

Wat gaan we daar voor doen

We voeren een haalbaarheidsonderzoek uit naar een plek waar jongeren elkaar kunnen ontmoeten, terecht kunnen voor talentontwikkeling (als alternatief voor onderwijs of naschoolse activiteiten) en kan dienen als veilig uitgaansalternatief. Het haalbaarheidsonderzoek omvat een kosten/baten analyse plus bijbehorend advies over het vervolg en een onderzoek naar andere vergelijkbare initiatieven in hetzelfde gebied.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Een afgerond haalbaarheidsonderzoek en een beter zicht op actuele (jongeren)initiatieven in het centrumgebied.

Coalitieakkoord

3. Openbare Orde en Veiligheid

- Preventie en begeleiding van jongeren, samen met onderwijs, MOS, sport en cultuur.

6. Jeugd en Onderwijs

- Het terugdringen van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten.

7. Preventie

- Aandacht voor mentale gezondheid, weerbaarheid, gezonde leefstijl, bewegen en ontmoeting.

Integrale Kindcentra (IKC) (c)

Wat gaan we daar voor doen

In het komende jaar wordt het huidige beleid tegen het licht gehouden, waar nodig aangepast en voorgelegd aan de partners. We kijken daarbij nadrukkelijk naar de verbinding tussen onderwijs, kinderopvang en maatschappelijke partners, waarbij duurzaamheid, leefbaarheid en samenwerking in wijk of dorp belangrijke thema's zijn.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Aangepast beleid waarmee tot uitvoering kan worden gekomen.

Coalitieakkoord

6. Jeugd en onderwijs

- Verdere uitvoering van het IKC-beleid (Integrale Kindcentra).

Terugdringen schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten, verbeteren overgang naar duurzaam werk (c)

Wat gaan we daar voor doen

We geven uitvoering aan het regionaal programma voortijdig schoolverlaten en duurzaam werk 2026-2029. Daaronder valt ook de uitvoering van het project schoolaanwezigheid.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Een daling in het aantal voortijdig schoolverlaters in schooljaar 26/27 ten opzichte van schooljaar 25/26 en minder NEET-jongeren (jongeren die geen opleiding volgen en niet aan het werk zijn).

Coalitieakkoord

6. Jeugd en Onderwijs

- Het terugdringen van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten.
- Een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

Schoolzwemmen en zwemvaardigheid voor kinderen (c)

Wat gaan we daar voor doen

De gemeente Smallingerland zet zich ervoor in dat alle basisschoolleerlingen toegang hebben tot zwemonderwijs, ongeacht de locatie van hun school of de vervoersmogelijkheden van ouders. Om dit te realiseren blijven wij in 2027 voorzien in passend zwemvervoer van en naar de zwemlocatie.

Wat gaat het dit jaar opleveren

De inzet van zwemvervoer in 2027 levert een bijdrage aan de veiligheid en gezondheid van kinderen in Smallingerland. Het vergroot het aantal zwemvaardige kinderen.

Coalitieakkoord

4. Gemeenschapszin

- Schoolzwemmen en zwemvaardigheid voor kinderen.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor deze opgave. Het totaal overzicht van baten en lasten van dit programma vindt u [hier](#).

Bedragen * €1.000

Titel voorstel	Lasten 2027	Lasten 2028	Lasten 2029	Lasten 2030
Structureel				
Uitvoering IHP	150	150	0	0
Totaal	150	150	0	0

Uitvoering IHP

Het Integraal Huisvestingsplan onderwijs is in september 2024 door de raad vastgesteld. De uitvoering daarvan vraagt substantieel meer inzet dan de beschikbare formatie. De planning voor 2025 is niet volledig gehaald. De uitvoering is complexer dan vooraf ingeschat; wordt doorkruist door andere urgente zaken en heeft te maken met onvoldoende beschikbaarheid van andere betrokken disciplines. Daarom wordt nu extra capaciteit aangevraagd om de achterstand niet verder op te laten lopen.

2.3 Goed voelen

Wat willen we bereiken?

Goed Voelen

Vanuit de opgave Goed Voelen zetten we ons in voor een gezonde leefomgeving voor onze inwoners. We zetten stevig in op het ondersteunen en stimuleren van gezond gedrag door de gezonde keuze de makkelijke keuze te maken. Het streven naar een sterke en gezonde Mienskip staat centraal. De inspanningen worden gepleegd in samenwerking met betrokken inwoners, vrijwilligers en professionals van diverse organisaties. Vanuit de startnotities over Maatschappelijke Voorzieningen en Woon-, Zorg- en Welzijnsvisie is geconcretiseerd welke ontwikkelingen opgepakt worden de komende periode binnen deze opgave. De Sociale Koers en de Omgevingsvisie versterken daarbij elkaars inzet op de leefomgeving van onze inwoners. Deze samenwerking komt onder andere expliciet naar voren in programma Wijkverbetering.

De komende jaren zetten we in op:

- Sterke maatschappelijke voorzieningen en ontmoetingsplekken in dorpen en wijken.
- Slimmer en multifunctioneler gebruik van maatschappelijke voorzieningen zoals scholen, sportaccommodaties, culturele voorzieningen en wijkcentra.
- Leefbare wijken en dorpen met aandacht voor de openbare ruimte door middel van onder andere voorzieningen, bereikbaarheid en sociale samenhang.
- Versterking van de sociale basis in wijken en in dorpen.
- Sterke en leefbare dorpen en wijken.
- Aandacht voor bereikbaarheid en voorzieningen in dorpen.

Wat gaan we daar in 2027 voor doen?

Opleveren uitvoeringsprogramma Maatschappelijke Voorzieningen (c)

Wat gaan we daar voor doen

In het najaar 2026 is de visie en het afwegingskader voor het Programma Maatschappelijke Voorzieningen vastgesteld door de raad. Het programma dient als richtinggevend perspectief dat houvast biedt om (strategische) keuzes te maken voor de toekomstige ontwikkeling van maatschappelijke voorzieningen in de gemeente Smallingerland. Als vervolgstap wordt een uitvoeringsprogramma ontwikkeld waarin ruimtelijke keuzes zijn vastgelegd over bestaande en toekomstige maatschappelijke voorzieningen op wijk/ dorp, stedelijk en regionaal niveau.

Wat gaat het dit jaar opleveren

In 2027 leveren wij een uitvoeringsprogramma op. In het uitvoeringsprogramma zijn de opgaven voor de verschillende maatschappelijke voorzieningen per gebied inzichtelijk gemaakt en geprioriteerd.

Coalitieakkoord

4. Gemeenschapszin

- Sterke maatschappelijke voorzieningen en ontmoetingsplekken in dorpen en wijken.
- Slimmer en multifunctioneler gebruik van maatschappelijke voorzieningen zoals scholen, sportaccommodaties, culturele voorzieningen en wijkcentra.
- Leefbare wijken en dorpen met aandacht voor de openbare ruimte door middel van onder andere voorzieningen, bereikbaarheid en sociale samenhang.

7. Preventie

- Versterking van de sociale basis in wijken en in dorpen.

8. Wonen en Huisvesting

- Sterke en leefbare dorpen en wijken.

11. Buitengebied en Landbouw

- Aandacht voor bereikbaarheid en voorzieningen in dorpen.

Realisatie Woonvorm de Brede Blik

Wat gaan we daar voor doen

In 2027 gaat de uitvoering van start: onder andere aanleg van nutsvoorzieningen, grondwerk, plaatsen van de wooneenheden, inrichten van het terrein, landschappelijke inpassing en contact en afstemming met de buurt. Eén en ander is onder voorbehoud van vergunningsverlening (BOPA) in 2026.

Wat gaat het dit jaar opleveren

De verwachting is dat de eerste bewoners in 2027 hun intrek nemen in de woning. Met het project krijgen 5 mensen die nu tussen wal en schip vallen qua woon- en zorgvormen een eigen plek.

Wat mag het kosten?

Voor deze opgave zijn geen nieuwe budgetten opgenomen in deze begroting. Het totaal overzicht van baten en lasten van dit programma vindt u [hier](#).

2.4 Erbij horen

Wat willen we bereiken?

Samen leven, samen bouwen

Sterke gemeenschappen vormen het hart van Smallerland. In dorpen, wijken en buurten zorgen inwoners, verenigingen, vrijwilligers en maatschappelijke organisaties iedere dag voor verbinding, ontmoeting en omzien naar elkaar. Wij willen investeren in de kracht van de samenleving en in gemeenschapszin.

De komende jaren zetten we in op:

- Sterke maatschappelijke voorzieningen en ontmoetingsplekken in dorpen en wijken.
- Slimmer en multifunctioneler gebruik van maatschappelijke voorzieningen zoals scholen, sportaccommodaties, culturele voorzieningen en wijkcentra.
- Integrale wijkverbetering in buurten waar leefbaarheid en kansen onder druk staan.
- Betere verbinding tussen wonen, zorg en welzijn zodat inwoners langer zelfstandig kunnen wonen.
- Het blijven verstrekken van buurtbudgetten en wijkgerichte initiatieven die ontmoeting en gemeenschapszin versterken, tevens optimaliseren we de buurtbudgetten.
- Het behoud van onze culturele voorzieningen blijven zien als een belangrijke waarde voor onze gemeente.
- Een inclusieve samenleving waarin inwoners, ongeacht achtergrond, beperking of inkomen, mee kunnen doen.
- Wij willen duidelijk laten zien dat we een regenbooggemeente zijn. Daarom zetten we ons actief in voor de gemeenschap, bestrijden we discriminatie en zorgen we dat iedereen mee kan doen.
- Leefbare wijken en dorpen met aandacht voor de openbare ruimte door middel van onder andere voorzieningen, bereikbaarheid en sociale samenhang.
- Ondersteuning van nieuwkomers en kwetsbare groepen zodat zij sneller mee kunnen doen.
- Schoolzwemmen en zwemvaardigheid voor kinderen.

- Versterking van de sociale basis in wijken en in dorpen.
- Ondersteuning van gezinnen, vrijwilligers, mantelzorgers, verenigingen en ontmoetingsplekken.

(c) betreft een actiepunten uit het coalitieakkoord 2026-2030

Wat gaan we in 2027 doen

Implementeren uitvoeringsprogramma Wonen, Zorg & Welzijn (c)

Wat gaan we daar voor doen

We gaan het uitvoeringsprogramma Wonen, Zorg en Welzijn implementeren door, in nauwe samenwerking met onze partners, uitvoering te geven aan verschillende projecten en activiteiten voor wonen, zorg en welzijn. Het uitvoeringsprogramma richt zich op de opgaven:

- Versterken van de eigen kracht van inwoners, een krachtige Mienskip (samenhang met actiepunten Versterken Sociale Basis).
- Ontwikkelen van een toekomstbestendig woon- zorglandschap.
- Realiseren van voldoende passende woningen voor ouderen en aandachtsgroepen.

Wat gaat het dit jaar opleveren

De samenwerking tussen wonen, zorg en welzijn is versterkt, meer projecten en activiteiten zijn samen opgepakt met het uiteindelijke doel dat inwoners langer zelfstandig kunnen wonen.

Voorbeelden van projecten waar in 2027 aan gewerkt wordt zijn het versterken van de ondersteuning van mantelzorgers en het versterken van de onderlinge samenwerking tussen wonen, zorg en welzijn in wijk de Bouwen.

Coalitieakkoord

4. Gemeenschapszin

- Betere verbinding tussen wonen, zorg en welzijn zodat inwoners langer zelfstandig kunnen wonen.

7. Preventie

- Versterking van de sociale basis in wijken en in dorpen.

8. Wonen en huisvesting

- Voldoende betaalbare woningen voor starters, gezinnen en senioren; sterke en leefbare dorpen en wijken.

Transformatieplan Mentale Gezondheid en Veerkracht (c)

Wat gaan we daar voor doen

In het kader van het Friese Integraal Zorgakkoord (Friza) is in 2025 het Transformatieplan Mentale Gezondheid en Veerkracht vastgesteld. De implementatie gaat in meerdere fases, waarbij we in de eerste fase starten met de invoering van de projecten Laagdrempelige Steunpunten EPA (Ernstig Psychiatrische Aandoeningen) en Mentale Gezondheidsnetwerken (MGN). Gemeente Smallerland is al enige jaren bezig met de EPA-aanpak (voor inwoners met ernstig psychiatrische aandoeningen) en Gezinshulp.

De invoering van de laagdrempelige steunpunten EPA hangt samen met de verdere ontwikkeling van impactvolle ontmoetingsplekken vanuit het versterken van de sociale basis. Positieve Gezondheid is één van de leidende principes binnen het Transformatieplan.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Binnen gemeente Smallerland ontwikkelen en implementeren we (onderdelen van) het Transformatieplan Mentale Gezondheid en Veerkracht. Daarmee versterken we de integrale

samenwerking rondom vraagstukken met mentale gezondheid tussen sociaal domein, welzijn, huisartsen, GGZ en andere maatschappelijke partners. Dit heeft een positieve impact op het welbevinden van inwoners en de kwaliteit van de ingezette interventies en zorg.

Coalitieakkoord

7. Preventie

- Aandacht voor mentale gezondheid, weerbaarheid, gezonde leefstijl, bewegen en ontmoeting.

Doorontwikkeling aanpak voor inwoners met een Ernstige Psychiatrische Aandoening (EPA)

Wat gaan we daar voor doen

In Smallerland gaan we in 2027 de bestaande EPA-aanpak (Ernstige Psychiatrische Aandoening) verder versterken en verbreden met extra aandacht voor samenwerking met huisartsen, inzet van LVB-expertise (Licht Verstandelijk Beperking) en soepele doorstroom, zodat inwoners integrale en passende ondersteuning blijven ontvangen.

Wat gaat het dit jaar opleveren

De doorontwikkeling van de EPA-aanpak leidt tot beter afgestemde, meer continue en effectievere ondersteuning, met minder versnippering en efficiënter gebruik van zorg en middelen.

Realiseren laagdrempelige steunpunten voor EPA-doelgroep (c)

Wat gaan we daar voor doen

We realiseren in onze gemeente een regionaal steunpunt (ankerpunt) voor inwoners met psychische problematiek (in het bijzonder de EPA-doelgroep) en hun naasten met een centrale, goed bereikbare locatie en een breed herstelgericht aanbod, waarin ervaringsdeskundigen een leidende rol hebben en samenwerking met zorg- en welzijnspartners wordt geborgd.

Daarnaast realiseren we (afhankelijk van de lokale behoefte) één of meer lokale steunpunten (satellieten): laagdrempelige ontmoetingsplekken met inloop, peer support en herstelactiviteiten, gekoppeld aan de ankerplek. We bouwen hierbij voort op bestaande voorzieningen met onze maatschappelijke partners en borgen kwaliteit via samenwerking, een lerend netwerk en gezamenlijke uitgangspunten.

Wat gaat het dit jaar opleveren

- Een werkende, laagdrempelige ankerplek met herstelgericht aanbod, die voldoet aan de landelijke richtlijnen voor een laagdrempelig steunpunt.
- Beter bereik van inwoners en naasten (toegang zonder verwijzing).
- Inzet van ervaringsdeskundigen en versterkte samenwerking in de regio.
- Eerste stap in preventie en ontlasting van zwaardere zorg.

Coalitieakkoord

4. Gemeenschapszin

- Sterke maatschappelijke voorzieningen en ontmoetingsplekken in dorpen en wijken.
- Een inclusieve samenleving waarin inwoners, ongeacht achtergrond, beperking of inkomen, mee kunnen doen.

7. Preventie

- Aandacht voor mentale gezondheid, weerbaarheid, gezonde leefstijl, bewegen en ontmoeting.

Invoeren Mentaal Gezondheidsnetwerk (c)

Wat gaan we daar voor doen

In 2027 wordt in onze gemeente het Mentaal Gezondheidsnetwerk (MGN) ingevoerd. Het MGN is een samenwerkingsverband tussen huisartsen, het sociaal domein en de geestelijke gezondheidszorg (ggz), gericht op het snel en passend oppakken van hulpvragen van inwoners met psychische klachten. De inzet in 2027 richt zich op het opbouwen en versterken van deze samenwerking, zodat inwoners eerder de juiste ondersteuning ontvangen, zoveel mogelijk dichtbij huis en passend bij hun situatie.

De basis voor het MGN wordt provinciaal uitgewerkt en lokaal geïmplementeerd.

Wat gaat het dit jaar opleveren

- Betere samenwerking: huisartsen, sociaal domein en ggz werken structureel samen, waardoor minder versnippering en duidelijkere routes ontstaan.
- Meer ondersteuning dichtbij huis: inzet op lichte en preventieve hulp voorkomt onnodige doorverwijzing naar zwaardere zorg.

Coalitieakkoord

4. Gemeenschapszin

- Betere verbinding tussen wonen, zorg en welzijn zodat inwoners langer zelfstandig kunnen wonen.

7. Preventie

- Versterking van de sociale basis in wijken en in dorpen.
- Aandacht voor mentale gezondheid, weerbaarheid, gezonde leefstijl, bewegen en ontmoeting.

Gezinshulp (c)

Wat gaan we daar voor doen

We gaan onderzoeken hoe we Gezinshulp na de afronding van de pilot lokaal kunnen bestendigen. De pilot Gezinshulp is een innovatieve werkwijze in samenwerking met vele partners. De aanpak is gericht op intensieve ondersteuning in het gezin.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Een advies hoe we de werkbare elementen van het gezinsgericht werken vanuit de pilot Gezinshulp verweven in de lokale visie op jeugd. En wat er verder nodig is om dit voor kinderen en gezinnen beschikbaar houden.

Coalitieakkoord

5. Bestaanszekerheid

- Het nadrukkelijk kiezen voor preventie en vroegsignalering, ook door ervaringsdeskundigheid, zodat problemen niet groter worden voordat hulp beschikbaar komt;
- Een sterke aanpak van effecten van armoede voor kinderen, niet alleen door ieder kind toegang te bieden tot sport, cultuur, gezonde voeding en schoolspullen, maar ook door patronen over generaties heen waar mogelijk te doorbreken.
- Ondersteuning vanuit één aanspreekpunt bij complexe problemen.

7. Preventie

- Het terugdringen van onnodige instroom in specialistische jeugdzorg.

Borgen aanpak Dak- en Thuisloze Jongeren

Wat gaan we daar voor doen

De resultaten en de opbrengsten van het project dak- en thuisloze jongeren gaan we structureel borgen. Carins wordt hiervoor de coördinerende partij.

We gaan onderzoeken of we een centraal punt 16 – 27 kunnen inrichten. We gaan onderzoek doen naar mogelijkheden voor geschikte woonplekken voor jongeren en zorgen voor goede afstemming met jeugdinstellingen en pleegzorg.

Wat gaat het dit jaar opleveren

We willen dak- en thuisloosheid onder jongeren zoveel mogelijk voorkomen. Jongeren die dit raakt, willen we zo snel mogelijk een stabiele en duurzame woonplek bieden met de juiste zorg en ondersteuning.

Verbeterkansen mobiliteit en Wmo

Wat gaan we daar voor doen

Inwoners hebben behoefte aan passende mogelijkheden om zich te verplaatsen. Niet alle inwoners zijn in staat om hierin zelfstandig of met ondersteuning vanuit hun directe omgeving te voorzien. In dergelijke situaties bieden wij veelal collectieve of individuele vervoersvoorzieningen op basis van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). We willen onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om deze vervoersbehoefte vaker vanuit het voorliggende veld en met collectieve oplossingen in te vullen. Daarbij kijken we niet alleen naar een betere aansluiting op de behoeften van inwoners, maar ook naar mogelijkheden om de organisatie van het vervoer efficiënter in te richten. In 2027 laten we een onderzoek uitvoeren naar de vervoersbehoefte van inwoners en identificeren we kansen om de vervoersondersteuning doelmatiger, efficiënter en passender vorm te geven.

Wat gaat het dit jaar opleveren

In 2027 leveren we een adviesrapport op waarin de vervoersbehoefte van inwoners wordt afgezet tegen de huidige vervoerssituatie. Het rapport geeft inzicht in de mate waarin het huidige aanbod aansluit op de vraag en benoemt verbeterkansen op het gebied van toegankelijkheid, doelmatigheid en efficiëntie. Op basis van deze bevindingen stellen we een plan van aanpak op met concrete maatregelen om de vervoersondersteuning toekomstbestendig, passend en efficiënt te organiseren.

Bibob-toets bij contracten met zorgaanbieders (c)

Wat gaan we daar voor doen

Bij nieuwe en bestaande zorgaanbieders voeren wij standaard een Bibob-toets uit. Hiermee waarborgen wij de kwaliteit van onze dienstverlening en werken wij uitsluitend met betrouwbare zorgaanbieders.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Een overzicht van betrouwbare zorgaanbieders.

Coalitieakkoord

3. Openbare orde en veiligheid

- een Bibob-toets bij contracten met zorgaanbieders.

Verstrekken buurtbudgetten (c)

Wat gaan we daar voor doen

In 2026 hebben we geïnventariseerd welke dorpen en wijken de laatste jaren wel en niet buurtbudget hebben aangevraagd en om welke budgetten het gaat. Dit blijven we ook in 2027 monitoren. We promoten de mogelijkheden van het buurtbudget extra daar waar er de laatste jaren minder gebruik van gemaakt is en bieden ondersteuning (bij de aanvraag) waar dit nodig is.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Het verstrekken van buurtbudgetten maakt nog meer wijk- en dorpsgerichte initiatieven van inwoners mogelijk en draagt in de breedte van Smallerland bij aan ontmoeting en gemeenschapszin.

Coalitieakkoord

4. Gemeenschapszin

- Het blijven verstrekken van buurtbudgetten en wijkgerichte initiatieven die ontmoeting en gemeenschapszin versterken, tevens optimaliseren we de buurtbudgetten.

Behouden culturele voorzieningen (c)

Wat gaan we daar voor doen

Kunst en cultuur zijn van groot belang vanuit verschillende perspectieven: de bijdrage van kunst en cultuur aan de doelstellingen van de Sociale Koers (voor inwoners: ontmoeting, ontwikkeling, participatie); de rol van kunst en cultuur bij een aantrekkelijk vestigingsklimaat, het belang voor de toeristische sector en uiteraard de intrinsieke waarde van kunst en cultuur. We continueren de subsidierelaties met culturele instellingen en de amateurkunstverenigingen. En we blijven met het brede culturele veld in gesprek over hun maatschappelijke betekenis, bereik en toekomstbestendigheid. We stimuleren de samenwerking van het culturele veld met andere maatschappelijke partners. We werken aan een nieuwe cultuurvisie, waarin we samen met het veld de rol en ontwikkelingsmogelijkheden bepalen die kunst en cultuur en culturele voorzieningen hebben in een aantrekkelijk, leefbaar en sociaal sterk Smallerland.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Een sterk cultureel veld en sterke culturele organisaties die in samenwerking met andere (maatschappelijke) organisaties een bijdrage leveren aan de ambitie van onze gemeente voor een sociale, gezonde, veilige, aantrekkelijke en economisch vitale gemeente. De culturele voorzieningen zijn toegankelijk voor alle inwoners van Smallerland en bieden mogelijkheden voor deelname aan cultuur. Daarmee draagt cultuur bij aan participatie, ontmoeting en verbinding. De nieuwe cultuurvisie biedt een richtinggevend kader voor de verdere ontwikkeling van het cultuurbeleid en de culturele voorzieningen in Smallerland.

Coalitieakkoord

4. Gemeenschapszin

- Het behoud van onze culturele voorzieningen blijven zien als een belangrijke waarde voor onze gemeenten.

Versterken Sociale Basis (c)

Wat gaan we daar voor doen

Wij geloven in een samenleving waarin mensen floreren, naar elkaar omzien en bijdragen aan hun eigen gezondheid en die van anderen. Gezondheid zien wij als het vermogen om je aan te passen en

regie te voeren over je leven, in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen (positieve gezondheid). Dit vraagt om een sterke sociale basis: een netwerk van formele en informele structuren dat mensen ondersteunt in elke levensfase.

In 2027 gaan we daarom verder met of starten met de volgende projecten en activiteiten:

- Impactvolle ontmoetingsplekken
- Dorps- en wijkondersteuning
- Welzijn op recept
- Gezonde wijkaanpak
- Wegwijzers
- Vrijwilligers- en mantelzorgondersteuning
- Versterken inclusie

Wat gaat het dit jaar opleveren

Continueren, doorontwikkelen of starten van bovenstaande 7 thema's.

Coalitieakkoord

4. Gemeenschapszin

- Sterke maatschappelijke voorzieningen en ontmoetingsplekken in dorpen en wijken.
- Integrale wijkverbetering in buurten waar leefbaarheid en kansen onder druk staan.
- Een inclusieve samenleving waarin inwoners, ongeacht achtergrond, beperking of inkomen, mee kunnen doen.
- Wij willen duidelijk laten zien dat we een regenbooggemeente zijn. Daarom zetten we ons actief in voor de gemeenschap, bestrijden we discriminatie en zorgen we dat iedereen mee kan doen.
- Leefbare wijken en dorpen met aandacht voor de openbare ruimte door middel van onder andere voorzieningen, bereikbaarheid en sociale samenhang.

7. Preventie

- Versterking van de sociale basis in wijken en in dorpen.
- Ondersteuning van gezinnen, vrijwilligers, mantelzorgers, verenigingen en ontmoetingsplekken.
- Aandacht voor mentale gezondheid, weerbaarheid, gezonde leefstijl, bewegen en ontmoeting.
- Betere samenwerking tussen zorg, welzijn, onderwijs, sport, cultuur en veiligheid.

Dorps- en wijkondersteuning (c)

Wat gaan we daar voor doen

De dorps- of wijkondersteuning is ervoor om inwoners met hulpvragen op diverse terreinen te ondersteunen. Als lokale verbinding tussen bewoners, zorgverleners, gemeenten en welzijnswerkers, richt de dorps/wijkondersteuning zich op het versterken van de eigen kracht en samenredzaamheid van de gemeenschap. De dorps/wijkondersteuning is noodzakelijk voor het versterken van de samenwerking tussen formele en informele zorg. Het versterken van lokale netwerken en het creëren van een duidelijke verdeling tussen zorg en welzijn. Gericht op het bevorderen van de sociale cohesie, het stimuleren van samenwerking tussen formele en informele zorg en het ondersteunen van initiatieven die bijdragen aan het welzijn van inwoners.

Wat gaat het dit jaar opleveren

In 2027 start het project dorps- en wijkondersteuning. We gaan onderzoeken hoe de wijk/dorpsondersteuning vormgegeven kan worden, met daarbij aandacht voor de verschillen tussen de wijken in Drachten en de dorpen qua mogelijkheden, infrastructuur en behoefte van inwoners.

Coalitieakkoord

4. Gemeenschapszin

- Leefbare wijken en dorpen met aandacht voor de openbare ruimte door middel van onder andere voorzieningen, bereikbaarheid en sociale samenhang.
- Integrale wijkverbetering in buurten waar leefbaarheid en kansen onder druk staan.

7. Preventie

- Versterking van de sociale basis in wijken en in dorpen.

Welzijn op Recept (c)

Wat gaan we daar voor doen

Welzijn op Recept (als specifieke vorm van sociaal verwijzen) is een innovatieve benadering van zorg, waarbij huisartsen, welzijnswerkers, thuiszorg en andere zorgprofessionals samenwerken om patiënten door te verwijzen naar niet-medische interventies, zoals deelname aan sport, cultuur of sociale activiteiten. De welzijnscoach ondersteunt mensen met psychosociale of lichte fysieke klachten door hen te koppelen aan welzijnsactiviteiten zoals bewegen, vrijwilligerswerk, creatieve activiteiten of samen koken en eten in plaats van medische zorg of specialistische hulp. Welzijn op recept draagt daarmee bij aan het realiseren van een zinvolle dagbesteding en het versterken van een eigen netwerk. Ook zorgt het voor het beter toegankelijk maken van voorliggende voorzieningen en ondersteuning en krijgt men meer de focus op wat ze nog wel kunnen en niet alleen op de beperkingen die ervaren worden.

Welzijn op recept draait in Smallingerland, alle huisartsen zijn hierbij aangesloten. We gaan verder met de uitvoering en uitbreiding van het project (bv. doorverwijzing door andere zorgprofessionals). Aandacht is nodig voor doorontwikkeling en duurzame financiering.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Uitvoering van Welzijn op Recept: blijvende aandacht voor communicatie, relatie huisartsen, monitoring (we houden bij hoeveel recepten worden verzilverd en wat de belangrijkste thema's zijn waarmee inwoners worden doorverwezen) en duurzame financiering.

Coalitieakkoord

7. Preventie

- Aandacht voor mentale gezondheid, weerbaarheid, gezonde leefstijl, bewegen en ontmoeting.

Gezonde Wijkaanpak (c)

Wat gaan we daar voor doen

De Gezonde Wijkaanpak is een integrale en wijkgerichte aanpak waarin inwoners, professionals en organisaties samen werken aan het verbeteren van gezondheid en welzijn in buurten, wijken en dorpen. Omdat er een tekort aan zorgpersoneel wordt verwacht en een toename van de vraag naar zorg gezien de (dubbele) vergrijzing en de druk op de jeugdzorg is het des te belangrijker dat mensen gezond blijven en in hun eigen kracht blijven staan. De aanpak positieve gezondheid helpt dit te realiseren. We volgen de door het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) erkende aanpak.

Wat gaat het dit jaar opleveren

In 2027 starten we met de Gezonde Wijkaanpak met aandacht voor de relatie met wijk/dorpsondersteuning, impactvolle ontmoeting en wijkverbetering. We maken de keuze of dit een apart project wordt of geïntegreerd wordt met de voornoemde projecten.

Coalitieakkoord

4. Gemeenschapszin

- Integrale wijkverbetering in buurten waar leefbaarheid en kansen onder druk staan.
- Betere verbinding tussen wonen, zorg en welzijn zodat inwoners langer zelfstandig kunnen wonen.

7. Preventie

- Versterking van de sociale basis in wijken en in dorpen.
- Ondersteuning van gezinnen, vrijwilligers, mantelzorgers, verenigingen en ontmoetingsplekken.
- Aandacht voor mentale gezondheid, weerbaarheid, gezonde leefstijl, bewegen en ontmoeting.

Wegwijzers (c)

Wat gaan we daar voor doen

Sportbedrijf, Sûnenz en M.O.S. hebben een platform ontwikkeld voor vragen van inwoners én professionals over welzijn, gezondheid en leefstijl. Dit platform biedt een infrastructuur voor domeinoverstijgende samenwerking tussen zorg- en welzijnspartners. En het brengt vragen van inwoners en beschikbaar aanbod van informele zorg en ondersteuning bij elkaar. We willen zorgen voor structurele borging, zodat Wegwijzers en de ondersteuners duurzaam onderdeel worden van het lokale netwerk. Er ontstaat een toegankelijke, eenduidige infrastructuur die inwoners helpt oplossingen te vinden in het gewone leven, met minder inzet van professionele zorg. Daarnaast kan Wegwijzers ook geconsulteerd worden door professionals.

Wat gaat het dit jaar opleveren

We gaan verder met het uitrollen en verstevigen van Wegwijzers met o.a. aandacht voor monitoring, het aanhaken van andere organisaties bij Wegwijzers. Het wordt doorontwikkeld naar een gezamenlijke voorziening van alle partners in de sociale basis.

Coalitieakkoord

7. Preventie

- Ondersteuning van gezinnen, vrijwilligers, mantelzorgers, verenigingen en ontmoetingsplekken
- Versterking van de sociale basis in wijken en in dorpen
- Aandacht voor mentale gezondheid, weerbaarheid, gezonde leefstijl, bewegen en ontmoeting.

Vrijwilligers- en mantelzorgondersteuning (c)

Wat gaan we daar voor doen

Met het project Vrijwilligersnetwerk Verstevigen werken we aan verbinding, bewustwording en zichtbaarheid van vrijwillige inzet. Met als doel dat organisaties van elkaar leren en samen hun activiteiten of ondersteuning aan inwoners ontwikkelen.

De focus ligt op drie pijlers:

1. Versterken van lokale samenwerking tussen organisaties, vrijwilligers en bewonersinitiatieven.
2. Vergroten en versterken van sociale basis, betrokkenheid en bewustwording onder inwoners.
3. Ontwikkelen van nieuwe vormen van inzet die aansluiten bij de huidige tijd.

Als het gaat om mantelzorg zetten we in op:

- Versterken van mantelzorgondersteuning en informele netwerken voor ouderen.
- Versterken van het coördinatiepunt voor mantelzorg (informatie, advies, doorverwijzing).
- Gericht ondersteunen, ontzorgen en waarderen van mantelzorgers (overbelasting voorkomen).
- Aanboren van vitale ouderen (65–75 jaar) als aanvullend potentieel voor informele zorg.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Vrijwilligerswerk draagt bij aan sociale cohesie, persoonlijke ontwikkeling, betekenisvolle interactie en zingeving – voor zowel de vrijwilliger als de gemeenschap. Het project heeft als uiteindelijk hoofddoel dat in 2028 ten minste 30% van de inwoners van Smallingerland vrijwilligerswerk verricht – een stijging ten opzichte van de huidige 24,7%. We creëren een mantelzorgvriendelijke omgeving voor inwoners en professionals. We willen mantelzorgers beter ondersteunen en behouden, informele netwerken versterken en zo de druk op de professionele zorg verminderen.

Coalitieakkoord

7. Preventie

- Ondersteuning van gezinnen, vrijwilligers, mantelzorgers, verenigingen en ontmoetingsplekken.

Versterken inclusie (c)

Wat gaan we daar voor doen

We voeren de aanbevelingen uit het project Kleurrijk Smallingerland uit. Daarnaast zetten we de samenwerking met de werkgroep Toegankelijkheid (onderdeel Adviesraad SD) voort, evenals de subsidies antidiscriminatievoorziening (Tûmba) en COC Fryslân. We ondersteunen de ontwikkeling van Regenboogbelang Smallingerland.

Wat gaat het dit jaar opleveren

- Een verbeterde toegankelijkheid van (nieuwe) openbare gebouwen, openbare ruimtes en verkeerssituaties voor mensen met een beperking.
- Grotere zichtbaarheid van de regenbooggemeenschap en een betere ondersteuning van inwoners die onderdeel zijn van de regenbooggemeenschap.

Coalitieakkoord

4. Gemeenschapszin

- Een inclusieve samenleving waarin inwoners, ongeacht achtergrond, beperking of inkomen, mee kunnen doen.
- Wij willen duidelijk laten zien dat we een regenbooggemeente zijn. Daarom zetten we ons actief in voor de gemeenschap, bestrijden we discriminatie en zorgen we dat iedereen mee kan doen.
- Ondersteuning van nieuwkomers en kwetsbare groepen zodat zij sneller mee kunnen doen.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor deze opgave. Het totaal overzicht van baten en lasten van dit programma vindt u [hier](#).

Bedragen * €1.000

Titel voorstel	Lasten 2027	Lasten 2028	Lasten 2029	Lasten 2030
Structureel				
Structurele verhoging subsidie Poppodium Iduna	55	55	55	55
Totaal	55	55	55	55

Structurele verhoging subsidie Poppodium Iduna

Iduna voert in opdracht van de gemeente haar culturele activiteiten uit met 4,95 fte en ruim zeventig vrijwilligers. De organisatie staat echter financieel onder druk doordat de huidige subsidie niet meer aansluit bij de sterk gestegen kosten, het groeiende aantal producties en de toenemende bezoekersaantallen. Daarom wordt voorgesteld de subsidie vanaf 2027 structureel met € 55.000 per jaar te verhogen.

Programma Fysiek domein

Algemene toelichting

We werken aan projecten en activiteiten die bijdragen aan de gewenste ontwikkelingen zoals vastgesteld in de Omgevingsvisie Smallerland. Het is een overkoepelende visie op de fysieke leefomgeving van Smallerland. De omgevingsvisie is het kompas voor de gemeentelijke inzet van de komende jaren. En belangrijk voor de afweging van plannen vanuit de samenleving.

Met de omgevingsvisie streven we naar een gezonde, veilige, aantrekkelijke en economisch vitale gemeente. Stip op de horizon is dat Smallerland in 2040 een gemeente is waar inwoners gezond kunnen leven en zich veilig kunnen voelen. Dat Smallerland een aantrekkelijke gemeente is waar voldoende werk is voor iedereen. We werken aan onderstaande vier opgaven. Daarnaast hebben we een verbindende opgave bereikbaarheid en gebruiken we het leidende principe van duurzaamheid.

STAD DRACHTEN

MAAKINDUSTRIE

WIJKEN EN
DORPEN

BUITENGEBIED

Op basis van dit geheel zijn de volgende opgaven bepaald:

- Stad Drachten: versterken van de positie van Drachten als regionaal verzorgingsgebied
- Maakindustrie: versterken van Drachten als stad voor innovatieve maakindustrie
- Wijken en dorpen: levendige, aantrekkelijke wijken en dorpen en woningen voor iedereen
- Buitengebied: versterken van de kwaliteit van het buitengebied
- Bereikbaarheid: realiseren van goede fysieke en digitale verbindingen
- Duurzaamheid: betere klimaatadaptatie, verminderen energieverbruik, meer circulariteit

(c) betreft een actiepunten uit het coalitieakkoord 2026-2030

Programma brede ontwikkelingen

Opstellen van een Ruimtelijk Ontwikkelperspectief (c)

Wat gaan we daar voor doen

Het Ruimtelijk Ontwikkelperspectief (ROP) is een programma onder de Omgevingswet en de ruimtelijke uitwerking van onze Omgevingsvisie. Het brengt de grote ruimtevrage opgaven in beeld met een focus op wonen, werken en energie. Het ROP maakt samenhangende keuzes over waar de opgaven in de gemeente kunnen plaatsvinden. Zo biedt het ROP een afwegingskader waarmee (botsende) ruimteclaims tijdig en integraal tegen elkaar kunnen worden afgewogen en waarmee locatiekeuzes onderbouwd worden gemaakt.

Naar verwachting wordt het ROP eind 2026 vastgesteld. In 2027 gaat het ROP daarmee functioneren als ruimtelijk kader voor de projecten en programma's van de gemeente: we passen het toe bij ruimtelijke afwegingen en locatiekeuzes en laten het doorwerken in onder meer het omgevingsplan. De concrete acties uit de bijbehorende uitvoeringsagenda worden opgepakt binnen de bestaande, dan wel nieuwe projecten en programma's. De financiering daarvan is geen onderdeel van het ROP, maar wordt in die projecten en programma's zelf geregeld. Voor het ROP zelf zijn in 2027 daarom geen incidentele of structurele middelen nodig.

Door nieuwe wet- en regelgeving, Rijks- of provinciaal beleid of politiek-bestuurlijke keuzes in onze gemeente kan er aanleiding zijn het ROP op termijn te actualiseren. Op dat moment wordt bekeken welke middelen daarvoor nodig zijn.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Vanaf 2027 beschikt de gemeente over een vastgesteld en actueel kader voor ruimtelijke opgaven. Dat levert samenhangende, navolgbare en tijdige afwegingen op bij (botsende) ruimteclaims en een stevigere onderbouwing van locatiekeuzes. Daarmee draagt het ROP bij aan snellere en zorgvuldiger besluitvorming en aan de doorwerking van de ruimtelijke koers naar concrete projecten en naar het omgevingsplan.

Coalitieakkoord

8 Wonen en huisvesting

- voldoende en betaalbare woningen voor starters, gezinnen en senioren;
- woningbouw die rekening houdt met netcapaciteit, klimaatadaptatie en bereikbaarheid;

10 Duurzaamheid, klimaat en energie: energieaanpak die ruimte biedt aan innovatieve energieoplossingen;

11 Buitengebied en landbouw

- een leefbaar en economisch sterk buitengebied;
- een goede balans tussen landbouw, natuur, wonen, energie en recreatie.

Deze bijlagen kunt u vinden op de website. Bestandsnaam

- Ontwerp-ROP Smallerland.pdf

Wat mag het kosten

Hieronder de baten en lasten voor dit programma. In [bijlage C](#) van de begroting zijn de baten en lasten per taakveld opgenomen.

Bedragen * €1.000

Baten/Lasten	Begroet na wijziging 2026	Primitieve begroting 2027
Exploitatie		
Baten	46.450,95	54.447,257
Lasten	-83.002,112	-77.557,792
	-36.551,162	-23.110,535
Reserve		
Onttrekking	13.595,943	6.758
Toevoeging	-5.199,4	-7.800,147
	8.396,543	-1.042,147
Resultaat na reservemutaties	-28.154,619	-24.152,682

Verplichte beleidsindicatoren

Indicator	Jaar	Smallerland	Nederland	Bron
Omvang huishoudelijk restafval [kg per inwoner]	2024	132	148	CBS - Huishoudelijk afval
Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit [%]	2024	33,4	42,5	berekening
Gemiddelde WOZ-waarde [*€1.000]	2026	326	439	CBS - Waarde onroerende zaken
Nieuw gebouwde woningen [per 1.000 woningen]	2024	5,1	8,4	Basisregistraties adressen en

Indicator	Jaar	Smallerland	Nederland	Bron
				gebouwen - bewerking ABF Research
Demografische druk [%]	2026	79,6	71,3	CBS - Bevolkingsstatistiek - bewerking ABF
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden [€]	2026	966	993	COELO - Atlas lokale lasten
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden [€]	2026	1012	1091	COELO - Atlas lokale lasten

Aanvullende beleidsindicatoren

Wat willen we bereiken	Hoe meten we dat?	Realisatie 2025	Stand 2026	Doel 2027	Doel 2030
Toevoegen 3.000 woningen	Aantal gerealiseerde woningen	nvt	41	440	1111
Het verbeteren van de isolatie van slecht geïsoleerde woningen met een lage WOZ waarde	Aantal subsidieaanvragen en uitgevoerde maatregelen worden bijgehouden	304	598	650	1800
Subsidie regenwaterbenutting	Aantal huishoudens die subsidie voor een systeem voor regenwaterbenutting aanvragen	3	2	10	65
Subsidie groene tuinen	aantal m2 tuinvergroening	1600	948	1500	10500
Subsidie groene daken	aantal m2 groene daken	1062	48	1100	7200
Vergroening schoolpleinen	Aantal groene schoolpleinen	2	2	2	14
Operatie Steenbreek	Aantal groenmarkten	2	2	2	14
	Tuinadviezen van tuinambassadeurs	25	25	40	260
	Buurtvergroeningsprojecten	2	2	4	24

Het verbeteren van de isolatie van slecht geïsoleerde woningen met een lage WOZ waarde: Is op basis van de subsidieregeling lokale aanpak isolatie

Verbonden partijen

Naam	Bedrijfsactiviteit	Financieel belang
Recreatieschap Marrekrite	Recreatieschap Marrekrite zorgt voor de aanleg, het beheer en het onderhoud van gratis openbare aanlegplaatsen en recreatieve route-netwerken op het water en op het land in Fryslân.	Jaarlijkse bijdrage
HuisVuilCentrale	Overslag, transport, bewerken en verwerken van afval (duurzaam afvalbeheer).	Aantal aandelen + balanswaarde 78 aandelen á € 45,45. Garantstellingsprovisie ontvangen over 2023 € 131.617,00.

Naam	Bedrijfsactiviteit	Financieel belang
Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)	Milieutoezicht en handhaving bij grote bedrijven.	Jaarlijkse bijdrage
Afvalsturing Friesland (OMRIN)	OMRIN voert geen activiteiten meer uit voor de gemeente Smallingerland.	362 aandelen á € 450. In 2023 heeft de gemeente € 173.000 aan dividend ontvangen.
Bedrijvenpark Drachten Azeven	Beheren en exploiteren van Bedrijvenpark Drachten Azeven.	Eenmalige investering

3.1 Stad Drachten

Wat willen we bereiken?

A. Versterken van de regiopositie van Drachten

Het Centrum van Drachten heeft een belangrijke regionale functie en speelt een grote rol in de woon- en leefkwaliteit van Smallingerland. Daarom investeren we de komende jaren in een compact, levendig en toekomstbestendig centrum met ruimte voor circa 1.000 woningen, vergroening, aantrekkelijke openbare ruimte en sterke voorzieningen. Via verdichting, wonen boven winkels en transformatie van leegstaande panden bouwen we stap voor stap verder aan een bruisend en aantrekkelijk stadshart, samen met ondernemers, ontwikkelaars, vastgoedeigenaren en inwoners.

B. Drachten als stad met een eigentijds hart verbonden met de Friese Meren

We werken aan het stadshart van Drachten zodat dit een gebied wordt waar het levendig en uitnodigend is. Dit is bedoeld voor de inwoners van de gemeente, de bezoekers en mensen die er werken. We willen meer voorzieningen en meer woningen in het centrum. Daarnaast zorgen we ervoor dat Drachten bekend wordt als de oostelijke poort van de Friese meren. En als uitvalsbasis of entree naar andere waardevolle gebieden in Fryslân en binnen de regio. Drachten vormt namelijk de verbinding tussen de Friese meren en de Friese Wouden.

C. Drachten als plek voor aantrekkelijke en moderne werklocaties met daarbij behorende voorzieningen

We spelen in op de groeiende vraag naar goede werklocaties. Deze opgave wordt uitgevoerd vanuit het Programma Economie.

D. Drachten als stad die zich op regionaal niveau onderscheidt met kunst, cultuur en sport

We willen dat Drachten in de regio beter bekend staat om haar kunst, cultuur en sport. We zetten in op een aantrekkelijk en levendig centrum dat past bij Drachten als tweede stad van Fryslân met ruimte voor winkels, horeca, cultuur en ontmoeting.

(c) betreft een actiepoint uit het coalitieakkoord 2026-2030

Wat gaan we daar in 2027 voor doen?

Gebiedsprogramma Centrum (c)

Wat gaan we daar voor doen

In 2027:

- werken we de integrale gebiedsontwikkelingen binnen het centrum verder uit en bereiden we de benodigde bestuurlijke besluitvorming voor;
- bereiden we investeringen voor in de openbare ruimte van onder andere het Museumplein, het hoofdwinkelgebied, het Raadhuisplein (in uitvoering) en de Houtlaan-Oosterstraat (in uitvoering);
- zetten we de gebiedsontwikkeling Vogelzang voort, inclusief de voorbereiding van woningbouw, een parkeervoorziening en de inrichting van de openbare ruimte;
- werken we samen met ondernemers, vastgoedeigenaren, maatschappelijke organisaties en inwoners aan de verdere ontwikkeling van het centrum;
- versterken we het centrummanagement en zorgen we voor programmasturing, projectbeheersing en communicatie;
- benutten we actief subsidiemogelijkheden, cofinanciering en andere externe financieringsbronnen;
- verwerven we, waar nodig, strategische vastgoed- en grondposities ter ondersteuning van de uitvoering van het programma;
- gaan we wonen boven winkels stimuleren.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Een aantrekkelijk en toekomstbestendig centrum dat meer bezoekers, inwoners en ondernemers aantrekt. Door te investeren in kwaliteit, beleving, woningbouw en samenwerking versterken we de regionale economische functie van Drachten, vergroten we de leefbaarheid en bouwen we aan een sterke identiteit waar inwoners en ondernemers trots op zijn.

Coalitieakkoord

8 Wonen en huisvesting: het verder versterken van het centrum van Drachten als tweede stad van Fryslân;

9 Bereikbaarheid en verkeersveiligheid: meer ruimte voor lopen, fietsen en groen in het centrumgebied;

12 Economie, werk en ondernemerschap: een aantrekkelijk en levendig centrum dat past bij Drachten als tweede stad van Fryslân met ruimte voor winkels, horeca, cultuur en ontmoeting.

Lelylijn (c)

Wat gaan we daar voor doen

De Lelylijn kan volgens onderzoek van de projectorganisatie Lelylijn van zeer grote betekenis zijn voor Smallingerland, onder andere op het gebied van wonen, economie en bereikbaarheid. We blijven inzetten op de komst van de Lelylijn als impuls voor bereikbaarheid en economische ontwikkeling. Ook bereiden we ons voor op de groei van Drachten door de Lelylijn. We geven richting aan een nieuwe woonwijk ten zuiden van de A7. En we blijven investeren in de verstedelijkingsstrategie in F4 verband. De acties In 2027:

- We zijn aanwezig bij contactmomenten in het kader van de governance van de projectorganisatie Lelylijn.
- We zijn betrokken bij communicatie namens de regio met het Rijk.
- De Verstedelijkingsstrategie Fries Stedelijk Netwerk wordt opgeleverd.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Het vervolg voor de Lelylijn is afhankelijk van de besluitvorming door het kabinet. In regionaal verband bereiden we ons voor op de drie hoofdscenario's: schrappen Lelylijn, uitstel besluitvorming en MIRT-verkenning. We werken bijvoorbeeld aan verdere stedelijke strategische voorbereiding en planvorming in F4 verband en in samenwerking met de provincie via de Verstedelijkingsstrategie Fries Stedelijk Netwerk.

Coalitieakkoord

8 Wonen en huisvesting

- blijven investeren in verstedelijkingsstrategie in F4 verband (vier grote Friese gemeenten);
- voorbereiding op groei door de Lelylijn;
- het richting geven aan een nieuwe woonwijk.

Ontwikkeling Waterfront Drachten (c)

Wat gaan we daar voor doen

Doel van de ontwikkeling van Waterfront Drachten is om het water bij Drachten beter zichtbaar, beleefbaar en bereikbaar te maken voor bezoekers en eigen inwoners, zowel de water- als de landrecreant.

In 2027 zijn de acties:

- Inrichting van het Skûtsjecentrum. De activiteiten van de stichting Skûtsjecentrum Drachten gaan van start.
- De aanleg van de fiets-veerverbinding Drachten-West wordt naar verwachting afgerond. Daarnaast wordt de aanleg van aanvullende recreatieve voorzieningen voorbereid, waaronder een schippersverblijf op de noordoever van het Gaasterdiep en belevingsplekken langs de route. De aanleg van beleefplekken wordt afgerond en er wordt gestreefd naar de start van de uitvoering.
- In Parkhaven wordt de realisatie van een horecapaviljoen voorbereid. De gemeente is in gesprek met een initiatiefnemer die interesse heeft de horecalocatie te ontwikkelen. De werkzaamheden voor aansluiting van de haven op de omliggende infrastructuur is in voorbereiding.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Versterking van de positie van Drachten als Oostelijke Poort naar de Friese Meren (OPFM). En een bijdrage aan de economische en recreatieve ontwikkeling van Drachten.

De fiets-veerpontverbinding Drachten-West vormt een belangrijk onderdeel van de realisatie en verdere ontwikkeling van het Waterfront Drachten. Door de ligging van de route langs openbare oevers wordt de stadsrand ontsloten en wordt het water beleefbaar. De route verbindt niet alleen de noord- en de zuidoever aan weerszijden van het Gaasterdiep, maar ook verschillende belevingsplekken met elkaar. Deze verbinding vormt een uitbreiding op de bestaande pontjesroute in het oostelijke deel van Fryslân.

De aanleg van Parkhaven aan de Drachtstervaart, op een zichtlocatie langs de Zuiderhogeweg, zorgt voor een uitnodigende passantenhaven aan de Drachtstervaart met directe toegang tot de Friese meren. De haven ligt op een knooppunt van wandel-, fiets- en vaarwegen. De voorziening biedt ruimte voor kleinschalige horeca, campers en aanmeergelegenheid voor boten met een staande mast. Deze boten kunnen de Piipbrêge niet passeren en hierdoor niet doorvaren naar het centrum van Drachten.

Coalitieakkoord

11 Buitengebied en landbouw: versterking van recreatie en toerisme passend bij landschap, dorpen en leefomgeving.

Oudega aan het Water (c)

Wat gaan we daar voor doen

Het Zuivelfabriekterrein en Waterfront zijn al (vrijwel) klaar. Er wordt gewerkt aan de afronding daarvan, en de realisatie van het Meer bij Oudega.

Wat gaat het dit jaar opleveren

In 2027 wordt naar verwachting de westelijke oever van het meer, met de nieuwe fietswandelverbinding, opgeleverd.

Coalitieakkoord

11 Buitengebied en landbouw: versterking van recreatie en toerisme passend bij landschap, dorpen en leefomgeving.

Toekomst Vliegveld Drachten

Wat gaan we daar voor doen

Voortbouwend op het raadsbesluit uit 2022 werken we binnen de vastgestelde kaders aan een toekomstbestendig vliegveld. De gewijzigde positie van Stichting Vliegveld Drachten (SVD) ten aanzien van haar rol bij de ontwikkeling heeft een nieuwe situatie doen ontstaan. We brengen de gevolgen daarvan voor het vervolg in beeld. In 2027 informeren we de raad over de voortgang en gaan we waar nodig in gesprek over het ontwikkelperspectief en de bijbehorende voorwaarden. Daarbij maken we ook de benodigde inzet en de financiële gevolgen inzichtelijk.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Een volgende stap in duidelijkheid voor de verdere ontwikkeling van het vliegveld.

Verbouwen van het Museum Dr8888 (c)

Wat gaan we daar voor doen

In 2027 wordt gestart met de verbouw en uitbreiding van het Museum Dr8888.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Het project draagt bij aan meerdere strategische doelen: het aantrekken van meer bezoekers, het stimuleren van de lokale economie, het versterken van de culturele identiteit van Drachten en het verbeteren van de samenwerking tussen lokale partijen. Specifiek richt het museum zich op vier ambities: een toekomstbestendige en duurzame huisvesting, het behalen van bezoekersdoelstellingen, een goede inpassing in de omgeving en het bieden van ruimte aan partners zoals de VVV en Smelne's Erfskip.

De vernieuwde huisvesting van Museum Dr8888 wordt daarmee een belangrijke culturele en economische impuls voor Drachten en de regio.

Coalitieakkoord

12 Economie, werk en ondernemerschap: een aantrekkelijk en levendig centrum dat past bij Drachten als tweede stad van Fryslân met ruimte voor winkels, horeca, cultuur en ontmoeting.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor deze opgave. Het totaal overzicht van baten en lasten van dit programma vindt u [hier](#).

Bedragen * €1.000

Titel voorstel	Lasten 2027	Lasten 2028	Lasten 2029	Lasten 2030
Incidenteel				
Gebiedsprogramma centrum	400	400	400	400
Stimuleren wonen boven winkels	400	0	0	0
Totaal	800	400	400	400

Gebiedsprogramma centrum

Bovenstaande middelen zijn bij het vaststellen van het coalitieakkoord 2026-2030 beschikbaar gesteld. Een toelichting op deze middelen leest u onder het onderwerp "Gebiedsprogramma Centrum".

Stimuleren wonen boven winkels

Bovenstaande middelen zijn bij het vaststellen van het coalitieakkoord 2026-2030 beschikbaar gesteld. Het stimuleren van wonen boven winkels is onderdeel van het Gebiedsprogramma Centrum. Hiermee willen we het centrum van Drachten verder versterken als tweede stad van Fryslân.

Deze bijlagen kunt u vinden op de website. Bestandsnaam:

- Visie rapport centrum Drachten.pdf
- Quick wins.pdf
- Visie Waterfront Drachten.pdf

3.2 Maakindustrie

Wat willen we bereiken?

Vernieuwende, innovatieve en schone maakindustrie

De technische industrie is heel belangrijk voor banen en de economie in Smallingerland. Deze positie wordt door steeds meer mensen in Noord-Nederland ook zo gezien. We vinden het belangrijk dat Drachten deze sterke plek behoudt en verder uitbouwt. Zodat Drachten ook in de toekomst het centrum blijft van het noordelijke netwerk. Als deze sector blijft groeien, helpt dat de inwoners van Drachten en de dorpen in Smallingerland. Dit zorgt niet alleen voor meer banen, maar ook voor betere voorzieningen, onderwijs, woningen en vervoer.

Wat gaan we in 2027 doen

Programma Economie

Deze opgave uit de omgevingsvisie wordt uitgevoerd vanuit het Programma Economie.

Wat mag het kosten?

Voor deze opgave zijn geen nieuwe budgetten opgenomen in deze begroting. Het totaal overzicht van baten en lasten van dit programma vindt u [hier](#).

3.3 Wijken en dorpen

Wat willen we bereiken?

Ruimte om thuis te komen

De druk op de woningmarkt raakt steeds meer inwoners van Smallingerland. Jongeren die hier willen blijven wonen, gezinnen die zoeken naar ruimte en senioren die willen doorstromen lopen steeds vaker vast. Als tweede stad van Fryslân met een sterke regionale functie en economische groeiambities willen we hier ook op anticiperen. Tegelijk willen we de kracht van onze dorpen behouden en blijven investeren in leefbare wijken en buurten. Daarom maken we wonen de komende jaren tot een van de belangrijkste opgaven van deze bestuursperiode. Voor de omgevingskwaliteit van de gebouwde omgeving en openbare ruimte in de dorpen en wijken willen we minimaal de bestaande kwaliteit behouden. In sommige gebieden zorgen we voor extra kwaliteit.

De komende jaren zetten we in op:

- versnelling van woningbouwprocedures en betere samenwerking in onderzoeken en voorbereiding;
- voldoende betaalbare woningen voor starters, gezinnen en senioren;
- sterke en leefbare dorpen en wijken;
- woningbouw die rekening houdt met netcapaciteit, klimaatadaptatie en bereikbaarheid;
- blijven investeren in verstedelijkingsstrategie in F4 verband (vier grote Friese gemeenten);
- duidelijke en uitlegbare afspraken over woningtoewijzing binnen de wettelijke kaders waarbij we streven naar gelijke kansen voor alle inwoners;
- voorbereiding op groei door de Lelylijn;
- het richting geven aan een nieuwe woonwijk;
- het verder versterken van het centrum van Drachten als tweede stad van Fryslân;
- het toevoegen van studentenhuysvesting in het kader van Campus Drachten;
- stimuleren van woningsplitsing, optoppen en transformatie van bestaande gebouwen;
- ruimte bieden aan creatieve woonoplossingen zoals tiny houses en knarrenhofjes, met oog voor leefbaarheid en kwaliteit van de buurt;
- onderzoek naar ruimte voor woonwagengeplekken.

(c) betreft een actiepunten uit het coalitieakkoord 2026-2030

Wat gaan we in 2027 doen

Uitvoeren van het volkshuisvestingsprogramma (c)

Wat gaan we daar voor doen

Samen met het in maart 2026 vastgestelde Volkshuisvestingsprogramma 2026-2030, geeft het coalitieakkoord richting aan de doelen en ambities van het woonbeleid in Smallingerland. We willen dat onze inwoners een passende woning kunnen vinden in sterke en leefbare dorpen en wijken en betaalbare woningen voor iedere levensfase, zoals starters, gezinnen en senioren.

Met het uitvoeren van de maatregelen in het uitvoeringsprogramma Wonen Zorg Welzijn (vanuit het Sociaal Domein) geven we invulling aan huisvesting voor ouderen en kwetsbare groepen. Voor woningtoewijzing houden we ons aan de wettelijke kaders. Specifiek voor studenten sluiten we aan bij het Ontwikkelperspectief Campus Drachten (zie Programma Economie).

In 2027 zetten we ons in om:

- door te gaan met het bouwen van woningen, zoals in het volkshuisvestingsprogramma is opgenomen (zie 'Uitvoering van het woningbouwprogramma');
- de pilotprojecten voor circulariteit in de woningbouw voort te zetten;
- de kansrijke plekken voor verdichting in stedelijk gebied te gaan benutten door het maken van een Ontwikkelstrategie II;
- onderzoek uit te voeren naar ruimte voor woonwagengebieden.

De actuele stand van zaken en planning van de woningbouwplannen wordt zoals elk jaar nauwgezet bijgehouden, zodat hierop gestuurd kan worden. De gemeenteraad wordt twee keer per jaar geïnformeerd over de stand van zaken van de realisatie van de woningbouwambities.

Wat gaat het dit jaar opleveren

We gaan niet alleen nieuwbouwen, maar stimuleren ook woningsplitsing, optoppen en transformatie van bestaande gebouwen. Ook bieden we ruimte aan creatieve woonoplossingen met oog voor leefbaarheid en kwaliteit van de buurt en ook voor de verdichtingsopgave.

De acties gericht op woningbouw moeten aansluiten bij de afspraken in de woondeal, die in 2026 opnieuw wordt gesloten. Hierin werken gemeenten, provincie Fryslân en het Rijk samen om sneller te bouwen, meer betaalbare woningen te realiseren en gezamenlijk knelpunten in de woningmarkt aan te pakken. Dit betekent werken aan de extra sociale huuropgave en een herijking van het convenant met de woningcorporaties, die gekoppeld wordt aan het Volkshuisvestingsprogramma.

Coalitieakkoord

8 Wonen en huisvesting

- voldoende betaalbare woningen voor starters, gezinnen en senioren;
- sterke en leefbare dorpen en wijken;
- woningbouw die rekening houdt met netcapaciteit, klimaatadaptatie en bereikbaarheid;
- blijven investeren in verstedelijkingsstrategie in F4 verband (vier grote Friese gemeenten);
- voorbereiding op groei door de Lelylijn;
- het richting geven aan een nieuwe woonwijk;
- het verder versterken van het centrum van Drachten als tweede stad van Fryslân;
- het toevoegen van studentenhuisvesting in het kader van Campus Drachten;
- stimuleren van woningsplitsing, optoppen en transformatie van bestaande gebouwen;
- ruimte bieden aan creatieve woonoplossingen zoals tiny houses en knarrenhofjes, met oog voor leefbaarheid en kwaliteit van de buurt;
- onderzoek naar ruimte voor woonwagengebieden.

Inrichting openbare ruimte Leerpark

Wat gaan we daar voor doen

Rondom de nieuwbouw van gebouw D van Firda wordt de openbare ruimte ingericht. Dat is inclusief de aansluitingen op de bestaande infrastructuur. Gebouw D wordt eind 2026 opgeleverd. Voor dit jaar worden de plannen voor de openbare inrichting besteksgereed gemaakt en vindt overleg plaats met de omgeving.

Wat gaat het dit jaar opleveren

De realisatie van de openbare ruimte rond het complex wordt uitgevoerd om te komen tot een veilige en toegankelijke openbare ruimte. Dit gebied is niet alleen ten behoeve van Firda maar heeft ook een nadrukkelijke gebruiksfunctie voor de wijk.

Verbeteren van recyclen afval

Wat gaan we daar voor doen

Het Uitvoeringsprogramma VANG-HHA heeft als doel om in lijn met de Europese Kaderrichtlijn Afvalstoffen, de kwaliteit van de ingezamelde huishoudelijke afvalstromen te verhogen en daarmee de recycling te verbeteren.

Belangrijkste doelstellingen voor de gemeente zijn:

- Het nog beter scheiden van restafval. Twee derde van het huishoudelijk afval bestaat uit waardevol, recyclebaar materiaal. Te grote hoeveelheden hiervan belanden in de verbrandingsoven.
- Het verbeteren van de kwaliteit van de deelstromen. Vervuiling en de aanwezigheid van stoffen zorgen ervoor dat de deelstromen die gescheiden worden ingezameld niet optimaal zijn.
- Het vergroten van de bewustwording bij huishoudens van hun afvalproductie en wat met het afval gebeurt in de keten.

De openbare ruimte is van en voor onze inwoners, van de stoep tot aan de bezemwagen die hem schoon maakt. Niet iedereen voelt dat zo en dat is jammer. Daarom zetten we in op bewustwording. Dat doen we door vaker tastbaar te maken dat de inspanningen die we leveren, de materialen die we daarbij gebruiken en het resultaat dat we bereiken, van en voor onze inwoners is.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Als de ingezamelde grondstofstromen schoner zijn, dan kan er meer gerecycled worden en is er minder restafval. Daarnaast blijft de focus op minder restafval, want dat betekent lagere verwerkingskosten. De verwerkingskosten worden doorberekend in de Afvalstoffenheffing.

Uitvoeren van het woningbouwprogramma (c)

Wat gaan we daar voor doen

De gemeente bereidt woningbouwprojecten voor en bewaakt dat die uitgevoerd worden. Het gaat om projecten in de kernen/wijken en op uitleglocaties en het gaat om grote woningbouwprojecten tot de begeleiding van kleine particuliere initiatieven. Daarbij zoeken we naar versnelling van woningbouwprocedures en betere samenwerking in onderzoeken en voorbereidingen. We hebben aandacht voor netcapaciteit, klimaatadaptatie en bereikbaarheid.

Grotere woningbouwprojecten in de gemeente zijn Vrijburgh fase 2 en Vrijburgh fase 3 (beide ongeveer 150 woningen). In Vrijburgh 2 wordt in twee deelgebieden al gebouwd en/of gewoond. Met Vrijburgh 3 wordt een bijzondere en een aantrekkelijke wijk gecreëerd binnen het bestaande groen met een opvallend innovatief en duurzaam karakter, nieuwe woonvormen en een eigenzinnige beleefkwaliteit.

Daarnaast werken we binnen de Ontwikkelstrategie aan de realisatie van 31 projecten met meer dan 1.000 woningen. Deze woningen worden gebouwd op verschillende inbreidingslocaties in Drachten en enkele locaties in de dorpen. Op de locaties worden 1/3 sociale huur en ruim 1/3 betaalbare koopwoningen gebouwd voor o.a. starters en senioren. Ongeveer de helft van de woningen betreft appartementen en/of levensloopgeschikte woningen. Zes locaties van de Ontwikkelstrategie zijn gerealiseerd met 59 woningen. Op zes locaties wordt gebouwd aan 167 woningen.

De meeste projecten binnen de Ontwikkelstrategie zijn in voorbereiding. Dit betekent dat voor de locaties de participatie is gestart, de bouwenvelopen zijn vastgesteld en de

omgevingsplanprocedure is opgestart en/of doorlopen. In de Ontwikkelstrategie zijn zeven woningbouwlocaties waaraan gewerkt wordt in de wijk De Swetten. Op basis van de in 2024 door de gemeenteraad vastgestelde Ruimtelijke Verkenning voor De Swetten wordt verder gewerkt aan de vernieuwing van de wijk. De nieuwe woningen op De Zanding zijn inmiddels opgeleverd. In 2027 starten we met de bouw van het appartementengebouw op oostkant van de De Utwyk en de grondgebonden woningen op De Geeuw. De ontwikkeling van het MFC op de locatie It Heechhûf ligt op planning met oplevering richting het einde van 2028.

De Ontwikkelstrategie heeft een subsidie van € 6,3 miljoen gekregen uit de landelijke regeling Woningbouwimpuls (WBI). Dat is bedoeld om met tempo meer betaalbare woningen te bouwen. Woningen waarvoor we geen WBI hebben ontvangen, komen in aanmerking voor de nieuwe "realisatiestimulans" van het rijk. Het gaat daarbij om een bedrag van 7.000 euro per te realiseren betaalbare woning. In de kadernota 2026 zijn financiële middelen beschikbaar gesteld, zodat we met de mastergrondexploitatie Ontwikkelstrategie en voorbereidingskredieten door kunnen gaan.

De woningbouwontwikkeling in de dorpen vindt plaats naar aard en omvang. We gaan voor de dorpen waar grotere aantallen woningen zijn gepland, zoals Boornbergum, Oudega, Rottevalle en Opeinde, uit van de ontwikkelprincipes uit het Ruimtelijk Ontwikkelperspectief (ROP). Afhankelijk van de vaststelling van het ROP gaan we in 2027 de planvorming voor Boornbergum (zie hiervoor 'Opstellen Masterplan Boornbergum') en Oudega-west starten.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Momenteel is het bouwrijpmaken van zowel Vrijburgh fase 3 als het laatste deelgebied van Vrijburgh fase 2, Pinksterbloem in volle gang. Gelijktijdig met het bouwrijpmaken zijn de eerste verkoopprocedures voor projectmatige woningbouw doorlopen. Hierbij wordt ingestoken op toekomstbestendige en klimaatadaptieve woningbouw in samenwerking met Circulair Friesland. Met deze verkoopprocedures worden in totaal 40 duurzame en toekomstbestendige woningen gerealiseerd. Daarnaast heeft de verkoop van Klein wonen plaats gevonden en is een groot deel verkocht. Inmiddels is Buurblok (WoonFriesland) gestart met de realisatie van de 40 sociale en duurzame Buurblok huurwoningen.

Het is de verwachting dat in 2027 op zeven locaties circa 227 woningen gebouwd worden en een groot aantal wordt opgeleverd. Daarnaast worden op diverse locaties in Drachten en de dorpen woningen opgeleverd in 2027.

Coalitieakkoord

8 Wonen en huisvesting

- versnelling van woningbouwprocedures en betere samenwerking in onderzoeken en voorbereiding;
- voldoende betaalbare woningen voor starters, gezinnen en senioren;
- sterke en leefbare dorpen en wijken;
- woningbouw die rekening houdt met netcapaciteit, klimaatadaptatie en bereikbaarheid;
- het verder versterken van het centrum van Drachten als tweede stad van Fryslân;
- ruimte bieden aan creatieve woonoplossingen zoals tiny houses en knarrenhofjes, met oog voor leefbaarheid en kwaliteit van de buurt.

Opstellen Masterplan Boornbergum (c)

Wat gaan we daar voor doen

Het Masterplan is een uitwerking van het Ruimtelijk Ontwikkelperspectief Smallingerland (ROP), specifiek voor het deelgebied Boornbergum. In het ROP zijn de opgaven en ontwikkelprincipes voor dit gebied vastgesteld. De afgelopen periode, parallel aan het ROP proces, is voor het gebied Boornbergum al een stedenbouwkundige verkenning uitgevoerd. Hiermee werd uitvoering gegeven aan het besluit van het college van B&W op 28 oktober 2025 om vooruitlopend op het definitieve ROP én het opstellen van een Masterplan Boornbergum een stedenbouwkundige verkenning uit te voeren, parallel aan het Onderzoek naar de Omgevingseffecten (OER) voor het ROP. Met dit besluit werd gehoor gegeven aan de breed gedragen oproep van inwoners van Boornbergum tijdens de participatiebijeenkomsten van het concept ROP om gezamenlijk met de gemeente en andere belanghebbenden een samenhangend ontwerponderzoek op te starten.

Met de stedenbouwkundige verkenning is onderzocht hoe 3 scenario's (200, 400 en 600 woningen) ingepast zouden worden met daarbij de ruimtelijke implicaties. De afgelopen periode heeft de gemeente brede afweging van de verdeling van de ruimte vraag plaatsgevonden, op basis van de uitkomsten van het OER, alle participatiebijeenkomsten en de stedenbouwkundige verkenning. Dit is verwerkt in het Ontwerp ROP. Op basis van het Ontwerp ROP wordt er toegewerkt naar een Masterplan voor Boornbergum en een grondexploitatie.

Wat gaat het dit jaar opleveren

De planning is om in de eerste helft van 2027 het Masterplan Boornbergum op te leveren en de grondexploitatie ter vaststelling aan de raad aan te bieden.

Coalitieakkoord

8 Wonen en huisvesting

- voldoende betaalbare woningen voor starters, gezinnen en senioren;
- sterke en leefbare dorpen en wijken;
- woningbouw die rekening houdt met netcapaciteit, klimaatadaptatie en bereikbaarheid.

Prestatieafspraken met woningcorporaties en huurdersbelang

Wat gaan we daar voor doen

Met de komst van het volkshuisvestingsprogramma hebben we in 2026 met de corporaties en huurdersbelang meerjarige prestatieafspraken gemaakt. Daarmee kijken we vooruit voor de (middel)langere termijn. Jaarlijks worden prestatieafspraken in jaarschijven geconcretiseerd op onder andere de thema's betaalbaarheid, beschikbaarheid, kwaliteit, wonen en zorg, en duurzaamheid.

Wat gaat het dit jaar opleveren

In 2027 voeren we de prestatieafspraken van jaarschijf 2027 uit en maken we concrete jaarafspraken voor 2028.

Duidelijke en uitlegbare afspraken over woningtoewijzing (c)

Wat gaan we daar voor doen

De woningbouwcorporaties zijn gehouden aan de wettelijke kaders voor woningtoewijzing. Ook is dit onderwerp in de prestatieafspraken. Zie ook actiepunten 'Prestatieafspraken met de

woningcorporaties en huurdersbelang'. Tevens wordt Friesland breed gewerkt aan de urgentieverordening, waarin we gezamenlijk de toewijzing voor urgente doelgroepen regelen.

Wat gaat het dit jaar opleveren

De urgentieverordening wordt ingevoerd.

Coalitieakkoord

8 Wonen en huisvesting: duidelijke en uitlegbare afspraken over woningtoewijzing binnen de wettelijke kaders waarbij we streven naar gelijke kansen voor alle inwoners.

Versnelling van woningbouwprocedures (c)

Wat gaan we daar voor doen

Met de gedachten van versnellen van de woningbouwprojecten is de werkwijze van de ontwikkelstrategie opgezet. Het geeft een eenduidige, herkenbare werkwijze, die we waar nodig steeds verbeteren.

In het vergunningsverleningsproces van de woningbouw zijn verbeteringen mogelijk. Hiervoor zijn in deze begroting financiële middelen opgenomen, om onder andere de formatie uit te breiden. Zie voor een toelichting bij 'Uitbreiding formatie casemanagement'. Ook wordt gewerkt aan een doorontwikkeling van de interne monitor van het werkproces. Hiermee kunnen we knelpunten inzichtelijk maken en aanpakken.

Wat gaat het dit jaar opleveren

De proceduuretijd van de projecten wordt waar mogelijk zoveel mogelijk verkort door efficiëntere werkwijze en capaciteitsuitbreiding, met inachtneming van de wettelijke termijnen waar we aan gehouden zijn.

Coalitieakkoord

8 Wonen en huisvesting: versnelling van woningbouwprocedures en betere samenwerking in onderzoeken en voorbereiding.

Wijkverbetering (c)

Wat gaan we daar voor doen

De gemeente Smallingerland werkt aan een langjarige en integrale wijkverbetering in Drachten. De aanpak start in De Venen en wordt daarna stapsgewijs doorontwikkeld voor andere wijken, waaronder De Wiken, De Singels en De Drait.

In 2027 staat de wijkverbetering in De Venen in het teken van de overgang van planvorming naar uitvoering. Er wordt gestart met de eerste fase van de rioolvervanging en de herinrichting van de openbare ruimte. Dit gebeurt straatgericht. Bewoners worden per straat betrokken bij de verdere uitwerking van de plannen voor hun directe woonomgeving.

Daarnaast wordt uitvoering gegeven aan het sociale uitvoeringsprogramma voor De Venen. Daarin worden de sociale doelen vertaald naar concrete activiteiten en projecten, met nadruk op het versterken van sociale samenhang en het bevorderen van gezondheid. De uitvoering vindt plaats in samenwerking met bewoners, maatschappelijke partners en andere betrokken partijen in de wijk.

Ook wordt in 2027 gevolgd wat de eerste ervaringen en effecten van de aanpak zijn. Deze inzichten worden gebruikt voor de verdere uitvoering in De Venen en voor de voorbereiding van de wijkverbetering in volgende wijken.

Wat gaat het dit jaar opleveren

De vervanging van de riolering vormt de directe aanleiding en biedt kansen om de openbare ruimte toekomstbestendig in te richten. Hierbij streven we naar vergroening, klimaatadaptatie, toegankelijkheid, verkeersveiligheid en een betere leefkwaliteit.

De fysieke aanpak wordt, in ieder geval in de sociaal zwakkere wijken, verbonden met sociale opgaven, waarbij het versterken van sociale samenhang en het bevorderen van gezondheid centraal staan. Daarmee zetten we in op integrale wijkverbetering in buurten waar leefbaarheid en kansen onder druk staan. Samen met bewoners en partners werken we aan sterke, inclusieve en toekomstbestendige wijken.

Coalitieakkoord

1 Open bestuursstijl, 4 Gemeenschapszin, 7 Preventie, 8 Wonen en huisvesting, 9 Bereikbaarheid en verkeersveiligheid, 10 Duurzaamheid

- Integrale wijkverbetering in buurten waar leefbaarheid en kansen onder druk staan;
- Leefbare wijken en dorpen met aandacht voor de openbare ruimte door middel van onder andere voorzieningen, bereikbaarheid en sociale samenhang;
- Het actief betrekken van inwoners en organisaties bij plannen en we zijn vooraf duidelijk over verwachtingen;
- Plannen zoveel mogelijk samen met inwoners vormgeven;
- Meer ruimte voor initiatieven vanuit dorpen, wijken en buurten;
- Versterking van de sociale basis in wijken en dorpen;
- Aandacht voor mentale gezondheid, weerbaarheid, gezonde leefstijl, bewegen en ontmoeting;
- Sterke en leefbare dorpen en wijken;
- Logische en herkenbare inrichting van woonwijken om snelheid en sluitverkeer terug te dringen;
- Combinatie van wegonderhoud met rioolvervanging en wijkverbetering;
- Vergroening en klimaatadaptatie in wijken, dorpen en openbare ruimte;
- Meer bomen in Smallingerland.

Meerwaardetraject Sportlaan

Wat gaan we daar voor doen

Voor de Sportlaan is samen met de verenigingen en bedrijven een meerwaardepakket opgesteld. Na een versoberingsactie is ca. 1,5 miljoen euro beschikbaar om de verschillende onderdelen te realiseren. De eerste maatregelen zijn in 2026 uitgevoerd. Daarnaast is, in samenspraak met de gebruikers van de Sportlaan, de voorbereiding voor de verdere uitwerking van diverse onderdelen gestart. De realisatie van de overige maatregelen wordt grotendeels in 2027 verwacht.

Wat gaat het dit jaar opleveren

De onderwerpen raken met name de inrichting van de openbare ruimte en hebben een verbindend karakter. De belangrijkste thema's zijn verkeer, sociale veiligheid, duurzaamheid, bewegen en groen.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor deze opgave. Het totaal overzicht van baten en lasten van dit programma vindt u [hier](#).

Bedragen * €1.000

Titel voorstel	Lasten 2027	Lasten 2028	Lasten 2029	Lasten 2030
Structureel				
Uitbreiding formatie casemanagement	87	87	87	87
Uitbreiding formatie cluster bodem i.v.m. uitbreiding bodemtaken	34	34	34	34
Wijkverbetering	524	0	0	0
Totaal	645	121	121	121

Uitbreiding formatie casemanagement

Het werkaanbod voor de casemanagers Omgevingswet is structureel toegenomen. Dit komt door een toename van het aantal aanvragen en meldingen, de intensievere en meer integrale werkwijze onder de Omgevingswet en de groeiende ruimtelijke opgaven, waaronder de woningbouwopgave. Met de structurele uitbreiding van de formatie wordt de capaciteit van het cluster casemanagement in overeenstemming gebracht met het structurele werkaanbod. De extra capaciteit wordt ingezet voor de behandeling en coördinatie van aanvragen om omgevingsvergunningen en voor de afstemming met interne en externe adviseurs.

Hiermee wordt beoogd aanvragen tijdig en zorgvuldig af te handelen, structurele werkvoorraden en termijnoverschrijdingen terug te dringen en voldoende capaciteit beschikbaar te houden voor de verwachte groei van het aantal aanvragen als gevolg van onder meer de woningbouwopgave. Daarmee draagt de uitbreiding bij aan een voorspelbare en betrouwbare vergunningverlening en aan het tijdig mogelijk maken van ruimtelijke ontwikkelingen.

Uitbreiding formatie cluster bodem i.v.m. uitbreiding bodemtaken

Door de inwerkingtreding van de Omgevingswet en de verschuiving van bodemtaken zijn aanvullende wettelijke werkzaamheden bij de gemeente komen te liggen. Uit de uitvoering blijkt dat een deel van deze taken nog niet of onvoldoende structureel is belegd binnen de huidige formatie.

Met de structurele uitbreiding van het cluster bodem wordt capaciteit toegevoegd voor de uitvoering van deze wettelijke taken, waaronder de beoordeling en afhandeling van bodemgerelateerde meldingen en aanvragen, advisering bij ruimtelijke ontwikkelingen en vergunningverlening en het borgen van de benodigde bodemexpertise binnen de gemeentelijke organisatie. Hiermee worden de wettelijke bodemtaken structureel en zorgvuldig belegd, worden kwetsbaarheden in de uitvoering verminderd en kan tijdig en deskundig worden geadviseerd bij vergunningverlening en ruimtelijke ontwikkelingen.

Wijkverbetering

De gemeente benut de rioolvervanging in De Venen en vervolgens andere wijken voor een integrale wijkverbetering. Voor de rioolvervanging en de noodzakelijke herinrichting van de openbare ruimte zijn al middelen beschikbaar. Het aanvullende budget voor 2027 wordt ingezet voor tijdelijke sociale inzet en wijkgerichte activiteiten, participatie met bewoners, het benutten van koppelkansen en de coördinatie van de integrale aanpak. Zo worden fysieke maatregelen verbonden met sociale doelen op het gebied van ontmoeting, sociale samenhang, preventie, positieve gezondheid, bewegen en veiligheid. Ook worden kansen voor vergroening, klimaatadaptatie en verduurzaming benut.

Met het incidentele budget kan de integrale wijkverbetering in De Venen in 2027 van start, zonder vooruit te lopen op de structurele financiering. De inzet wordt faseerbaar ingericht en leidt niet tot onomkeerbare structurele verplichtingen. Als vanaf 2028 geen of minder structurele middelen

beschikbaar komen, kunnen omvang, tempo en ambitie van de aanvullende inzet daarop worden aangepast. In 2027 wordt een uitvoeringsprogramma met een financiële onderbouwing opgesteld. Op basis daarvan vindt binnen het bredere begrotings- en herijkingsproces richting 2028 de afweging over structurele financiering plaats.

Deze bijlagen kunt u vinden op de website. Bestandsnaam:

- Volkshuisvestingsprogramma Smallerland 2026_definitief 17 maart 2026.pdf

3.4 Buitengebied

Wat willen we bereiken?

Een vitaal buitengebied met perspectief

Het buitengebied is van grote betekenis voor Smallerland. Het is de plek waar mensen wonen en werken, waar (agrarische) ondernemers actief zijn, waar voedsel wordt geproduceerd en waar recreatie en toerisme is. En waar ruimte is voor de diverse natuur die Smallerland rijk is. Tegelijk staat het buitengebied onder druk door veranderende regelgeving, stikstofvraagstukken, ruimtelijke claims, onzekerheid over de toekomst van de landbouw en afnemende biodiversiteit. Daarom kiezen we voor een aanpak waarin leefbaarheid, landbouw, natuur en landschap en recreatie en toerisme met elkaar in balans blijven. We willen duidelijkheid en perspectief bieden aan agrariërs, bewoners en ondernemers in het buitengebied en blijven daarbij dicht bij de praktijk van inwoners en bedrijven.

De komende jaren zetten we in op:

- een leefbaar en economisch sterk buitengebied;
- goed contact met agrariërs en vroegtijdige betrokkenheid bij plannen;
- praktische en uitvoerbare regelgeving voor agrarische ondernemers;
- ondersteuning bij vergunningen, omschakeling en (erf)transformatie;
- behoud van landschap, groene buffers en open ruimte;
- een goede balans tussen landbouw, natuur, wonen, energie en recreatie;
- aandacht voor bereikbaarheid en voorzieningen in dorpen;
- ruimte voor nieuwe functies bij vrijkomende agrarische bebouwing;
- versterking van recreatie en toerisme passend bij landschap, dorpen en leefomgeving;
- in samenwerking met agrariërs en andere relevante stakeholders streven naar vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen waar dat kan.

(c) betreft een actiepunten uit het coalitieakkoord 2026-2030

Wat gaan we in 2027 doen

Een leefbaar en economisch sterk buitengebied (c)

Wat gaan we daar voor doen

We werken aan een Programma Buitengebied. Dit wordt in 2027 vastgesteld en vervult twee rollen:

1. Het programma bevat het gemeentelijk ruimtelijk beleid op hoofdlijnen: welke ontwikkelingen acht de gemeente acceptabel of zelfs noodzakelijk in het buitengebied en welke ontwikkelingen wil de gemeente tegengaan of zelfs bestrijden. Het programma benoemt geen specifieke projecten, maar wijst wel op een aantal ontwikkelingen die gemeente Smallerland zou moeten stimuleren.

2. Het programma vormt een beoordelingskader voor het verlenen van omgevingsvergunningen. Initiatiefnemers kunnen aan de hand van het programma al een inschatting maken of hun voorstellen voor nieuwe ontwikkelingen op medewerking mogen rekenen.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Met het Programma Buitengebied willen we bouwen aan een vitaal buitengebied waarin ruimte is voor ondernemen, wonen, natuur, recreatie en duurzame ontwikkeling. Daarbij houden we oog voor het karakter van het coulisselandschap, de dorpen en de open ruimte die Smallerland herkenbaar maken. Agrariërs spelen hierin een belangrijke rol, niet alleen in voedselproductie, maar ook in landschapsonderhoud, biodiversiteit en leefbaarheid.

Coalitieakkoord

11 Buitengebied en landbouw

- een leefbaar en economisch sterk buitengebied;
- goed contact met agrariërs en vroegtijdige betrokkenheid bij plannen;
- praktische en uitvoerbare regelgeving voor agrarische ondernemers;
- ondersteuning bij vergunningen, omschakeling en (erf)transformatie;
- behoud van landschap, groene buffers en open ruimte;
- een goede balans tussen landbouw, natuur, wonen, energie en recreatie;
- ruimte voor nieuwe functies bij vrijkomende agrarische bebouwing;
- versterking van recreatie en toerisme passend bij landschap, dorpen en leefomgeving;
- in samenwerking met agrariërs en andere relevante stakeholders streven naar vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen waar dat kan.

Klimaatbestendig landschap, toekomstbestendige landbouw, recreatief medegebruik en natuurontwikkeling (c)

Wat gaan we daar voor doen

De gemeente neemt actief deel aan of is betrokken bij langjarige bovenlokale gebiedsontwikkelingen in het Buitengebied zoals Hegewarren, Aldeboarn-De Deelen, Herinrichting De Alde Feanen, Natuer mei de Mienskip Burgumer Mar/De Leien en het samenwerkingsverband Nationaal Park De Alde Feanen. We leveren inbreng vanuit diverse beleids invalshoeken om daarmee het gemeentelijke beleid voor het buitengebied gebiedsgericht tot uitvoering te brengen.

Wat gaat het dit jaar opleveren

De gebiedsontwikkelingen zijn gericht op het herstellen van ecosystemen, het behoud van biodiversiteit, toekomstbestendige landbouw en het klimaatbestendig maken van het landschap. Ze combineren natuurbehoud met landbouw, recreatie en de belangen van lokale bewoners.

Coalitieakkoord

11 Buitengebied en landbouw

- een leefbaar en economisch sterk buitengebied;
- goed contact met agrariërs en vroegtijdige betrokkenheid bij plannen;
- praktische en uitvoerbare regelgeving voor agrarische ondernemers;
- ondersteuning bij vergunningen, omschakeling en (erf)transformatie;
- behoud van landschap, groene buffers en open ruimte;
- een goede balans tussen landbouw, natuur, wonen, energie en recreatie;
- aandacht voor bereikbaarheid en voorzieningen in dorpen;
- ruimte voor nieuwe functies bij vrijkomende agrarische bebouwing;
- versterking van recreatie en toerisme passend bij landschap, dorpen en leefomgeving;

- in samenwerking met agrariërs en andere relevante stakeholders streven naar vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen waar dat kan.

Verbeteren van het gebied de Hegewarren (c)

Wat gaan we daar voor doen

Sinds 2018 werken Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en gemeente Smallingerland samen aan de gebiedsontwikkeling Hegewarren. Op basis van een breed co-creatieproces is de voorkeursvariant Open en Natuurlijk gekozen als richtinggevend perspectief voor de verdere ontwikkeling van de polder. De uitwerking van de variant 'Open en Natuurlijk' versterkt nadrukkelijk de verbinding van Drachten met de Friese Meren en geeft invulling aan een klimaatbestendig landschap. De gemeente neemt proactief deel aan de voorbereidingen voor de gebiedsontwikkeling Hegewarren en ziet hierin kansen voor Smallingerland.

De afgelopen jaren is onderzocht of deze richting technisch, juridisch en financieel uitvoerbaar is. Daarnaast is gewerkt aan grondverwerving, kennisontwikkeling, innovatie en tijdelijk beheer van reeds verworven gronden en opstallen. Er is inzicht verkregen in de haalbaarheid van Open en Natuurlijk en in de kansen die de gebiedsontwikkeling biedt voor bodemdaling, CO2-reductie, water, natuur, recreatie en leefbaarheid.

Tegelijkertijd is duidelijk geworden dat niet alle onderdelen op dit moment bestuurlijk kunnen worden afgerond. Belangrijke sleutelposities zijn nog niet verworven, de financiële strategie moet worden geactualiseerd. Planuitwerking is mede afhankelijk van een nieuw op te stellen natuurbeheerplan voor de Alde Feanen inclusief een Landschaps Ecologische Systeem Analyse (LESA). Daarom wordt overgegaan naar een beheerste tussenfase. In deze fase vindt er nog geen besluit plaats over het toekomstige eindbeeld van de Hegewarren. De fase is bedoeld om de resultaten te bundelen, de resterende onzekerheden uit te werken, de bestaande investeringen en kennis te behouden en voorbereidingen te treffen om de betrokken besturen op een later moment in staat te stellen een zorgvuldig besluit te laten nemen over de vervolgfase.

Wat gaat het dit jaar opleveren

In de periode 2026 tot en met 2027 ligt de nadruk op het verder uitwerken van de beheerstrategie voor verworven gronden en opstallen, het voortzetten van kennisontwikkeling en innovatie, het actualiseren van de vastgoedstrategie, het voorbereiden van de wijzigingsprocedure en het opstellen van een realistische financiële strategie.

In de periode 2027 tot en met 2028 vindt verdere afstemming plaats met de LESA en het natuurbeheerplan voor De Alde Feanen. De uitkomsten daarvan zijn van belang voor de positionering van Hegewarren binnen bredere natuur-, water-, klimaat- en veenweideopgaven en geven mede richting aan de verdere ontwerpuitwerking.

Naar verwachting ontstaat in 2028 voldoende duidelijkheid over de relevante beleidsmatige, juridische en financiële randvoorwaarden om een bestuurlijke herijking uit te voeren. Op basis daarvan kunnen de betrokken besturen besluiten over de vervolgfase van de gebiedsontwikkeling Hegewarren en over de wijze waarop Open en Natuurlijk verder wordt uitgewerkt.

Coalitieakkoord

11 Buitengebied en landbouw

- een leefbaar en economisch sterk buitengebied;
- goed contact met agrariërs en vroegtijdige betrokkenheid bij plannen;
- ondersteuning bij vergunningen, omschakeling en (erf)transformatie;
- behoud van landschap, groene buffers en open ruimte;

- een goede balans tussen landbouw, natuur, wonen, energie en recreatie;
- ruimte voor nieuwe functies bij vrijkomende agrarische bebouwing;
- versterking van recreatie en toerisme passend bij landschap, dorpen en leefomgeving;
- in samenwerking met agrariërs en andere relevante stakeholders streven naar vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen waar dat kan.

Versterking van recreatie en toerisme (Gastvrijheidseconomie) (c)

Wat gaan we daar voor doen

Dit is uitgewerkt in het Programma Economie.

Wat mag het kosten?

Voor deze opgave zijn geen nieuwe budgetten opgenomen in deze begroting. Het totaal overzicht van baten en lasten van dit programma vindt u [hier](#).

3.5 Verbindende opgave van bereikbaarheid

Wat willen we bereiken?

In Smallerland willen we dat inwoners zich veilig en gemakkelijk kunnen verplaatsen, of dat nu lopend, op de fiets, met het openbaar vervoer of met de auto is. We zien tegelijkertijd dat de druk op wegen toeneemt. Dat raakt dorpen, woonwijken en het centrum van Drachten. Daarom maken we duidelijke keuzes voor verkeersveiligheid, bereikbaarheid, leefbaarheid en praktische mobiliteit.

A. De fiets en voetganger krijgen prioriteit

Het stimuleren van lopen en het gebruik van de (elektrische) fiets speelt een belangrijke rol in het verduurzamen van de mobiliteit. Fietsen en lopen nemen immers weinig ruimte in, en zijn gezond en duurzaam. De afstanden binnen Drachten en tussen Drachten en de omliggende dorpen zijn dusdanig, dat de fiets voor veel mensen een prima alternatief is voor de auto. Ook hebben lopen en fietsen een belangrijke recreatieve functie.

Binnen verblijfsgebieden zien we de voetganger en de fietser als de maat der dingen. Bij de (her)inrichting van verblijfsgebieden waarin wordt gewoond, gewerkt, gewinkeld en/of wordt gerecreëerd, vormen verblijven, lopen en fietsen het uitgangspunt. Gezondheid, leefbaarheid, aantrekkelijkheid en welbevinden zijn hier minstens zo belangrijk als (auto)bereikbaarheid. We hanteren hierbij het zogeheten STOMP-principe en we passen bij het ontwerp van voorzieningen voor voetgangers en fietsers eigentijdse ontwerpuitgangspunten toe op basis van de meest actuele landelijke ontwerprichtlijnen. We hebben daarbij oog voor een veilige en toegankelijke openbare ruimte en goede stallingsmogelijkheden voor fietsers.

We streven ernaar om werkzaamheden in het kader van beheer en onderhoud aan te grijpen om de inrichting voor voetgangers en fietsers zo verkeersveilig en optimaal mogelijk te maken.

B. Toekomstbestendige wegencategorisering

We willen een vlotte en veilige verkeersdoorstroming op het hoofdwegennet om een goede bereikbaarheid van de bedrijventerreinen in de gemeente te waarborgen. Daarbij kiezen we voor een verkeerssysteem waarin doorgaand verkeer minder door het centrum van Drachten rijdt en woonwijken veiliger en rustiger worden. Tegelijkertijd willen we dat het centrum van Drachten goed bereikbaar blijft voor mensen die in het centrum moeten zijn.

C. Verbeteren van verkeersveiligheid

In lijn met het landelijke Strategisch Plan Verkeersveiligheid streven we naar 0 verkeersdoden en ernstige verkeersslachtoffers in 2050. Het verkeerssysteem moet daarom zo ingericht zijn dat het tot veilig gedrag en veilig samengaan van de verschillende soorten verkeer en vervoer leidt. De aanpak van Smallerland is erop gericht om ongevallen te voorkomen.

D. Toekomstbestendig parkeren

We beperken in de komende jaren de huidige dominantiepositie van het autoverkeer in de openbare ruimte, ten gunste van meer verblijfskwaliteit en een betere positie voor het langzame verkeer. Hiervoor verminderen we in en rondom het centrum van Drachten - daar waar mogelijk - het aanbod van parkeervoorzieningen op maaiveldniveau.

E. Toegankelijk aanbod van openbaar vervoer & deelfervoer

Goede, betaalbare en toegankelijke mobiliteit voor álle inwoners van de gemeente is van groot maatschappelijk belang. Het openbaar vervoer, kleinschalige vervoersinitiatieven en deelfervoer vervullen hierin een belangrijke rol. Openbaar vervoer en deelmobiliteit vormen tevens belangrijke pijlers om de doelstellingen op het gebied van CO2-reductie te behalen. We hebben daarbij oog voor toegankelijke mobiliteit voor minder-validen en senioren, mede gezien de vergrijzing. De provincie is primair verantwoordelijk voor het openbaar vervoer in de provincie Fryslân. We blijven daarom bij de provincie Fryslân pleiten voor goede busverbindingen in de gemeente en in de regio. Het verbeteren van de bereikbaarheid van de dorpen, de woonwijken én de bedrijventerreinen per openbaar vervoer heeft daarbij onze prioriteit. We zetten in op innovatieve mobiliteitsoplossingen en betere aansluiting tussen openbaar vervoer en de laatste kilometer(s) naar werk, onderwijs en voorzieningen.

F. Dekkend netwerk laadinfrastructuur

Om de bestaande (auto)mobiliteit te verduurzamen is het noodzakelijk om voertuigen op fossiele brandstoffen uit te faseren. Naast landelijke regelgeving is daarin een belangrijke rol voor gemeentelijke overheden weggelegd. We zien hierbij de grootste kansen in de elektrificatie van de automobilititeit. We stimuleren elektrificatie van de automobilititeit door het aanbieden van een dekkend, toegankelijk, betaalbaar en veilig netwerk van laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen binnen de gemeente Smallerland.

(c) betreft een actiepunten uit het coalitieakkoord 2026-2030

Wat gaan we daar in 2027 voor doen?

Realisatie doorfietsroute Drachten - Heerenveen (c)

Wat gaan we daar voor doen

Door de provincie is de doorfietsroute Drachten - Heerenveen aangemerkt als een kansrijke route, waarbij we provinciale subsidie hebben gekregen. We gaan aan de slag met de voorbereiding voor de uitvoering en deels al de uitvoering zelf.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Het project draagt bij aan drie opgaves uit de omgevingsvisie: 'levendige, aantrekkelijke wijken en dorpen', 'versterken van de positie van Drachten als regionaal verzorgingsgebied' en 'versterken van de kwaliteit van het buitengebied'. Het sluit ook naadloos aan op onze duurzaamheidsambities.

Coalitieakkoord

9 Bereikbaarheid en verkeersveiligheid: een verkenning van de mogelijkheden voor een fietssnelweg tussen onze gemeente en bijvoorbeeld Heerenveen of Leeuwarden.

Aanpak verkeersonveiligheid o.b.v. uitvoeringsprogramma (c)

Wat gaan we daar voor doen

We werken aan de projecten die we hebben opgenomen in het uitvoeringsprogramma verkeersveiligheid 2025. De precieze uitvoering is nog niet bekend. Het gaat om de volgende projecten:

1. Ringweg - verbeteren veiligheid fietsers
2. Ronde Waterlelie - fietsers in de voorrang
3. Berglaan - verbeteren veiligheid fietsers en voetgangers door lagere snelheid en voetgangersoversteekplaats
4. Noorderdwarsvaart - Zuiderdwarsvaart - MLK Singel - verbeteren veiligheid fietsers en voetgangers door lagere snelheid
5. Boornbergum - verbeteren veiligheid fietsers en voetgangers
6. Schoolzones - verbeteren veiligheid fietsers en voetgangers
7. Fietspaaltjes - waar mogelijk weghalen of goed inrichten om veiligheid fietsers te verbeteren

Wat gaat het dit jaar opleveren

De verkeersonveiligheid in de gemeente pakken we aan op basis van de uitkomsten van de Risicoanalyse Verkeersveiligheid. We nemen maatregelen daar waar de risico's het grootst zijn én waar deze het meeste effect hebben.

Coalitieakkoord

9 Bereikbaarheid en verkeersveiligheid: verbetering van verkeersveiligheid in het algemeen, en in het bijzonder voor verkeersveiligere schoolomgevingen, fietsroutes en oversteekplaatsen met extra aandacht voor kinderen, ouderen en andere kwetsbare verkeersdeelnemers. We luisteren daarbij goed naar de ervaringen van inwoners.

Doelgroepenaanpak Manifest Permanente Verkeerseducatie (c)

Wat gaan we daar voor doen

Vanuit Permanente Verkeerseducatie heeft het Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Fryslân (ROF) diverse projecten ontwikkeld voor alle verkeersdeelnemers. Afhankelijk van de beschikbare middelen wordt een keuze gemaakt uit de onderstaande activiteiten:

- verkeersmarkten en verkeerslessen op diverse scholen;
- cursussen scootmobiel in een groep en 1-op-1 training;
- rijvaardigheidsdag voor 50+ers;
- op de scholen voor het voortgezet onderwijs zijn diverse projecten om het verkeersgedrag van de leerlingen positief te beïnvloeden. Met als doel minder betrokken te zijn bij verkeersongevallen;
- programma 'Doortrappen' is bedoeld om ouderen bewust te maken van het aspect fietsveiligheid. We doen dat door het onderwerp bespreekbaar te maken op de plekken waar ouderen al zijn. Vervolgens gaat het erom hen te verleiden tot aanpassingen aan de fiets of in gedrag in het verkeer;
- diverse interventies die de oudere fietser meer bewust maakt van veilig fietsen.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Het manifest is door een grote hoeveelheid partijen ondertekend waaronder provincie, gemeenten, Rijkswaterstaat en de politie. Doel is om in de periode 2026- 2040 met elkaar op te trekken om de verkeersveiligheid aan te pakken.

Coalitieakkoord

9 Bereikbaarheid en verkeersveiligheid: duurzame, veilige en inclusieve mobiliteit die past bij een groeiende gemeente en een bereikbaar buitengebied welke naast innovatieve mobiliteitsoplossingen ook leidt tot minder emissie en minder verkeersslachtoffers.

Parkeer-regulerende maatregelen rondom centrum van Drachten (c)**Wat gaan we daar voor doen**

We zetten in op een meer sturend en kostendekkend parkeerregime in en rondom het centrum van Drachten door middel van differentiatie in tariefstelling en maximale parkeerduur. Dit biedt de mogelijkheid om verkeersstromen en het gebruik van de parkeervoorzieningen te beïnvloeden (de juiste auto, op de juiste plek, op het juiste moment). Belangrijke voorwaarde voor het treffen van dergelijke parkeer-regulerende maatregelen is voldoende draagvlak onder bewoners. We werken aan een uitvoeringsprogramma parkeren waarin de genoemde zaken moeten landen. Daarbij houden we ook rekening met de aanvullende ambitie voor extra woningen in het centrum van Drachten.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Door het treffen van parkeer-regulerende maatregelen in de woongebieden rondom het centrumgebied van Drachten sturen we op het juiste gebruik van de beschikbare parkeercapaciteit en voorkomen we parkeerhinder door parkerende werknemers en bezoekers.

Coalitieakkoord

8 Wonen en huisvesting: het verder versterken van het centrum van Drachten als tweede stad van Fryslân.

Uitrol openbare laadinfrastructuur door deelname regionale samenwerking**Wat gaan we daar voor doen**

In het afwegingskader voor elektrische laadinfrastructuur is de gemeentelijke strategie bepaald waarmee we in de komende jaren de transitie naar duurzame mobiliteit in de gemeente stimuleren en faciliteren. Hiertoe neemt de gemeente Smallerland onder andere deel aan een regionale samenwerking met de provincie en andere Friese gemeenten.

Wat gaat het dit jaar opleveren

We maken een omslag waarbij we naast vraaggestuurd meer strategisch laadpalen aanbieden. Daarbij volgen we naar bijvoorbeeld snel-laders en logistiek laden.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor deze opgave. Het totaal overzicht van baten en lasten van dit programma vindt u [hier](#) .

Titel voorstel	Lasten 2027	Lasten 2028	Lasten 2029	Lasten 2030
Structureel				
Investeringskrediet aanschaf nieuwe laadpalen in openbare ruimte 2027-2030	0	3	6	8
Totaal	0	3	6	8

Investeringskrediet aanschaf nieuwe laadpalen in openbare ruimte 2027-2030

Eind 2025 is de plaatsingstermijn voor nieuwe laadpalen door een marktpartij binnen de provincie brede concessie openbare laadinfra afgelopen. Vanaf medio 2026 zullen via een nieuwe aanbesteding de Friese overheden zelf collectief nieuwe laadpalen exploiteren. De aanschaf van die laadpalen komt daarmee voor rekening van de gemeenten zelf.

Deze bijlagen kunt u vinden op de website. Bestandsnaam:

- Uitvoeringsprogramma verkeersveilige infrastructuur 2026-2029.pdf

3.6 Leidend principe duurzaamheid

Wat willen we bereiken?

A. Duurzaam en toekomstbestendig

Smallingerland staat voor grote opgaven op het gebied van duurzaamheid, klimaat en energie. We willen bouwen aan een toekomstbestendige gemeente. We doen dit op een manier die praktisch, betaalbaar en uitvoerbaar blijft voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Daarom kiezen we voor een aanpak waarin duurzaamheid stap voor stap wordt gerealiseerd, met oog voor draagvlak, leefbaarheid en een gezonde balans tussen wonen, werken en landschap.

De komende jaren zetten we in op:

- energiebesparing bij woningen, maatschappelijke gebouwen en bedrijven;
- een concrete visie op energie waarbij er oog is voor solidariteit en betaalbaarheid;
- verduurzaming van gemeentelijk vastgoed en bedrijventerreinen;
- vergroening en klimaatadaptatie in wijken, dorpen en openbare ruimte;
- circulaire economie en hergebruik van grondstoffen;
- ondersteuning van inwoners en ondernemers bij duurzame keuzes;
- meer bomen in Smallingerland door middel van aansluiting bij de doelstelling van de provinciale Bomen- en Bossenstrategie;
- groene schoolpleinen, tiny forests en meer speelgroen;
- opstellen van een Aanpak Netcongestie.

B. Klimaatadaptatie en biodiversiteit

Als uitwerking van de Omgevingsvisie Smallingerland is het Klimaatadaptatieplan Smallingerland 2024-2028 opgesteld aan de hand van de thema's wateroverlast, droogte, hittestress en biodiversiteit. Het plan bestaat uit drie onderdelen: de groenblauwe structurenkaart, de klimaatadaptatiestrategie en de uitvoeringsagenda klimaatadaptatie. Het plan is vastgesteld in maart 2024.

Het behoud en de versterking van groenblauwe structuren is van groot belang voor het oplossen van problemen die rondom de vier thema's spelen. De structuren zijn belangrijk voor de leefbaarheid binnen de woonwijken. Daarom is een groenblauwe structurenkaart opgesteld die geldt voor alle ruimtelijke ontwikkelingen en het beheer binnen onze gemeente.

Binnen de klimaatadaptatiestrategie zijn de randvoorwaarden voor alle ruimtelijke ontwikkelingen en beheer beschreven. Deze randvoorwaarden zijn voor verschillende categorieën uitgewerkt, zoals inbreidingen en (her)inrichting van bedrijventerreinen.

Er is een uitvoeringsagenda klimaatadaptatie opgesteld waarbinnen projecten worden benoemd met kosten, kostendekking en planning. De uitvoeringsagenda is verdeeld in drie soorten projecten: uitvoeringsprojecten, bewustwordingsprojecten en onderzoeken (kennis).

(c) betreft een actiepunten uit het coalitieakkoord 2026-2030

Wat gaan we daar in 2027 voor doen?

Opstellen van een concrete visie op energie (c)

Wat gaan we daar voor doen

- We stellen een energie programma op met een visie voor het energiesysteem van de toekomst, met de juiste energiemix met aandacht voor balans op het elektriciteitsnet.
- We wijzen zoekgebieden aan voor de opwek en opslag van duurzame energie.
- We herijken het beleid voor duurzame energie waarin we ruimte maken voor de productie en opslag van energie.
- Per 1 juli 2026 treedt netcongestie ook op in het laagspanningsnet en heeft daarmee ook impact voor kleinverbruikers (inwoners en MKB). Met de Aanpak Netcongestie ondersteunen en betrekken we inwoners en ondernemers actief. Ook trekken we samen op met netbeheerders Tennet en Liander om de benodigde netverzwaring te faciliteren. Netverzwarringsprojecten worden zowel op middenspannings- als laagspanningsniveau voortvarend opgepakt.

Wat gaat het dit jaar opleveren

- Een concrete visie op energie waarbij er oog is voor solidariteit en betaalbaarheid.
- Netbewust bouwen als standaard in woningbouw.
- Duidelijkheid over de locaties en tracés van de netverzwarringsopgave.

Coalitieakkoord

8 Wonen en huisvesting: woningbouw die rekening houdt met netcapaciteit, klimaatadaptatie en bereikbaarheid;

10 Duurzaamheid, klimaat en energie

- een concrete visie op energie waarbij er oog is voor solidariteit en betaalbaarheid;
- we stellen een Aanpak Netcongestie op en kiezen voor een energieaanpak die:
 - inzet op slimme benutting van het bestaande netwerk zoals bijvoorbeeld de collectieve energiestrategie op bedrijventerrein Azeven-Noord;
 - ruimte biedt aan innovatieve energieoplossingen;
 - zorgt voor een toekomstbestendig energienet en rekening houdt met netcapaciteit bij woningbouw en economie door constructieve samenwerking met partners zoals Liander;
 - inwoners en ondernemers actief betreft bij energieprojecten;
 - zorgt voor een eerlijke balans tussen ambitie, draagvlak en uitvoerbaarheid.

Energiebesparing bij woningen, maatschappelijke gebouwen en bedrijven (c)

Wat gaan we daar voor doen

In 2027 zetten we de aanpak voor de gemeentebrede ondersteuning en het Nationaal Isolatie Programma voort. Om naast inwoners ook maatschappelijke gebouwen en bedrijven beter te kunnen ondersteunen wordt hiervoor extra capaciteit vrijgemaakt.

Voor onze inwoners zetten we in op meer persoonlijke begeleiding en ontzorging. Dit doen we vanuit het fysieke energieloket dat is gehuisvest op het Financieel Plein in het centrum van Drachten. Het ondersteuningsaanbod bestaat uit:

- Isolatiesubsidie voor woningeigenaren;
- De inzet van vrijwillige energiecoaches en onze adviseur woningverduurzaming;
- Maatwerkadviezen voor woningverduurzaming;
- Subsidie voor het ondersteunen van initiatieven;
- Adviseur verduurzaming maatschappelijk vastgoed.

Wat gaat het dit jaar opleveren

In 2027 willen we 500 woningen isoleren vanuit het budget van het Nationaal Isolatie Programma. Daarnaast willen we 150 inwoners voorzien van een persoonlijk (maatwerk) advies. Tot slot gaan we bedrijven en maatschappelijke instellingen actief benaderen en waar nodig ondersteunen.

Coalitieakkoord

5 Bestaanszekerheid: isolatie en verduurzaming van woningen in kwetsbare wijken om woonlasten en energiearmoede terug te dringen;

10 Duurzaamheid, klimaat en energie

- energiebesparing bij woningen, maatschappelijke gebouwen en bedrijven;
- ondersteuning van inwoners en ondernemers bij duurzame keuzes.

Aardgasvrije wijken (c)

Wat gaan we daar voor doen

In 2026 is begonnen met het eerste Wijk Uitvoeringsplan aardgasvrij in De Wilgen, Smalle Ee en Buitenvallaat. Ook in de andere wijken waar het streven is dat ze uiterlijk in 2040 aardgasvrij zijn, worden uitvoeringsplannen opgesteld. Het gaat om uitvoeringsplannen voor de volgende gebieden:

- Uitvoeringsplan Himsterhout en De Drait-Zuid.
- Uitvoeringsplan Burmaniapark, Fennepark en Vrijburgh.
- Uitvoeringsplan Drachtstervaart.

In 2027 willen we beginnen met twee wijkuitvoeringsplannen. Samen met inwoners en andere betrokkenen maken we een projectplan. Daarna starten we met de uitvoering.

Wat gaat het dit jaar opleveren

We zetten de wijkgerichte aanpak voor aardgasvrije wijken voort. Dit is een uitwerking van het Warmteprogramma dat in maart 2026 is vastgesteld.

Coalitieakkoord

10 Duurzaamheid, klimaat en energie: ondersteuning van inwoners en ondernemers bij duurzame keuzes.

Verduurzaming gemeentelijk vastgoed (c)

Wat gaan we daar voor doen

Vanuit Europese wetgeving zijn gemeenten wettelijk verplicht voor 2030 verduurzaming uit te voeren van de gemeentelijke maatschappelijke panden. Er is een indicatie opgesteld aan de hand van een tiental maatwerkrapporten. Extrapolatie van de nu bekende gegevens laat zien dat het gaat om aanzienlijke investeringen die zullen leiden tot structurele lasten van onder andere afschrijving en rente. We onderzoeken de andere panden van de gemeente.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Een exactere inschatting van de benodigde investeringen in verduurzaming van de eigen gemeentelijke panden. Tegelijkertijd is de verwachting dat het energieverbruik omlaag gaat en verschuift van gasgebruik naar elektriciteit.

Coalitieakkoord

10 Duurzaamheid, klimaat en energie: verduurzaming van gemeentelijk vastgoed en bedrijventerreinen.

Circulaire economie en hergebruik van grondstoffen (c)

Wat gaan we daar voor doen

In 2027 zetten we verdere stappen om circulariteit structureel te verankeren binnen de gemeentelijke organisatie. We borgen circulariteit in beleid en werkprocessen, evalueren de ervaringen met circulaire tenders/gronduitgiften en implementeren de methodiek voor circulaire restwaarde binnen gemeentelijk/maatschappelijk vastgoed. Daarnaast ontwikkelen we een uniforme werkwijze voor het hergebruik van grondstoffen en materialen binnen gemeentelijke projecten, waaronder de openbare ruimte, inclusief de inrichting van een grondstoffenhub. Ook werken we samen met woningcorporaties aan het opnemen van circulair bouwen in de meerjarige prestatieafspraken.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Dit leidt tot de volgende concrete resultaten:

- een organisatiebrede werkwijze voor het toepassen van circulariteit in beleid, projecten en aanbestedingen;
- toepassing van circulaire restwaarde binnen gemeentelijk/maatschappelijk vastgoed;
- meer hergebruik van grondstoffen en materialen binnen gemeentelijke projecten, waaronder maatschappelijk vastgoed en de openbare ruimte;
- een afwegingskader, werkprocessen en een handboek voor hergebruik van materialen en inzet van de gemeentelijke grondstoffenhub;
- evaluaties van (circulaire) tenders, waarmee toekomstige aanbestedingen verder worden verbeterd;
- afspraken met woningcorporaties over de stapsgewijze toepassing van circulair bouwen;
- vermindering van materiaalgebruik, CO₂-uitstoot en afvalstromen en een beter behoud van de waarde van vrijkomende grondstoffen.

Coalitieakkoord

10 Duurzaamheid, klimaat en energie: circulaire economie en hergebruik van grondstoffen.

Uitvoeringsagenda klimaatadaptatieplan (c)

Wat gaan we daar voor doen

Het versterken van de groenblauwe structuren, vergroening schoolpleinen, subsidies (regenwaterbenutting, groene daken, groene tuinen), Operatie Steenbreek en onderzoeken (biodiversiteit, monitoring Broekbos, grondwatermonitoring, pilot Bokashi).

Wat gaat het dit jaar opleveren

- Subsidieregeling regenwaterbenutting: 10 aanvragen
- Subsidieregeling groene daken: 1.100 m² groene daken
- Subsidieregeling groene tuinen: 1.500 m² tuinvergroening

- Aantal groene schoolpleinen: 2
- Aantal groenmarkten: 2
- Aantal tuinadviezen tuinambassadeurs: 42
- Aantal buurtvergroeningsprojecten: 4
- Aantal m2 Bokashi: 10.000 m2
- Afronding onderzoek basiskwaliteit natuur groenblauwe structuren
- Afronding tweede monitoringsjaar Broekbos
- Dagelijkse metingen grondwaterstanden in 28 peilbuizen

Coalitieakkoord

10 Duurzaamheid, klimaat en energie

- vergroening en klimaatadaptatie in wijken, dorpen en openbare ruimte;
- groene schoolpleinen, tiny forests en meer speelgroen.

Meer bomen in Smallerland (c)

Wat gaan we daar voor doen

Op het gebied van duurzaamheid wordt ingezet op een groene, gezonde en klimaatbestendige leefomgeving. Voorgesteld wordt om meer bomen in Smallerland te planten door middel van aansluiting bij de doelstelling van de provinciale Bomen- en Bossenstrategie. Er wordt in 2027 onderzocht waar de bomen het beste kunnen worden geplant. Daarbij wordt gekeken naar het versterken van de bestaande groenblauwe structuren, plekken met hittestress en het omringende landschap. Afhankelijk van de plek (stadsrand, dorpen, buitengebied), de boomsoort, bodemopbouw, grondwaterstanden en de bijdrage uit de Bomen- en Bossenstrategie kan er tussen de 1,2 en 2,5 hectare bos worden aangeplant.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Wie Smallerland van bovenaf bekijkt, ziet een groene gemeente. Omdat Smallerland ambitieus is in het toevoegen van woningen, zodat alle inwoners een fijn thuis hebben, moet er ook voor worden gezorgd dat die woning in een prettige groene leefomgeving staat. Er wordt geïnvesteerd in vergroening van wijken en dorpen, klimaatadaptatie, circulair werken en een leefomgeving die beter bestand is tegen hitte, droogte en wateroverlast. Daarbij worden duurzame keuzes van inwoners, bedrijven en organisaties gestimuleerd en wordt de samenwerking tussen overheid, onderwijs, ondernemers en samenleving versterkt.

Coalitieakkoord

10 Duurzaamheid, klimaat en energie: meer bomen in Smallerland door middel van aansluiting bij de doelstelling van de provinciale Bomen- en Bossenstrategie.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor deze opgave. Het totaal overzicht van baten en lasten van dit programma vindt u [hier](#).

Bedragen * €1.000

Titel voorstel	Lasten 2027	Lasten 2028	Lasten 2029	Lasten 2030
Structureel				
Bomen	0	20	20	20
Totaal	0	20	20	20

Bomen

Bovenstaande middelen zijn bij het vaststellen van het coalitieakkoord 2026-2030 beschikbaar gesteld. Een toelichting op deze middelen leest u onder het onderwerp "Meer bomen in Smallingerland".

Deze bijlagen kunt u vinden op de website. Bestandsnaam:

- Klimaatadaptatieplan-Smallingerland-2024-2028.pdf
- Eindversie Warmteprogramma Smallingerland, maart 2026.pdf

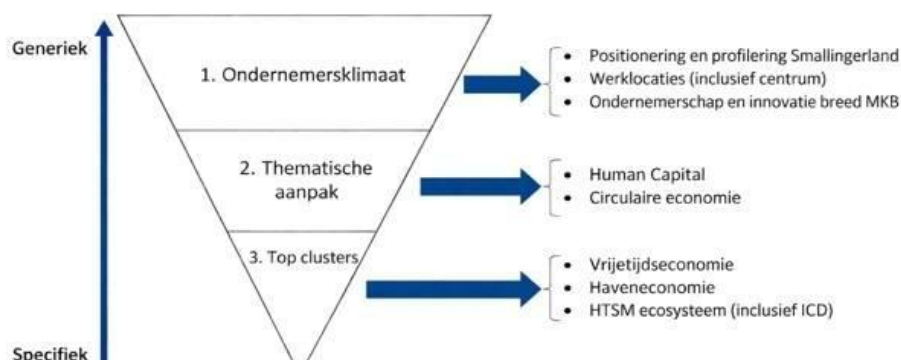
Programma Economie

Algemene toelichting

In het programma Economie van Smallingerland wordt gewerkt aan de vitaliteit en toekomstbestendigheid van de lokale economie. Het programma draagt direct en indirect bij aan de maatschappelijke opgaven uit de Omgevingsvisie en Sociale koers. Centraal in de uitvoering staat de geactualiseerde Actieagenda Economie, het uitvoeringsprogramma voor de komende bestuursperiode.

Binnen het programma economie ligt onze focus op:

- Optimaliseren ondernemersklimaat: werklocaties, stimulering en profilering
- Positionering en profilering: talent en bedrijven verleiden om hier te blijven vestigen
- Thematische aanpak: realiseren van de transitie naar een circulaire economie
- Benutten kracht van Smallingerland: uitbouwen van de krachtige economische pijlers
- Investeren in duurzame regionale samenwerking: stimuleren van samenwerkingen op alle niveaus

Wat mag het kosten

Hieronder de baten en lasten voor dit programma. In [bijlage C](#) van de begroting zijn de baten en lasten per taakveld opgenomen.

Bedragen * €1.000

Baten/Lasten	Begroot na wijziging 2026	Primitieve begroting 2027
Exploitatie		
Baten	348,778	398,75
Lasten	-4.937,45	-4.895,426
	-4.588,672	-4.496,676
Reserve		
Ottrekking	1.475,527	2.000

Baten/Lasten	Begroot na wijziging 2026	Primitieve begroting 2027
Toevoeging	-520	-1.000
	955,527	1.000
Resultaat na reservemutaties	-3.633,145	-3.496,676

Verplichte beleidsindicatoren

Hieronder de verplichte beleidsindicatoren voor het programma economie.

Indicator	Jaar	Smallingerland	Nederland	Bron
Funciemenging [%]	2024	56,4	54,5	CBS BAG/LISA - bewerking ABF Research
Vestigingen [van bedrijven]	2024	162,7	191,4	LISA
Banen [per 1.000 inwoners van 15-64 jaar]	2024	972,2	850,2	CBS Bevolkingsstatistiek / LISA - bewerking ABF Research

Aanvullende beleidsindicatoren

Voor het programma economie zijn nog geen aanvullende beleidsindicatoren opgenomen.

Verbonden partijen

4.1 Economisch sterk en toekomstgericht

Wat willen we bereiken?

Economisch sterk en toekomstgericht Smallingerland

Een sterke economie is de motor onder leefbare dorpen en wijken, goede voorzieningen en voldoende werkgelegenheid. Smallingerland heeft daarin een sterke positie. Met de maakindustrie, innovatieve bedrijven, onderwijsinstellingen en de centrumfunctie van Drachten bouwen we verder aan een gemeente die economisch krachtig én toekomstbestendig is. Tegelijk staan ondernemers en inwoners voor grote uitdagingen: schaarse ruimte, netcongestie, veranderende regelgeving en de vraag naar goed personeel vragen om duidelijke keuzes en een actieve overheid. Daarom voeren we in 2027 de geactualiseerde Actieagenda Economie uit.

De komende jaren zetten we in op:

- versterking van het vestigingsklimaat en toekomstbestendige bedrijventerreinen;
- ondersteuning van ondernemers bij netcongestie, verduurzaming en innovatie;
- verdere ontwikkeling van Campus Drachten en het Innovatiecluster Drachten;
- versterking van De Haven als economisch kerngebied richting 2040;
- blijvende inzet op samenwerking tussen onderwijs, ondernemers en overheid voor stages, opleidingen en banen;
- een aantrekkelijk en levendig centrum dat past bij Drachten als tweede stad van Fryslân met ruimte voor winkels, horeca, cultuur en ontmoeting;
- actieve lobby en profilering van Smallingerland in de regio, Den Haag en Europa. Hiervoor maken we een Actieagenda Public Affairs.

(c) betreft een actiepunten uit het coalitieakkoord 2026-2030

Wat gaan we in 2027 doen

Versterking van het vestigingsklimaat en toekomstbestendige bedrijventerreinen (c)

Wat gaan we daar voor doen

Als maatschappij staan we voor grote uitdagingen en transities. Ruimte is onze kracht, en tegelijkertijd lijken de beperkingen te overheersen; bijvoorbeeld in fysieke ruimte, milieuruimte, of op het energienet. Daarnaast hebben we opgaven op het gebied van circulaire economie, ruimtelijke keuzes, gerichte verduurzaming, de ontwikkeling van werklocaties en het versterken van economische ecosystemen.

- Daarom gaan we werken aan het verbeteren van veiligheid op de bedrijventerreinen met het Keurmerk Veilig Ondernemen.
- We zorgen voor een goede bereikbaarheid en stimuleren vergroening van bedrijventerreinen.
- We werken ook in 2027 aan de beschikbaarheid van voldoende passende ruimte voor bedrijven, zowel met de verdere ontwikkeling van Azeven-noord en Nijtap, als middels betere benutting van bestaande terreinen. We verwachten in 2027 5 hectare aan gronden in het kader van bedrijvigheid uit te geven.
- We agenderen de kansen voor een herstructureringsmaatschappij in provinciaal verband.
- De Azeven zone is een sterke economische groeiregio en daarom intensiveren we de samenwerking met het ministerie om het vestigingsklimaat te optimaliseren.
- We geven verder vervolg aan de intensieve samenwerking met de ondernemersverenigingen om onder andere de organisatiegraad te verhogen.
- Met het afwegingskader uitgifte en vestiging bedrijventerreinen geven we invulling aan clusterontwikkeling.
- We gaan in gesprek met de provincie om invulling te geven aan de 'uitnodigingszones' zoals opgenomen in de provinciale omgevingsvisie ten gunste van het vestigingsklimaat.
- Samen met de Economic Board Fryslân en de F4 gemeenten werken we aan het versterken van het vestigingsklimaat in onder andere de verstedelijkingsstrategie en de Nationaal Programma Vitale Regio's.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Veilige, goed bereikbare en toekomstbestendige bedrijventerreinen met voldoende ruimte voor ondernemers om te groeien. Zo versterken we het vestigingsklimaat, creëren we werkgelegenheid en bouwen we verder aan een sterke en duurzame economie in Smallingerland.

Coalitieakkoord

12 Economie, werk en ondernemerschap: versterking van het vestigingsklimaat en toekomstbestendige bedrijventerreinen.

Ondersteuning van ondernemers bij netcongestie, verduurzaming en innovatie (c)

Wat gaan we daar voor doen

We blijven ondernemers ondersteunen bij individuele en collectieve vraagstukken. Onze accountmanagers zijn het eerste aanspreekpunt voor ondernemers en geven eerstelijns advies. Tevens blijven we samenwerken met Ynbusiness voor complexere vraagstukken over bijvoorbeeld financiën, innovatie, export en verduurzaming. In 2027 onderzoeken we de mogelijkheden van een subsidieregeling om innovatie bij het MKB te stimuleren. We organiseren in 2027 minimaal 4 ondernemersbijeenkomsten. We zetten Smallingerland Inclusief voort.

De onderzoeken naar de netcongestieproblematiek op de bedrijventerreinen zijn afgerond. Op basis daarvan gaan we in samenwerking met Liander en bedrijven concrete maatregelen uitvoeren. Zoals voorbereidingen treffen om het nieuwe onderstation te realiseren. Op de Haven werken we aan een laadplein, geven we verder vervolg aan het groepscontract op Azeven-noord en onderzoeken we de mogelijkheden van windenergie op de bedrijventerreinen.

- We stellen een Aanpak Netcongestie op waarbij we inzetten op slimme benutting van het bestaande netwerk, ruimte maken voor verzwaring en ruimte bieden aan innovatieve energieoplossingen.
- We geven uitvoering aan de Green Deal met partners zoals Vereniging Circulair Fryslân.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Ondernemers krijgen de ondersteuning die zij nodig hebben om te groeien, te innoveren en te verduurzamen. Door de aanpak van netcongestie en investeringen in energievoorzieningen vergroten we de toekomstbestendigheid van bedrijven. Daarmee versterken we de concurrentiekracht van het lokale bedrijfsleven en behouden we werkgelegenheid in Smallingerland.

Coalitieakkoord

10 Duurzaamheid, klimaat en energie: opstellen Aanpak Netcongestie;

12 Economie, werk en ondernemerschap: ondersteuning van ondernemers bij netcongestie, verduurzaming en innovatie.

Verdere ontwikkeling van Campus Drachten en het Innovatiecluster Drachten (c)

Wat gaan we daar voor doen

We werken aan een Campuszone waarbij we toekomstige fysieke ontwikkelingen in kaart brengen en schetsen een toekomstbeeld van de fysieke Campus Drachten. We werken hierbij vraaggestuurd. We starten de eerste nieuwe fysieke ontwikkeling in het kader van Campus Drachten met de High Tech Startersfaciliteit. Samen met Founded in the North en het Innovatiecluster Drachten (ICD) werken we aan het versterken van het high tech start-up ecosysteem en zorgen we voor een aanzuigende werking van nieuwe start-ups. We willen in 2027 meer activiteiten in het kader van Campus Drachten huisvesten. We zetten in op de ontwikkeling van labs op het gebied van autonome systemen en een minor High Tech Systems and Materials in samenwerking met Hanze en NHL Stenden. In noordelijk verband heeft Campus Drachten in 2027 een duidelijke positie in het High Tech Systems and Materials ecosysteem. Daardoor sluiten we goed aan bij nationaal beleid en bijbehorende regelingen.

De samenwerking met het ICD zetten we voort. Zij organiseren meerdere bijeenkomsten voor studenten en onderwijsorganisaties. Daarnaast organiseer het ICD in 2027 weer een Nationaal Congres Autonome Systemen in De Lawei.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Een sterkere positie van Drachten als innovatieve maakregio. Door te investeren in talent, startups, onderzoek en samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven versterken we het hightech ecosysteem, trekken we nieuwe bedrijven aan en creëren we de banen van de toekomst. Daarmee vergroten we ook de aantrekkelijkheid van Smallingerland voor inwoners, ondernemers en investeerders.

Coalitieakkoord

12 Economie, werk en ondernemerschap: verdere ontwikkeling van Campus Drachten en het Innovatiecluster Drachten.

Versterking van De Haven als economisch kerngebied richting 2040 (c)

Wat gaan we daar voor doen

Voor bedrijventerrein De Haven is in 2026 het gebiedsprogramma De Haven vastgesteld. Binnen het gebiedsprogramma zijn vier themalijnen benoemd. Het gebiedsprogramma is uitgewerkt in het programmaplan De Haven. In het programmaplan staan de concrete projecten voor de programmaperiode tot 2030 benoemd. In 2027 werken we concreet aan de volgende zaken:

- gerichte promotie en marketing van het bedrijventerrein samen met ondernemerskring De Haven;
- opstellen van een lobbystrategie;
- opstellen ruimtelijke ontwikkelstrategie;
- uitvoeren groot onderhoud kaden;
- uitvoeren Green Deal De Haven;
- participatie interreg project SCOBÉ.

Daarnaast werken we samen met onze partners in het Havennetwerk Fryslân en de provincie Fryslân aan het stimuleren van vervoer over water. Als eerste stap werken we aan het uniformeren van de havenverordeningen binnen Fryslân. Tevens zijn we aangesloten bij het vormen van de provinciale havenvisie.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Met de uitvoering van het programmaplan De Haven versterken we de economische positie en toekomstbestendigheid van bedrijventerrein De Haven. We verbeteren de ruimtelijke kwaliteit, stimuleren duurzame en circulaire ontwikkeling, versterken de bereikbaarheid over water en vergroten de aantrekkelijkheid van het terrein voor bestaande en nieuwe bedrijven. Daarnaast versterken we, samen met ondernemers en regionale partners, de concurrentiekracht van De Haven en de Friese binnenhavens.

Coalitieakkoord

12 Economie, werk en ondernemerschap: versterking van De Haven als economisch kerngebied richting 2040.

Blijvende inzet op samenwerking tussen onderwijs, ondernemers en overheid (c)

Wat gaan we daar voor doen

Voldoende aanbod van talent op de arbeidsmarkt is voor bedrijven een van de belangrijkste vestigingsvoorwaarden. Tegelijk is voldoende en vooral passende werkgelegenheid een van de pijlers onder brede welvaart. Onderwijs is daarin een cruciale schakel, als opleider van talent in een richting die aansluit op de werkgelegenheid in Smallingerland en de regio.

Als overheid faciliteren wij enerzijds de samenwerking tussen ondernemers en bedrijven en onderwijs en anderzijds zijn wij als organisatie zelf een grote werkgever. We zetten daarom in op het intensiveren van de samenwerking binnen Campus Drachten waarin we bestaande opleidingen verbeteren en nieuwe opleidingen starten als blijkt dat dit aansluit bij de vraag van de markt. Tevens zetten we in op bestuurlijke overleggen met de onderwijsinstellingen om ontwikkelingen te bespreken. Het Innovatiecluster Drachten (ICD) blijft een belangrijke schakel om talent aan te trekken en te enthousiasmeren voor het noordelijk bedrijfsleven.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, waardoor bedrijven makkelijker talent kunnen vinden en inwoners meer kansen krijgen op passend werk. Zo versterken we de concurrentiekracht van het bedrijfsleven, behouden we talent voor de regio en bouwen we aan een toekomstbestendige economie.

Coalitieakkoord

12 Economie, werk en ondernemerschap: blijvende inzet op samenwerking tussen onderwijs, ondernemers en overheid voor stages, opleidingen en banen.

Een aantrekkelijk en levendig centrum (c)

Wat gaan we daar voor doen

Open Drachten draagt bij aan een aantrekkelijk, levendig en herkenbaar Drachten, met het centrum als belangrijke plek voor ontmoeting, cultuur, ondernemerschap en beleving, en met oog voor de kwaliteiten van de dorpen en het buitengebied. In 2027 verdiepen we de reeds bestaande samenwerking tussen ondernemers, onderwijs, cultuur, maatschappelijke organisaties, inwoners, dorpen en gemeente en bouwen we verder aan de zichtbaarheid en aantrekkingskracht van de stadsregio Drachten.

We doen dit door het merk Drachten verder te ontwikkelen, verhalen uit de stadsregio zichtbaar te maken, partners en initiatieven te verbinden en gezamenlijke campagnes, publieksactiviteiten en evenementen te ondersteunen. Daarbij gaat het niet alleen om herkenbare jaarlijks terugkerende momenten zoals Muzyksimmer, Licht op Drachten, Drachten Maakt 't en Drachten Presenteert, maar ook om het zichtbaar maken van ontwikkelingen die bijdragen aan de identiteit en aantrekkingskracht van Drachten. Denk aan gebiedsverhalen zoals De Haven, ontwikkelingen rond kunst en streetart, de verbinding tussen horeca, retail, cultuur en evenementen en initiatieven die zorgen voor meer beleving in het centrum. We starten samen met ondernemers en onderwijsinstellingen een innovatiecampagne.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Een aantrekkelijk en toekomstbestendig centrum dat meer bezoekers, inwoners en ondernemers aantrekt. Door te investeren in kwaliteit, beleving, woningbouw en samenwerking versterken we de regionale economische functie van Drachten, vergroten we de leefbaarheid en bouwen we aan een sterke identiteit waar inwoners en ondernemers trots op zijn.

Coalitieakkoord

12 Economie, werk en ondernemerschap: een aantrekkelijk en levendig centrum dat past bij Drachten als tweede stad van Fryslân met ruimte voor winkels, horeca, cultuur en ontmoeting.

Actieve lobby en profilering van Smallingerland (c)

Wat gaan we daar voor doen

In de huidige maatschappelijke context stapelen de ontwikkelingen zich razendsnel op. Zowel op provinciaal, nationaal als Europees niveau wordt beleid gevormd dat van invloed kan zijn op Smallingerland. Tevens heeft onze gemeente meerdere grote uitdagingen waar we niet alleen voor aan de lat staan. Daarom moet Smallingerland zichtbaar aanwezig zijn op de plekken waar besluiten worden genomen over economie, infrastructuur, innovatie en regionale ontwikkeling. We stellen hiervoor een Actieagenda Public Affairs op dat in 2027 wordt opgeleverd.

Tevens werken we samen met de F4 gemeenten en de provincie aan de versterking van Public Affairs. In 2027 doen we dit concreet door gezamenlijk een medewerker Public Affairs aan te nemen met standplaats in Den Haag.

De samenwerking met Europapact Fryslân zetten we voort. In dit kader sluiten we aan bij relevante Europese netwerken met betrekking tot bedrijventerreinen, havens en innovatie.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Een sterkere positie van Smallingerland in regionale, landelijke en Europese besluitvorming. Door gericht te lobbyen en samen te werken met partners vergroten we de kans op invloed, investeringen en financiële middelen voor opgaven op het gebied van economie, infrastructuur, innovatie en brede welvaart.

Coalitieakkoord

12 Economie, werk en ondernemerschap: actieve lobby en profilering van Smallingerland in de regio, Den Haag en Europa. Hiervoor maken we een Actieagenda Public Affairs.

Versterken Gastvrijheidseconomie (c)

Wat gaan we daar voor doen

In 2027 wordt een nieuw programma voor Gastvrijheidseconomie vastgesteld om daarmee de sector recreatie en toerisme in Smallingerland de komende jaren verder te versterken. De gastvrijheidseconomie blijft groeien en is niet alleen belangrijk voor werkgelegenheid, maar juist ook voor de leefbaarheid en de fysieke en mentale gezondheid van onze inwoners. We zien kansen om dit verder te versterken en willen inzetten op 'slimme groei', waarbij de gastvrijheidseconomie op een evenwichtige manier verder groeit, zodat zowel de lusten als de lasten in balans zijn en heel Smallingerland profiteert van recreatie en toerisme.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Versterking van de Gastvrijheidseconomie (recreatie en toerisme) passend bij landschap, dorpen en leefomgeving met aandacht voor bewegen en ontmoeting. Daarbij zien we recreatie en toerisme als kans om het buitengebied economisch en maatschappelijk te versterken, passend bij de schaal, rust en kwaliteit van landschap en dorpen in Smallingerland. We streven daarbij naar een goede balans tussen landbouw, natuur, wonen, energie en recreatie.

Coalitieakkoord

11 Buitengebied en landbouw: versterking van recreatie en toerisme passend bij landschap, dorpen en leefomgeving;

12 Economie, werk en ondernemerschap: een aantrekkelijk en levendig centrum dat past bij Drachten als tweede stad van Fryslân met ruimte voor winkels, horeca, cultuur en ontmoeting.

Verbinden, ontwikkelen en vermarkten Gastvrijheidseconomie (c)

Wat gaan we daar voor doen

In 2027 willen we het samen met de sector voorbereide nieuwe programma Gastvrijheidseconomie vaststellen. En tegelijkertijd een geactualiseerd Plan van Aanpak van Platform Gastvrij Smallingerland in uitvoering brengen. We bestendigen de nauwe samenwerking met onze partners, waaronder Stichting Platform Gastvrij Smallingerland, Toeristisch Informatiepunt Drachten-Smallingerland, Stichting Toerisme Regiomarketing Zuidoost-Friesland en Merk Fryslân. We doen dit samen met Open Drachten. Ook de bestuurlijke samenwerking op het gebied van de

gastvrijheidseconomie met de gemeenten binnen de Regio Zuidoost-Friesland en de buurgemeenten zetten we voort.

Wat gaat het dit jaar opleveren

We zetten samen met onze partners in op het verder verbinden, ontwikkelen en vermarkten van de gastvrijheidseconomie. Platform Gastvrij Smallingerland is ons lokale platform waar ondernemers uit de gastvrijheidseconomie elkaar vinden en samen optrekken om mooie (toeristische) producten en diensten te ontwikkelen, de markt te verkennen en Smallingerland op de kaart te zetten via promotie en marketing. Het toeristische aanbod van Smallingerland staat op het internet op twee plaatsen: zuidoostfriesland/smallingerland en [Open Drachten](https://open-drachten.nl)

De toeristische marketing is in Fryslân georganiseerd op drie niveaus. Dit betekent dat Platform Gastvrij Smallingerland, input aanlevert bij de regionale organisatie, stichting Toerisme Regiomarketing Zuidoost Friesland. Deze partij zorg voor inbreng bij de provinciale (toeristische) marketingorganisatie; Merk Fryslân. De regionale en provinciale partijen hebben de budgetten en het netwerk om toeristen van verder aan te trekken. Daarvoor hebben zij gedegen en unieke lokale inbreng nodig. Platform Gastvrij Smallingerland levert daarvoor, rechtstreeks vanuit de sector, niet alleen reactief, maar ook proactief informatie aan. Zo wordt het toeristisch aanbod van Smallingerland zichtbaar en liften we mee op regionale en provinciale inspanningen.

Het Toeristisch Informatiepunt Drachten-Smallingerland (gehuisvest in Museum DR8888) heeft als taak om het beschikbare en nieuw ontwikkelde promotiemateriaal in een bemenst informatiepunt aan te bieden aan bezoekers en eigen inwoners.

Coalitieakkoord

11 Buitengebied en landbouw: versterking van recreatie en toerisme passend bij landschap, dorpen en leefomgeving;

12 Economie, werk en ondernemerschap: een aantrekkelijk en levendig centrum dat past bij Drachten als tweede stad van Fryslân met ruimte voor winkels, horeca, cultuur en ontmoeting.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor deze opgave. Het totaal overzicht van baten en lasten van dit programma vindt u [hier](#).

Bedragen * €1.000

Titel voorstel	Lasten 2027	Lasten 2028	Lasten 2029	Lasten 2030
Incidenteel				
Actieagenda public affairs	400	400	400	400
Innovatiecampagne	200			
Subsidie ICD		400	400	400
	600	800	800	800
Structureel				
Actieagenda economie	360	360	360	360
	360	360	360	360
Totaal	960	1.160	1.160	1.160

Actieagenda economie

Bovenstaande middelen zijn bij het vaststellen van het coalitieakkoord 2026-2030 beschikbaar gesteld. De geactualiseerde Actieagenda Economie is het uitvoeringsprogramma van het Programma Economie voor de komende bestuursperiode.

Actieagenda public affairs

Bovenstaande middelen zijn bij het vaststellen van het coalitieakkoord 2026-2030 beschikbaar gesteld. Een toelichting op deze middelen leest u onder het onderwerp "Actieve lobby en profilering van Smallingerland".

Innovatiecampagne

Bovenstaande middelen zijn bij het vaststellen van het coalitieakkoord 2026-2030 beschikbaar gesteld. Een toelichting op deze middelen leest u onder het onderwerp "Een aantrekkelijk en levendig centrum".

Subsidie ICD

Bovenstaande middelen zijn bij het vaststellen van het coalitieakkoord 2026-2030 beschikbaar gesteld. Een toelichting op deze middelen leest u onder het onderwerp "Verdere ontwikkeling van campus Drachten en het Innovatiecluster Drachten".

Deze bijlagen kunt u vinden op de website. Bestandsnaam:

- Gebiedsprogramma De Haven.pdf

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene toelichting

In het overzicht "algemene dekkingsmiddelen" zijn de inkomsten opgenomen die vrij besteedbaar zijn en waar geen directe tegenprestatie tegenover staat. Het gaat hierbij om de Algemene uitkering van het Rijk, Onroerendezaakbelasting, overige belastingen en dividend opbrengsten. Daar tegenover staan uitvoeringskosten.

Verplichte beleidsindicatoren

Indicator	Jaar	Smallerland	Nederland	Bron
Gemiddelde WOZ-waarde [*€1.000]	2026	326	439	CBS - Waarde onroerende zaken
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden [€]	2026	966	993	COELO - Atlas lokale lasten
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden [€]	2026	1012	1091	COELO - Atlas lokale lasten

Wat mag het kosten

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor dit programma.

Bedragen * €1.000

Titel voorstel	Lasten 2027	Lasten 2028	Lasten 2029	Lasten 2030
Afschaffen hondenbelasting	400	400	400	400

Afschaffen hondenbelasting

Bovenstaande middelen zijn bij het vaststellen van het coalitieakkoord 2026-2030 beschikbaar gesteld. Een toelichting op deze middelen leest u onder het onderwerp "Afschaffen hondenbelasting".

Hieronder de baten en lasten voor dit programma. In [bijlage C](#) van de begroting zijn de baten en lasten per taakveld opgenomen.

Saldo baten en lasten algemene dekkingsmiddelen

Bedragen * €1.000

Programma	Begroet na wijziging 2026	Primitieve begroting 2027
Exploitatie		
Baten		
Algemene uitkeringen	167.027	173.114
Dividend	585	585
Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	18.824	19.335
Saldo van de financieringsfunctie	40	0
	186.476	193.035
Lasten		
Dividend	-9	-10
Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	-1.300	-1.575
Saldo van de financieringsfunctie	773	88
	-536	-1.497
	185.940	191.538

Programma	Begroot na wijziging 2026	Primitieve begroting 2027
Reserve		
Onttrekking		
Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	0	500
	0	500
Toevoeging		
Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	0	-250
	0	-250
	0	250
	185.940	191.788

Overhead

Algemene toelichting

Hieronder de baten en lasten voor dit programma. In [bijlage C](#) van de begroting zijn de baten en lasten per taakveld opgenomen.

Bedragen * €1.000

Baten/Lasten	Begroot na wijziging 2026	Primitieve begroting 2027
Exploitatie		
Baten	841	1.100
Lasten	-26.795	-26.782
	-25.954	-25.682
Reserve		
Onttrekking	3.790	1.551
Toevoeging	-1.164	-807
	2.626	744
	-23.328	-24.938

Omschrijving	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Formatie (Fte per 1.000 inwoners)	10,03	9,82	10,07
Bezetting (Fte per 1.000 inwoners)	9,83	9,53	9,77
Apparaatskosten (kosten per inwoner)	1207	1180	1265
Externe inhuur (kosten inhuur externen als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	23,6	5,1	10,3
Overhead (% van totale lasten)	8,9	9,7	8,7

Heffing Vennootschapsbelasting

Algemene toelichting

Diverse activiteiten van de gemeente zijn belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting voor zover er fiscaal sprake is van het drijven van een onderneming. Jaarlijks wordt per activiteit een beoordeling gemaakt of er wordt voldaan aan de criteria van een onderneming drijven in fiscale zin. De belaste activiteiten voor de Gemeente Smallingerland zijn op dit moment de grondexploitaties, reclameactiviteiten en afval waarbij de grondexploitaties met afstand de grootste activiteit zijn.

De reclameactiviteiten en afvalactiviteiten vertonen een relatief stabiel verloop qua omvang waardoor de te verwachten betaling van belasting voor deze activiteiten met enige zekerheid in te schatten is. Voor deze posten hebben we een inschatting aan te betalen vennootschapsbelasting opgenomen.

Het grootste gedeelte van het te betalen bedrag aan vennootschapsbelasting wordt bepaald door de grondexploitaties. De te betalen vennootschapsbelasting is berekend over de verwachte winstneming van de grondexploitaties

Saldo baten en lasten vennootschapsbelasting

Bedragen * €1.000

Baten/Lasten	Begroot na wijziging 2026	Primitieve begroting 2027
Exploitatie		
Lasten	-767	-1.194

Onvoorzien

Algemene toelichting

Jaarlijks is in de begroting een bedrag van € 60.000 beschikbaar voor niet voorziene uitgaven. Het college heeft met dit budget de mogelijkheid om snel en adequaat te handelen in onvoorziene situaties. In de bestuursrapportage en/of jaarrekening worden de uitgaven verantwoord

Bedragen * €1.000

Baten/Lasten	Begroot na wijziging 2026	Primitieve begroting 2027
Exploitatie		
Lasten	-60	-60

Meerjarenbegroting 2027-2030

Inleiding meerjarenbegroting

De onderstaande meerjarenbegroting laat zien hoe de financiële positie van de gemeente zich naar verwachting ontwikkelt voor de periode 2027-2030. De ramingen zijn gebaseerd op het vastgestelde beleid, actuele economische en maatschappelijke ontwikkelingen en de op het moment van opstellen beschikbare financiële uitgangspunten. De meerjarenraming vormt de financiële vertaling van de ambities en beleidsvoornemens zoals opgenomen in de programma's van deze begroting

Bedragen * €1.000 (- = nadeel)

Programma	Begroot na wijziging 2026	Primitieve begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Exploitatie					
Baten					
Dienstverlening	1.303	1.366	1.177	1.177	1.177
Economie	349	399	399	399	399
Fysiek domein	46.451	54.447	56.737	55.128	52.755
Sociaal domein	60.907	47.313	40.934	40.962	40.999
Algemene uitkeringen	167.027	173.114	166.142	163.925	167.026
Dividend	585	585	585	585	585

Programma	Begroot na wijziging 2026	Primitieve begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	18.824	19.335	19.438	19.540	19.640
Saldo van de financieringsfunctie	40	0	0	0	0
Overhead	841	1.100	773	193	193
	296.328	297.659	286.185	281.909	282.774
Lasten					
Dienstverlening	-14.667	-14.486	-14.248	-14.340	-14.340
Economie	-4.937	-4.895	-4.769	-4.736	-4.751
Fysiek domein	-83.002	-77.558	-79.564	-77.029	-76.200
Sociaal domein	-181.533	-169.476	-162.554	-159.963	-160.130
Dividend	-9	-10	-10	-10	-10
Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	-1.300	-1.575	-1.313	-1.313	-1.313
Saldo van de financieringsfunctie	773	88	-599	-1.729	-2.839
Overhead	-26.795	-26.782	-25.020	-23.674	-23.385
Vennootschapsbelasting	-767	-1.194	-1.392	-1.646	-1.769
Onvoorzien	-60	-60	-60	-60	-60
	-312.297	-295.948	-289.529	-284.500	-284.798
	-15.969	1.711	-3.344	-2.591	-2.024
Reserve					
Onttrekking					
Dienstverlening	1.228	0	0	0	0
Economie	1.476	2.000	1.600	1.600	1.600
Fysiek domein	13.596	6.758	975	1.113	913
Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	0	500	0	0	0
Overhead	3.790	1.551	160	0	0
Sociaal domein	4.828	2.837	982	1.590	1.071
	24.917	13.646	3.717	4.303	3.584
Toevoeging					
Dienstverlening	-985	0	0	0	0
Economie	-520	-1.000	-800	-800	-800
Fysiek domein	-5.199	-7.800	-4.340	-5.139	-5.393
Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	0	-250	0	0	0
Overhead	-1.164	-807	-80	0	0
Sociaal domein	-3.433	-2.334	-698	-698	-498
	-11.302	-12.191	-5.918	-6.637	-6.691
	13.616	1.455	-2.201	-2.334	-3.107
	-2.353	3.166	-5.545	-4.926	-5.130

Toelichting belangrijkste ontwikkelingen

Op grond van het BBV worden de belangrijkste ontwikkelingen en aanmerkelijke verschillen tussen de ramingen van het begrotingsjaar 2026 en het eerstvolgende begrotingsjaar 2027 nader

toegelicht. Daarbij wordt ingegaan op de voornaamste ontwikkelingen in baten en lasten die van invloed zijn op het begrotingssaldo en die nog niet onder de programma's zijn toegelicht.

Project uren toerekening:

Volgend op het raadsbesluit uit 2025 over de financiële herijking starten we vanaf 2027 daadwerkelijk met het toerekening van personeel aan projecten. Basis hiervoor is de vastgestelde investeringsagenda. Er is geïnventariseerd hoeveel uren dit in 2027 betreft; dit zijn ruim 60.000 uren (financieel effect € 4,8 mio)

Gelet op het ontbreken van referentiemateriaal en ervaring van de organisatie met urenverantwoording is het 1-op-1 overnemen van de uitkomst van uren voor 2027 prematuur en wordt er voor dit jaar een afslag toegepast van 35% op de bruto uitkomsten van de uitvraag. Dit is gebaseerd op ervaringen bij andere gemeenten. Hierdoor nemen voor het toerekenen van personeel aan projecten een bedrag mee van 3,1 miljoen. Eerder gingen we in de begroting uit van een bedrag van 0,5 miljoen, waardoor we nu een netto effect in de begroting zien van € 2,6 mio. Voor de volgende planjaren wordt in 2027 op basis van de ervaringen met de tijdsverantwoording tot dan toe, opnieuw de afweging gemaakt of en zo ja welk afslagpercentage wordt gehanteerd

Afvalstoffenheffing:

De ramingen voor de afvalstoffenheffing zijn ten opzichte van de begroting 2026 geactualiseerd op basis van de meest recente inzichten. Hierbij zijn de toegerekende kosten en opbrengsten herijkt. Daarnaast is rekening gehouden met de verwachte ontwikkeling van afvalstromen, inflatie en contractuele prijsstijgingen.

De tarieven zijn vervolgens opnieuw vastgesteld op basis van 100% kostendekkendheid. Hierdoor sluiten de geraamde baten volledig aan op de geraamde lasten en vervalt de eerder begrote onttrekking aan de voorziening afvalstoffenheffing van € 0,9 miljoen. Hiermee wordt een structureel sluitende exploitatie gerealiseerd en blijft de voorziening beschikbaar om toekomstige schommelingen in kosten en opbrengsten op te vangen. Het effect op afval voor 2027 is 0,8 miljoen positief.

Rioolheffing:

Het financieel resultaat op het taakveld riolering valt 0,9 miljoen euro gunstiger uit dan vorig jaar. Dit overschot wordt hoofdzakelijk verklaard door de toerekening van btw en overhead aan het riooltarief. Om het eerder vastgestelde riooltarief te handhaven ten opzichte van de gestegen exploitatiekosten in de huidige begroting, wordt circa 1,3 miljoen euro onttrokken aan de voorziening riolering.

Introductie Doelgroep Flexibele Regeling:

Met ingang van 2027 wordt een substantieel positief resultaat verwachting in de middelen omtrent de opvang van Oekraïense ontheemden. Dit positieve resultaat heeft de maken met de introductie van de Doelgroep Flexibele Regeling (DFR) per 1 januari 2027. Deze vervangt bestaande (en soms conflicterende) regelingen inzake de opvang van Oekraïense ontheemden, asielzoekers en statushouders en stelt gemeente in staat om één opvang- of huisvestingslocatie flexibel te kunnen inzetten voor meerdere groepen.

Hoewel er in Smallingeland tot op heden geen sprake is van het bieden van één locatie voor meerdere doelgroepen, pakt de DFR financieel voordelig uit voor Smallingerland als het gaat om de financiering voor de opvang van Oekraïense ontheemden. Tot op heden werd een lump sum vergoeding van € 44 per gerealiseerd opvangbed per dag uitgekeerd met een garantie vanuit het Rijk dat gemeentes die hiermee de daadwerkelijke kosten niet konden dragen, een aanvraag konden doen om deze vergoed te krijgen. In de nieuwe systematiek wordt een 'knip' toegepast tussen

directe kosten voor de locaties en indirecte kosten. Met ingang van deze regeling worden de directe kosten van de locaties (zoals directe huisvestingslasten, beveiliging en locatiebegeleiding) vergoed op basis van werkelijk gemaakt kosten. Voor de indirecte kosten geldt een nieuw, verlaagd, normbedrag van €11 per bed per dag. Hieruit dienen bv. projectleiding, dagbesteding en gemeentelijke apparaatskosten zoals burgerzaken, financiën en administratie bekostigd te worden. Met gemiddeld 400 verwachte bedden voor het jaar 2027, komen de totale inkomsten vanuit dit normbedrag uit op zo'n €1,6 miljoen. Dit terwijl de kosten die hier tegenover staan begroot worden op zo'n €500.000 (zo'n € 400.000 voor projectleiding en medewerkers die toegewijd op dit thema werken en zo'n €100.000 aan interne doorrekening van uren voor burgerzaken en administratie). Hier ontstaat dus een verwacht positief saldo van zo'n €1,1 miljoen. Daar bovenop wordt nog zo'n €600.000 aan overhead toegerekend, waardoor een verwacht resultaat van zo'n €1,7 miljoen ontstaat over 2027.

Integraal beheer openbare ruimte (IBOR):

De verschillen ten opzichte van de begroting 2026 worden veroorzaakt door de actualisatie van de notitie kapitaalgoederen in 2026 voor de periode 2027 tot en met 2030. Daarbij zijn de meerjarige beheer-, onderhouds- en vervangingsplanningen herijkt op basis van de meest recente inzichten. De totale impact op 2027 is € 0,8 miljoen. De grootste stijgingen worden veroorzaakt door een inhaalslag in de budgetten als gevolg van verschillen tussen de werkelijke prijsontwikkelingen van leveranciers en de indexaties die in voorgaande begrotingen zijn verwerkt. Daarnaast leiden nieuwe aanbestedingen tot hogere prijsniveaus dan voorheen geraamd.

Ook zijn de investerings- en vervangingsplanningen geactualiseerd. Hierdoor verschuiven of worden nieuwe vervangingen opgenomen, afhankelijk van technische levensduur, afschrijvingstermijnen en vervangingscycli van de betreffende kapitaalgoederen. De begroting sluit daarmee aan bij de actuele marktomstandigheden en de verwachte onderhouds- en vervangingsopgave in de komende jaren.

Treasury:

De rentelasten nemen toe doordat voor nieuwe langlopende leningen wordt uitgegaan van een hoger rentepercentage dan in eerdere ramingen. In de begroting 2027 wordt gerekend met een rente van 3,75% voor nieuwe leningen, tegenover 3,25% in de vorige begroting. Deze verhoging hangt samen met de ontwikkelingen op de kapitaalmarkt (effect € 0,5 miljoen in 2027 oplopend tot € 1,5 miljoen in 2023). Daarnaast neemt de financieringsbehoefte toe als gevolg van de verslechtering van het begrotingsresultaat en de inzet van reserves, waardoor aanvullende externe financiering noodzakelijk is (effect circa € 0,5 miljoen).

In 2030 nemen de rentelasten verder toe doordat op basis van de huidige investeringsplanning in dat jaar voor circa € 63 miljoen aan nieuwe leningen moet worden aangetrokken (effect circa € 1,6 miljoen).

Integraal Huisvestingsplan (IHP):

De periodieke actualisatie van het Integraal Huisvestingsplan (IHP) noodzaakt tot een meerjarige financiële herziening. Deze stijging van het budgettaire kader wordt hoofdzakelijk gedreven door toenemende vaste lasten, zoals hogere OZB-tarieven, stijgende verzekeringspremies en gecorrigeerde huurprijzen, gecombineerd met incidentele projectkosten voor tijdelijke onderwijshuisvesting en het versneld afboeken van de resterende boekwaardes van te vervangen locaties. Om de kwaliteit en continuïteit van de onderwijshuisvesting te borgen, worden deze structurele en incidentele effecten integraal verwerkt in de meerjarenraming. Deze actualisatie brengt voor 2027 een nadeel.

Verduurzaming gemeentelijk vastgoed:

Op grond van Europese wet- en regelgeving is de gemeente verplicht om uiterlijk in 2030 haar maatschappelijke vastgoed te verduurzamen. Van de 59 gemeentelijke panden moeten nog 45 panden worden verduurzaamd. Inmiddels zijn voor 23 panden maatwerkrapporten opgesteld, waardoor een beter inzicht is ontstaan in de benodigde maatregelen, uitvoeringskosten en planning. Voor de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed is eerder € 3,958 miljoen aan investeringskredieten beschikbaar gesteld. Op basis van de beschikbare maatwerkrapporten en de verdere uitwerking van de verduurzamingsopgave is de investeringsraming geactualiseerd.

De totale investering voor de uitvoering van de maatregelen, inclusief voorbereidingskosten, bedraagt naar huidige inzichten circa € 11,3 miljoen. Hierdoor zijn ook de geraamde kapitaallasten voor de periode 2027 tot en met 2030 bijgesteld. De hieruit voortvloeiende rente- en afschrijvingslasten lopen in deze periode op van € 44.000, tot circa € 450.000 per jaar. De verduurzamingsmaatregelen leiden naar verwachting tot een lager energieverbruik en daarmee tot lagere energiekosten. De omvang van deze besparingen wordt momenteel nader onderzocht en zal, voor zover mogelijk, in een volgende begroting worden verwerkt.

Grondexploitatie:

Bij de periodieke herziening van de financiële ramingen voor de periode 2027–2030 is de interne rekenrente aangepast op basis van van het actuele rentepercentage en verwachte boekwaarden. Voor 2027 betekent dit een nadeel van € 43.000.

Salarisbegroting:

De indexatie van de salarissen in de salarisbegroting 2027 valt circa € 350.000 lager uit dan in de kadernota geraamd. Dit komt doordat in de begroting 2026, die als basis diende voor de indexatie in de kadernota, rekening is gehouden met een cao-stijging van 2%, terwijl de daadwerkelijke cao-verhoging 1,5% bedroeg. Hierdoor valt de doorwerking van de loonontwikkeling in de begroting 2027 lager uit. De begroting 2027 is opgesteld op basis van de actuele salarisschalen per 1 januari 2027.

Kwaliteitscheck circulaire gemeentefonds:

We hebben een kwaliteitscheck uitgevoerd op de circulaire van het gemeentefond. Hieruit komt naar voren dat we in 2027 nog een voordeel hebben van ca 0,24 miljoen

Paragrafen

Lokale heffingen

Algemene toelichting

Lokale heffingen vormen een belangrijk deel van de gemeentelijke inkomsten. Het gaat om inkomsten uit gemeentelijke belastingen (OZB) en heffingen: afvalstoffenheffing, rioolheffing en de leges. Deze paragraaf geeft informatie over de opbrengsten en tariefontwikkeling van de lokale heffingen. Ook komen het algemene en kwijtscheldingsbeleid met betrekking tot de lokale heffingen aan bod. Voor 2027 is in de Kadernota 2027 een stijgingspercentage van 2,7% (het accres) van de lokale heffingen aangehouden.

Hierbij geldt als wettelijk kader dat heffingen maximaal 100% kostendekkend mogen zijn. Voor de belangrijkste gemeentelijke heffingen; de afvalstoffen- en rioolheffing, begraafrechten en omgevingsvergunningen, hebben we de kostendekking voor 2027 inzichtelijk gemaakt. In december 2026 bieden we de gemeentelijke belastingverordeningen van 2027 ter vaststelling aan de raad aan.

OZB

De Onroerende Zaak Belasting (OZB) wordt trendmatig verhoogd met de inflatiecorrectie van 2,7%. De definitieve tarieven voor 2027 kunnen we nog niet presenteren. Die zijn mede afhankelijk van de definitieve uitkomsten van de jaarlijkse herwaardering. In december 2026 leggen we de tarieven op basis van de bovenstaande uitgangspunten ter vaststelling voor aan de raad bij de behandeling van de belastingverordeningen.

Afval

Voor 2027 zijn de tarieven verhoogd. Het afvaltarief stijgt door kostenstijgingen en het herstellen van een trend waarin de tarieven gedurende meerdere jaren achterbleven bij de werkelijke kostenontwikkeling. Het uitgangspunt van kostendekkendheid bij afval is vanaf 2027 weer teruggebracht naar 100%. De tariefverhouding tussen eenpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens bedraagt 1,25, tegenover 1,18 in 2026.

Het tarief voor een meerpersoonshuishouden komt daarmee uit op € 388 (2026: € 304; stijging 22%) en voor een éénpersoonshuishouden € 311 (2026: € 258; stijging 21%).

Riool

Met ingang van 2027 wordt de rioolheffing gewijzigd in de bredere riool- en waterzorgheffing bestaande uit verschillende tarieven met ieder een eigen heffingsgrondslag:

- een riooltarief, ter dekking van de kosten voor rioolvervanging en -onderhoud;
- een waterzorgtarief, ter dekking van de kosten voor waterzorg gerelateerde klimaatmaatregelen.

De kostendekkendheid van de heffingen wordt vastgesteld op 100%, waarbij de kosten volledig worden doorberekend aan huishoudens, bedrijven en instellingen.

Woning

	Eenpersoonshuishouden	Meerpersoonshuishouden
Rioolheffing, eigenaar	€ 205	€ 205
Rioolheffing, gebruiker	€ 86	€ 172
Waterzorgheffing, gebruiker	0,0184% van de WOZ-waarde	0,0184% van de WOZ-waarde

Niet-woning

	Eigenaar	Gebruiker
Rioolheffing	€ 205	€ 1,22 per m3
Waterzorgheffing	-	0,0184% van de WOZ-waarde

Het gemiddelde tarief rioolheffing voor eenpersoonshuishoudens wordt in 2027 voor huurders € 144 (2026: € 116; stijging van 24%) en eigenaren € 349 (2026: € 321; stijging van 9%). Het gemiddelde tarief rioolheffing voor meerpersoonshuishoudens wordt in 2027 voor huurders € 230 (2026: € 116 ; stijging van 98%) en voor eigenaren € 435 (2026: € 321 ; stijging van 36%). Dit is een gemiddelde tariefstelling inclusief waterzorgheffing (€ 58), waarbij voor de waterzorgheffing de gemiddelde WOZ-waarde woningen van de gemeente Smallingerland is gehanteerd om tot een tarief te kunnen komen.

Parkeertarieven

De totale parkeeropbrengsten zijn verhoogd met de inflatiecorrectie van 2,7%. Het uurtarief voor 2027 komt hiermee op € 2,20 per uur (was: € 2,10).

Het dagkaart tarief voor de parkeerterreinen Markt, Vogelzang, Sander Israëlsplein en Kiryat-Onoplein wordt € 8,80 (was: € 8,60).

Leges

De Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking getreden. Onder het nieuwe stelsel is sprake van een verschuiving in de werkzaamheden rond vergunningverlening, toezicht en handhaving.

De raad heeft besloten om vanaf 2024 voor de leges op grond van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging een kostendekkendheid van 100% te hanteren. Om de kostendekkendheid te waarborgen, worden bepaalde tarieven naast de inflatiecorrectie van 2,7% aanvullend verhoogd.

Begraafplaatsen

In 2016 heeft de raad de kostendekkendheid van de begraafplaatsen als doel op zich losgelaten. De kostendekkendheid hangt met name af van de opbrengst uit verlengingen van het grafrecht in een bepaald jaar. Het aantal aflopende grafhuurtermijnen en daarmee het aantal verlengingen van het grafrecht fluctueert per jaar, waardoor de begraafplaatsen niet ieder jaar kostendekkend zullen zijn. De tarieven worden in 2027 geïndexeerd met 2,7%.

Geraamde inkomsten

In de onderstaande tabel staan de geraamde inkomsten van de gemeentelijke heffingen.

Bedragen * € 1.000

Omschrijving	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Belasting			
Onroerende zaakbelasting woningen	8.224	8.379	8.654
Onroerende zaakbelasting niet-woningen	9.022	10.037	10.663
Hondenbelasting	400	399	0
Parkeeropbrengsten (incl. naheffing)	2.406	2.679	2.751
Parkeergarage (excl. abo. Houders)	718	649	666
Reclamebelasting	108	0	0
Toeristenbelasting	115	157	161
	20.993	22.300	22.895

Omschrijving	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Heffing/leges			
Woonforensenbelasting	11	15	16
Afvalstoffenheffing	7.181	7.397	9.613
Reinigingsrechten	40	41	41
Rioolheffing	8.975	9.020	12.189
Marktgelden (jaarverg. Weekmarkt)	0	2	2
Leges omgevingsvergunning en bouwvergunning	1.830	1.343	1.369
Leges burgerzaken	1.193	1.282	1.344
Begraafrechten	586	550	565
Havengelden industriehaven	108	117	120
Woonschepen haven	15	17	18
Ligplaats recreatieve havens (huur)	205	222	248
Veergelden	73	71	107
Algemene + bijzondere regelgeving	56	48	49
	20.273	20.125	25.681
	41.266	42.425	48.576

Kostendekkendheid

De tarieven van de belangrijkste gemeentelijke belastingen en heffingen staan in onderstaande tabel. Er staat ook bij of ze wel of niet kostendekkend zijn.

De in deze tabel opgenomen kostendekkendheid van de leges omgevingsvergunningen geeft geen volledig juiste weergave van de daadwerkelijke kostendekkendheid. De huidige berekeningsmethodiek leidt ertoe dat een relatief hoog aandeel aan salariskosten en concern-opslag/overhead aan de legesproducten wordt toegerekend. Naar aanleiding van raadvragen bij de begroting 2026 is een project gestart om de systematiek van kostentoerekening te herijken. Dit project heeft inmiddels meer inzicht gegeven in de onderliggende kostenstructuur, maar is nog niet afgerond. Daarom is het op dit moment nog te vroeg om de uitkomsten hiervan te verwerken in de begroting 2027 en een aangepast kostendekkendheidspercentage op te nemen. Naar verwachting zal de nieuwe rekenmethodiek worden toegepast bij de begroting 2028.

Bedragen * € 1.000

Heffing/ belasting	Verwerkingskosten, salarissen en kapitaallasten	Te compenseren btw	Aandeel concernopslag/ overhead	Overige baten en subsidies	Te dekken lasten	Onttrekking (-) of dotatie (+) aan egalisatievoorzienin	Opbrengsten heffingen	Percentage kostendekking
Omgevings- vergunning	1.794	57	1.057	-21	2.887	0	1.348	47%
Afvalstoffenheffing	8.034	956	1.405	-782	9.613	0	9.613	100%
Begraven	618	44	166	0	828	0	565	68%
Riool Eigenaren	3.006	3.730	111	0	6.846	-1.014	5.832	100%
Riool Gebruikers	3.876	510	760	-286	4.859	-332	4.527	100%
Waterzorgheffing	1.627	340	66	-202	1.830	0	1.830	100%

Kwijtschelding

Kwijtschelding van de lokale heffingen kan worden verleend aan personen met een inkomen gelijk of lager dan de bijstandsnorm. Zelfstandigen komen niet in aanmerking voor kwijtschelding. Voor kwijtschelding komen de volgende heffingen in aanmerking: afvalstoffenheffing en het gebruikersdeel rioolheffing.

Bedragen * €1.000

Belasting	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Afvalstoffenheffing	441	490	503
Rioolrechten	188	197	202
Totaal	629	687	705

Gemiddelde woonlasten

Voor het schetsen van een beeld van de woonlasten die samenhangen met de hoogte van de lokale belastingdruk, wordt onderscheid gemaakt tussen de 'eigenaar-bewoner' en de 'huurder'. Hierbinnen wordt nog onderscheid gemaakt tussen één- en meerpersoonshuishoudens.

In onderstaande tabellen zijn de gemiddelde woonlasten voor het jaar 2027 weergegeven met daarbij ter vergelijking de gemiddelde lastendruk over 2026 van Nederland en Fryslân. De cijfers komen uit de Coelo Atlas van de lokale lasten 2026.

Woonlasten eigenaren

Soort	Eenpersoons 2027	Meerpersoons 2027
Onroerende zaakbelasting (tarief 2026)*	387	387
Afvalstoffenheffing	311	388
Rioolrechten*	349	435
Totale woonlasten gebruiker 2027	1.046	1.210
Gemiddelde woonlasten Smallingerland 2026	1.015	1.061
Stijging lokale woonlasten ten opzichte van voorgaand jaar (%)	3	14
Landelijke gemiddelde woonlasten 2026	1.000	1.095
Fries gemiddelde woonlasten 2026	853	980

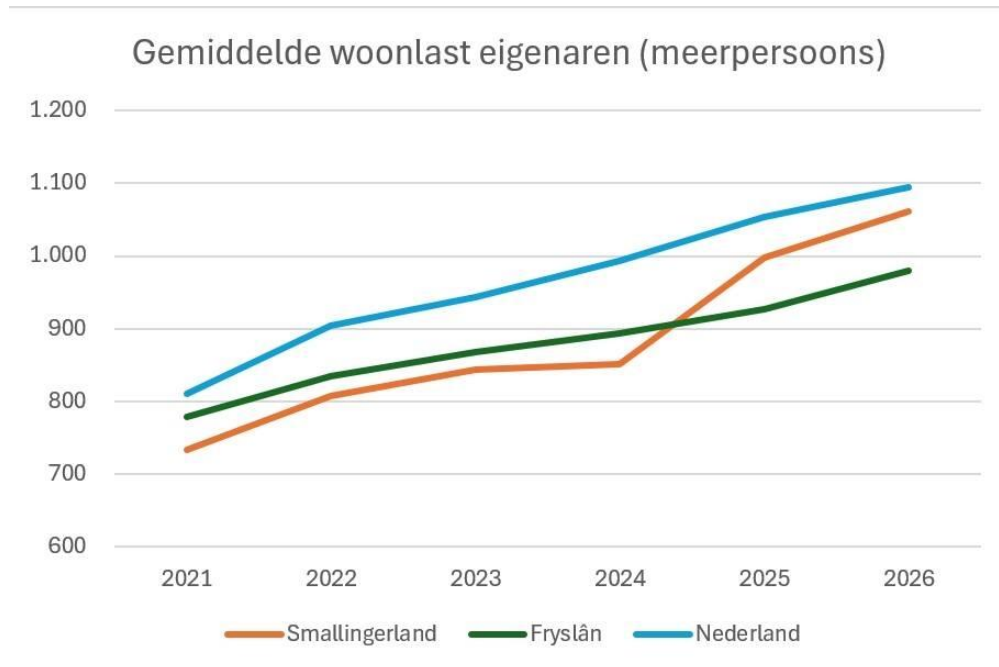
* De Onroerende Zaak Belasting (OZB) wordt trendmatig verhoogd met de inflatiecorrectie van 2,7%. De definitieve tarieven voor 2027 kunnen we nog niet presenteren. Die zijn mede afhankelijk van de definitieve uitkomsten van de jaarlijkse herwaardering. In december 2026 leggen we de tarieven op basis van de bovenstaande uitgangspunten ter vaststelling voor aan de raad bij de behandeling van de belastingverordeningen.

Woonlasten huurders

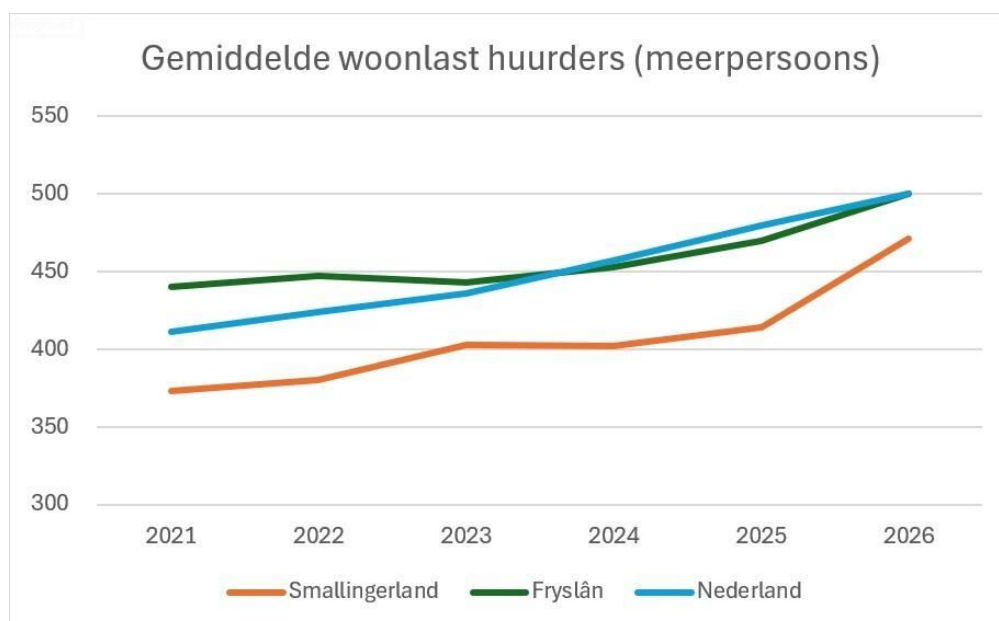
Soort	Eenpersoons 2027	Meerpersoons 2027
Afvalstoffenheffing	311	388
Rioolrechten*	144	230
Totaal woonlasten huurder 2027	454	618
Gemiddelde woonlasten Smallingerland 2026	425	471
Stijging lokale woonlasten ten opzichte van voorgaand jaar (%)	7	31
Landelijk gemiddelde woonlasten 2026	391	500
Fries gemiddelde woonlasten 2026	369	500

*De rioolrechten bevat een waterzorgheffing die berekend wordt op basis van een percentage van de WOZ-waarde. De gemiddelde WOZ-waarde van de gemeente is gehanteerd om tot een bedrag waterzorgheffing (€ 58) te komen. Op deze manier kan er een totaal bedrag rioolrechten berekend worden.

In de onderstaande grafiek zijn de gemiddelde woonlasten voor woningeigenaren van de afgelopen jaren opgenomen. Hierbij is de vergelijking gemaakt tussen Smallingerland en het gemiddelde van Fryslân en Nederland. De gemiddelde woonlasten van Smallingerland liggen lager dan de gemiddelde woonlasten van Nederland.

In de onderstaande grafiek zijn de gemiddelde woonlasten voor de huurders opgenomen. Ook hierbij is een vergelijking gemaakt met Smallingerland, Fryslân en Nederland. De gemiddelde woonlasten voor de huurders van Smallingerland liggen een stuk lager dan de gemiddelde woonlasten van Fryslân en Nederland.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemene toelichting

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de aanwezige risico's. Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de organisatie in staat is om financiële tegenvallers op te kunnen vangen. Onder weerstandscapaciteit verstaat het besluit begroting en verantwoording de middelen en mogelijkheden waarover de organisatie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Een risico kan worden gedefinieerd als de kans waarop een gebeurtenis zich kan voordoen en welke impact deze gebeurtenis heeft. Voor de bepaling van het weerstandsvermogen zijn alleen die risico's van belang waarvoor geen maatregelen zijn getroffen. Het weerstandsvermogen is voldoende indien het saldo van de weerstandscapaciteit minus de aanwezige risico's positief is.

Voor een goede beoordeling en inzicht in het weerstandsvermogen is het van belang dit vermogen af te zetten tegen de risico's. De omvang van een risico is afhankelijk van:

1. de kans dat het risico zich voordoet;
2. het financiële gevolg van het risico = de impact.

Weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit

Om de risico's financieel op te vangen horen wij te beschikken over een weerstandscapaciteit. Op deze wijze kunnen wij de gevolgen dekken uit deze buffer, zonder dat we de begroting en het beleid direct hoeven aan te passen.

Het BBV maakt onderscheid tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit, waarbij onder de incidentele weerstandscapaciteit wordt verstaan het vermogen om onverwachte incidentele tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van taken op het geldende niveau.

De middelen die dat vermogen bepalen zijn:

1. de algemene reserve en de reserves waaraan de raad een bestemming heeft gegeven die kan worden gewijzigd (bestemmingsreserves);
2. de in de begroting opgenomen ramingen voor onvoorziene uitgaven voor zover hier nog geen bestemming aan is gegeven;
3. de stille reserves, voor zover deze op korte termijn materieel te maken zijn (reserves waarvan de omvang en/of het bestaan niet uit de balans blijkt, voortkomend uit de onderwaardering van activa of overwaardering van schulden bij het volgen van normale waarderingsmethoden).

De structurele weerstandscapaciteit heeft betrekking op het vermogen om onverwachte tegenvallers structureel in de lopende begroting op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken. De middelen die dat vermogen bepalen zijn:

1. de resterende (onbenutte) belastingcapaciteit;
2. bezuinigingsmogelijkheden (voor zover nog niet meegenomen in de begroting en meerjarenramingen);
3. cumulatief geraamde onvoorziene uitgaven.

Reserves maken deel uit van de beschikbare weerstandscapaciteit. De algemene reserve is vrij aanwendbaar voor nieuw beleid (of het opvangen van tegenvallers in het jaarresultaat). Bestemmingsreserves zijn daarentegen reserves waar de raad een bepaalde bestemming aan heeft gegeven. Bij een bestemmingsreserve is weliswaar sprake van een vastgelegde toekomstige onttrekking, maar er bestaat op dat moment nog geen verplichting. De raad heeft dan ook alle mogelijkheid om de bestemming van deze reserves te wijzigen.

De totale beschikbare weerstandscapaciteit bestaat derhalve uit de opsomming van alle voornoemde elementen van de incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Omschrijving	Incidentele weerstandscapaciteit	Structurele weerstandscapaciteit
Onvoorzien	X	
Algemene Reserve	X	
Bestanddelen Bestemmingsreserve	X	
Stille reserves	X	
Onbenutte belastingcapaciteit		X
Vrije ruimte in de meerjarenraming (begrotingsruimte)		X
Kostenreductie (bezuinigingen)		X
Adequate beheersmaatregelen (opzet, bestaan en werking)		X

Weerstandscapaciteit gemeente Smallerland

Onvoorzien

De gemeente Smallerland heeft € 60.000 in de begroting opgenomen voor onvoorziene uitgaven die niet gespecificeerd zijn.

Algemene Reserve

De Algemene Reserve van de gemeente Smallerland bedraagt ultimo 2027 € 39,4 mln.

Risicobuffer

Onderdeel van de algemene reserve is de risicobuffer van € 2,5 mln. De risicobuffer fungeert als schokdemper ten opzichte van het deel dat vrij besteedbaar is. Deze buffer voorziet in direct beschikbaar geld en zorgt ervoor dat bij tegenvallers er altijd geld beschikbaar is. Als door tegenvallers de risicobuffer (de ondergrens) wordt aangesproken en onder de € 2,5 miljoen zakt, geldt dit als een signaal dat het financiële fundament wankelt en er herstelmaatregelen genomen moeten worden.

Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves behoren tot de weerstandscapaciteit zolang nog geen specifiek doel aanwezig is. Deze reserves zouden we relatief eenvoudig kunnen omzetten naar de algemene reserve. Op deze wijze kunnen we het weerstandsvermogen versterken. Binnen Smallerland houden we hier geen rekening mee bij het bepalen van de weerstandscapaciteit.

Stille reserves

Een belangrijke voorwaarde is dat het een en ander per direct verkoopbaar is. Daarom merken we de stille reserve in aandelen (financiële vaste activa) niet aan als weerstands-capaciteit. Daarnaast genereren deze bestanddelen structurele opbrengsten in de vorm van dividend. Op dit moment zijn de stille reserves niet bekend, en wij zetten die op nihil voor het bepalen van de omvang van de weerstandscapaciteit.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit kan de gemeenteraad aangespreken door daartoe (na een gedegen afweging) te besluiten.

Vrije ruimte in de meerjarenraming (begrotingsruimte)

Als de begroting en meerjarenraming sluiten met een positief saldo, is sprake van een begrotings-ruimte, die wij kunnen inzetten voor structurele financiële tegenvallers die zich hebben voorgedaan en eerst incidenteel zijn afgedekt. In het geval er sprake is van een incidenteel begrotingstekort kan er gebruik worden gemaakt van eventuele reserves.

Kostenreductie (bezuinigingen)

Om mogelijke structurele risico's op te kunnen vangen kan een oplossing gevonden worden in kostenreductie en/of bezuinigingen. Omdat dit afhankelijk is van nog te maken politieke keuzes kunnen we de omvang hiervan niet meenemen in het bepalen van de omvang van de weerstandscapaciteit.

Weerstandscapaciteit.

Op basis van bovenstaande is de weerstandscapaciteit als volgt

Bedragen * €1.000

Omschrijving	2027	2028	2029	2030
Stand algemene reserve 31-12 incl. begrotingsruimte/tekort	39.434	32.378	25.953	19.622
Onbenutte belastingcapaciteit OZB	pm	pm	pm	pm
Onvoorzien	60	60	60	60
Weerstandscapaciteit	39.494	32.438	26.013	19.682

Bij de berekening van de weerstandscapaciteit in het vermogen wordt uitgegaan van de verplichtingen die op dit moment op de reserve liggen. Uiteraard is het mogelijk deze verplichtingen te heroverwegen, waarbij de kanttekening geplaatst moet worden dat wanneer er sprake is van lopende projecten er mogelijk al verplichtingen zijn aangegaan. De incidentele begrotingsruimte wordt voorzichtigheidshalve niet in de berekening meegenomen in de stand van de algemene reserve voor het jaar hierop volgend. Op basis van de aangegane verplichtingen is de beschikbare weerstandscapaciteit eind 2030 € 19,7 miljoen.

Risico-inventarisatie

Risico inventarisatie gemeente Smallerland

In onderstaande tabel staat de risico-inschatting van de gemeente Smallerland.

Financieel risico	Omschrijving	Kans van optreden	Inschatting financiële gevolgen	Verwacht financieel gevolg
Algemene uitkering	Drie keer per jaar worden circulaire ontvangen, waarbij de hoogte van de algemene uitkering wordt vastgesteld. Van tevoren weet de gemeente niet of deze positief of negatief uitvalt. Aangezien dit de grootste inkomstenbron is voor de gemeente, dient er rekening mee gehouden te worden in de risicoparagraaf.	Hoge kans > 50% /1x per 2 jaar	€ 250 000- € 499 999	279.375
Garantstellingen	De gemeente staat garant voor verschillende geldleningen van externe partijen als HVC en woningcorporaties via het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Mochten die partijen niet kunnen voldoen aan hun betalingsverplichting, dan dient de gemeente dit te betalen.	Nihil < 1% / treedt (vrijwel) nooit op.	> € 1 500 000	37.500
Juridische procedures en schadeclaims	Het risico dat voortkomt uit lopende juridische procedures en schadeclaims. Dit ziet bijvoorbeeld toe op besluiten over ruimtelijke ontwikkeling, vergunningen of herinrichting die niet tijdelijk worden genomen door capaciteitsgebrek. Daarnaast doet de gemeente bestuursrechtelijke procedures zelf, tenzij sprake is van een bijzondere procedure. Eventuele meerkosten worden veroorzaakt wanneer we in privaatrechtelijke procedures worden gedagvaard. In het privaatrecht heb je verplichte procesvertegenwoordiging en moeten we dus een advocaat inschakelen. Het risico bestaat daarom dat de geraamde budgetten voor juridische zaken niet toereikend zijn. Tevens is er een specifieke zaak waarbij er een kans op een schadeclaim is in verband met het besluit tot overdracht van het (school)gebouw aan de Frisia van de gemeente aan het schoolbestuur. Annex daarmee is de huuropzegging van een gebouwdeel aan een kinderopvangorganisatie. Die overweegt een claim in te dienen.	10-20% kans/ 1x per 5-10 jaar	> € 1 500 000	1.125.000

Financieel risico	Omschrijving	Kans van optreden	Inschatting financiële gevolgen	Verwacht financieel gevolg
Personeel	Door onder meer de krapte op de arbeidsmarkt is het in een aantal gevallen lastig om gekwalificeerd personeel te vinden. Vacatures kunnen daarom niet altijd direct ingevuld worden. Daardoor wordt er soms ingehuurd. De kosten van inhuur zijn doorgaans hoger waardoor de personeelsbegroting niet toereikend is. Indien vacatures niet ingevuld kunnen worden loopt de gemeente het risico dat de vooraf gestelde doelen niet worden gerealiseerd.	20-50% kans/ 1x per 2-5 jaar	€ 500 000 – € 1 499 999	350.000
Risico's informatie(voorziening)	Denk hierbij aan de volgende risico's: het in verkeerde handen vallen van (persoons)gegevens, bijvoorbeeld door hacking of phishing; het onjuist verzenden van informatie naar onbevoegde ontvangers; en het onbevoegd verkrijgen van toegang tot systemen. Daarnaast bestaan er risico's als gevolg van geopolitieke dreigingen, afhankelijkheden van externe diensten en leveranciers, calamiteiten zoals brand of systeemuitval, en onjuist menselijk handelen. Deze risico's kunnen leiden tot datalekken, verstoring van bedrijfsprocessen, reputatieschade en juridische of financiële consequenties.	20-50% kans/ 1x per 2-5 jaar	€ 500 000 – € 1 499 999	350.000
Verbonden partijen en maatschappelijke instellingen	Het risico is aanwezig dat voortkomt uit financiële bijdragen aan verbonden partijen groter worden dan vooraf begroot of ingeschat.	Hoge kans > 50% /1x per 2 jaar	€ 250 000- € 499 999	279.375
Rentestijging	Het risico dat voortkomt uit een eventuele rentestijging, bovenop de percentages waar de gemeente zelf al rekening mee houdt.	20-50% kans/ 1x per 2-5 jaar	€ 250 000- € 499 999	131.250
Kostenstijgingen door boven trendmatige inflatie	Door aanhoudende prijsstijgingen (boven trendmatige inflatie) kunnen kosten hoger uitvallen dan begroot door bijvoorbeeld de actuele geopolitieke onrust. Dit brengt risico op budget- en kredietoverschrijdingen of uitstel van projecten met zich mee.	10-20% kans/ 1x per 5-10 jaar	> € 1 500 000	1.125.000
Vertraagde of niet gerealiseerde gemeentelijke opgaven, projecten en onderhoudswerkzaamheden	Er bestaat een risico dat de gemeente haar ambities en projecten onvoldoende of niet tijdig kan realiseren als gevolg van ontwikkelingen in de bouwsector en andere externe factoren. Door stijgende kosten, vergrijzing, krapte op de arbeidsmarkt en mogelijke beëindiging van	20-50% kans/ 1x per 2-5 jaar	€ 500 000 – € 1 499 999	350.000

Financieel risico	Omschrijving	Kans van optreden	Inschatting financiële gevolgen	Verwacht financieel gevolg
	bedrijfsactiviteiten of faillissementen van aannemers staat de uitvoeringscapaciteit in de sector onder druk. Daarnaast zorgen extra rijksopgaven en de energietransitie voor een toenemende vraag naar schaarse capaciteit, waardoor structurele capaciteitsproblemen bij aannemers ontstaan. Ook wijzigingen in wet- en regelgeving of vertragingen in vergunningverlening kunnen leiden tot vertraging of stilstand van projecten. Hierdoor bestaat het risico dat gemeentelijke ambities, investeringen en projecten later, tegen hogere kosten of niet volledig worden gerealiseerd.			
Netcongestie	Door de toenemende netcongestie neemt de beschikbaarheid van nieuwe of zwaardere elektriciteitsaansluitingen af. Voor lopende projecten zijn in voorgaande jaren tijdig afspraken gemaakt met de netbeheerder, waardoor de impact momenteel beperkt is. Voor toekomstige projecten wordt het echter steeds lastiger om tijdig voldoende transportcapaciteit te verkrijgen. Dit kan niet alleen leiden tot vertraging van projecten, hogere kosten en het uitstellen van beleidsdoelen waarvoor extra elektriciteitscapaciteit benodigd is, maar ook gevolgen hebben voor de continuïteit van de gemeentelijke bedrijfsvoering en de beschikbaarheid van infrastructuur en voorzieningen die afhankelijk zijn van elektriciteit.	20-50% kans/ 1x per 2-5 jaar	€ 250 000- € 499 999	131.250
Vervanging en onvoorzien onderhoud van kapitaalgoederen	Hoewel jaarlijks onderhoud wordt uitgevoerd, bestaat er een reële kans dat één of meerdere grote componenten eerder dan gepland vervangen moeten worden of acuut falen. Daarnaast kan er onverwachte schade of defecten optreden.	1-10% kans/ < 1x per 10 jaar	> € 1 500 000	412.500
Extreme weersomstandigheden en calamiteiten	Extreem weer zoals storm of hevige neerslag met wateroverlast, of andere calamiteiten (grote brand, ramp) kunnen plotseling grote schade toebrengen aan de openbare ruimte en gemeentelijke eigendommen. Hoewel dergelijke gebeurtenissen weinig voorkomen, moet de gemeente rekening houden met de financiële impact ervan en paraat staan om effectief te kunnen reageren.	1-10% kans/ < 1x per 10 jaar	> € 1 500 000	412.500

Financieel risico	Omschrijving	Kans van optreden	Inschatting financiële gevolgen	Verwacht financieel gevolg
Onvoldoende financiering voor klimaatadaptie en waterbeheer	Door toenemende regenval en hittegolven zijn investeringen nodig in waterberging, vergroening en hittebestendige openbare ruimte. Als hier onvoldoende financiering voor is, dan bestaat het risico dat de gemeente kwetsbaar is bij weersextremen.	20-50% kans/ 1x per 2-5 jaar	€ 250 000- € 499 999	131.250
Vliegveld Drachten	Het openhouden van het vliegveld Drachten brengt onzekerheden met zich mee over de exploitatiekosten en baten. Er is een risico dat de exploitatie niet kostendekkend is en de gemeente periodiek voor de keuze komt te staan om financiële steun te verlenen of maatregelen te nemen. Dit risico neemt toe als externe financiers of gebruikers wegvallen.	Hoge kans > 50% /1x per 2 jaar	€ 250 000- € 499 999	279.375
Overdracht Polderhoofdkanaal naar provincie	Het beheer van de Polderhoofdkanaal wordt mogelijk overgedragen aan de provincie. Het risico bestaat dat er nog kosten gemaakt moeten worden voordat het beheer overgedragen kan worden om het Polderhoofdkanaal in vereiste staat over te dragen en dat er een afkoopsom betaald moet worden.	Hoge kans > 50% /1x per 2 jaar	€ 500 000 – € 1 499 999	745.000
Bijstelling CO2-heffing	Het risico bestaat dat de CO2-heffing in toekomstige jaren toeneemt. Dit kent twee oorzaken. Ieder jaar analyseert Rijkswaterstaat de landelijke samenstelling van het huishoudelijk restafval om de relatieve omvang te bepalen van de brandbare fractie van fossiele oorsprong. Aan de hand van die verhouding worden de CO2-emissies van fossiele oorsprong bepaald die bij het verbranden van een ton restafval vrijkomen ("de emissiefactor"). Begin 2026 heeft Rijkswaterstaat bericht dat in Nederland de fossiele emissiefactor van het huishoudelijk restafval is toegenomen van 32,2 procent in 2024 naar 35 procent in 2025. Daarnaast is de referentieperiode vanaf 2025 door het Rijk herzien. De nieuwe referentieperiode betreft 2019-2023 (voorheen 2014-2018). De CO2-uitstoot is lager in de periode 2019-2023 waardoor de vrijstelling ook lager is en er sprake is van een hogere CO2-heffing.	Hoge kans > 50% /1x per 2 jaar	€ 100 000 – € 249 999	130.375

Financieel risico	Omschrijving	Kans van optreden	Inschatting financiële gevolgen	Verwacht financieel gevolg
Nieuwe systematiek keuren en vergoeden plastic, metaal en drankenkartons (PMD)	Er komt een aangepaste systematiek voor het keuren en vergoeden van plastic, metaal en drankenkartons (PMD). De vergoeding is hierbij sterker gekoppeld aan de kwaliteit van het ingezamelde PMD en de acceptatie-eisen zijn aangescherpt. Hierdoor bestaat het risico dat er een lagere vergoeding wordt ontvangen. Als het ingezamelde PMD volledig wordt afgekeurd, moet dit verwerkt worden als restafval. Dit brengt aanvullende kosten met zich mee.	20-50% kans/ 1x per 2-5 jaar	€ 250 000- € 499 999	131.250
Jeugd	De afgelopen vier jaar is er sprake van een toename van individuele maatwerkovereenkomsten met (niet-) gecontracteerde aanbieders. Een deel van de jeugdhulp kan niet geleverd worden binnen de bestaande inkoop, o.a. door complexiteit van de hulpvraag, wachtlijsten bij gecontracteerde zorgaanbieders of het ontbreken van een passende jeugdhulpaanbieder bij de hulpvraag. Op voorhand is het niet goed te voorspellen hoeveel maatwerkaanvragen in een jaar worden gedaan door de diverse verwijzers (Gecertificeerde Instellingen (GI's) of Carins). Doordat deze trajecten veelal duurder zijn door forse inzet is niet goed te voorspellen wat het effect hiervan is op de uitgaven en de begroting.	Hoge kans > 50% /1x per 2 jaar	€ 500 000 – € 1 499 999	745.000
WMO - Woningaanpassingen	Uit de analyse van Companen (volkshuisvestingsprogramma) blijkt dat het aantal ouderen (85+) flink zal stijgende komende jaren in Smallingerland, het betreft hier geen tijdelijke piek maar tussen 2040 en 2050 zal deze groep een stabiele omvang houden. Met name in Dorpen gaat het aantal ouderen toenemen. De analyse laat zien dat een aanzienlijk deel van deze mensen in woningen wonen welke niet geschikt of zelfs niet geschikt te maken zijn. Vanuit de woningbouw opgave wordt deels voor deze doelgroep gebouwd maar dit lijkt onvoldoende waardoor mensen aanpassingen aan woningen zullen moeten doen om in hun woning en omgeving te kunnen blijven wonen. Het bijdragen aan het leefbaar houden van de woonsituatie is een Wmo verantwoordelijkheid, op dit moment worden relatief weinig aanvragen	20-50% kans/ 1x per 2-5 jaar	€ 500 000 – € 1 499 999	350.000

Financieel risico	Omschrijving	Kans van optreden	Inschatting financiële gevolgen	Verwacht financieel gevolg
	gedaan maar dit zou bij meer algemene bekendheid kunnen wijzigen. Dit zou zorgen voor een flinke toename van de uitgaven voor woningaanpassingen			
Participatie - Caparis (SW)	Bij Caparis NV zijn minder mensen vanuit de doelgroepen werkzaam, hierdoor daalt de gemiddelde arbeidscapaciteit en is de gemiddelde Rijksbijdrage in de loonkosten en begeleiding lager. Dit heeft impact op de financiële positie als mede op de productiviteit. Uit de meest recente goedgekeurde begroting 2026 blijkt een liquiditeitsprobleem op korte termijn (2027/2028). Caparis NV moet nu de kosten in gelijke trend laten meebewegen met de inkomsten. Indien dit niet tijdig slaagt, levert dat een risico op voor de gemeente als aandeelhouder. Het risico bestaat dat de gemeente Smallingerland een kapitaalinjectie moet doen om de bedrijfsvoering van Caparis NV rondom het WSW-personeel en beschut werk in de lucht te houden.	20-50% kans/ 1x per 2-5 jaar	> € 1 500 000	2.625.000
Participatie - Re-integratie	De bijstandspopulatie is jarenlang stabiel en toont een licht dalende trend. Bijstandsgerechtigden hebben een steeds langere afstand tot de arbeidsmarkt. Er is steeds meer sprake van multiproblematiek op verschillende leefgebieden. Hierdoor is er intensievere en langdurige inzet van re-integratietrajecten vereist is. Dit heeft als risico dat het participatiebudget sneller uitgenut c.q. overschreden wordt.	Hoge kans > 50% /1x per 2 jaar	€ 250 000- € 499 999	279.375
Structurele formatie team opvang	Team naar Opvang wordt gefinancierd door tijdelijke middelen (SPUK-regeling) echter wordt het team ingevuld middels structurele inzet ingevuld. De gemeente Smallingerland heeft, in het kader van continuïteit en kwaliteit, besloten dit risico te accepteren zodat we geen afscheid hoeven te nemen van alle medewerkers na drie tijdelijke contracten.	10-20% kans/ 1x per 5-10 jaar	€ 500 000 – € 1 499 999	150.000
Gesubsidieerde instellingen	We subsidiëren een aantal grote, vitale, voorzieningen, zoals Sportbedrijf Drachten, schouwburg De Lawei, Museum Dr8888, de Bibliotheek en de M.O.S. Deze partijen zijn voor een significant deel van de	10-20% kans/ 1x per 5-10 jaar	€ 500 000 – € 1 499 999	150.000

Financieel risico	Omschrijving	Kans van optreden	Inschatting financiële gevolgen	Verwacht financieel gevolg
	exploitatiekosten afhankelijk van de gemeente. Wanneer deze partijen een tekort in de exploitatie oplopen en de gemeente moet inspringen, brengt dat een mogelijk risico mee voor de gemeentebegroting.			
Onderwijshuisvesting - duurzaamheid	Aanscherping van wet- en regelgeving op het gebied van duurzaamheid kan leiden tot hogere investeringskosten dan geraamd.	1-10% kans/ < 1x per 10 jaar	> € 1 500 000	412.500
Onderwijshuisvesting - netcongestie	Door de toenemende netcongestie is het risico voor onderwijshuisvestingsprojecten aanwezig dat benodigde aansluitingen niet tijdig of niet met het gewenste vermogen beschikbaar komen. Om projecten doorgang te laten vinden kan het nodig zijn om alternatieve oplossingen te treffen. Deze oplossingen zijn niet opgenomen in de investeringskosten.	20-50% kans/ 1x per 2-5 jaar	€ 500 000 – € 1 499 999	350.000
Fiscale risico's	Momenteel is de Belastingdienst bezig met een boekenonderzoek over de jaren 2022 en 2023 voor de omzetbelasting en over het jaar 2023 voor de loonbelasting. Zij kijken naar de jaren voordat we met de fiscale procesmatige verbetermaatregelen zijn gestart. Het financiële gevolg is momenteel moeilijk exact te kwantificeren, omdat we nog volop in het proces zitten, er is echter wel een kans dat dit financiële gevolgen met zich meebrengt. Het oordeel van de belastingdienst is nog onbekend.	Hoge kans > 50% /1x per 2 jaar	€ 500 000 – € 1 499 999	745.000
Compensabele BTW	Het geraamde investeringsniveau voor riolering wordt mogelijk niet volledig gerealiseerd. Hierdoor valt de compensabele btw die op grond van de belastingwetgeving aan de rioolheffing kan worden toegerekend lager uit dan begroot. Dit leidt tot een lager voordeel voor de algemene middelen en daarmee tot een nadeel ten opzichte van de begroting. De omvang van het effect is afhankelijk van de uiteindelijke realisatie van de investeringsplanning.	Hoge kans > 50% /1x per 2 jaar	€ 500 000 – € 1 499 999	745.000
Totaal				12.952.875

De totale risico inschatting van de gemeente Smallerland bedraagt € 13,0 mln.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is een indicator voor de mate waarin we binnen een duurzaam meerjarig sluitende begroting substantiële financiële tegenvallers kunnen opvangen. Dit zonder aantasting van het bestaande beleid. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de gekwantificeerde risico's. De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door het risicoprofiel van de gemeente als geheel, inclusief de getroffen beheersmaatregelen en het vrije vermogen om tegenvallers op te vangen. De relatie drukken we uit in een verhoudingsgetal, waarbij een ratio van het weerstandsvermogen van minimaal 1,0 vereist is.

*Bedragen * 1.000*

Weerstandscapaciteit en ratio	Bedrag
Weerstandscapaciteit	39.494
Risico's	12.953
Ratio (%)	3,05

De ratio van het weerstandsvermogen kan worden beoordeeld aan de hand van de volgende tabel:

Waardering	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 <> 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 <> 1,4	Voldoende
D	0,8 <> 1,0	Matig
E	0,6 <> 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Bovenstaand is de benodigde weerstandscapaciteit berekend. Dit is een inschatting van de huidige risico's en is uitsluitend bedoeld om het weerstandsvermogen mee te berekenen. Het is dus geen budget wat gebruikt kan worden om uitgaven welke gekoppeld zijn aan het risico mee te dekken.

De ratio voor de gemeente Smallingerland is 3,05. Dit is uitstekend. Hiermee kunnen we concluderen dat we voldoende capaciteit hebben om de risico's te dekken.

Financiële kengetallen

De onderstaande tabel laat de financiële kengetallen zien. De begroting 2027 laat voor 2027 een positief begrotingssaldo zien. Voor de jaren daarna is het exploitatiesaldo negatief.

In onderstaande tabel zijn signaalwaarden toegevoegd. Overschrijding van signaalwaarden is een indicator dat het verstandig is om bijstelling te overwegen.

Financiële kengetallen	Signaal- waarden	Realisatie 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028	Begroot 2029	Begroot 2030
Netto schuldquote	>130%	68%	110%	119%	143%	161%	176%
Idem, gecorrigeerd voor alle verstrekke leningen	>130%	68%	109%	118%	143%	161%	175%
Solvabiliteitsratio	<20%	28%	18%	16%	14%	12%	11%
Bouwgrondexploitaties	>35%	2%	4%	3%	3%	3%	4%
Structurele exploitatieruimte	<0%	5%	2%	1%	-2%	-2%	-2%
Belastingcapaciteit	>105%	95%	101%	111%	111%	111%	111%

Wat betekenen deze ontwikkelingen?

De financiële kengetallen laten zien dat de financiële positie van de gemeente de komende jaren onder druk komt te staan. Een van de belangrijkste oorzaken is de omvangrijke investeringsagenda, die grotendeels met leningen wordt gefinancierd. Ook de onzekerheid over toekomstige rijksuitkeringen draagt bij aan de financiële druk. Hierdoor stijgt de schuldquote van 119% in 2027 naar 176% in 2030 en daalt de solvabiliteit van 16% naar 11%.

Dit betekent niet dat de gemeente op korte termijn in financiële problemen komt. De investeringen zijn grotendeels het gevolg van eerder gemaakte bestuurlijke keuzes en dragen bij aan maatschappelijke doelen. Wel neemt de financiële wendbaarheid af. De schuldquote ligt vanaf 2028 boven de gebruikelijke signaalwaarde van 130%, waardoor de financiële afhankelijkheid van vreemd vermogen verder toeneemt. Tegelijkertijd daalt de solvabiliteit, wat betekent dat een steeds kleiner deel van de gemeentelijke bezittingen met eigen vermogen wordt gefinancierd. Hierdoor ontstaat minder ruimte om nieuwe ambities te realiseren of financiële tegenvallers op te vangen zonder aanvullende maatregelen. De begroting wordt gevoeliger voor rentestijgingen en/of financiële tegenvallers.

Om de financiële positie op langere termijn gezond te houden zijn keuzes nodig over het tempo van investeringen, de omvang van de schuldontwikkeling en de versterking van het eigen vermogen. Het komende jaar zullen we concrete stappen moeten zetten om de begroting voor 2028 en 2029 structureel sluitend te maken. Daarbij betrekken we nadrukkelijk de ontwikkeling van de schuldquote en de solvabiliteit, zodat financiële keuzes niet alleen bijdragen aan een sluitende begroting, maar ook aan een structureel gezonde financiële positie.

De financiële kengetallen vormen geen aanleiding voor acute zorgen, maar geven wel een duidelijk signaal af. Zonder bijsturing neemt de financiële weerbaarheid van de gemeente de komende jaren verder af. De keuzes die in de komende begrotingsjaren worden gemaakt zijn daarom bepalend voor de mate waarin de gemeente haar ambities kan blijven realiseren én tegelijkertijd financieel gezond blijft.

Toelichting op gebruikte begrippen:

Netto schuldquote: hoe lager, hoe beter

De hoogte van de schuld die een gemeente kan dragen hangt af van de hoogte van de inkomsten. Om een grove indicatie te krijgen van de verhouding tussen beide grootheden (schuld en inkomen) wordt de netto schuldquote berekend. Als de netto schuldquote tussen 100% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog. Als de netto schuldquote boven de signaalwaarde van 130% uit komt dan is het advies om actie te ondernemen.

Een (hoge) schuldpositie is overigens geen gevolg van onjuiste financiële keuzes maar vloeit voort uit een door de gemeente(raad) gewenst uitvoerings-, omgevings- en investeringsniveau in combinatie met het niet voor handen zijn van eigen financieringsmiddelen. Belangrijk is dat de rentelasten structureel in de begroting zijn gedekt. Met een stijgende rente is dat wel een risico voor de toekomst.

Bij de gecorrigeerde netto schuldquote vindt een correctie plaats op doorgeleende gelden. Deze worden dan niet meegenomen in het bepalen van de quote.

Solvabiliteitsratio: hoe hoger, hoe beter

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het geeft de verhouding tussen het eigen vermogen (het totaal van de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het jaarresultaat) en de totale balansomvang weer.

Bouwgrondexploitaties: hoe lager, hoe beter

De boekwaarde van de voorraden grond moet worden terugverdiend bij de verkoop. Kenmerkend voor grondexploitaties is dat de looptijd meerdere jaren is. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. Een grondexploitatie van 10% of hoger wordt beschouwd als kwetsbaar. Bij een negatief percentage is er sprake van hogere geprognosticeerde opbrengsten dan kosten. Het risico op de grondexploitaties lijkt daarmee verwaarloosbaar.

Structurele exploitatieruimte: hoe hoger, hoe beter

Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen.

Belastingcapaciteit: hoe lager, hoe beter

Dit cijfer geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Als dit percentage laag ligt, betekent het dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven.

Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

In de openbare ruimte bedoelen wij met kapitaalgoederen: de wegen, wandel- en fietspaden, groen, bomen, speelvoorzieningen, riolering, water, straatmeubilair, verlichting, bruggen, enz. Kortom alles wat we in de openbare ruimte zien.

'Duurzaam en verantwoord beheer'

De kwaliteit van de kapitaalgoederen is van directe invloed op onze inwoners. Een mooie, schone, groene en veilige openbare ruimte zorgt voor leefbaarheid, beleving, aanzien en uitstraling van onze gemeente.

Het in stand houden van de kapitaalgoederen verdelen wij onderin:

- **Onderhoud** (het op niveau houden voor dagelijks gebruik)
- **Beheer** (het op niveau houden zodat de te verwachten levensduur wordt gehaald)
- **Vervanging** (na einde levensduur)

Het in stand houden van kapitaalgoederen in de openbaar ruimte is een **wettelijke verplichting**, die is beschreven in het **BBV** (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten) en in de gemeentelijke **Financiële verordening**.

Deze bijlagen kunt u vinden op de website. Bestandsnaam:

- Kapitaalgoederen Smallingerland 2027-2030.pdf

Beleid en kaders

Beleid en kaders

De gemeenteraad heeft de kadernotitie 'Kapitaalgoederen Smallingerland 2027-2030' vastgesteld*. Waarbij het huidige kwaliteitsniveau volgens het "Beheer en ontwerp kader Openbare Ruimte", door de gemeenteraad is vastgesteld (april 2026) op Basis, Plus en Top.

Het beheer en ontwerp kader Openbare Ruimte is HET kader voor het ontwerpen en beheren van de openbare ruimte in Smallingerland.

- Het integreert opgaven en ambities vanuit verschillende domeinen zoals omgevingsvisie, klimaatadaptatie, duurzaamheid, mobiliteit, wonen, warmtetransitie en sociaal beleid;
- Het fungeert als een ambitiekaart voor de openbare ruimte, waar zit de plus en waar kan het wel wat minder;

- Het vormt het afwegingskader voor diverse opgaves in de openbare ruimte.;
- Het beschrijft het werkproces voor het creëren van een goede openbare ruimte.

**De notitie 'Kapitaalgoederen Smallingerland 2027-2030' ligt ter besluitvorming bij de raad op 3 November 2026.*

Overzicht Beheer- en beleidsplannen

Beheer-/beleidsplan	Kapitaalgoed	Vastgesteld door de raad	Actualisatie	Financiële vertaling in begroting	Achterstallig onderhoud
Notitie Beheer Kapitaalgoederen					
	Wegen	2026	2030	ja	nee
	Bewegwijzering, Verkeersregelinstallaties & Straatmeubilair				
	Stedelijke Watersysteem (duikers)	2026	2030	ja	nee
	Water	2026	2030	ja	nee
	Groen	2026	2030	ja	nee
	Gebouwen	2026	2030	ja	nee
	Civiel Kunstwerken	2026	2030	ja	nee
	Openbare Verlichting	2026	2030	ja	nee
	Elektrakasten en Watertappunten	2026	2030	ja	nee
	Buitsport accommodaties	2026	2030	ja	nee
	Sport- en speelvoorzieningen	2026	2030	ja	nee
Water en rioleringsprogramma	Riolering & Regenwaterafvoer	2026	2030	ja	nee
Beleidsplan Openbare Verlichting		2020	2030	ja	nee

Indeling onderhouds- en inrichting niveaus

TOP het Drachtster centrum en de rotondes met vaste planten.

PLUS wijk-winkelcentra en de zogenaamde toegangspoorten van Drachten

BASIS alle overige openbare ruimte (komt overeenkomt met het eerder niveau van "Sober en Doelmatig", 2022).

	Basis	Plus	Top
Uitstraling	Eenvoudig	Goed	Topklasse
Differentiatie	Standaard	Gevarieerder	Uniek
Beheer	Regulier	Vooraf regulier	Niet regulier is een optie
Prijs	normaal/ gemiddeld	Iets duurder	Duur

Een duurzame instandhouding is een wettelijk verplichting vanuit het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten).

Bij vaststelling van de nieuwe notitie "Kapitaalgoederen Smallingerland 2027-2030" wordt het onderhoud, beheer en vervanging volgens dit beleidskader en bijbehorende budgetten in uitgevoerd. In de investeringsagenda zijn de vervangingsbudgetten t.a.v. kapitaalgoederen geïndexeerd naar prijspeil 2030.

Assetmanagement

De gemeente ontwikkelt het beheer van de openbare ruimte verder volgens de principes van assetmanagement. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar de technische staat van een kapitaalgoed, maar ook naar prestaties, risico's, kosten, levensduur, duurzaamheid en maatschappelijke waarde.

Dit betekent dat vervanging niet automatisch plaatsvindt zodra een kapitaalgoed technisch het einde van de levensduur bereikt. Per locatie wordt beoordeeld welke oplossing, gelet op risico's, kosten, kwaliteit, duurzaamheid en maatschappelijke waarde, het meest passend is.

De kwaliteit van de kapitaalgoederen heeft direct invloed op de leefbaarheid, veiligheid en uitstraling van de gemeente. Het beheer wordt steeds meer ingericht volgens de principes van assetmanagement: niet automatisch vervangen wat technisch aan het einde van de levensduur is, maar per locatie bepalen wat vanuit risico's, kosten, kwaliteit, duurzaamheid en maatschappelijke waarde de beste oplossing is.

Financiële opgave

De beheeropgave neemt de komende jaren toe. Dit wordt onder andere veroorzaakt door de veroudering van het areaal, een toenemende vervangingsopgave, stijgende marktprijzen en hogere arbeids- en materiaalkosten. Daarnaast leidt de uitbreiding van het areaal door woningbouw en andere ontwikkelingen tot een structurele toename van de beheer- en onderhoudsopgave. Ook nieuwe wettelijke en beleidsmatige eisen kunnen leiden tot aanvullende maatregelen.

De beschikbare financiële middelen staan hierdoor onder druk. De benodigde middelen voor onderhoud en vervanging sluiten niet volledig aan op de beschikbare financiële ruimte. Dit vraagt om het stellen van prioriteiten en het maken van integrale keuzes. De gemeente zet daarom in op een integrale aanpak van onderhoud en vervanging. Waar mogelijk worden werkzaamheden aan bijvoorbeeld riolering, wegen, groen en klimaatadaptatie gecombineerd. Hierdoor kunnen werkzaamheden efficiënt worden uitgevoerd en kunnen verschillende gemeentelijke opgaven gezamenlijk worden aangepakt.

Ook duurzaamheid, klimaatadaptatie en biodiversiteit spelen een steeds grotere rol bij het beheer en de inrichting van de openbare ruimte. Bij vervanging wordt daarom niet vanzelfsprekend gekozen voor een één-op-één vervanging, maar wordt beoordeeld welke inrichting het beste aansluit bij de toekomstige opgaven. ‘

Belangrijkste aandachtspunten

De belangrijkste aandachtspunten voor de komende jaren zijn:

- De beheeropgave neemt toe. Een deel van de kapitaalgoederen veroudert en vraagt de komende jaren meer onderhoud en vervanging.
- De beschikbare middelen staan onder druk. De benodigde middelen voor onderhoud en vervanging sluiten niet volledig aan op de financiële ruimte.
- De kwaliteit van de openbare ruimte moet worden bewaakt. De gemeente werkt met de kwaliteitsniveaus Basis, Plus en Top.

- Assetmanagement wordt verder ontwikkeld. Hierdoor kunnen keuzes beter worden gebaseerd op risico's, prestaties, kosten en levensduur.
- Onderhoud en vervanging moeten meer integraal worden aangepakt. Bijvoorbeeld door werkzaamheden aan riolering, wegen, groen en klimaatadaptatie met elkaar te combineren.
- Gebiedsontwikkeling leidt tot extra beheeropgaven. Nieuwe woningen, wegen, groenvoorzieningen en andere openbare voorzieningen moeten na aanleg structureel worden onderhouden.
- Duurzaamheid, klimaatadaptatie en biodiversiteit krijgen steeds meer invloed op beheer en inrichting. Bij vervanging is daarom niet altijd één-op-één terugbouwen de beste oplossing.

Risico's

Het beheer van de kapitaalgoederen brengt risico's met zich mee. De financiële risico's zijn meegenomen in de bepaling van de weerstandscapaciteit.

Belangrijkste risico's

Risico	Mogelijk gevolg
Onvoldoende financiële middelen	Onderhoud of vervanging moet worden uitgesteld of geprioriteerd
Achterstallig onderhoud	Hogere kosten op langere termijn en risico op kapitaalvernietiging
Verouderde kapitaalgoederen	Grotere kans op storingen, schade en veiligheidsproblemen
Onduidelijk eigendom of beheer	Objecten kunnen buiten reguliere beheer- en onderhoudsprogramma's vallen
Stijgende marktprijzen en beperkte arbeidsmarkt	Hogere kosten en mogelijke vertraging van werkzaamheden
Nieuwe wet- en regelgeving	Extra maatregelen en financiële consequenties
Gebiedsuitbreiding	Structurele toename van de beheer- en onderhoudslasten
Verwachtingen van inwoners	Verschil tussen de vastgestelde kwaliteitsnorm en de ervaren kwaliteit
Nieuwe eisen voor speelvoorzieningen	Extra inspectie-, beheer- en vervangingsopgaven

De financiële risico's zijn meegenomen in de bepaling van de weerstandscapaciteit. Hier wordt in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing nader op ingegaan.

Financiering

Inleiding

In de paragraaf financiering wordt de financieringsfunctie van de gemeente Smallingerland uiteengezet voor de jaren 2027-2030.

Na de beschrijving van de relevante wettelijke kaders voor de uitvoering van de treasuryfunctie, gaat deze paragraaf in op de invulling van de financieringsfunctie van de gemeente Smallingerland voor de jaren 2027–2030. Op basis van kasstroomprognoses wordt de financieringsbehoefte bepaald, die wordt ingevuld door het aantrekken van (langlopende) leningen. Daarbij wordt ingegaan op de verwachte renteontwikkeling, het te verwachten renteresultaat en de ontwikkeling van het renteomslagpercentage.

Tot slot wordt aandacht besteed aan de beheersing van renterisico's, met een toelichting op de toepassing van de renterisiconorm en de kasgeldlimiet zoals opgenomen in de Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO).

Wettelijke kaders

Het wettelijk kader voor het treasurybeheer van decentrale overheden is gebaseerd op de Wet Financiering decentrale overheden (Wet FIDO). Deze wet stelt regels voor het financieringsbeleid van decentrale overheden, zoals provincies, gemeenten en waterschappen. Het doel van de wet is om een solide en verantwoord financieringsbeleid te bevorderen en grote fluctuaties in rentelasten te voorkomen, wat bijdraagt aan de financiële stabiliteit van deze overheden. Daarnaast fungeren de financiële verordening gemeente Smallingerland en het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) als richtlijnen.

In 2022 hebben we dit wettelijk kader vertaald naar een treasurystatuut. Dit statuut vormt de basis voor het treasurybeheer en voldoet aan de wettelijke uitgangspunten. Het zorgt ervoor dat ons financieringsbeleid solide en verantwoord is, en dat we voldoen aan de normen en richtlijnen die door wet- en regelgeving zijn gesteld.

Financieringsbehoefte en schuldpositie

Om de financieringsbehoefte te bepalen maakt de gemeente gebruik van een meerjarig kasstroomoverzicht. Dit overzicht geeft inzicht in de werkelijke geldstromen en vormt daarmee een belangrijk instrument binnen de treasuryfunctie. Op basis van de kasstromen kan worden vastgesteld of de gemeente aan haar betalingsverplichtingen kan voldoen. Daarnaast helpt het overzicht bij het bepalen van de omvang en het tijdstip waarop externe financiering nodig is.

Om een duidelijk beeld te schetsen, presenteren we hieronder een kasstroomoverzicht dat de ontwikkeling van de financieringsbehoefte van 2027 tot en met 2030 weergeeft. Dit kasstroomoverzicht volgens de indirecte methode bestaat uit:

Operationele kasstroom: de operationele kasstroom laat de inkomende en uitgaande geldstromen zien welke direct voortkomen uit de normale dagelijkse bedrijfsactiviteiten.

Investeringskasstroom: de investeringskasstroom betreft de geldstromen die voortvloeien uit investeringen en desinvesteringen (verkoop). Deze kasstroom is negatief als er meer geïnvesteerd dan gedesinvesteerd wordt.

Financieringskasstroom: omvat de geldstromen die voortkomen uit in financieringsactiviteiten, zoals het aangaan van leningen, het aflossen van leningen en het betalen van rente.

Toekomstig kasstroomoverzicht

Bedragen * €1.000.000

Omschrijving	2027	2028	2029	2030	Cumulatief
Kasstroom beschikbaar voor financiering					
Operationele kasstroom	22,4	21,5	24,2	21,4	89,3
Investeringskasstroom	-77,6	-66,9	-56,6	-54,2	-255,3
	-55,2	-45,4	-32,4	-32,9	-165,9
Financieringskasstroom					
Betaalde/ontvangen rente	-7,5	-10,0	-12,2	-14,2	-44,0
Nieuwe leningen	76,0	78,0	66,0	63,0	283,0
Aflossing langlopende leningen	-13,4	-25,8	-16,3	-18,4	-73,9
Kortlopende kasgeldleningen	0	0	0	0	0
	55,1	42,2	37,5	30,4	165,1
Netto kasstroom	-0,1	-3,3	5,0	-2,5	-0,8

Banksaldo

Bedragen * €1.000.000

Banksaldo	2027	2028	2029	2030
Banksaldo 1/1	-8,1	-8,3	-11,5	-6,5
Banksaldo 31/12	-8,3	-11,5	-6,5	-8,9

Uit het kasstroomoverzicht blijkt dat de uitgaande kasstromen voor operationele activiteiten en investeringen tot en met 2030 de beschikbare middelen met € 165,9 miljoen overstijgen. Daarnaast wordt in deze periode € 73,9 miljoen afgelost op bestaande leningen en wordt naar verwachting € 44,0 miljoen aan rente betaald. Om in deze financieringsbehoefte te voorzien, moet gedurende de periode tot en met 2030 in totaal voor € 283,0 miljoen aan nieuwe leningen worden aangetrokken.

Eind 2030 resteert naar verwachting een negatief banksaldo van € 8,9 miljoen. Dit betreft echter een momentopname. De gemeente beschikt bij de BNG over een kredietfaciliteit van € 16,0 miljoen, waardoor dit saldo binnen de beschikbare financieringsruimte blijft.

Ontwikkeling leningenportefeuille.

Onderstaande geeft inzicht het verloop van de langlopende schulden:

Ontwikkeling langlopende schulden

Bedragen * €1.000.000

Omschrijving	2027	2028	2029	2030
Langlopende schulden 1/1	261,0	323,6	375,8	425,5
Aflossingen	-13,4	-25,8	-16,3	-18,4
Nieuwe leningen	76,0	78,0	66,0	63,0
Langlopende schulden 31/12	323,6	375,8	425,5	470,1

Renteontwikkeling

Renteontwikkeling

De rentetarieven die wij betalen voor onze leningen wordt in belangrijke mate beïnvloed door het rentebeleid van de ECB en de ontwikkelingen op de financiële markten. De kapitaalmarktrente staat daarnaast onder invloed van aanhoudende inflatierisico's, oplopende overheidsschulden en begrotingstekorten in diverse Europese landen en geopolitieke spanningen die leiden tot onzekerheid op de energie- en grondstoffenmarkten. Hierdoor blijft het niveau van de langetermijnrente relatief hoog. Daarnaast heeft de ECB in haar meest recente rentebesluit de

beleidsrente opnieuw met 0,25 procentpunt verhoogd, wat onderstreept dat inflatierisico's nog altijd aandacht vragen.

Om aan te sluiten bij de actuele marktomstandigheden en een prudente inschatting te maken van de toekomstige financieringslasten is het rentepercentage voor nieuw aan te trekken langlopende geldleningen verhoogd van 3,25% naar 3,75%. Gezien de onzekerheid op de financiële markten en de risico's voor de inflatieontwikkeling kan niet worden uitgesloten dat de rente op de geld- en kapitaalmarkt de komende jaren verder stijgt.

Renteschema 2027-2030

Het onderstaand renteschema geeft inzicht in de ontwikkeling van de rentelasten van de externe leningen. Ook wordt weergegeven hoeveel rentelasten worden toegerekend aan de taakvelden. De toerekening aan de taakvelden vindt plaats op basis van de boekwaarde van de investeringen door middel van renteomslag. De rente wordt hiermee toegerekend aan de taakvelden die daadwerkelijk bijdragen aan de financieringsbehoefte.

Bedragen * €1.000

Omschrijving		2027	2028	2029	2030
1 Saldo rentelasten en rentebaten					
De externe rentelasten voor de korte en lange financiering	a	-8.288	-10.560	-12.845	-14.767
De externe rentebaten voor de korte en lange financiering	b	0	0	0	0
		-8.288	-10.560	-12.845	-14.767
2 Aan taakveld toe te rekenen externe rente					
De rente die aan de facilitaire grondexploitaties moet worden doorberekend	c1	0	0	0	0
De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	c2	0	0	0	0
De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	c3	0	0	0	0
		0	0	0	0
3 Totaal aan taakvelden toe te rekenen					
Rente over eigen vermogen	d1	0	0	0	0
Rente over voorzieningen	d2	0	0	0	0
		0	0	0	0
4 De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)					
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	e	8.436	9.871	11.046	11.998
		8.436	9.871	11.046	11.998
Saldo rentelasten en rente baten		148	-689	-1.799	-2.770

Ontwikkeling renteomslag

Omschrijving	2027	2028	2029	2030
Gehanteerde renteomslag	2,25%	2,25%	2,25%	2,25%
Werkelijke renteomslag	2,21%	2,41%	2,62%	2,77%
Vershil in %	0,04%	-0,16%	-0,37%	-0,52%
Bandbreedte (mag max 25% zijn).	1,79%	-6,52%	-14,00%	-18,76%

Begroting 2027

Voor de begroting 2027 wordt een rentepercentage van 2,25% gehanteerd voor de toerekening van rentelasten aan de taakvelden. De daadwerkelijk berekende rente bedraagt 2,21%. Doordat het gehanteerde percentage iets hoger ligt dan de werkelijke rente, ontstaat een beperkt positief renteresultaat. Hiermee zijn de werkelijke rentekosten volledig gedekt. Het verschil tussen het gehanteerde percentage en de werkelijke rente bedraagt 0,04 procentpunt. Relatief gezien is dit een afwijking van 1,79%, waarmee ruim wordt voldaan aan de in het BBV toegestane afwijking van maximaal 25%.

Meerjarenraming

Voor de toerekening van rente aan investeringen wordt in de meerjarenraming 2028-2030 hetzelfde rentepercentage gehanteerd als in de begroting 2027, namelijk 2,25%. Hierdoor wordt binnen de begroting en meerjarenraming op een consistente manier met rentekosten gerekend.

Uit de berekeningen blijkt dat het verschil tussen het gehanteerde rentepercentage en de werkelijke rente tot en met 2030 binnen de door het BBV toegestane marge blijft. Aanpassing van het rentepercentage is daarom op dit moment niet noodzakelijk. Wel neemt het verschil in de latere jaren toe. Bij toekomstige actualisaties wordt daarom beoordeeld of aanpassing van het rentepercentage wenselijk is om aan te blijven sluiten bij de werkelijke rentekosten.

Hiermee is zowel de rente die wordt toegerekend aan investeringen als de daadwerkelijk te betalen rente op leningen volledig verwerkt in de meerjarenraming.

Renterisico

Voor de beheersing van de renterisico's gelden twee concrete richtlijnen, namelijk de renterisiconorm en de kasgeldlimiet.

Renterisiconorm

In de Wet Financiering Decentrale Overheden staat vermeld dat gemeenten zich moeten houden aan de renterisiconorm. Het doel van de renterisiconorm is om ervoor te zorgen dat het renterisico bij herfinanciering beheerst wordt. De jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen mogen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Wij voldoen de komende jaren ruim aan deze norm.

Renterisiconorm

Bedragen * €1.000.000

Omschrijving	2027	2028	2029	2030
Renterisico	13,4	25,8	16,3	18,4
Renterisiconorm	59,2	57,9	56,9	57,0
Ruimte onder de norm	45,8	32,1	40,6	38,6

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is het maximale bedrag dat een gemeente mag financieren met kort geld. Deze limiet bedraagt voor alle gemeenten 8,5% van het begrotingstotaal. Tot dit bedrag kunnen we 'rood' staan bij de Bank Nederlandse Gemeenten of kortlopende kasgeldleningen aantrekken.

Komen we hierboven, dan kunnen we maximaal 3 aaneengesloten kwartalen het meerdere financieren door kasgeldleningen (looptijd < 1 jaar). Na deze periode moet de korte financiering worden omgezet in een financiering met een looptijd van meer dan een jaar.

Kasgeldlimiet

Bedragen * €1.000.000

Omschrijving	2027	2028	2029	2030
Kasgeldlimiet gemeente Smallingerland	25,2	24,6	24,2	24,2

Schatkistbankieren

Het kabinet verplicht de gemeenten hun kasoverschotten, boven een drempelbedrag, onder te brengen bij de rijksoverheid. Door consolidatie van de onderlinge schuldverhoudingen tussen de rijks- en decentrale overheden zou de EMU-schuld van de collectieve sector dalen. Gemeenten mogen hun overtollige financiën tot een bepaald bedrag buiten de schatkist van het Rijk aanhouden. In 2021 heeft het rijk de drempelbedragen aangepast om de administratieve lasten voor de decentrale overheden bij het schatkistbankieren te beperken. Voor gemeenten met een begrotingstotaal kleiner of gelijk aan € 500 miljoen is het drempelbedrag 2,0% van het begrotingstotaal, waarbij het drempelbedrag minimaal € 1 miljoen bedraagt. Voor onze gemeente is de drempel € 5,9 miljoen in 2027. Wij verwachten de komende jaren geen (structurele) kasoverschotten.

Bedrijfsvoering

Algemene toelichting

Hoe wij onze omgeving benaderen en hoe wij onze organisatie inrichten staat niet los van elkaar. In onze organisatie draait het om onze medewerkers. Zij 'maken' de organisatie. We versterken onze medewerkers en daarmee onze organisatie door in te zetten op eigenaarschap, waarmaken, samenwerken en werken vanuit de bedoeling.

DE BEDOELING

WAARMAKEN

SAMENWERKEN

EIGENAARSCHAP

De gemeentelijke organisatie zal zich dan ook blijvend moeten ontwikkelen zodat de bedrijfsvoering van de organisatie ondersteunend is in het waarmaken van de maatschappelijke doelen en ambities.

Dit doen wij door te werken aan de volgende doelen:

- Hoge kwaliteit van management en medewerkers
- Continu verbeteren en vernieuwen
- Prettige werkomgeving en goede ondersteuning
- Financiën en interne beheersing
- Veilig werken

Hoge kwaliteit van management en medewerkers

Wat willen we bereiken?

Hoge kwaliteit van management en medewerkers

- We weten voldoende medewerkers van een hoge kwaliteit aan ons te binden en te behouden.

- Onze leidinggevendenden zijn cultuurdragers van onze organisatievisie en sturen op resultaat, eigenaarschap, samenwerking, vertrouwen, deskundigheid en leren en verbeteren.
- Onze medewerkers kennen onze organisatievisie en zijn in goede samenwerking gericht op het behalen van resultaten in het belang van onze samenleving.
- Onze medewerkers zijn duurzaam inzetbaar en vitaal - we streven naar een lager verzuim dan gemeenten in onze grootteklasse.
- We hebben zicht op de deskundigheid en het potentieel van onze medewerkers.

Bovenstaande doelen zijn langetermijndoelen waar we blijvend aan werken. Hieronder lichten we toe wat we voor dit bedrijfsvoeringsdoel in 2027 nieuw of anders doen of extra aandacht geven.

Wat gaan we in 2027 doen

Traineeship

Wat gaan we daar voor doen

De samenwerkende Friese overheden zijn gezamenlijk een regionaal traineeprogramma gestart om jong talent aan te trekken, te ontwikkelen en te behouden voor de publieke sector in Fryslân. Voor de uitvoering van het programma is een formeel werkgever noodzakelijk. Omdat Werken in Friesland deze rol op dit moment nog niet kan vervullen, heeft gemeente Smallingerland zich bereid verklaard deze verantwoordelijkheid tijdelijk op zich te nemen. De kosten van het programma en de uitvoering hiervan worden door de overheden gezamenlijk betaald. De eigen bijdrage van Smallingerland aan het programma wordt gedekt binnen de reguliere begroting, de bijdrage van de overige overheden zorgen in onze begroting voor 2027 en 2028 respectievelijk voor € 851.000 en € 580.600 aan zowel extra kosten als opbrengsten en is daarmee budgetneutraal.

Wat gaat het dit jaar opleveren

De trainees zullen dit jaar starten en direct een bijdrage leveren aan de projecten waaraan ze zijn toegewezen.

Herijking directiestructuur

Wat gaan we daar voor doen

We herijken de topstructuur van de ambtelijke organisatie en nemen de uitbreiding van de concerndirectie structureel op in de begroting. De topstructuur wordt ingericht met één gemeentesecretaris/algemeen directeur, drie concerndirecteuren en een concerncontroller. Hiermee versterken we de sturing en managementcapaciteit die nodig zijn om de ambities uit het coalitieakkoord en onze visies (organisatievisie, samenlevingsvisie en omgevingsvisie) te realiseren, in te spelen op de toenemende complexiteit van maatschappelijke opgaven en de organisatie integraal en toekomstbestendig te ontwikkelen.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Met de versterkte topstructuur ontstaat meer capaciteit voor strategische sturing, integrale samenwerking en organisatiebrede besluitvorming. De verantwoordelijkheden binnen de ambtelijke top worden duidelijker belegd, waardoor de organisatie beter in staat is om complexe en ketenoverstijgende opgaven aan te sturen, de verbinding tussen beleid en uitvoering te versterken en het college en de organisatie effectief te ondersteunen.

Versterking strategisch HR Beleid

Wat gaan we daar voor doen

We maken de tijdelijke formatie voor een HR-beleidsadviseur structureel. Hiermee borgen we de benodigde capaciteit voor de ontwikkeling en uitvoering van strategisch HR-beleid, onder andere op het gebied van arbeidsomstandigheden (ARBO), functiewaardering (HR21), arbeidsvoorwaarden en goed werkgeverschap. Zo blijft de organisatie toegerust om structurele HR-opgaven als gevolg van arbeidsmarktkrapte, vergrijzing en veranderende wet- en regelgeving adequaat op te pakken.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Door de functie structureel in te vullen beschikt de organisatie over voldoende interne adviescapaciteit om tijdig en kwalitatief in te spelen op aanvullende en onverwachte organisatievraagstukken. Hierdoor kan sneller worden gereageerd op nieuwe ontwikkelingen en bestuurlijke verzoeken en blijft de organisatie wendbaar. Daarnaast wordt de afhankelijkheid van externe inhuur verminderd, waardoor kennis binnen de organisatie behouden blijft en de continuïteit van de dienstverlening wordt versterkt.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor dit bedrijfsvoeringsdoel.

Bedragen * €1.000

Titel voorstel	Lasten 2027	Lasten 2028	Lasten 2029	Lasten 2030
Structureel				
Structurele borging HR-beleid	123	123	123	123
Uitbreiding formatie directie*	359	359	359	359
Totaal	482	482	482	482

Structurele borging HR-beleid

De afgelopen twee jaar is tijdelijk een extra HR-beleidsadviseur ingezet voor de versterking van strategisch HR-beleid, o.a. op het gebied van ARBO, HR21, regelingen en goed werkgeverschap. Door arbeidsmarktkrapte, vergrijzing en veranderende wetgeving blijken veel HR-opgaven structureel. Daarom wordt voorgesteld deze tijdelijke formatie structureel te maken en op te nemen in de kadernota 2027.

Uitbreiding formatie directie*

Door groei van 450 fte in 2019 naar 573 fte en toegenomen complexiteit is de huidige directiestructuur onvoldoende robuust. Dit leidt tot knelpunten in sturing en strategische slagkracht. Uitbreiding met 1–2 fte is noodzakelijk en passend volgens benchmarks om continuïteit, kwaliteit en toekomstbestendigheid te waarborgen.

Continue verbetering en vernieuwing

Wat willen we bereiken?

We werken continu aan verbetering en vernieuwing van onze werkwijzen, processen en (stuur)informatie

- Procesmanagement is structureel verankerd in onze organisatie.
- Onze processen en werkwijzen zijn digitaal goed ondersteund en efficiënt ingericht.
- We hebben goede stuurinformatie die we gebruiken om te leren en verbeteren.

- We hebben goed zicht op nieuwe ontwikkelingen en zetten die gericht in voor verbetering en vernieuwing.
- We werken datagedreven in lijn met onze datastrategie.

Bovenstaande doelen zijn langetermijndoelen waar we blijvend aan werken. Hieronder lichten we toe wat we voor dit bedrijfsvoeringsdoel in 2027 nieuw of anders doen of extra aandacht geven.

Wat gaan we in 2027 doen

Uitvoeren volgende stap uit onze datastrategie

Wat gaan we daar voor doen

In 2027 ligt de focus op de realisatie van een toekomstbestendige gegevensinfrastructuur (dataplatform). Hiermee bouwen we voort op de voorbereidingen uit 2026 en versterken we het technisch fundament voor datagedreven werken.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Met de gegevensinfrastructuur wordt data betrouwbaarder, beter toegankelijk en efficiënter beschikbaar voor analyses, monitoring en rapportages. Hierdoor beschikken we over een stevigere basis voor datagedreven werken.

Verder verbeteren van IT-veiligheid en IT-dienstverlening

Wat gaan we daar voor doen

We gaan verder met Informatiebeveiliging beleidsstukken op te stellen. Waaronder het wachtwoord-, encryptie- en patchingbeleid.

We gaan een Pentest uitvoeren ten behoeve van beter inzicht in beveiliging risico's zodat hierop maatregelen getroffen kunnen worden.

Verder gaan we ICT beveiligingsmaatregelen nemen voor:

- voor het werken op afstand
- veiligere inlogmethode
- back-up
- Monitoring en Incidenten response (Siem/Soc)

En tot slot starten we campagnes om de bewustwording over cyberdreigingen binnen de organisatie te verhogen.

Beter faciliteren van digitaal samenwerken

Wat gaan we daar voor doen

Er is steeds meer behoefte in de organisatie om digitaal samen te werken, zowel met collega's als met externe relaties en partners. Bijvoorbeeld rondom projecten, beleidsvormende processen en inwonerparticipatie. Hiervoor voeren we een digitaal platform in gebruikmakend van Microsoft 365. In 2026 zijn daarvoor de meeste teams al overgezet. In 2027 zullen de laatste teams (Carins) worden overgezet.

Eenmalige aanbesteding informatiesysteem sociaaldomein

Wat gaan we daar voor doen

Omdat het huidige contract voor het informatiesysteem Sociaal Domein niet rechtmatig is, moet opnieuw worden aanbesteed. Met een toekomstbestendig systeem borgen we continuïteit in dienstverlening en versterken we strategische ambities zoals datagedreven werken, regionale samenwerking en landelijke ontwikkelingen.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Dit jaar starten we met de inventarisatie van onze wensen en eisen om tot een modern en toekomstbestendig systeem te komen. Vervolgens zullen we de aanbesteding gaan starten. Doel is om 2027 een nieuw contract te hebben afgesloten. Eind 2030 zullen dan alle processen in het sociaal domein overgezet zijn naar de nieuwe informatievoorziening.

Selectie en implementatie nieuwe belasting en BAG toepassing

Wat gaan we daar voor doen

De belasting en BAG applicaties zijn meer dan 10 jaar oud. De belastingen applicatie ondersteund het innen-, heffen-, kwijtschelding-, bezwaar/beroep- en WOZ-proces. Deze applicaties zijn verouderd en niet meer te updaten naar een moderne versie. Daarbij komt ook dat de overeenkomsten niet rechtmatig zijn. Om een rechtmatige overeenkomst en een moderne en toekomstbestendige applicatie te krijgen zal een Europese aanbesteding gestart worden, om vervolgens dit jaar te gaan de nieuwe oplossing te implementeren.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Dit jaar starten we met de implementatie van het nieuwe belasting systeem met als doel eind 2027 met de nieuwe applicatie te kunnen werken.

Aanschaf en implementatie e-depot

Wat gaan we daar voor doen

Sinds 2018 werkt de organisatie volledig digitaal. Hier komt veel digitale te bewaren informatie uit voort. Om deze informatie duurzaam permanent te bewaren is er een e-depotvoorziening nodig. Met de nieuwe archiefwet die ingaat op 2027 worden gemeenten verplicht om deze voorziening te realiseren.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Dit jaar starten we met de inventarisatie van onze wensen en eisen. Hierin maken we de beste keuzes voor de organisatie. Vervolgens zal de aanbesteding van start gaan.

Beheer en onderhoud e-depot.

Wat gaan we daar voor doen

Sinds 2018 werkt de organisatie volledig digitaal. Hier komt veel digitale te bewaren informatie uit voort. Om deze informatie duurzaam permanent te bewaren is er een e-depotvoorziening nodig. Met de nieuwe archiefwet die ingaat op 2027 worden gemeenten verplicht om deze voorziening te realiseren.

Wat gaat het dit jaar opleveren

In het verlengde van de aanschaf en implementatie zal er beheer moeten worden uitgevoerd op het e-depot.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor dit bedrijfsvoeringsdoel.

Bedragen * €1.000

Titel voorstel	Lasten 2027	Lasten 2028	Lasten 2029	Lasten 2030
Structureel				
Beheer en onderhoud E-depot	50	50	50	50
Toetsing en bewustwordingsprogramma Informatiebeveiliging	75	75	75	75
	125	125	125	125

Beheer en onderhoud E-depot

Sinds 2018 werkt de organisatie volledig digitaal. Hier komt veel digitale te bewaren informatie uit voort. Om deze informatie duurzaam permanent te bewaren is er een e-depotvoorziening nodig. Met de nieuwe archiefwet die ingaat op 2027 worden gemeenten verplicht om deze voorziening te realiseren.

Toetsing en bewustwordingsprogramma Informatiebeveiliging

Periodieke toetsing van de informatiebeveiliging. Het optimaliseren van Informatiebeveiliging d.m.v. Bewustwording en inwinnen van informatie en ontwikkelingen

Verbonden partijen

Naam	Bedrijfsactiviteit	Financieel belang
Data Fryslân	Coöperatie van publieke en private organisaties, platform voor stimuleren datagedreven beleid en daardoor effectieve dienstverlening voor inwoners van Friesland.	Jaarlijkste bijdrage

Prettige werkomgeving en goede ondersteuning

Wat willen we bereiken?

Onze medewerkers werken in een prettige werkomgeving en zijn goed ondersteund

- Onze werklocaties bevorderen eigentijds samenwerken en worden als prettig ervaren.
- Onze medewerkers voelen zich goed ondersteund in het uitvoeren van hun werk.

Bovenstaande doelen zijn langetermijndoelen waar we blijvend aan werken. Hieronder lichten we toe wat we voor dit bedrijfsvoeringsdoel in 2027 nieuw of anders doen of extra aandacht geven.

Wat gaan we in 2027 doen

Realiseren integrale verbouw gemeentehuis

Wat gaan we daar voor doen

Bij de verbouwing van het gemeentehuis worden een aantal fasen doorlopen. Na afronding van het technisch ontwerp zijn door middel van aanbestedingen een bouwbedrijf en een installateur geselecteerd. De daadwerkelijke verbouwing is gestart in oktober 2025 en loopt tot maart 2027. De verwachting is dat in het voorjaar van 2027 het verbouwde gemeentehuis weer in gebruik genomen kan worden.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Door een integrale verbouwing van het gemeentehuis kunnen we de verouderde installaties in het gemeentehuis verduurzamen. Hiermee voldoen deze aan huidige en toekomstige eisen en ambities. Daarnaast wordt er een werkomgeving gerealiseerd voor de gemeentelijke organisatie, waarbij de voorzieningen en inrichting voldoen aan de eisen van deze tijd.

Verzorgen tijdelijke huisvesting om verbouw gemeentehuis op te vangen**Wat gaan we daar voor doen**

Tijdens de verbouwing van het gemeentehuis zijn we tijdelijk verhuisd naar andere locaties: het oude zwembad De Welle, voormalig basisschool De Sjalom en schouwburg De Lawei. De oude De Welle is voor publiekszaken, De Sjalom wordt ingezet als werklocatie voor de medewerkers en in de Lawei worden de raadsvergaderingen gehouden. Deze tijdelijke locaties zullen tijdens de gehele bouwtijd worden ingezet. De verwachting is dat in het voorjaar van 2027 het verbouwde gemeentehuis weer in gebruik genomen kan worden.

Wat gaat het dit jaar opleveren

De verbouwing van het gemeentehuis geeft veel overlast voor de medewerkers en bezoekers van het gemeentehuis. Door inzet van tijdelijke locaties kunnen de activiteiten van de organisatie en de dienstverlening naar burgers zo goed mogelijk door gaan. Daarnaast hebben de bouwende partijen de ruimte om de bouwactiviteiten ongehinderd uit te voeren.

Nieuw contract warme en koude drankenvoorziening**Wat gaan we daar voor doen**

Het huidige contract voor warme en koude drankenvoorziening loopt van rechtswege af. Door het aflopen van het contract is een aanbesteding noodzaak, daarbij ontstaan automatisch nieuwe (prijs)afspraken. De wijziging van leaseautomaten is een gevolg van verbouw en de huidige hoogvolume-automaten (die ons eigendom zijn) hebben hun technische en economische levensduur bereikt en willen we nu ook gelijk meenemen in het nieuwe leasecontract.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Dit waarborgt de continuïteit van de drankenvoorziening voor medewerkers en bezoekers.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor dit bedrijfsvoeringsdoel.

Bedragen * €1.000

Titel voorstel	Lasten 2027	Lasten 2028	Lasten 2029	Lasten 2030
Structureel				
Nieuw contract warme en koude drankenvoorziening	50	50	50	50
Totaal	50	50	50	50

Nieuw contract warme en koude drankenvoorziening

Per januari 2027 is er sprake van een nieuw contract voor de warme en koude drankenvoorziening. Het benodigde extra budget is een combinatie van factoren, namelijk: nieuwe prijsafspraken bij het ingaan van het contract, de gestegen ingrediëntkosten, de gewijzigde behoefte aan leaseautomaten en het opnemen van de lease van hoogvolume-automaten voor catering in het contract.

Financiën en interne beheersing

Wat willen we bereiken?

Financieel stabiel Smallerland

Een financieel gezonde gemeente is belangrijk om het goede te kunnen doen voor onze samenleving. Die financiën staan echter onder druk: naar het huidige inzicht is er vanaf 2028 sprake van een aanzienlijk tekort op de begroting. Uit onderzoeken is gebleken dat gemeenten, en dus ook Smallerland, voor de taken in het sociaal domein niet de middelen ontvangen van het Rijk waar wij volgens de wet recht op hebben. Een volgende stap van het Rijk wordt verwacht in het voorjaar van 2027, onduidelijk is nog in welke mate en voor welke periode.

De komende jaren zetten we in op:

- voldoen aan de wettelijke kaders als het gaat om begrotingsevenwicht, waarbij we jaarlijks in aanvulling op die wettelijke kaders niet alleen het begrotingsjaar structureel sluitend maken, maar ook het jaar daarop;
- concrete stappen om de begroting voor 2028 en 2029 sluitend te maken. Daarbij vragen we aan het nieuwe college om voor de zomer 2027 een voorstel te doen voor een mix van maatregelen, gebruik te maken van het (geactualiseerd) materiaal hiervoor uit de afgelopen raadsperiode;
- een prioritering van maatregelen waarbij de meerjarenambities zoals de raad deze heeft vastgesteld en welke volgen uit dit coalitieakkoord leidend zijn. Overigens kan het zijn dat maatregelen niet nodig blijken als het Rijk voldoende middelen beschikbaar stelt. Mochten maatregelen toch nodig zijn, dan is het belangrijk dat financiële keuzes eerlijk, uitlegbaar en toekomstgericht zijn;
- terughoudendheid als het gaat om lastenstijging voor inwoners en organisaties, mede gelet op veranderingen in riool- en waterzorgheffing. Daarom kijken we nadrukkelijk eerst naar beperking van de eigen lasten om tot een sluitende begroting te komen. Pas als blijkt dat maatregelen nodig zijn met te veel impact op de samenleving, dan mag ook overwogen worden om de OZB te verhogen;
- versterking van grip op de kosten in het sociaal domein, die de afgelopen jaren sterk zijn opgelopen;
- financieel verantwoord investeren en nieuwe ontwikkelingen goed toetsen ten aanzien van haalbaarheid, betaalbaarheid en uitvoerbaarheid;
- een organisatie die blijvend scherp is als het gaat om kansen, maatschappelijke uitdagingen en om uitvoering van taken slimmer en anders te organiseren;
- het afschaffen van de hondenbelasting met ingang van 2027.

(c) betreft een actiepoint uit het coalitieakkoord 2026-2030

Wat gaan we doen in 2027

Verdere verbeteren sturing op interne beheersing

Wat gaan we daar voor doen

Nu het project rechtmatigheid is afgerond verschuift de focus van implementeren van verbetermaatregelen naar het structureel borgen van interne beheersing binnen de organisatie. Dit is het normaliseren van deze werkwijze binnen de reguliere interne planning en controlcyclus.

Wat gaat het dit jaar opleveren

- 1) Een periodiek geprioriteerd inzicht in (bedrijfsvoerings)vraagstukken
- 2) Sturing binnen directie en keten op de voortgang

Versterken interne beheersing rondom projectmatig werken

Wat gaan we daar voor doen

1. Risicomanagement rondom (grote) projecten verstevigen.
2. We gaan het in 2026 opgestelde beleids- en implementatieplan uitvoeren m.b.t. uren toerekenen.

Wat gaat het dit jaar opleveren

1. Er is meer grip op onzekerheden en hoe daarop te handelen.
2. Aan investeringsprojecten, welke voldoen aan de definitie, worden uren toegerekend.

Verder met het borgen van fiscale items

Wat gaan we daar voor doen

We gaan het Tax Control Framework (TCF) afronden. Door dit TCF worden fiscale risico's in kaart gebracht, gekwalificeerd en worden eventuele beheersmaatregelen genomen.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Een door alle drie de Ketens doorleeft Tax Control Framework (TCF).

Concrete stappen zetten om de begroting voor 2028 en 2029 sluitend maken (c)

Wat gaan we daar voor doen

We gaan vanuit het college voor de zomer van 2027 een voorstel doen voor een mix van maatregelen om de begroting voor 2028 en 2029 sluitend te maken. Hierbij gaan we gebruik maken van (geactualiseerd) materiaal uit de vorige raadsperiode.

We gaan vanuit het college maatregelen prioriteren aan de hand van de meerjarenambities zoals de raad deze heeft vastgesteld en welke volgen uit het coalitieakkoord. We zijn daarbij terughoudend in lastenstijgingen voor inwoners en organisaties en kijken eerst naar een beperking van de eigen lasten.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Een kadernota met voorstellen van het college waaruit de gemeenteraad kan kiezen om te komen tot een sluitende begroting voor 2028 en 2029.

Coalitieakkoord

- Voldoen aan de wettelijke kaders als het gaat om begrotingsevenwicht, waarbij we jaarlijks in aanvulling op die wettelijke kaders niet alleen het begrotingsjaar structureel sluitend maken, maar ook het jaar daarop.
- Concrete stappen om de begroting voor 2028 en 2029 sluitend te maken. Daarbij vragen we aan het nieuwe college om voor de zomer 2027 een voorstel te doen van een mix van maatregelen gebruik te maken van het (geactualiseerd) materieel hiervoor uit de afgelopen raadsperiode.
- Een prioritering van maatregelen waarbij de meerjarenambities zoals de raad deze heeft vastgesteld en welke volgen uit de coalitieakkoord leidend zijn. Overigens kan het zijn dat maatregel niet nodig blijken als het Rijk voldoende middelen beschikbaar stelt. Mochten maatregelen toch nodig zijn, dan is het belangrijk dat financiële keuzes eerlijk, uitlegbaar en toekomst gericht zijn.
- Terughoudendheid als het gaat om lastenstijging voor inwoners en organisaties, mede gelet op veranderingen in riool- en waterzorgheffing. Daarom kijken we nadrukkelijk eerst naar beperking

van de eigen lasten om tot een sluitende begroting te komen. Pas als blijkt dat maatregelen nodig zijn met te veel impact op de samenleving, dan mag ook overwogen worden om de OZB te verhogen;

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor dit bedrijfsvoeringsdoel.

Bedragen *€1.000

Titel voorstel	Lasten 2027	Lasten 2028	Lasten 2029	Lasten 2030
Incidenteel				
Eenmalige aanbesteding informatiesysteem sociaal domein	200	200	200	0
Reserve budget ombuigingen	100			
	300	200	200	0
Structureel				
Uitbreiding formatie coördinator basisregistratie ondergrond	33	33	33	33
	33	33	33	33
Totaal	333	233	233	33

Eenmalige aanbesteding informatiesysteem sociaal domein

Omdat het huidige contract voor het informatiesysteem Sociaal Domein niet rechtmatig is, moet opnieuw worden aanbesteed. Met een toekomstbestendig systeem borgen we continuïteit in dienstverlening en versterken we strategische ambities zoals datagedreven werken, regionale samenwerking en landelijke ontwikkelingen.

Uitbreiding formatie coördinator basisregistratie ondergrond

Aanvraag uitbreiding van het aantal uren t.b.v. BRO -coördinatorschap van 4 uren per week naar 16 uur per week. Dat is per maand van 16 uur naar 64 uren.

Reserve budget ombuigingen

Bovenstaande middelen heeft het college beschikbaar gesteld om het actiepunt "concrete stappen zetten om de begroting voor 2028 en 2029 sluitend maken" te realiseren. De € 100.000 personele inzet bestaat uit 1 fte externe inhuur voor de periode van ca 01-11-26 tot en met ca 01-05-27. De werkzaamheden betreffen het in kaart brengen, doorberekenen en het samenstellen van een ombuigingspakket- of pakketten.

Veilig werken

Wat willen we bereiken?

Onze mensen werken veilig en onze informatie is veilig

- Onze mensen werken veilig en we beperken arbeidsrisico's zo veel mogelijk.
- Onze informatie is veilig en zo goed mogelijk beschermd tegen externe risico's en datalekken.

Bovenstaande doelen zijn langetermijndoelen waar we blijvend aan werken. Hieronder lichten we toe wat we voor dit bedrijfsvoeringsdoel in 2027 nieuw of anders doen of extra aandacht geven.

Wat gaan we in 2027 doen

Aanbesteding en implementatie van een e-depot

Wat gaan we daar voor doen

Een e-depot is een voorziening voor het duurzaam bewaren, beheren en toegankelijk houden van digitale archiefinformatie. Het zorgt ervoor dat digitale documenten ook op de lange termijn betrouwbaar, authentiek en raadpleegbaar blijven.

Wat gaat het dit jaar opleveren

Met een e-depot wordt waardevolle digitale informatie veiliggesteld voor toekomstig gebruik. Daarnaast verbetert het de vindbaarheid en toegankelijkheid van informatie en wordt voldaan aan wettelijke eisen voor archiefbeheer.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor dit bedrijfsvoeringsdoel.

Bedragen * €1.000

Titel voorstel	Lasten 2027	Lasten 2028	Lasten 2029	Lasten 2030
Incidenteel				
Aanschaf en implementatie E-depot	100	0	0	0
Selectie en implementatie nieuwe belasting en BAG toepassing	250	0	0	0
Totaal	350	0	0	0

Aanschaf en implementatie E-depot

Sinds 2018 werkt de organisatie volledig digitaal. Hier komt veel digitale te bewaren informatie uit voort. Om deze informatie duurzaam permanent te bewaren is er een e-depotvoorziening nodig. Met de nieuwe archiefwet die ingaat op 2027 worden gemeenten verplicht om deze voorziening te realiseren.

Selectie en implementatie nieuwe belasting en BAG toepassing

De belasting en BAG applicaties zijn meer dan 10 jaar oud. Deze applicaties zijn verouderd en niet meer te updaten naar een moderne versie. Daarbij komt ook dat de overeenkomsten niet rechtmatig zijn. Om een rechtmatige overeenkomst en een moderne en toekomstbestendige applicatie te krijgen zal een Europese aanbesteding gestart worden.

Grondbeleid

Algemene toelichting

Deze paragraaf Grondbeleid gaat in op het te voeren grondbeleid en de te verwachten resultaten. De inhoud van deze paragraaf is in lijn met het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) en bevat:

1. De visie op het grond- en vastgoedbeleid;
2. De manier waarop het grond- en vastgoedbeleid wordt uitgevoerd;
3. Een prognose van de resultaten van de totale grondexploitaties;
4. Een onderbouwing van de geraamde winstneming;
5. Risico's in relatie tot het weerstandsvermogen.

Grondbeleid

Visie op grond- en vastgoedbeleid

De gemeente heeft haar ambities vastgesteld in de gemeentelijke omgevingsvisie. Onderdeel van de omgevingsvisie zijn de programma's die zich vertalen in ruimtelijke opgaven zoals o.a. wonen en economie. Ook het gemeentelijk grond- en vastgoedbeleid anticipeert op de omgevingsvisie. Dit vertaalt zich in deels een actieve rol, waarbij ook ruimte wordt gegeven aan particuliere initiatieven.

Grondbeleid

Grondbeleid is een van de instrumenten om ambities en beleid van de gemeente met betrekking tot ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving te bevorderen.

Bij de toepassing van het gemeentelijk grondbeleid worden de navolgende principes gehanteerd.

1. De wijze van inzet van het grondbeleidsinstrumentarium wordt per situatie bepaald. Op basis van vastgestelde afwegingscriteria wordt bepaald welke rol(len) en welk(e) instrument(en) de gemeente inzet.
2. De gemeente verworft gronden onder marktconforme condities waarbij de prijsstelling wordt gewaarborgd door een onafhankelijk uitgevoerde taxatie.
3. Gronduitgifte vindt marktconform plaats op basis van vastgestelde kaders uit het gemeentelijk grondprijnsbeleid. Alleen voor maatschappelijk vastgoed zoals buurthuizen, jongerencentra zonder horecavoorziening, schoolgebouwen, bibliotheken, zorgsteunpunten en wijkspportvoorzieningen en sociale huurwoningen is staatssteun toegestaan en worden niet marktconforme grondprijzen gehanteerd.
4. De inzet van de grondbeleidsinstrumenten vraagt op basis van de in het Besluit Begroting en Verslaglegging (BBV) geformuleerde regels actief sturing op risico's en cash-flow.

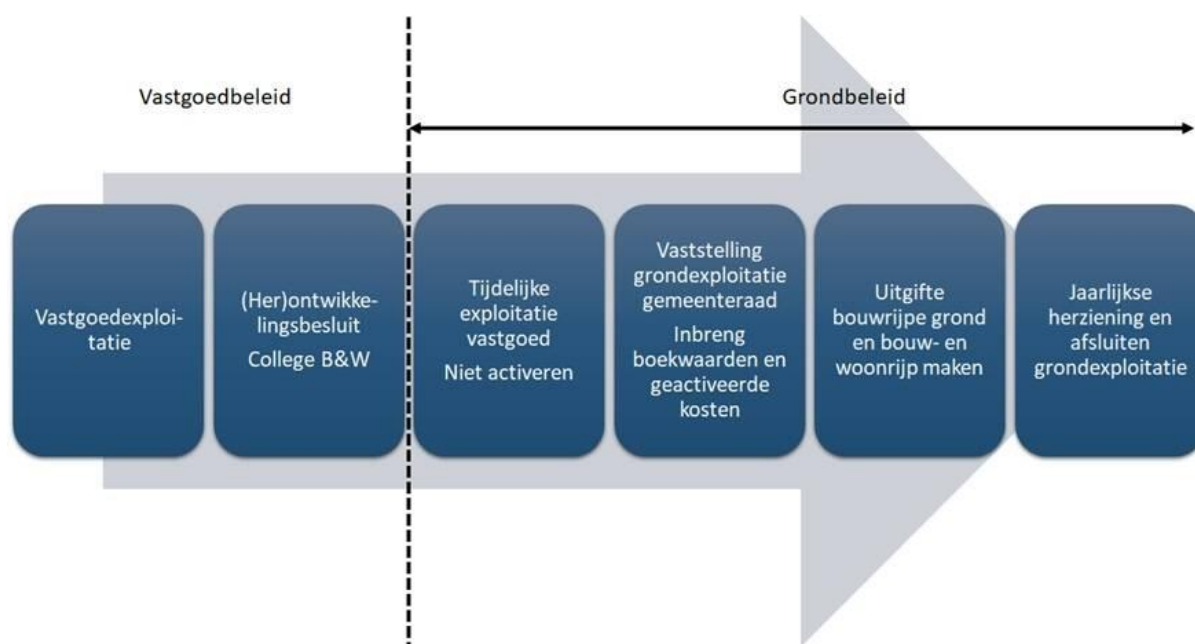
Vastgoedbeleid

Vastgoedbeleid is net als grondbeleid een instrument om bij te dragen aan de realisering van gemeentelijke ambities en doelen. Het vastgoedbeleid is gericht op het bieden van huisvesting aan functies die relevant worden geacht voor het functioneren van de samenleving of de eigen gemeentelijke organisatie.

Als uitgangspunt voor het in bezit hebben van gemeentelijk vastgoed wordt gehanteerd 'nee tenzij'.

De relaties tussen het gemeentelijk grond- en vastgoedbeleid ontstaan op het moment dat:

1. Gemeentelijk vastgoed zijn functie verliest en besloten wordt tot herontwikkeling van die locatie (sloop en realisatie nieuwe functie, zoals o.a. via de Ontwikkelstrategie gebeurt);
2. Bouwrijpe grond t.b.v. maatschappelijk vastgoed of gemeentelijke huisvesting wordt ontwikkeld.

Uitvoering

Onderhanden werken

Onderhanden werken zijn projecten (actieve grondexploitaties) waarbij de gemeente gronden verwerft, bouw- en woonrijp maakt en deze bouwgronden verkoopt aan particulieren of ontwikkelaars. Onderhanden werken zijn door de raad vastgesteld en al in uitvoering. In 2026 zijn er tot moment van schrijven vier locaties toegevoegd aan de mastergrondexploitatie Ontwikkelstrategie, namelijk De Welle, Wetterwille A, De Geeuw en De Brekken. De verwachting is dat er in 2026 nog vijf locaties hieraan toe worden gevoegd. De laatste locaties worden naar verwachting in 2027 toegevoegd aan Ontwikkelstrategie. Het is de verwachting dat de grondexploitatie Maartenswouden wordt herzien wanneer het nieuwe ruimtelijke plan ter besluitvorming ligt. Per eind 2026 worden naar verwachting de grondexploitaties Vrijburgh fase 1 en Drachtstervaart afgesloten, alle kosten in deze projecten zijn dan naar verwachting afgerond. De laatste kavel in Vrijburgh fase 1 wordt naar verwachting in 2027 verkocht.

Verkoopprognose bouwgrond

Onderstaande tabellen geeft de verkoopverwachting van bouwgrond voor woningbouw in aantallen en voor bedrijfsgrond in m². De aantallen betreffen de verkoopverwachting van de bouw kavels opgenomen in de gronden welke in exploitatie zijn. Deze aantallen zullen de komende jaren worden aangevuld met grondexploitaties welke in voorbereiding zijn.

Woningbouw

Project	Totaal uit te geven woningbouwgrond 2026 - 2030 (aantal woningen)	2026	2027	2028	2029	2030
Vrijburgh fase 1	1	0	1	0	0	0
Vrijburgh fase 2	95	24	41	9	9	12
Vrijburgh fase 3	150	23	49	32	46	0
Ontwikkelstrategie	632	22	278	230	33	69
Totaal	878	69	369	271	88	81

Bedrijventerrein

Project	Totaal uit te geven woningbouwgrond 2026 - 2030 (m2)	2026	2027	2028	2029	2030
Nijtap	43.096	0	8.196	34.900	0	0
Insteekhaven	53.432	30.746	22.686	0	0	0
Totaal	96.528	30.746	30.882	34.900	0	0

Particuliere ontwikkelingen

Particuliere ontwikkelingen zijn projecten waarbij de bouwgronden in het bezit zijn van een private partij en door die partij ook zelf worden ontwikkeld. De gemeente faciliteert de plannen van private partijen als daarvoor een bestemmingswijziging noodzakelijk is. De (apparaat)kosten worden verhaald op de ontwikkelende partij. De gemeente loopt bij deze projecten alleen risico bij vertraging, omdat in dat geval de plankosten oplopen.

Er zijn jaarlijks diverse van dit soort initiatieven met min of meer een kosten-baten neutraal verloop voor de gemeente.

Uitgangspunt van kostenverhaalslocaties is het budgetneutraal ontwikkelen van projecten. Dit houdt in dat alle kosten die de gemeente maakt worden verhaald op de initiatiefnemer. Bij nieuwe anterieure overeenkomsten worden afspraken gemaakt om voornoemde risico's bij vertraging financieel sluitend op te vangen.

Financiën en risico's

De grondexploitaties worden jaarlijks voor de jaarrekening geactualiseerd. Het resultaat van een grondexploitatie wordt bepaald door de gerealiseerde kosten en opbrengsten, verwachtingen van kosten en verkoop en parameters (rente en kosten- en opbrengstijging). Deze kunnen wijzigen waardoor periodieke actualisatie nodig is.

Netto Contante Waarde, disconteringsvoet en rente

De eindwaarde van een grondexploitatie is het geheel van alle geboekte en geprognoseerde kosten en opbrengsten, inclusief rentetoerekening en effecten van indexering in de toekomst (de kosten- en de opbrengstenstijging). Die eindwaarde wordt teruggerekend door middel van de disconteringsvoet, een percentage dat jaarlijks 'terug' verrekend wordt om de waarde van het complex op de peildatum (1-1-2026) te bepalen. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft voor dat de te hanteren disconteringsvoet 2% moet zijn. De teruggerekende eindwaarde wordt de Netto Contante Waarde (NCW) genoemd. Met deze NCW kunnen resultaten van projecten met verschillende eindjaren worden vergeleken en opgeteld. Voor exploitaties met een tekort wordt op basis van de NCW een voorziening wordt getroffen. Deze voorziening groeit per jaar naar de eindwaarde, zodat bij afsluiting van het complex de voorziening het uiteindelijke tekort dekt.

Bouwgrond in exploitatie

Verwachte projectresultaten

In onderstaande tabel is per grondexploitatie de resultaatverwachting per 1-1-2026, de verwachte boekwaarde en verwachte winstneming per eind 2026 weergegeven. Hierbij is er rekening gehouden met de grondexploitatie-locaties welke verwacht worden om nog te worden vastgesteld.

De tussentijdse winstneming wordt als last in de grondexploitaties verwerkt. Voor de genomen tussentijdse winst is dit gedaan tot en met 2025, de prognose van de winstneming per eind 2026 is nog niet in de resultaatverwachting verwerkt. De weergegeven resultaatverwachting per 1-1-2026 betreft een update per september 2026 van de resultaatverwachting per 1-1-2026 zoals deze is

opgenomen in de vastgestelde grondexploitaties per 1-1-2026. Hiermee is ook de prognose van de winstneming per eind 2026 gemaakt. De boekwaarde staat voor het saldo van de gerealiseerde kosten en opbrengsten op dat moment. Een negatieve boekwaarde betekent daarmee dat er meer opbrengsten dan kosten zijn gerealiseerd.

GREX

Bedragen * €1.000

Project	Netto contante waarde 1-1-2026	Verwachte boekwaarde 31-12-2026 (excl. winstneming)	Verwachte winstneming JR 2026	Verwachte boekwaarde 1-1-2027 (incl. winstneming)
Bedrijventerrein	3.348	-2.133	1.033	-1.100
Insteekhaven	997	-1.833	465	-1.368
Nijtap	2.351	-300	568	268
Woningbouw	8.336	-1.349	1.797	448
Drachtstervaart	63	-64	64	0
Vrijburgh fase 1	31	-31	-95	-126
Vrijburgh fase 2	4.237	-2.046	1.236	-810
Vrijburgh fase 3	232	2.530	10	2.540
Ontwikkelstrategie	4.401	-1.110	582	-528
Maartenswoude	-628	-628	0	-628
Totaal	11.684	-3.482	2.830	-652

Winstneming/voorziening

De tussentijdse winstneming wordt volgens de percentage of completion (POC) methode bepaald door de voortgang van het project. Daarbij speelt zowel de voortgang van de investeringen (kosten) een rol alsook de voortgang van de opbrengsten (grondverkoop). Winsten kunnen pas worden genomen als ze daadwerkelijk gerealiseerd zijn. Voor de meeste grondexploitaties geldt dat er sprake is van een gerealiseerde winst. In de Ontwikkelstrategie was nog geen winst genomen omdat er nog een reeks verliesgevendende locaties aan toe zijn gevoegd zijn en nog zullen worden. Vanwege de verplichting tot de tussentijdse winstneming wordt er voor Ontwikkelstrategie per eind 2025 wel winstneming verwacht, hierin zal rekening worden gehouden met de risico's (conform optie in POC winstnemings-berekening).

Onderstaande tabel laat het verloop van de totale winstnemingen inclusief verrekening vennootschapsbelasting van de afgelopen vier jaar zien, met daarbij de huidige verwachting van de totale winstneming inclusief verrekening vennootschapsbelasting bij jaarrekening 2025.

Bedragen * €1.000

Winstneming uit onderhanden complexen, incl. vennootschapsbelasting	Bedrag
Jaarrekening 2022	1.304
Jaarrekening 2023	800
Jaarrekening 2024	1.494
Jaarrekening 2025	1.295
Prognose Jaarrekening 2026	2.113

Verliesvoorziening

Voor grondexploitaties met een negatief planresultaat treffen we, conform de BBV regels, een

voorziening: de voorziening verwachte tekorten grondexploitaties. De grondexploitaties Vrijburgh fase 3 en Maartenswouden worden gedekt met een verliesvoorziening.

Materiële vaste activa (MVA)

De hoeveelheid gronden binnen de MVA is circa 198 hectare. De hoeveelheid grond met een stellig voornemen (Ontwikkelstrategie) bedraagt circa 2 hectare en heeft een totale boekwaarde van € 0,28 mln. Het overige strategisch grondbezit heeft een totale oppervlakte van circa 195 hectare en een totale boekwaarde van € 8,9 miljoen.

Risico's

Risico's

Ontwikkeling van de boekwaarden

De eerdergenoemde aanpassingen bij de actualisatie van de grondexploitaties hebben gevolgen voor de ontwikkeling van de boekwaarden van de gronden in exploitatie. In vergelijking met het Beleidsplan zijn de verkoopprijzen van de bouwgrond gewijzigd, zijn de verkoopprognoses bijgesteld en zijn er vier projectlocaties in exploitatie genomen.

Risico's en dekking

De voorraad grond en de warme gronden in de MVA worden als één geheel beschouwd en gewaardeerd tegen de boekwaarde of, als die lager is, de marktwaarde. Als marktwaarde hanteren we de agrarische waarde. De agrarische waarde van de grond loopt uiteen. Voor onze regio is de agrarische waarde rond de €63.000 per ha. Met de referentie van € 6,30 per m² hebben we een behoedzaam gemiddelde genomen. Deze is ten opzichte van de jaarrekening 2025 en het Beleidsplan gelijk gebleven. De gemeentelijke gronden hebben daarmee een totale agrarische (markt)waarde van € 12,57 miljoen. De balanswaarde van de gronden is lager. Er is dus geen sprake van risico op de voorraad grond.

Wanneer de agrarische waarde niet te veel zakt kan een eventuele toekomstige boekwaardestijging, bijvoorbeeld door aankoop van grond, worden opgevangen zonder dat er sprake is van risico.

Voor grond welke in exploitatie is genomen (BIE), hanteert Smallingerland bij het bepalen van de risico's de beleidsregel dat het risico gelijk is aan de hoogste boekwaarde in de planperiode van vier jaar, zoals die ook gehanteerd wordt bij de perspectiefnota en het beleidsplan. De boekwaarde van de gronden in exploitatie loopt naar verwachting op tot maximaal € -10,93 miljoen (per saldo meer baten dan lasten) in de planperiode t/m 2030. Over het geheel grondbedrijf gezien is er zodoende geen boekwaardesaldo waarvoor een risicobedrag aanhouden zou moeten worden.

Ontwikkelingen

Ontwikkeling Reserve grondbedrijf

Bij de vaststelling van het grond- en vastgoedbeleid is besloten een reserve grondbedrijf te openen. De reserve is bedoeld om tekorten van lopende en nieuwe grondexploitaties aan te vullen en risico's te dekken. Ook kan de reserve worden gebruikt bij strategische investeringsbeslissingen aangaande gebiedsontwikkelingen. Met de winstneming over de grondexploitaties van 2026 kan de reserve worden aangevuld.

Onderstaand de verwachte mutaties in de reserve met daarbij de verwachte stand per 31-12-2026 van de reserve grondbedrijf.

Bedragen * €1.000

Omschrijving	Bedrag
Stand reserve per 01-01-2026	3.968
Bij: prognose winstneming 2026	2.830
Af: prognose vpb 2026	-717
Stand reserve per 31-12-2026	6.081

Verbonden partijen

In deze paragraaf wordt informatie gegeven over de partijen waar de gemeente bestuurlijke en financiële banden mee onderhoudt. Instellingen waarmee alleen een subsidierelatie is aangegaan vallen buiten de definitie van ‘verbonden partij’. Die bespreken we hier dus niet.

Een ‘verbonden partij’ is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft. Van een ‘bestuurlijk belang’ is sprake wanneer de gemeente zeggenschap heeft door een vertegenwoordiging in het bestuur of door stemrecht. Het ‘financiële belang’ gaat over het bedrag dat de gemeente aan de verbonden partij ter beschikking heeft gesteld en dat zij kwijt is in geval van een faillissement van de verbonden partij, respectievelijk het bedrag waarvoor de gemeente aansprakelijk kan worden gesteld als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

De reden dat de gemeente uitvoerende taken of beleidstaken ondergebracht heeft bij een verbonden partij is om de kwetsbaarheid te verkleinen, de kwaliteit te verhogen en om kosten te besparen. In een aantal gevallen is deelname aan een verbonden partij wettelijk verplicht. Bij de programma's staat per verbonden partij benoemd hoe deze organisatie een bijdrage levert aan het behalen van de beleidsdoelen.

Visie en beleidsvoornemens

Onze gemeente heeft geen Kadernota over verbonden partijen. Wij voeren een terughoudend beleid op dit gebied. Bij eventuele nieuwe verbonden partijen worden afhankelijk van de situatie per keer de voor- en nadelen in kaart gebracht. Die leggen we dan aan de raad voor.

Lijst verbonden partijen

Hieronder staan alle verbonden partijen, gegroepeerd naar rechtsvorm. Afhankelijk van de bepalingen in de (oprichtings)documenten, kan de raad een zienswijze geven over de begroting en/of jaarrekening van die verbonden partij.

Gemeenschappelijke regelingen	Programma	Begroting	Rekening
Veiligheidsregio Fryslân	Dienstverlening	Zienswijze	Zienswijze
Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing	Fysiek domein	Zienswijze	Zienswijze
Bedrijvenpark Drachten Azeven	Fysiek domein	Zienswijze	Zienswijze
Recreatieschap Marrekrite	Fysiek domein	Zienswijze	Zienswijze
Sociale werkvoorziening Fryslân	Sociaal domein	Zienswijze	Zienswijze
Hûs en Hiem	Dienstverlening	Zienswijze	Zienswijze

Vennootschappen en coöperaties	Programma	Begroting	Rekening
Bank Nederlandse gemeenten (BNG)	Dienstverlening	-	-
Huisvuilcentrale HVC	Fysiek domein	-	-
Afvalsturing Friesland (OMRIN)	Fysiek domein	-	-

Vennootschappen en coöperaties	Programma	Begroting	Rekening
Caparis N.V.	Sociaal domein	-	-
Carins B.V.	Sociaal domein	Zienswijze	Ter info

Stichtingen en verenigingen	Programma	Begroting	Rekening
Data Fryslân	Dienstverlening	-	-
Vereniging Friese Gemeenten (VFG)	Dienstverlening	-	-
Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)	Dienstverlening	-	-

Overig	Programma	Begroting	Rekening
Sociaal domein Fryslân	Sociaal domein	-	-

In deze begroting is in een tabel meer informatie per verbonden partij opgenomen. Zo wordt bijvoorbeeld het 'eigen vermogen' en 'vreemd vermogen' weergegeven en er staat wat de begrote bijdrage van gemeente Smallingerland is aan die organisatie.

Gemeenschappelijke regelingen

Veiligheidsregio Fryslân

Algemene toelichting

Veiligheidsregio Fryslân (VRF) is een van de 25 veiligheidsregio's in Nederland. De Veiligheidsregio's zijn in het leven geroepen om de burgers beter te beschermen tegen de risico's van een ramp of crisis, in de breedste zin van het woord. Voor 2012 was rampen-en crisisbeheersing een aparte taak van iedere gemeente in Nederland afzonderlijk. Door die taak onder regionale bestuurlijke regie te plaatsen is de slagkracht en efficiency vergroot. Het regionaal organiseren van de rampen- en crisisbeheersing komt het multidisciplinair werken en de professionaliteit ten goede. De VRF werkt in opdracht van de Friese gemeenten. De burgemeesters vormen het algemeen bestuur. Het budget komt voor een gedeelte van de Friese gemeenten en voor een deel van het Ministerie van Veiligheid en Justitie. De gemeenteraden van de Friese gemeenten beslissen over de financiële bijdragen aan de VRF. Onderdelen van de VRF is de afdeling crisisbeheersing. Deze draagt zorg voor een multidisciplinaire samenwerking bij ramp of crisis. Verder zijn ook de GGD en de brandweer bestuurlijk ondergebracht bij de VRF.

Bestuurlijk belang

Vertegenwoordiging in het bestuur.

Elke gemeente heeft één stem (stemverhouding 1:24) in het algemeen bestuur.

Lid bestuurscommissie Gezondheid: Wethouder dhr. P. Van der Zwan

Lid bestuurscommissie Veiligheid: Burgemeester dhr. F. Veenstra

Financieel belang

Jaarlijkse bijdrage

Financiële gegevens

Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Verwacht resultaat 2027	Verwachte bijdrage 2027
10.689	10.706	94.780	105.753	0	7.596

Bedragen * 1.000

Potentiële risico's

Verhoging bijdrage, echter heeft de VRF voldoende eigen vermogen om incidentele tegenvallers op te vangen.

Organisatie activiteiten

Regionaal organiseren van brandweezorg, crisisbeheersing en rampenbestrijding.

Recreatieschap Marrekrite

Algemene toelichting

'De Marrekrite' bestaat sinds 1957 en is een samenwerkingsorgaan (GR) van de provincie Fryslân en bijna alle Fryske 'vaste wal' gemeenten. Marrekrite heeft als doel de recreatief-toeristische basisinfrastructuur in Fryslân zo goed mogelijk te laten functioneren, nadrukkelijk rekening houdend met de belangen van natuur en landschap. Zij richt zich met haar diensten zowel op de eigen inwoners (recreanten) als op bezoekende toeristen van buiten de provincie.

Sinds de oprichting is het realiseren en onderhouden van aanlegvoorzieningen in het buitengebied de hoofdactiviteit. In 2012 is die taakstelling verbreed met activiteiten op 'land', waaronder het beheer en onderhoud van de provinciale fiets- en wandelknooppuntnetwerken. Deze en andere taken worden uitgevoerd door een compact team van 11 medewerkers, die deels op kantoor werken en die deels de buitendienst bemannen (9,7 fte). Daarnaast kan De Marrekrite vanouds teruggaan op een flink aantal trouwe vrijwilligers.

Volgens onafhankelijke kwaliteitsmetingen behoort Fryslân met de door De Marrekrite beheerde recreatieve basisinfrastructuur al vele jaren tot de top in Nederland. Om haar taken naar behoren uit te kunnen voeren, werkt De Marrekrite nauw samen met tal van organisaties zoals provinciale en gemeentelijke diensten, waterschappen, natuurorganisaties en ondernemers. In het bestuur worden bestuurders afgevaardigd die de portefeuille 'Recreatie en toerisme' (R&T) in hun pakket hebben. De R&T-gedeputeerde van de provincie Fryslân is voorzitter van zowel het dagelijks bestuur (DB), als het algemeen bestuur (AB). In het DB hebben, naast deze gedeputeerde, 5 wethouders zitting vanuit de deelnemende gemeenten. In het AB zijn alle deelnemers vertegenwoordigd. Dat zijn er 14. Collectiviteit is het uitgangspunt. Alle deelnemers hebben één stem, ongeacht hun grootte of bijdrage. Het DB vergadert viermaal per jaar, het AB twee keer.

Bestuurlijk belang

Vertegenwoordiging in het bestuur.

Bestuur bestaat uit de provincie Fryslân en 13 deelnemende gemeenten.

Bestuursleden vanuit Smallerland:

Wethouder mevr. Zahraa Al-Daraaj

Financieel belang

Jaarlijkse bijdrage

Financiële gegevens

Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Verwacht resultaat 2027	Verwachte bijdrage 2027
3.666	3.639	10.500	10.117	-21	98

Bedragen * € 1.000

Potentiële risico's

De omvang in deze deelname is beperkt. Het beschikbare eigen vermogen is groot, waardoor het risico voor de gemeente Smallingerland verwaarloosbaar is.

Organisatie activiteiten

Recreatieschap Marrekrite zorgt voor de aanleg, het beheer en het onderhoud van gratis openbare aanlegplaatsen en recreatieve route-netwerken op het water en op het land in Fryslân.

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)

Algemene toelichting

Gemeenten en provincies zijn verplicht een deel van de uitvoeringstaken op het gebied van milieu onder te brengen bij een regionale uitvoeringsdienst. In de provincie Fryslân is hiervoor de Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) ingericht.

Na de invoering van de Omgevingswet hebben zich in de afgelopen jaren verschuivingen voorgedaan in bedrijven en taken tussen de gemeente en de FUMO. In 2025 is een deel van de taken die voorheen door de FUMO werd uitgevoerd, weer door de gemeente zelf opgepakt. Deze herverdeling van taken had gevolgen voor de taakafbakening, de inzet van capaciteit en de financiële afspraken tussen de gemeente en de FUMO.

De wijzigingen in taken en verantwoordelijkheden zijn in 2025 verder in beeld gebracht. Daarbij is nadrukkelijk gekeken naar de borging van deskundigheid en het blijven voldoen aan de voor vergunningverlening, toezicht en handhaving geldende kwaliteitscriteria. De gemeente heeft hierbij aandacht gehouden voor het risico dat op specifieke deskundigheidsgebieden de kritieke ondergrens wordt benaderd. Indien nodig kan dit ertoe leiden dat aanvullende taken alsnog bij de FUMO worden belegd om blijvend aan de kwaliteitscriteria te voldoen.

Op landelijk niveau liep het Interbestuurlijk Programma Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving eind 2024 af. In 2025 is vanuit de koepelorganisaties gewerkt aan een vervolg voor de verdere versterking van het VTH-stelsel. Daarbij is opnieuw aandacht geweest voor onderwerpen die ook de omgevingsdiensten raken, zoals kwaliteit en robuustheid van de organisatie, digitale informatievoorziening en inhoudelijke ontwikkelingen zoals Zeer Zorgwekkende Stoffen, circulaire economie en nieuwe taken op het gebied van onder meer CO₂-gerelateerde mobiliteit. Deze ontwikkelingen blijven van invloed op de uitvoering van taken en de samenwerking tussen de gemeente en de FUMO.

Bestuurlijk belang

Alle gemeenten in Friesland plus de provincie Fryslân en het Wetterskip Fryslân.
Vertegenwoordiging in het bestuur; Wethouder dhr. K. de Grouw

Financieel belang

Jaarlijkse bijdrage

Financiële gegevens

Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Verwacht resultaat 2027	Verwachte bijdrage 2027
800	800	4.755	4.755	0	980

Bedragen * € 1.000

Potentiële risico's

Voor incidentele risico's heeft de FUMO voldoende eigen vermogen beschikbaar. De ontwikkelingen op het gebied van VTH kunnen leiden tot een bijstelling van de deelnemersbijdrage.

Organisatie activiteiten

Milieutoezicht en handhaving bij grote bedrijven.

Bedrijvenpark Drachten Azeven

Algemene toelichting

In de gemeenschappelijke regeling Bedrijvenpark Drachten Azeven exploiteren de gemeenten Smallingerland en Opsterland gezamenlijk het bedrijventerrein. Alle beschikbare bouwkavels zijn in de verkoop. Jaarlijks worden de verkoopverwachtingen vastgesteld en zo nodig bijgesteld. Om te kunnen blijven voldoen aan de vraag naar bedrijventerreinen is in 2024 de uitbreiding Noord fase 3 in exploitatie genomen en is de grond verworven voor fase 4 die later in exploitatie wordt genomen. In 2025 is het werkingsgebied in Zuid uitgebreid met circa 10 hectare en is de grond hiervoor ook verworven.

Bestuurlijk belang

Vertegenwoordiging in het bestuur.

Tien bestuursleden, vijf van gemeente Smallingerland en vijf van gemeente Opsterland.

Burgemeester dhr. F. Veenstra

Wethouder dhr. T. van der Meer

Raadslid dhr. B. de Boer

Raadslid dhr. M. Noordhoff

Raadslid dhr. R. Kooistra

Financieel belang

Eenmalige investering

Financiële gegevens

Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen eindstand 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Verwacht resultaat 2027	Verwachte bijdrage 2027
nb	nb	nb	nb	0	0

Bedragen * € 1.000

Potentiële risico's

Eind 2025 bedraagt het geïnvesteerd vermogen circa € 10 miljoen. Naar verwachting wordt dit in de jaren daarna terugverdiend door verkoop van bouwkavels. Als de verkopen in de komende jaren gaan tegenvallen dan is er een buffer van circa € 6,6 miljoen beschikbaar om eventuele verliezen/afboekingen op te vangen.

Organisatie activiteiten

Beheren en exploiteren van Bedrijvenpark Drachten Azeven.

Hûs en Hiem

Algemene toelichting

Hûs en Hiem' is een samenwerkingsverband van Friese gemeenten. De rechtsvorm is een Gemeenschappelijke Regeling (GR). Hûs en Hiem geeft op verzoek van de gemeenten onafhankelijk

en deskundig advies over ruimtelijke kwaliteit, welstand en monumentenbeleid. Het bestuur van de GR wordt gevormd door de wethouders van de deelnemende gemeenten. Uit hun midden kiest het Algemeen Bestuur één wethouder als voorzitter. Naast het Algemeen Bestuur kent de organisatie van Hûs en Hiem een Dagelijks Bestuur, dat leidinggeeft aan het bureau van de organisatie. Het budget van Hûs en Hiem wordt gefinancierd door de deelnemende gemeenten. Jaarlijks wordt de jaarrekening van het afgelopen jaar en de begroting van het komende jaar voorgelegd aan de gemeenteraad. De gemeenteraad heeft het recht een zienswijze op deze begroting in te dienen.

Hûs en Hiem is na de invoering van de Omgevingswet nog steeds aangewezen door de deelnemende gemeenten als gemeentelijke adviescommissie. De raad kan in het kader van de Omgevingsvisie keuzes maken hoe zij met het welstandsbeleid en de advisering wil omgaan. Dat betekent dat er bepaald kan worden welke diensten de gemeente zal afnemen. Voor 2025 zal de gemeente nog gebruik maken van de diensten van Hûs en Hiem. Wel dient de raad voor de periode erna hierover een keuze maken.

Bestuurlijk belang

Vertegenwoordiging in het bestuur.

Wethouder dhr. K. de Grouw

Financieel belang

Jaarlijkse bijdrage

Financiële gegevens

Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Verwacht resultaat 2027	Verwachte bijdrage 2027
491	491	389	369	0	125

Bedragen * € 1.000

Potentiële risico's

We zijn afnemer van diensten, derhalve zijn de risico's beperkt.

Organisatie activiteiten

Welstandsadvisering en monumentenzorg.

Sociale werkvoorziening Fryslân

Algemene toelichting

De 'Gemeenschappelijke Regeling Sociale Werkvoorziening Fryslân' (GR Sw Fryslân) is een samenwerkingsverband van de gemeenten Achtkarspelen, Heerenveen, Leeuwarden, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallingerland, Tytsjerksteradiel en Weststellingwerf. De GR Sw Fryslân heeft tot doel de wet Sociale werkvoorziening (Wsw) en daaruit voortvloeiende voorschriften uit te voeren voor de acht aangesloten gemeenten. De uitvoering van de Wsw heeft het bestuur van de GR opgedragen aan Caparis NV. Het bestuur van de GR wordt gevormd door leden van de colleges van B&W van de aangesloten gemeenten. Het bestuur voert de regie op de uitvoering van de Wsw. Door de wijziging in de eigendomssituatie van Caparis NV en de daaruit voortvloeiende dienstverleningsovereenkomsten is het beleidsaspect buiten de GR komen te liggen. De overlegvorm van de GR is hiertoe beperkt tot de momenten van financiële besluitvorming over de bedrijfshuishouding van de GR. Daartoe vergadert de GR gemiddeld drie keer per jaar, waarbij ook de algemeen directeur van Caparis NV aanwezig is als adviseur van het bestuur.

Bestuurlijk belang

Vertegenwoordiging in het bestuur

Gemeenschappelijke regeling met acht verschillende gemeenten. Elke gemeente heeft één lid in het bestuur.

Wethouder Mevr. Z. Al-Daraaj

Financieel belang

Jaarlijkse bijdrage

Financiële gegevens

Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Verwacht resultaat 2027	Verwachte bijdrage 2027
0	0	3.625	2.375	0	2

Bedragen *€ 1.000

Potentiële risico's

Risico is afhankelijk van de CAO stijging en de Rijksvergoedingen voor de WSW doelgroep.

Organisatie activiteiten

Gemeenschappelijke regeling in het kader van de gemeentelijke taak van de Wet sociale werkvoorziening en opdrachtgever voor Caparis NV.

Vennootschappen en coöperaties

Caparis NV

Algemene toelichting

Caparis NV is een sociaal ontwikkel- en werkbedrijf en heeft als doel om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te begeleiden naar passend en duurzaam werk. Er zijn vestigingen in Heerenveen, Leeuwarden en het hoofdkantoor in Drachten.

De organisatie richt zich op talentontwikkeling, arbeidsontwikkeling en het bieden van (beschut) werk, waarbij medewerkers zowel binnen de eigen organisatie als bij reguliere werkgevers worden geplaatst.

De gemeenten Opsterland, Heerenveen, Leeuwarden en Smallingerland zijn de formele eigenaren van Caparis NV, als enige aandeelhouders. Besluitvorming als aandeelhouder vindt plaats in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA).

Caparis kent een éénkoppig Raad van Bestuur en toezicht vindt plaats door de Raad van Commisarissen.

Bestuurlijk belang

Smallingerland is één van de aandeelhouders van Caparis NV.

Er zijn diverse dienstverleningsovereenkomsten met Caparis NV.

Financieel belang

7.000 aandelen á € 1 per stuk

Financiële gegevens

Eigen vermogen 1-1-2025	Eigen vermogen 31-12-2025	Vreemd vermogen 1-1-2025	Vreemd vermogen 31-12-2025	Verwacht resultaat 2027	Verwachte bijdrage 2027
6.260	3.783	20.224	21.385	nb	12.628

Bedragen * € 1.000

Begroting 2027 nog niet ontvangen van Caparis.

Potentiële risico's

De financiële positie van Caparis staat onder druk door structurele ontwikkelingen in wetgeving en doelgroepontwikkeling. De jaarrekening 2024 en 2025 laten een negatief resultaat zien.

Organisatie activiteiten

Het doel is om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te begeleiden naar passend en duurzaam werk.

HuisVuilCentrale

Algemene toelichting

Deze partij is verantwoordelijk voor het afvalbeheer van onder andere de gemeente Smallerland. We zijn met andere gemeenten aandeelhouder van HVC. Dit vloeit voort uit het feit dat zij ons huishoudelijk afval verwerken. Als aandeelhouder staan wij – mede – garant voor de aangegane geldleningen van HVC. De garantstelling heeft alleen betrekking op de leningen die zijn aangegaan voor de verwerking van afval.

Bestuurlijk belang

Stemrecht

Financieel belang

Aantal aandelen + balanswaarde 78 aandelen á € 45,45. Garantstellingsprovisie ontvangen over 2023 € 131.617,00.

Financiële gegevens

Eigen vermogen 1-1-2025	Eigen vermogen 31-12-2025	Vreemd vermogen 1-1-2025	Vreemd vermogen 31-12-2025	Verwacht resultaat 2027	Verwachte bijdrage 2027
257.583	277.924	966.359	1.031.417	nb	nb

Bedragen * € 1.000

Begroting 2027 van HVC is nog niet ontvangen.

Potentiële risico's

HVC is een gezond bedrijf, de risico's als aandeelhouder zijn zeer beperkt.

Organisatie activiteiten

Overslag, transport, bewerken en verwerken van afval (duurzaam afvalbeheer).

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Algemene toelichting

De Bank Nederlandse Gemeenten N.V. is een Nederlandse bank en fungeert voor gemeenten als diens huisbankier. Al het betalingsverkeer van de gemeente Smallingerland loopt in principe via de BNG. Daarnaast hebben we diverse langlopende financieringen (leningen) lopen bij de BNG. De gemeente heeft geen bestuurlijk belang in de BNG. We zijn naast de Nederlandse Staat, provincies en andere Nederlandse gemeenten aandeelhouder van de BNG.

Bestuurlijk belang

Vertegenwoordiging in het bestuur.

Directeur dhr. S van der Berg

Stemrecht

Financieel belang

110.292 aandelen á €2,50. In 2022 heeft de gemeente € 251.000 dividend ontvangen.

Financiële gegevens

Eigen vermogen 1-1-2025	Eigen vermogen 31-12-2025	Vreemd vermogen 1-1-2025	Vreemd vermogen 31-12-2025	Verwacht resultaat 2027	Verwachte bijdrage 2027
4.777	4.863	123.164	110.701	nb	0

Bedragen * € 1.000.000

De begroting 2027 van de BNG is niet openbaar.

Potentiële risico's

De BNG heeft een gezonde financiële positie. De risico's als aandeelhouder zijn zeer daarom beperkt.

Organisatie activiteiten

Bank voor de Nederlandse gemeenten.

Afvalsturing Friesland (OMRIN)

Algemene toelichting

Sinds 2007 wordt ons huishoudelijk afval niet meer verwerkt door Afvalsturing Friesland N.V.. We zijn nog wel aandeelhouder.

Bestuurlijk belang

Stemrecht

Financieel belang

362 aandelen á € 450. In 2023 heeft de gemeente € 173.000 aan dividend ontvangen.

Financiële gegevens

Eigen vermogen 1-1-2025	Eigen vermogen 31-12-2025	Vreemd vermogen 1-1- 2025	Vreemd vermogen 31- 12-2025	Verwacht resultaat 2027	Verwachte bijdrage 2027
83.562	84.068	131.694	131.702	4.863	0

Bedragen * €1.000

Potentiële risico's

Afvalsturing Friesland is een gezond bedrijf, de risico's als aandeelhouder zijn zeer beperkt.

Organisatie activiteiten

OMRIN voert geen activiteiten meer uit voor de gemeente Smallingerland.

Carins B.V.

Algemene toelichting

Gemeente Smallingerland is sinds 2015 verantwoordelijk voor de uitvoering van de wet Maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Jeugdwet, Participatiewet en de wet Gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs). Eind 2018 is Carins opgericht om voor de gemeente Smallingerland de toegang tot de ondersteuning binnen deze wet- en regelgeving uit te voeren. De statuten van Carins omschrijven de betrokkenheid van de gemeenteraad. In drie overeenkomsten is in 2021 de opdracht aan Carins, de te leveren prestaties in deze opdracht en de samenwerking met de gemeente vastgelegd en ondertekend door beide partijen. De gemeente Smallingerland is de enige aandeelhouder van Carins, vertegenwoordigd door de wethouder met financiën in de portefeuille. De twee wethouders met het sociaal domein in de portefeuille zijn betrokken op inhoud van lokaal beleid en de wetgeving waarbinnen Carins opereert.

Bestuurlijk belang

Vertegenwoordiging in het bestuur door wethouder M. Bakker.

Financieel belang

100% eigenaar

Financiële gegevens

Eigen vermogen 1-1-2025	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Verwacht resultaat 2027	Verwachte bijdrage 2027
nb	nb	nb	nb	0	10.242

Bedragen * € 1.000

De geprognosticeerde balans Van Carins voor 2027 wordt in de definitieve begroting opgenomen. Deze is nog niet bekend. De jaarrekening 2025 is nog niet vastgesteld en het resultaat van 2026 is nog onbekend waardoor het onzeker is hoe de balans in de praktijk zal uitpakken.

Potentiële risico's

De gemeente is 100% eigenaar van Carins en zal tekorten moeten aanvullen, conform afspraken in de uitvoeringsovereenkomst.

Organisatie activiteiten

Ondersteunen van de inwoners van Smallingerland op basis van de Wmo, Jeugdwet en Schuldhulpverlening.

Stichtingen en verenigingen

Data Fryslân

Algemene toelichting

Coöperatie DataFryslân is een samenwerking tussen publieke en private organisaties met als doel om elkaar te versterken in de realisatie van maatschappelijke opgaven. DataFryslân draagt hieraan bij met organiseren van jaarlijkse data-events voor brede kennisdeling over maatschappelijke ontwikkelingen. Ook door uitvoeren van dataonderzoek voor gezamenlijk leren van dataonderzoek en de toepassing ervan met nieuwe technologie. Verder levert dataonderzoek inzicht op voor actief inspelen op maatschappelijke opgaven en draagt dataonderzoek bij aan datagedreven beleid en daardoor effectieve dienstverlening voor inwoners van Friesland. De oprichters van de coöperatie zijn Rijksuniversiteit Groningen, NHL/STENDEN, het Fries Sociaal Planbureau, Provincie Fryslân en gemeenten Leeuwarden, SudWest Fryslân en Smallerland. De publieke en private organisaties die in aanmerking komen voor lidmaatschap hebben een maatschappelijke functie.

Bestuurlijk belang

Vertegenwoordiger algemene leden vergadering: Wethouder, dhr. K. de Grouw.

Financiële gegevens

Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-1-2027	Verwacht resultaat 2027	Verwachte bijdrage 2027
nb	nb	nb	nb	nb	61

Bedragen * € 1.000

Begroting 2027 van Data Fryslan is niet openbaar.

Potentiële risico's

Er worden geen financiële risico's gelopen.

Organisatie activiteiten

Coöperatie van publieke en private organisaties, platform voor stimuleren datagedreven beleid en daardoor effectieve dienstverlening voor inwoners van Friesland.

Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)

Algemene toelichting

De VNG is een vereniging die de belangen behartigt van alle Nederlandse gemeenten en zij biedt een platform voor opinievorming en vernieuwing in gemeenteland. Zij heeft ook als doel om de lokale overheid te versterken. De VFG is de Friese equivalent. Via VNG bijeenkomsten worden bijvoorbeeld geregeld gezamenlijk oproepen gedaan aan het Rijk of wordt kennis gebundeld en beschikbaar gesteld voor gemeenten. Gemeenten dragen bij aan deze verenigingen door middel van een jaarlijkse contributie.

Bestuurlijk belang

Directeur, dhr. S. van der Berg

Financiële gegevens

Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Verwacht resultaat 2027	Verwachte bijdrage 2027
nb	nb	nb	nb	nb	101

Bedragen * € 1.000

Begroting 2027 van de VNG is niet openbaar

Potentiële risico's

Naast de jaarlijkse contributie zijn er nagenoeg geen risico's.

Organisatie activiteiten

Belangenbehartiger van alle gemeenten en biedt een platform voor opinievorming en vernieuwing.

Vereniging Friese Gemeenten (VFG)

Algemene toelichting

De VNG is een vereniging die de belangen behartigt van alle Nederlandse gemeenten en zij biedt een platform voor opinievorming en vernieuwing in gemeenteland. Zij heeft ook als doel om de lokale overheid te versterken. De VFG is de Friese equivalent. Via VNG bijeenkomsten worden bijvoorbeeld geregeld gezamenlijk oproepen gedaan aan het Rijk of wordt kennis gebundeld en beschikbaar gesteld voor gemeenten. Gemeenten dragen bij aan deze verenigingen door middel van een jaarlijkse contributie.

Bestuurlijk belang

Wethouder, dhr. P van der Zwan, vicevoorzitter

Financiële gegevens

Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Verwacht resultaat 2027	Verwachte bijdrage 2027
nb	nb	nb	nb	nb	41

Bedragen * € 1.000

Begroting 2027 van de vereniging friese gemeenten is niet openbaar.

Potentiële risico's

Naast de jaarlijkse contributie zijn er nagenoeg geen risico's.

Organisatie activiteiten

Belangenbehartiger, advisering en platform voor Friese gemeenten.

Met ingang van deze begroting is de Stichting Vliegveld Drachten niet meer opgenomen als verbonden partij. Volgend op de besluitvorming in de raad van november 2023 is een nieuwe governancestructuur opgesteld en gerealiseerd. Zowel in het bestuur als in de raad van toezicht van de Stichting Vliegveld Drachten hebben geen raadsleden, leden van B&W of ambtenaren zitting. Daarmee is de Stichting bestuurlijk op afstand gezet en volgens de definitie van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) geen verbonden partij meer.

Overig

Sociaal Domein Fryslân

Algemene toelichting

'Sociaal Domein Fryslân' (SDF) is opgericht in 2015 en verzorgt voor alle Friese gemeenten inkoop, contractmanagement, beleidsvoorbereiding en verwerking van diverse (wettelijke) taken op de terreinen van Wmo en Jeugdwet. De rechtsvorm die ten grondslag ligt aan de samenwerking is een centrumregeling met gemeente Leeuwarden als centrumgemeente.

Bestuurlijk belang

Gemeente Leeuwarden is de mandaat gemeente.

Portefeuillehouderoverleg Sociaal Domein Fryslân (SDF) vertegenwoordigt door Wethouder P. van der Zwan.

Financieel belang

Jaarlijkse bijdrage op basis van het inwonersaantal

Financiële gegevens

Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Verwacht resultaat 2027	Verwachte bijdrage 2027
nb	nb	nb	nb	nb	572

Bedragen * € 1.000

Begroting 2027 van Sociaal Domein Fryslân is niet openbaar.

Potentiële risico's

Blijkt achteraf dat de kosten groter zijn dan vooraf begroot zal de gemeente een naheffing krijgen.

Wet Open Overheid

Inleiding

De Wet open Overheid (Woo) geldt sinds 1 mei 2022 en vervangt de voormalige Wet openbaarheid van bestuur (Wob).

De Woo heeft de volgende drie doelen:

- een transparanter en actief openbaar makende overheid
- het dienen van het belang van openbaarheid
- publieke informatie openbaar maken

Deze doelen versterken de democratische rechtsstaat, de burger, het bestuur en de economische ontwikkeling.

De Woo verplicht de gemeente om gefaseerd meer informatie actief openbaar te maken en richt zich hierbij op:

- actief openbaar maken van informatie
- passief openbaar maken van informatie
- informatiehuishouding op orde

Actief openbaar maken van informatie

De Woo schrijft 17 verplichte informatie categorieën voor, waarvoor de gemeente actief alle informatie openbaar dient te maken. De categorieën worden door het rijk gedefinieerd en voorzien van een deadline. We volgen deze planning.

In de onderstaande tabel staan de 17 informatie categorieën met het bijbehorende artikel nummer van de Woo. Vervolgens staat beschreven welke informatie openbaar gemaakt dient te worden. Tot slot wordt de voortgang weergegeven.

Is de status **oranje** dan worden documenten binnen deze categorie nog niet openbaar gemaakt. Is de status **groen** dan worden documenten binnen deze categorie standaard openbaar gemaakt.

Naam	Voortgang	Toelichting op voortgang	Planning verplicht landelijk openbaar Wooindex
Schriftelijke oordelen n.a.v. klachtenprocedures over gedragingen van de organisatie		3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027
Convenanten, overeenkomsten, verbintenissen en soortgelijke afspraken van een bestuursorgaan met andere partij(en)		3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027
Bij de gemeenteraad ingekomen stukken, tenzij gaan over individuele gevallen		3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden). https://smallingerland.notubiz.nl/dashboard	01-05-2027
vergaderstukken en verslagen van de raad, behalve waarop geheimhouding geldt		3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden). https://smallingerland.notubiz.nl/dashboard	01-05-2027
Inzicht in de organisatie en haar werkwijzen, waaronder de taken en bevoegdheden van organisatieonderdelen		3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027
Onderzoeksrapport		3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027
Ontwerpen van besluiten, beleidsregels, verordeningen overige besluiten van algemeen strekking waarover een extern advies is gevraagd, met inbegrip van de adviesaanvraag		3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027
Beschikkingen in de zin van de algemene wet bestuursrecht		3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027
Inhoud van het verzoek, schriftelijke beslissing op het		3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027

Naam	Voortgang	Toelichting op voortgang	Planning verplicht landelijk openbaar Wooindex
verzoek, de verstrekte informatie			
Agenda's, besluiten en besluitenlijst van vergaderingen van colleges van B&W, ten zijn geheimhouding geldt	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027
Verplichting tot verstrekking van subsidies, anders dan met een beschikking	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027
De jaarplannen en -verslagen van het bestuursorgaan, behalve de jaarplannen en -verslagen van afzonderlijke afdelingen	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027
Anderen algemeen verbindende voorschriften	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027
Adviezen van officiële adviescolleges	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027
Hoe de organisatie en haar onderdelen te bereiken zijn en hoe een informatieverzoek kan worden ingediend	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden). www.smallingerland.nl	01-05-2027
Besluiten, beleidsregels, verordeningen	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027

Passief openbaar maken van informatie

Naast de 11 verplichte informatie categorieën die de Woo voorschrijft kan de gemeente ook uit eigen beweging informatie openbaar maken. Daarnaast kan de gemeente ook verzoeken van burgers ontvangen om informatie openbaar te maken. De Woo schrijft een wettelijke afhandelingstermijn voor van maximaal 42 dagen voor het uitvoeren van een informatieverzoek.

Bijlagen

Bijlage A: Structureel nieuw beleid

Bedragen * € 1.000

Omschrijving	Programma	Opgave	2027	2028	2029	2030
Begroting 2027-2030						
Wijkvernieuwing	Fysiek domein	3.3 wijken en dorpen	-524	0	0	0
			-524	0	0	0
Coalitieakkoord 2026-2030						
Twee extra wethouders (2*0,5fte) + ondersteuning	Dienstverlening	1.1 Publieke dienstverlening	-266	-266	-266	-266
Aanpak laaggeletterdheid	Sociaal domein	2.1 Zeker bestaan	-200	-200	-200	-200
Jeugdeducatiefonds	Sociaal domein	2.1 Zeker bestaan	0	-50	-50	-50
Bomen	Fysiek domein	3.6 Leidend principe duurzaamheid	0	-20	-20	-20
Actieagenda economie	Economie	4.1 Economisch sterk en toekomstgericht	-360	-360	-360	-360
Afschaffen hondenbelasting	Algemene dekkingsmiddelen	Algemene dekkingsmiddelen	-400	-400	-400	-400
			-1.226	-1.296	-1.296	-1.296
Kadernota 2027-2030						
Structurele borging continuïteit managementondersteuning	Dienstverlening	1.1 Publieke dienstverlening	-155	-155	-155	-155
Uitbreiding formatie cluster APV & bijzondere wetten met evenementen coördinator	Dienstverlening	1.2 Openbare orde en veiligheid	-98	-98	-49	-49
Uitvoering taken re-integratie en inburgering	Sociaal domein	2.1 Zeker bestaan	-184	-184	-184	-184
Uitvoering integraal huisvestingsplan onderwijs	Sociaal domein	2.2 Ertoe doen	-150	-150	0	0
Structurele verhoging subsidie Poppodium Iduna	Sociaal domein	2.4 Erbij horen	-55	-55	-55	-55
Uitbreiding formatie casemanagement	Fysiek domein	3.3 Wijken en dorpen	-87	-87	-87	-87

Omschrijving	Programma	Opgave	2027	2028	2029	2030
Uitbreiding formatie cluster bodem i.v.m. uitbreiding bodemtaken	Fysiek domein	3.3 Wijken en dorpen	-34	-34	-34	-34
Investeringskrediet aanschaf nieuwe laadpalen in openbare ruimte 2027-2030	Fysiek domein	3.5 Bereikbaarheid	0	-3	-6	-8
Structurele borging HR-beleid	Bedrijfsvoering	5.1 Hoge kwaliteit van management en medewerkers	-123	-123	-123	-123
Uitbreiding formatie directie	Bedrijfsvoering	5.1 Hoge kwaliteit van management en medewerkers	-359	-359	-359	-359
Nieuw contract warme en koude drankenvoorziening	Bedrijfsvoering	5.3 Prettige werkomgeving en goede ondersteuning	-50	-50	-50	-50
Beheer en onderhoud E-dpot	Bedrijfsvoering	5.2 Continue verbetering en vernieuwing	-50	-50	-50	-50
Uitbreiding formatie coördinator basisregistratie ondergrond	Bedrijfsvoering	5.4 Financiën en interne beheersing	-33	-33	-33	-33
Toetsing en bewustwordingsprogramma informatiebeveiliging	Bedrijfsvoering	5.2 Continue verbetering en vernieuwing	-75	-75	-75	-75
			-1.453	-1.456	-1.260	-1.262
Totaal			-3.203	-2.752	-2.556	-2.558

Bijlage B: Eenmalig nieuw beleid

Het kan voorkomen dat de bedragen in deze bijlage verschillen van die in de vorige begroting. Deze verschillen kunnen te maken hebben met indexering, veranderingen in loonkosten en aanpassingen die zijn gemaakt bij de bestuursrapportages.

Bedragen * € 1.000

Programma	Opgave	Omschrijving	2027	2028	2029	2030
Begroting 2027-2030						
Sociaal domein	2. Sociaal Domein	Impuls preventie	-1.100			
Bedrijfsvoering	5.4 Financien en interne beheersing	Reserve budget ombuidingen	-100			
			-1.200	0	0	0
Coalitieakkoord 2026-2030						
Fysiek domein	3.1 Stad Drachten	Gebiedsprogramma centrum	-400	-400	-400	-400
Fysiek domein	3.1 Stad Drachten	Stimuleren wonen boven winkels	-400	0	0	0
Economie	4.1 Economisch sterk en toekomstgericht	Actieagenda public affairs	-400	-400	-400	-400
Economie	4.1 Economisch sterk en toekomstgericht	Innovatiecampagne	-200	0	0	0
Economie	4.1 Economisch sterk en toekomstgericht	Subsidie ICD	0	-400	-400	-400
			-1.400	-1.200	-1.200	-1.200
Kadernota 2027-2030						
Bedrijfsvoering	5.5 Veilig werken	Aanschaf en implementatie E-depot	-100	0	0	0
Bedrijfsvoering	5.4 Financien en interne beheersing	Eenmalige aanbesteding informatie systeem sociaal domein	-200	-200	-200	0
Bedrijfsvoering	5.5 Veilig werken	Selectie en implementatie nieuwe belasting en BAG toepassing	-250	0	0	0
			-550	-200	-200	0

Programma	Opgave	Omschrijving	2027	2028	2029	2030
Nieuw beleid met eenmalige dekking uit eerdere begrotingen*						
Dienstverlening	5.1 Optimaliseren van de samenwerking	Tijdelijke huisvesting verbouw gemeentehuis	-300	0	0	0
Fysiek Domein	3.3 Wijken en dorpen	Herrijking budget transitie omgevingsplan	-131	-31	-100	0
Fysiek Domein	3.6 Leidend principe duurzaamheid	Wamtetransitie	-80	0	0	0
Fysiek Domein	3.3 Wijken en dorpen	Programmabudget Omgeving	-300	0	0	0
Economie	4.4 Benutten kracht van Smallerland	Subsidie ICD	-400	0	0	0
			-1.211	-31	-100	0
Totaal eenmalig beleid			-4.361	-1.431	-1.500	-1.200

**Nieuw beleid met eenmalige dekking uit eerdere begrotingen: voor de dekking van dit nieuwe beleid wordt gebruikgemaakt van incidentele middelen uit voorgaande begrotingen. Aangezien de inhoudelijke en financiële toelichting op deze posten al reeds is opgenomen in de betreffende voorgaande programmabegrotingen, worden deze ter voorkoming van dubbeling niet opnieuw in de programmateksten herhaald. Omwille van de transparantie en de leesbaarheid van de begroting zijn de betreffende dekkingsbronnen gebundeld opgetekend in deze bijlage.*

Bijlage C: Baten en lasten per taakveld

Bedragen * €1.000

Taakveld	Omschrijving taakveld	Baten 2027	Lasten 2027
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN			
0.10	Mutaties reserves	500	-250
0.5	Treasury	585	78
0.61	OZB woningen	8.654	-684
0.62	OZB niet-woningen	10.663	-574
0.64	Belastingen overig	19	-317
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	173.114	0
		193.535	-1.747
DIENSTVERLENING			
0.1	Bestuur	0	-3.361
0.10	Mutaties reserves	0	0
0.2	Burgerzaken	1.344	-2.633
0.8	Overige baten en lasten	0	0
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	21	-4.535
1.2	Openbare orde en veiligheid	0	-2.358
5.6	Media	0	-1.599
		1.366	-14.486
ECONOMIE			
0.10	Mutaties reserves	2.000	-1.000
0.8	Overige baten en lasten	0	0
3.1	Economische ontwikkeling	36	-4.159
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	7	-160
3.4	Economische promotie	356	-576
8.1	Ruimte en leefomgeving	0	0
		2.399	-5.895

Taakveld	Omschrijving taakveld	Baten 2027	Lasten 2027
FYSIEK DOMEIN			
0.10	Mutaties reserves	6.758	-7.800
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	1.272	-1.484
0.63	Parkeerbelasting	3.125	-57
0.8	Overige baten en lasten	0	0
2.1	Verkeer en vervoer	264	-12.507
2.2	Parkeren	720	-2.379
2.3	Recreatieve havens	111	-144
2.4	Economische havens en waterwegen	204	-929
2.5	Openbaar vervoer	107	-120
3.1	Economische ontwikkeling	0	0
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.322	-378
5.2	Sportaccommodaties	1.777	-7.634
5.5	Cultureel erfgoed	2	-460
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	537	-9.513
7.2	Riolering	13.586	-5.931
7.3	Afval	11.129	-7.631
7.4	Milieubeheer	2.538	-7.655
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	565	-618
8.1	Ruimte en leefomgeving	56	-5.487
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	15.435	-11.897
8.3	Wonen en bouwen	1.698	-2.733
		61.205	-85.358
ONVOORZIEN			
0.8	Overige baten en lasten	0	-60
		0	-60

Taakveld	Omschrijving taakveld	Baten 2027	Lasten 2027
OVERHEAD			
0.1	Bestuur	0	-87
0.10	Mutaties reserves	1.551	-807
0.4	Overhead	209	-25.709
0.8	Overige baten en lasten	891	-986
		2.651	-27.589
SOCIAAL DOMEIN			
0.10	Mutaties reserves	2.837	-2.334
4.2	Onderwijshuisvesting	440	-10.379
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	3.192	-5.510
5.1	Sportbeleid en activering	0	-343
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	-4.714
5.4	Musea	155	-863
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	8.635	-16.392
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	0	-632
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	205	-11.054
6.3	Inkomensregelingen	33.267	-43.659
6.4	WSW en beschut werk	0	-13.267
6.5	Arbeidsparticipatie	85	-4.437
6.60	Hulpmiddelen en diensten (WMO)	29	-3.376
6.711	Huishoudelijke hulp (WMO)	524	-7.963
6.712	Begeleiding (WMO)	0	-5.746
6.713	Dagbesteding (WMO)	0	-2.403
6.751	Jeugdhulp ambulant lokaal	0	-4.549
6.752	Jeugdhulp ambulant regionaal	0	-17.285
6.753	Jeugdhulp ambulant landelijk	0	-131
6.761	Jeugdhulp met verblijf lokaal	0	-216
6.762	Jeugdhulp met verblijf regionaal	0	-7.200
6.763	Jeugdhulp met verblijf landelijk	0	-150
6.791	PGB WMO	0	-370
6.792	PGB Jeugd	0	-679

Taakveld	Omschrijving taakveld	Baten 2027	Lasten 2027
6.811	Beschermd wonen (WMO)	782	-176
6.812	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	-351
6.821	Jeugdbescherming	0	-2.562
6.822	Jeugdreclassering	0	-333
6.92	Coördinatie en beleid Jeugd	0	-559
7.1	Volksgezondheid	0	-4.178
		50.150	-171.810
VPB (VENNOOTSCHAPSBELASTING)			
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	0	-1.194
		0	-1.194
Totaal		311.305	-308.139

Bijlage D: Prognose balans

Prognose balans

Bedragen * 1.000

Omschrijving	Ultimo 2025	Ultimo 2026	Ultimo 2027	Ultimo 2028	Ultimo 2029	Ultimo 2030
Activa	337.359	414.969	476.115	528.330	570.621	611.214
Vaste activa	304.382	375.587	442.359	496.079	537.693	575.423
Immateriële vaste activa	2.574	2.918	3.329	3.635	3.635	3.635
Materiële vaste activa met economisch nut	213.516	284.526	332.442	371.663	398.135	415.073
Materiële vaste activa met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	54.214	58.351	59.712	58.196	60.849	63.395
Materiële vaste activa met maatschappelijk nut	31.753	27.487	44.571	60.280	72.769	91.015
Financiële activa	2.325	2.305	2.305	2.305	2.305	2.305
Vlottende activa	32.977	39.382	33.756	32.251	32.928	35.791
Voorraden	-5.242	-652	-3.642	-5.147	-4.470	-1.607
Vorderingen	7.351	5.000	7.351	7.351	7.351	7.351
Liquide middelen	47	34	47	47	47	47
Overlopende activa	30.821	35.000	30.000	30.000	30.000	30.000
Passiva	337.359	414.969	476.115	528.330	570.621	611.214
Vaste passiva	276.635	343.365	408.573	456.998	503.719	546.310
Eigen vermogen, reserves	86.947	77.404	73.468	78.835	75.625	73.805
Eigen vermogen, saldo van de rekening baten en lasten	8.771	-2.481	3.166	-5.545	-4.926	-5.130
Vreemd vermogen, voorzieningen	10.765	7.417	8.324	7.910	7.508	7.500
Vreemd vermogen, langlopende schulden	170.152	261.025	323.615	375.798	425.512	470.135
Vlottende passiva	60.724	71.604	67.542	71.332	66.902	64.904
Netto-vlottende schulden	21.842	31.604	27.542	31.332	26.902	29.904
Overlopende passiva	38.882	40.000	40.000	40.000	40.000	35.000

EMU-saldo

Bedragen * €1.000

Omschrijving	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
EMU saldo	-67.771	-59.612	-44.559	-37.527
Begrotingsresultaat voor mutaties reserves	1.711	-3.344	-2.591	-2.024
Afschrijvingen	10.808	13.149	15.008	16.478
Investerings	-77.579	-66.869	-56.623	-54.208
Mutatie voorzieningen	907	-414	-402	-8
Mutatie voorraden grondexploitatie	-3.618	-2.134	49	2.235
EMU-referentiewaarde	-13.073	-13.073	-13.073	-13.073
EMU-referentiewaarde	-13.073	-13.073	-13.073	-13.073
Over-/onderschrijding	-54.698	-46.539	-31.486	-24.454
Overschrijding/onderschrijding	-54.698	-46.539	-31.486	-24.454

Bijlage E: Algemene reserve

Bedragen * €1.000

Omschrijving	2026	2027	2028	2029	2030
Stand 1/1 algemene reserve					
Jaarrekening 2025 stand 31-12 Algemene Reserve	49.694				
Resultatbestemming 2025	-2.057				
Resultaat primitieve begroting 2026	5.702				
Resultaat bestuursrapportage 2026-I: nadelig resultaat	-4.098				
Overige raadsbesluiten	-118				
Ingeschat resultaat bestuursrapportage 2026-II nadelig resultaat	-3.967				
Informatietechn.: Datacenter	-190				
Cloudgang	-135				
Budget verkiezingen	-70				
Gemeenteraadsverkiezingen 2026	-40				
Herijking budget transitie omgevingsplan	-156				
Arbeidsvoorwaardengelden	-162				
Tijdelijk extra fte senior financieel adviseur	-125				
Preventief werken door inzet ervaringsdeskundigheid	-158				
Preventief werken door inzet ervaringsdeskundigheid	-50				
Adviseur Dienstverlening	-84				
Tijdelijke huisvesting verbouw gemeentehuis	-500				
Tijdelijke huisvesting (sociale binding)	-92				
Externe advisering	-50				
ICT ontwikkelingen	-150				
Subsidie ICD	-400				
Majeure evenementen	-120				
Gebiedsprogramma Centrum	-400				
Warmtetransitie	-80				
Programmabudget Omgeving	-300				
Inclusie	-70				

Omschrijving	2026	2027	2028	2029	2030
Pilot begrijpelijke taal	-50				
Verstevigen vrijwilligersnetwerk	-75				
Betrekken sport en cultuur bij preventie	-200				
Fiscaal adviseur	120				
Programmabudget Sociale Koers	-237				
Fiscaal adviseur	-59				
Digitaal samenwerken	-150				
Ruimtelijk ontwikkelperspectief van AR naar Res proj	-300				
Stand Algemene reserve 1/1		40.873	39.434	32.378	25.953
Onttrekkingen begroting 2027-2030					
Selectie en implementatie nieuwe belasting en BAG toepassing		-250	0	0	0
Subsidie ICD		0	-400	-400	-400
Innovatiecampagne		-200	0	0	0
Actieagenda public affairs		-400	-400	-400	-400
Gebiedsprogramma centrum		-400	-400	-400	-400
Stimuleren wonen boven winkels		-400	0	0	0
Aanschaf en implementatie E-depot		-100	0	0	0
Eenmalige aanbesteding informatiesysteem sociaal domein		-200	-200	-200	0
Reserve budget ombuigingen		-100			
Impuls preventie		-1.100			
Onttrekkingen oude begrotingen					
Onttrekking eenmalig nieuw beleid voorgaande begroting		-1.455	-111	-100	0
Begrotingssaldo					
Begrotingssaldo		3.166	-5.545	-4.926	-5.130
Stand 31-12	40.873	39.434	32.378	25.953	19.622

Bedragen * €1.000

Omschrijving	2026	2027	2028	2029	2030
Stand 31/12	40.873	39.434	32.378	25.953	19.622
Risicobuffer	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500
Weerstandsvermogen algemeen voorlopig	-12.953	-12.953	-12.953	-12.953	-12.953
Vrij besteedbaar	25.420	23.981	16.926	10.500	4.169

Bijlage F: Bestemmingsreserves en voorzieningen

Ontwikkeling bestemmingsreserves

Reserves	1-1-2026	Toevoeging	Onttrekking	1-1-2027	Toevoeging	Onttrekking	1-1-2028	Toevoeging	Onttrekking	1-1-2029	Toevoeging	Onttrekking	1-1-2030	Toevoeging	Onttrekking	1-1-2031
Reserve onderwijshuisvesting	2.987	0	-680	2.308	338	0	2.645	0	-303	2.342	0	-828	1.514	0	-618	897
Egalisatiereserve automatisering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reserve frictiekosten concern	100	0	0	100	0	0	100	0	0	100	0	0	100	0	0	100
Reserve projecten in uitvoering	12.729	5.928	-18.654	3	4.268	-4.268	3	1.111	-1.111	3	1.100	-1.100	3	800	-800	3
Reserve toerisme, recreatie en landinrichting	266	0	-50	216	0	-216	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reserve onderhoud onderwijshuisvesting	563	0	0	563	0	0	563	0	0	563	0	0	563	0	0	563
Reserve rioleringen	1.532	0	0	1.532	0	0	1.532	0	0	1.532	0	0	1.532	0	0	1.532
Reserve veranderbudget sociaal domein	581	0	0	581	0	0	581	0	0	581	0	0	581	0	0	581
Reserve civiele kunstwerken	995	0	0	995	0	-70	925	0	0	925	0	0	925	0	0	925
Onderhoudsreserve vastgoed	1.982	2.440	-731	3.692	498	-237	3.953	498	-279	4.172	498	-362	4.308	498	-453	4.353
Reserve Centrumontwikkeling	20.068	273	-500	19.841	598	-4.200	16.239	400	-400	16.239	400	-400	16.239	400	-400	16.239

Reserves	1-1-2026	Toevoeging	Onttrekking	1-1-2027	Toevoeging	Onttrekking	1-1-2028	Toevoeging	Onttrekking	1-1-2029	Toevoeging	Onttrekking	1-1-2030	Toevoeging	Onttrekking	1-1-2031
Reserve kapitaallasten Centrumontwikkelin	0	0	0	0	3.150	0	3.150	0	-63	3.087	0	-63	3.024	0	-63	2.961
Reserve grondbeleid	3.968	0	0	3.968	3.339	-50	7.257	3.909	-50	11.116	4.639	-50	15.705	4.993	-50	20.648
Bestemmingsreserve Stimuleren woningbouw	252	0	0	252	0	0	252	0	0	252	0	0	252	0	0	252
Totaal	46.024	8.641	-20.614	34.050	12.191	-9.041	37.200	5.918	-2.206	40.912	6.637	-2.803	44.746	6.691	-2.384	49.053

Bedragen * €1.000

Om tot een structureel en reëel begrotingsevenwicht te komen is het van belang om aan te geven welke reserve mutaties structureel van aard zijn. In de onderstaande tabel zijn de structurele reservemutaties opgenomen. Dit betreffen de onttrekkingen ter dekking van de kapitaallasten voor de investeringen in het centrum.

Programma	Soort	Toevoeging/onttrekking	2027	2028	2029	2030
Fysiek Domein	Reserve kapitaallasten centrum	Onttrekking	0	63.000	63.000	63.000

Ontwikkeling voorzieningen

Reserves	1-1-2026	Toevoeging	Onttrekking	1-1-2027	Toevoeging	Onttrekking	1-1-2028	Toevoeging	Onttrekking	1-1-2029	Toevoeging	Onttrekking	1-1-2030	Toevoeging	Onttrekking	1-1-2031
Spaarverlof(K)	312	0	0	312	0	0	312	0	0	312	0	0	312	0	0	312
Degeneratiekosten(K)	796	0	0	796	0	0	796	0	0	796	0	0	796	0	0	796
Voorziening regeling vervroegd uittreden	245	0	0	245	0	0	245	0	0	245	0	0	245	0	0	245
Afvalstoffenheffing(K)	1.345	0	-1.095	250	0	0	250	0	0	250	0	0	250	0	0	250
Riolering art. 44-2(K)	2.170	0	0	2.170	0	-1.346	824	1.828	-2.242	410	2.585	-2.987	9	3.552	-3.560	0
Wethouderspensioenen	5.897	0	0	5.897	0	0	5.897	0	0	5.897	0	0	5.897	0	0	5.897
Totaal	10.765	0	-1.095	9.670	0	-1.346	8.324	1.828	-2.242	7.910	2.585	-2.987	7.508	3.552	-3.560	7.500

Bedragen * €1.000

Bijlage G: Subsidiestaat

In onderstaand overzicht vindt u de subsidies groter dan € 1.000 die structureel van aard zijn.
Incidentele subsidies en subsidies kleiner dan € 1.000 zijn niet in het overzicht opgenomen.

Bedragen * €1.000

Aanvrager	Subsidie 2026	Subsidie 2027
Dienstverlening	51	52
Oranjevereniging	8	8
Veteranen comité	9	9
Stichting Slachtofferhulp	16	16
Stichting Halt	18	18
Fysiek Domein	346	371
Speeltuinen en St. Bass	73	73
Dierenparkjes	2	2
De Naturij	61	60
St. Toerisme Regiomarketing ZO Friesland	40	42
St. Platform Gastvrij Smallingerland*	120	140
TIP-Drachten-Smallingerland	50	52
International Welcome Center North (IWCN)	0	4
Sociaal Domein	14.562	15.279
Sportbedrijf Drachten	3.281	2.926
Veldsportaccommodaties	2	2
Verenigingsgebruik gymzalen	107	80
Talentcoach Topsport Noord TEAMNL	16	20
Amateurkunstbeoefening	139	65
Afuk	0	2
Elzer Educatie	10	10
Van Doesburg- Rinsemahuis	16	16
Museumnacht	5	5
Fryn	50	50
Bibliotheek Drachten	1.498	1.621

Aanvrager	Subsidie 2026	Subsidie 2027
De Lawei	3.519	3.846
Museum Dr888	632	802
Poppodium Iduna	373	437
Minderheden en Inburgering	236	248
MOS	3.255	3.807
Dorpshuizen	50	50
Vrijwilligersactiviteiten	116	108
Wijkraden en dorpsbelangen	27	25
Inloopvoorzieningen Mindup en MOS	174	180
Stjoer	68	70
Verslavingszorg	65	66
Wender	340	248
Buurtgezinnen	85	86
St. Odensehuis Dirk Baron	47	48
Homestart (Humanitas)	44	46
LaForsa	0	0
Lets'Sport	2	2
Schuldhulpmaatje	14	14
Voedselbank	10	10
Jeugdfonds sport en cultuur	180	180
Stichting Leergeld	194	200
Stichting Urgente Noden	9	9
Totaal	14.960	15.703

Bijlage H: Investeringsoverzicht

Het onderstaande investeringsoverzicht komt overeen met het overzicht dat eerder is opgenomen in de investeringsagenda. Ten opzichte van dat overzicht zijn de volgende actualisaties en aanvullingen verwerkt:

- de investeringskredieten binnen het rioleringsplan zijn geactualiseerd naar aanleiding van een kwaliteitscheck;
- twee aanvullende investeringen zijn opgenomen die voortvloeien uit het coalitieakkoord;
- aanvullende investeringen zijn toegevoegd ten behoeve van de verduurzaming van gemeentelijke gebouwen;
- het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) is geactualiseerd en verwerkt in de begroting;
- een aantal bestaande investeringen uit 2026 en nieuwe investeringen uit de investeringsagenda 2027 zijn opgehoogd als gevolg van de invoering van de nieuwe systematiek voor urentoerekening.

In de meerjarenbalans hebben we een inschatting gemaakt van de spreiding van uitgaven van deze investeringen over de verschillende jaren. Met deze begroting autoriseert u alleen de investeringsbedragen onder de jaarschijf 2027.

Bedragen * €1.000

Omschrijving	2027	2028	2029	2030
A. Heffing I	14.203	14.292	14.774	14.566
6 prio wijken riolen en persleiding	13.866	13.977	14.071	13.916
Pompen en gemalen	337	315	703	650
B. Instandhouding I	11.793	11.932	7.706	0
De Trisken*	11.335	0	0	0
Infrastructuur De Trisken	356	0	0	0
MFC It Swin*	102	0	0	0
Boornbergum (cbs By de Boarne/obs de Finneblom)	0	11.561	0	0
Infrastructuur By de Boarne/de Finneblom	0	371	0	0
Gymzaal Butewacht	0	0	2.513	0
gbs Eben Haezer	0	0	2.147	0
obs De Tille	0	0	2.847	0
Infrastructuur obs De Tille	0	0	199	0
B. Instandhouding II	591	1.446	110	318
Vervanging audiovisuele middelen vergaderruimtes	100	0	0	0
Vervanging telefoons	43	15	97	234

Omschrijving	2027	2028	2029	2030
Vervangen decentrale printer	150	0	0	0
Vervangen wifi acces points	120	0	0	0
Vervangen switches (acces en distributie)	150	0	0	0
Vervangen specialistische apparatuur (o.a. heavy laptops)	28	39	0	10
Vervanging ICT omgeving	0	750	0	0
Vervanging laptops	0	574	13	41
Vervanging Ipads	0	19	0	0
Vervanging randapp (Muis/toetsenbord/headset)	0	49	0	33
B. Instandhouding III	7.775	9.027	7.403	7.933
Bomen (coalitieakkoord 2026)	550	0	0	0
Wegen (asfalt en elementverharding)	2.278	2.278	2.278	2.278
Wegen (beton)	1.400	1.400	1.400	1.400
Duikers	100	0	0	0
Groen (bomen en bosplantsoen)	298	298	298	298
Groen (heesters en hagen)	231	231	231	231
Groen (vaste planten en struikrozen)	0	0	0	0
Civiele Kunstwerken (staal en beton)	0	0	0	0
Civiele Kunstwerken (hout walbeschoeiing)	678	3.009	788	281
Civiele Kunstwerken (houten brug) eenmalig	835	287	884	908
Civiele Kunstwerk (steiger hout)	0	0	0	623
Civiele Kunstwerken (metselwerk kade)	0	0	0	390
Openbare Verlichting (masten)	290	290	290	290
Openbare Verlichting (armaturen)	400	400	400	400
Elektra/watertappunten	151	151	151	151
Speelvoorzieningen	564	564	564	564
Straat meubilair/borden	0	119	119	119
B. Instandhouding IV	970	762	970	597
Voetbalvelden kunstgras (vervanging, 12jr)	970	0	970	0
Hockey kunstgras (vervanging 12 jr)	0	762	0	0
Atletiekbaan (technische nummers, 15jr)	0	0	0	120
Korfbalvelden kunstgras (vervanging, 10jr)	0	0	0	477

Omschrijving	2027	2028	2029	2030
B. Instandhouding V	663	212	428	2.323
Materieel afschrijving 6 jaar	128	0	0	0
Materieel afschrijving 7 jaar	92	26	0	0
Materieel afschrijving 10 jaar	410	134	371	2.191
Materieel afschrijving 20 jaar	0	0	0	124
Materieel afschrijving 25 jaar	33	52	57	8
B. Instandhouding VI	4.184	2.333	2.536	309
Verduurzaming vastgoed	4.184	2.333	2.536	309
B. Instandhouding VII	0	0	3.057	0
Instandhouding van kades (gefaseerd)	0	0	3.057	0
B. Instandhouding VIII	560	0	357	0
Laadpalen Openbare ruimte	560	0	0	0
Parkeerautomaten	0	0	357	0
C. Ambities I	2.502	2.062	2.038	24.840
Herinrichting museumplein	1.477	0	0	0
Centrum DP5 - Gebiedsgerichte aanpak Houtlaan-Oosterstraat	563	0	0	0
Centrum DP8 - Gebiedscoördinatie gemeentehuis, museum, st lukas en kerk	462	0	0	0
Centrum DP9 - Gebiedsontwikkeling de Kaden	0	2.062	0	0
Toekomstbestendige inrichting bedrijfsterreinen Haven	0	0	2.038	0
Centrum DP4 - Gebiedsontwikkeling Vogelzang en parkeergarage	0	0	0	24.840
C. Ambities III	5.218	4.706	4.400	4.400
Herinrichting leefomgeving	4.400	4.400	4.400	4.400
Flexwoningen realiseren*	206	0	0	0
Realisatie woningbouw	346	306	0	0
Units onconventioneel wonen*	151	0	0	0
Waterfront Drachten*	115	0	0	0
Totaal	48.459	46.772	43.779	55.286

* Ophoging van bestaande en nieuwe investeringskredieten in verband met de nieuwe systematiek voor urentoerekening.

Bijlage I: Incidentele lasten en baten

Onderstaande tabel bevat incidentele baten en lasten. Incidentele baten en lasten betreffen die posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden. Het gaat om eenmalige zaken en om (meerjarige) projecten of subsidies als deze eveneens het karakter van tijdelijkheid of eindigheid tot doel hebben.

SISA (Single information, Single audit)

Gemeenten en provincies kunnen extra geld krijgen om specifiek beleid van de Rijksoverheid uit te voeren. Dit zijn specifieke uitkeringen. De verantwoording over de besteding van dit geld verloopt via de SiSa-systematiek. Dit zijn tijdelijke uitkeringen, daarom zijn ze opgenomen in dit overzicht.

Bedragen * €1.000

Programma	Omschrijving	2027	2028	2029	2030	Toelichting
Baten en reserve onttrekkingen						
Baten						
Fysiek Domein	Baten grondexploitaties	12.076	11.102	8.401	4.823	Baten van de grondexploitaties, per saldo incidenteel
Fysiek Domein	Baten particuliere initiatieven	312	20	20	20	Baten van de particuliere initiatieven, per saldo incidenteel
Fysiek Domein	Opbrengst grondverkoop	200	200	200	200	Incidentele opbrengst grondverkoop
Fysiek Domein	Posten < € 100.000	81	0	0	0	Dit is een totaalstelling van alle incidentele posten kleiner dan € 100.000 programma die we niet verder toelichten.
Fysiek Domein	SPUK Lokale Aanpak Isolatie NIP	2.447	2.539	700	0	Betreft tijdelijke uitkering SPUK
Fysiek Domein	Winstneming grondbedrijf	4.482	5.250	6.234	6.711	Betreft winstneming in de grondexploitatie, dit is naar de aard incidenteel
Sociaal Domein	Hoppa!, Wegwijzers en Welzijn op Recept	569	0	0	0	De activiteiten Hoppa!, Wegwijzers en Welzijn op Recept werden voorheen gedekt uit een Specifieke Uitkering (SPUK). Omdat onduidelijk was of deze regeling een vervolg zou krijgen, is besloten de dekking voor 2027 te realiseren vanuit de eenmalig ontvangen M30-middelen. Hiervoor zijn de baten en lasten budgetneutraal verhoogd. Omdat de M30-middelen eenmalig beschikbaar zijn en geen structurele inkomstenbron vormen, wordt deze

Programma	Omschrijving	2027	2028	2029	2030	Toelichting
						begrotingspost als incidenteel aangemerkt en kent deze een einddatum.
Sociaal Domein	Vluchtelingen Oekraïne	8.050	0	0	0	De lasten voor de opvang van Oekraïense ontheemden zijn incidenteel van aard. De financiering vindt plaats via een specifieke uitkering van het Rijk die is gekoppeld aan de tijdelijke opvang van Oekraïense ontheemden. De regeling heeft een tijdelijk karakter en vormt geen structurele gemeentelijke financiering.
		28.217	19.111	15.555	11.754	
Onttrekkingen						
Alle programma's	Algemene reserve	4.605	1.511	1.500	1.200	Totale onttrekking Algemene reserve
Alle programma's	Bestemmingsreserve	237	279	362	453	Totale onttrekking onderhoudsreserve vastgoed
Alle programma's	Bestemmingsreserve	4.200	400	400	400	Totale onttrekking reserve centrum
Alle programma's	Bestemmingsreserve	70	0	0	0	Totale onttrekking reserve civiele werken
Alle programma's	Bestemmingsreserve	50	50	50	50	Totale onttrekking reserve grondbedrijf
Alle programma's	Bestemmingsreserve	0	303	828	618	Totale onttrekking reserve onderwijshuisvesting
Alle programma's	Bestemmingsreserve	4.268	1.111	1.100	800	Totale onttrekking reserve projecten
Alle programma's	Bestemmingsreserve	216	0	0	0	Totale onttrekking reserve toerisme
		13.646	3.654	4.240	3.521	
		41.863	22.765	19.795	15.275	
Lasten en reserve toevoegingen						
Lasten						
Algemene dekkingsmiddelen	Selectie en implementatie nieuwe belasting en BAG toepassing	-250	0	0	0	De ICT implementatie van dit systeem is eenmalig en eindigt zodra de nieuwe applicatie is ingevoerd. Het heeft een duidelijke begin en einddatum. De implementatiekosten zijn geen permanente kosten. Ze eindigen zodra het systeem live gaat en is geïmplementeerd. De eenmalige kosten zijn bestemd voor advies, inrichting en training. De dekking van deze eenmalige kosten wordt gedaan uit een onttrekking van de reserve. De structurele/doorlopende

Programma	Omschrijving	2027	2028	2029	2030	Toelichting
						licenties en onderhoud van het systeem zijn structureel van aard en binnen de reguliere structurele begroting gedekt.
Economie	Actieagenda public affairs	-400	-400	-400	-400	De actieagenda public affairs is nieuw opgenomen in het coalitieakkoord en krijgt voor vier jaar middelen. Deze actieagenda is bedoeld om een actieve lobby en profilering van Smallerland in te zetten voor de regio, Den Haag en Europa. Aan het eind van de collegeperiode bezien we of we hiermee stoppen of dat we dit geheel of gedeeltelijk structureel maken en inbedden in de actieagenda economie.
Economie	Innovatiecampagne	-200	0	0	0	Het betreft een eenmalige impuls aan merk / imago van Drachten.
Economie	Subsidie ICD	-400	-400	-400	-400	Het Innovatiecluster Drachten (ICD) is een samenwerkingsverband van ruim 20 hightechbedrijven en kennisinstellingen in Noord-Nederland. Ze delen kennis om wereldwijd te concurreren en versterken zo de economie en werkgelegenheid in de regio. Als gemeente willen we in de nieuwe raadsperiode incidenteel subsidie verstrekken o.b.v. projectplannen die het ICD indient. In 2027 beoordelen we op basis van projectplannen of we deze subsidie voor de periode 2028 tot en met 2030 toekennen.
Fysiek Domein	Gastvrijheidsprogramma uit reserve Toerisme	-216	0	0	0	Budget voor implementatie Gastvrijheidsprogramma, reservemutatie. Na deze tijdelijke kosten wordt het gastvrijheidsprogramma uitbesteed aan derden.
Fysiek Domein	Gebiedsprogramma centrum	-1.050	-400	-400	-400	Het gebiedsprogramma Centrum is een programma waarmee we gedurende een afgebakende periode een grote impuls geven aan het centrum van Drachten. Deze impuls dekken we door middelen te sparen in de reserve centrumontwikkeling en van daaruit in te zetten. In het coalitieakkoord is afgesproken gedurende vier jaar vier ton per jaar extra beschikbaar te stellen voor dit programma.

Programma	Omschrijving	2027	2028	2029	2030	Toelichting
						Het programma bestaat uit een groot aantal projecten, elk met een tijdelijk karakter. De middelen die we inzetten zijn enerzijds ter voorbereiding op investeringsvoorstellen aan de raad of anderzijds om middelen te storten in de reserve kapitaallasten ter dekking van afschrijvingslasten volgend op die investeringen. De voorbereidingskosten voor investeringsvoorstellen activeren we niet, maar brengen we direct ten laste van de exploitatie met dekking uit de reserve.
Fysiek Domein	Herijking budget transitie omgevingsplan	-131	-31	-100	0	Transitie omgevingswet: kosten die gemaakt worden ter voorbereiding op de uitvoering van een nieuwe structurele taak kunnen als incidenteel aangemerkt worden
Fysiek Domein	Lasten grondexploitaties	-12.075	-11.102	-8.401	-4.823	Lasten van de grondexploitaties, per saldo incidenteel
Fysiek Domein	Lasten particuliere initiatieven	-312	-20	-20	-20	Lasten van de particuliere initiatieven, per saldo incidenteel
Fysiek Domein	Programmabudget Omgeving	-300	0	0	0	Ontwikkelbudget is een tussenstap van de abstracte Omgevingsvisie naar concrete uitvoering, waar nog geen budget voor beschikbaar is gesteld.
Fysiek Domein	SPUK Lokale Aanpak Isolatie NIP	-2.428	-2.539	-700	0	Betreft tijdelijke uitkering SPUK
Fysiek Domein	Stimuleren wonen boven winkels	-400	0	0	0	Het stimuleren van wonen boven winkels is een concreet voorbeeld van een van de deelprojecten van het gebiedsprogramma Centrum met een tijdelijk karakter. Met deze bijdrage is een extra impuls mogelijk, gezien wordt nog op welke wijze dit precies plaatsvindt.
Fysiek Domein	Tijd. Reg. Klimaat- en energiebeleid CDOKE (K28)	-19	0	0	0	Betreft tijdelijke uitkering SPUK
Fysiek Domein	Voorbereiding ontwikkeling de Haven 2027-2028	-250	-250	0	0	Kosten voor expertise en uitvoering van specialistisch onderzoek ten behoeve van de ontwikkeling van de haven. Dit wordt binnen 2 jaar afgerond.

Programma	Omschrijving	2027	2028	2029	2030	Toelichting
Overhead	Aanschaf en implementatie E-depot	-100	0	0	0	De ICT implementatie van dit systeem is eenmalig en eindigt zodra de nieuwe applicatie is ingevoerd. Het heeft een duidelijke begin en einddatum. De implementatiekosten zijn geen permanente kosten. Ze eindigen zodra het systeem live gaat en is geïmplementeerd. De eenmalige kosten zijn bestemd voor advies, inrichting en training. De dekking van deze eenmalige kosten wordt gedaan uit een onttrekking van de reserve. De structurele/doorlopende licenties en onderhoud van het systeem zijn structureel van aard en binnen de reguliere structurele begroting gedekt.
Overhead	ICT ontwikkelingen (van Gemnet naar GGI en Cloudtransitie software)	-100	0	0	0	De ICT implementatie van dit systeem is eenmalig en eindigt zodra de nieuwe applicatie is ingevoerd. Het heeft een duidelijke begin en einddatum. De implementatiekosten zijn geen permanente kosten. Ze eindigen zodra het systeem live gaat en is geïmplementeerd. De eenmalige kosten zijn bestemd voor advies, inrichting en training. De dekking van deze eenmalige kosten wordt gedaan uit een onttrekking van de reserve. De structurele/doorlopende licenties en onderhoud van het systeem zijn structureel van aard en binnen de reguliere structurele begroting gedekt.
Overhead	Reserve budget ombuigingen	-100	0	0	0	Tijdelijke inzet om project ombuigingen te kunnen begeleiden. Dit gezien de grote opgave om begroting 2028 en 2029 sluitend te krijgen
Overhead	Tijdelijke huisvesting verbouw gemeentehuis	-300	0	0	0	Betreffen kosten van tijdelijke huisvesting extern in verband met de verbouw van het gemeentehuis.
Sociaal Domein	Aanpassingen de Wiken	0	-261	0	0	De kosten hebben betrekking op een eenmalige aanpassingen in een specifiek schoolgebouw en hangen samen met een afzonderlijk project. Omdat de uitgaven een duidelijk afgebakend karakter hebben en geen sprake is van

Programma	Omschrijving	2027	2028	2029	2030	Toelichting
						een structureel terugkerende lastenstroom, worden deze aangemerkt als incidentele lasten.
Sociaal Domein	Afboeken restant boekwaardes oude huisvesting	0	0	-205	-191	De afboeking van de resterende boekwaarde vloeit voort uit de sloop of buitengebruikstelling van een schoolgebouw in verband met vervangende nieuwbouw. De resterende boekwaarde vervalt daarmee definitief. Omdat deze last samenhangt met een specifiek investeringsproject en geen jaarlijks terugkerend karakter heeft, wordt deze aangemerkt als een incidentele last.
Sociaal Domein	Duurzaamheidsonderzoek	-110	-110	0	0	De lasten hebben betrekking op een eenmalig onderzoek naar de verduurzamingsopgave van onderwijsgebouwen die niet zijn opgenomen in het Integraal Huisvestingsplan voor nieuwbouw of renovatie. Het onderzoek kent een duidelijke afbakening, een vooraf vastgesteld doel en een eindig karakter. Na afronding van het onderzoek vervalt de onderzoeksopgave. De lasten worden daarom als incidenteel aangemerkt
Sociaal Domein	Eenmalige aanbesteding informatiesysteem sociaal domein	-200	-200	-200	0	De ICT implementatie van dit systeem is eenmalig en eindigt zodra de nieuwe applicatie is ingevoerd. Het heeft een duidelijke begin en einddatum. De implementatiekosten zijn geen permanente kosten. Ze eindigen zodra het systeem live gaat en is geïmplementeerd. De eenmalige kosten zijn bestemd voor advies, inrichting en training. De dekking van deze eenmalige kosten wordt gedaan uit een onttrekking van de reserve. De structurele/doorlopende licenties en onderhoud van het systeem zijn structureel van aard en binnen de reguliere structurele begroting gedekt. Deze implementatie van het (volledig) nieuwe systeem binnen het sociaal domein draagt op lange termijn bij aan efficiënt en kwaliteitsverbetering binnen het sociale domein. Het is

Programma	Omschrijving	2027	2028	2029	2030	Toelichting
						echter een complexe transitie die om een eenmalige extra investering vraagt
Sociaal Domein	Hoppa!, Wegwijzers en Welzijn op Recept	-569	0	0	0	De activiteiten Hoppa!, Wegwijzers en Welzijn op Recept werden voorheen gedekt uit een Specifieke Uitkering (SPUK). Omdat onduidelijk was of deze regeling een vervolg zou krijgen, is besloten de dekking voor 2027 te realiseren vanuit de eenmalig ontvangen M30-middelen. Hiervoor zijn de baten en lasten budgetneutraal verhoogd. Omdat de M30-middelen eenmalig beschikbaar zijn en geen structurele inkomstenbron vormen, wordt deze begrotingspost als incidenteel aangemerkt en kent deze een einddatum.
Sociaal Domein	Impuls preventie	-1.100	0	0	0	In 2027 zet het college extra in op preventieve activiteiten. Dit past in de transformatie die vanuit de Sociale Koers ingezet is. De verwachting is dat deze inzet benodigd is, als voorbereiding op -, en/of doorontwikkeling van veranderingen in de uitvoering van het sociaal domein. De tijdelijke inzet op de veranderingen die in 2027 plaatsvinden, hebben op langere termijn effect op onder meer Jeugdhulp, Wmo en de benodigde ondersteuning aan minima.
Sociaal Domein	Tijdelijke huisvesting	0	-222	-222	-111	De kosten voor tijdelijke huisvesting hangen samen met specifieke nieuwbouw- of vervangingsprojecten en zijn niet jaarlijks terugkerend. Omdat de kosten een tijdelijk karakter hebben en vervallen na oplevering van het betreffende schoolgebouw, worden deze als incidenteel aangemerkt.
Sociaal Domein	Verhuiskosten	-8	0	-89	0	De verhuiskosten zijn rechtstreeks verbonden aan een specifiek huisvestingsproject en zijn noodzakelijk vanwege de tijdelijke of definitieve verplaatsing van een school. Omdat deze kosten eenmalig en projectgebonden zijn en geen onderdeel vormen van de reguliere exploitatie, worden zij aangemerkt als incidentele lasten.

Programma	Omschrijving	2027	2028	2029	2030	Toelichting
Sociaal Domein	Vluchtelingen Oekraïne	-6.183	0	0	0	De baten voor de opvang van Oekraïense ontheemden zijn incidenteel van aard. De financiering vindt plaats via een specifieke uitkering van het Rijk die is gekoppeld aan de tijdelijke opvang van Oekraïense ontheemden. De regeling heeft een tijdelijk karakter en vormt geen structurele gemeentelijke financiering.
VPB (Vennootschapsbelasting)	Vennootschapsbelasting winstneming grondbedrijf	-1.143	-1.340	-1.594	-1.718	Betreft te betalen vennootschapsbelasting over de winstneming in de grondexploitatie, dit is naar de aard incidenteel
Alle programma's	Posten < € 100.000	-168	0	0	0	Dit is een totaalstelling van alle incidentele posten kleiner dan € 100.000 programma die we niet verder toelichten.
		-28.512	-17.275	-12.731	-8.063	
Toevoegingen						
Alle programma's	Bestemmingsreserve	-498	-498	-498	-498	Totale onttrekking onderhoudsreserve vastgoed
Alle programma's	Bestemmingsreserve	-198	0	0	0	Totale onttrekking reserve centrum
Alle programma's	Bestemmingsreserve	-3.339	-3.909	-4.639	-4.993	Totale onttrekking reserve grondbedrijf
Alle programma's	Bestemmingsreserve	-3.150	0	0	0	Totale onttrekking reserve kapitaallasten
Alle programma's	Bestemmingsreserve	-338	0	0	0	Totale onttrekking reserve onderwijshuisvesting
Alle programma's	Bestemmingsreserve	-4.268	-1.111	-1.100	-800	Totale onttrekking reserve projecten
Alle programma's	Bestemmingsreserve	-400	-400	-400	-400	Totale onttrekking reserve centrum
		-12.191	-5.918	-6.637	-6.691	
		-40.703	-23.193	-19.368	-	
					14.754	
Totaal incidentele baten en lasten		1.160	-428	427	521	

Pdf begroting en infographic

Pdf vorm van de begroting en infographic

Voor het geval u het toch fijner vindt de begroting in pdf vorm door te nemen of deze integraal te printen is hieronder de pdf versie opgenomen. Huis aan huis publiceren we ook onze infographic.

Deze bijlagen kunt u vinden op de website. Bestandsnaam:

- Infographic Begroting 2027-2030.pdf
- Ontwerpbegroting 2027-2030 gemeente Smallingerland.pdf